

**PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI
ŞİİR MECMUASI (62a-114b) (METİN-İNCELEME
-NESRE ÇEVİRİ-MESTAP TABLOSU)**

Ayşe Nur KÜÇÜK
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY
Şubat, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR
MECMUASI (62a-114b) (METİN-İNCELEME-NESRE
ÇEVİRİ-MESTAP TABLOSU)

Hazırlayan
Ayşe Nur KÜÇÜK

Danışman
Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans olarak sunduğum “Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası (62a-114b) (Metin-İnceleme-Nesre Çeviri-MESTAP Tablosu)” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt eder onurumla doğrularım.

22/02/2024

İmza

Ayşe Nur KÜÇÜK

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Ayşe Nur Küçük
	Numarası	200623111
	Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası (62a-114b) (Metin-İnceleme-Nesre Çeviri- MESTAP Tablosu)
Tez Savunma Sınav Tarihi		22.02.2024
Tez Savunma Sınav Saati		15.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (62a-114b) (METİN-İNCELEME-NESRE ÇEVİRİ-MESTAP TABLOSU)

Ayşe Nur KÜÇÜK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Şubat, 2024

Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

Bu çalışmada Paris Millî Kütüphanesinde bulunan 380 numaralı el yazma şiir mecmuasının dijital ortamda oluşturulmuş nüshası kullanılmıştır. Bütünü 114 varaktan oluşan Paris Millî Kütüphanesi 380 numaralı şiir mecmuasının 62a-114b arası varakları transkribe edilerek mecmuada belirtilen sayfa aralığındaki tüm şiirler günümüz Türkçesine aktarılmış, divanlarda veya farklı kaynaklarda mevcut bulunan şiirlerle farkları incelenmiştir. Mecmuanın istinsah tarihi kaydedilen şiirlerin müelliflerinden hareketle 16. yüzyıl olarak saptanmış fakat müstensihî hakkında kesin olarak herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. İsmi zikredilen 58 şair ve kimliği belirlenemeyen şairlerin şiirlerinden oluşan, 296 şiirin kaydedildiği tespit edilen mecmuanın belli bir düzen dahi linde tertip edilmediği görülmüştür. Divan edebiyatının muhtelif nazım şekillerinden oluşan mecmuada 152 adet şiirle gazel nazım şeklinin en sık başvurulmuş nazım şekli olduğu saptanmıştır. Üç bölümden oluşan bu çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı ve yöntemi hususunda genel bilgiler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ilk bölümünde klasik Türk edebiyatında mecmua türü hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümünde mecmuanın çeşitli yönlerden incelenmesi yapılmıştır. Mecmuada yer alan şiirlerin redif ve kafiye dağılımları, nazım şekilleri ve aruz kalıpları, şiir ve şairler dizini, kime ait oldukları belirlenemeyen mahlassız şiirler, mecmuada yer alan Arapça, Farsça, Boşnakça metinler ile nazire olarak kaydedilmiş şiirler tablolar halinde incelenmiştir. Bunun yanında mecmuada bulunan şairlerin biyografilerine yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise mecmuada karşılaşılan problemler, metin tesisinde takip edilen yöntemler verilerek mecmuada tespit edilen eksik ve hatalara değinilmiştir. Şiirin yoğun olduğu mecmuada nadiren yer alan mensur metinlerin varlığına da dikkat çekilmiştir. Bunun ardından mecmuada belirtilen sayfa aralığında yer alan şiirlerin transkripsiyonlu metni, metnin MESTAP tablosuna göre incelenmesi, divanlarda veya farklı çalışmalarda mevcut bulunan şiirlerle mecmuada bulunan şiirlerin karşılaştırılarak elden edilen farklılıkları, günümüz Türkçesine aktarımı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Paris Millî Kütüphanesi, mecmua, nesre çeviri, divan şiiri

ABSTRACT

**PARİS NATIONAL LIBRARY POEM COLLECTION NO. 380 (62a-114b)
(TEXT - REVIEW - PROSE TRANSLATION - MESTAP TABLE)**

Ayşe Nur KÜÇÜK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE**

February, 2024

Advisor: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

In this study, the digitally created copy of the manuscript poetry collection numbered 380 in the Paris National Library was used. By transcribing the poetry manuscript numbered 380 in the National Library of Paris, which is composed of 114 pages (folios between 62a and 114b), all the poems in the pages of the manuscript were translated into today's Turkish and their differences with the poems found in divans or other sources were analysed. The date of the manuscript was determined as the 16th century based on the authors of the recorded poems, but there is no definite information about the author of the manuscript. It has been observed that the collection, which consists of poems by 58 named poets and unidentified poets, and in which 296 poems were recorded, was not organised in a certain order. It has been determined that ghazel is the most frequently used verse form with 152 poems in the collection, which consists of various verse forms of Divan literature. In the introduction part of this study consisting of three parts, general information about the subject, purpose and method of the study is emphasised. In the first part of the study, general information about the type of magazine in classical Turkish literature is given. In the second part, the magazine is analysed from various aspects. The distribution of repeated voice and rhymes of the poems in the magazine, verse forms and prosody patterns, the index of poems and poets, poems without pseudonyms, Arabic, Persian, Bosnian texts in the magazine and poems recorded as nazire are analysed in tables. In addition, biographies of the poets in the collection are included. In the last part of the study, the problems encountered in the magazine, the methods followed in the text establishment, and the deficiencies and errors detected in the magazine are mentioned. Attention is also drawn to the presence of prose texts, which are rarely included in the poetry-intensive magazine. After that, the transcribed text of the poems in the page range specified in the magazine, the analysis of the text according to the MESTAP table, the differences obtained by comparing the poems in the magazine with the poems in the divans or in different studies, and their transfer to today's Turkish are given.

Keywords: Paris National Library, magazine, prose translation, divan poetry

ÖN SÖZ

Bir antoloji özelliği gösteren mecmualar, bir veya birden çok sanatçının çeşitli şiir veya inşalarının bir araya getirildiği derleme kitaplardır. Dinî veya lâ-dinî konulu şiirlerin ve inşaların, ayetlerin, hadislerin, duaların, hutbelerin, şarkıların, lügaz ve muammaların, dönemde yaygın olan faydalı bilgilerin, ilaç tariflerinin ve şifalı tariflerin verildiği reçetelerin, tarihî notların yer aldığı manzum veya mensur eserler bu yönüyle içerik açısından zenginlik arz eder. Bu eserler yazıldığı dönemin sanat anlayışına, sosyal yaşamına tanıklık teşkil eden mahiyettedir. Mürettibinin edebi zevk ve anlayışı doğrultusunda oluşan bu yapıtlar, oluşumlarına göre mürettep veya müşevveş olup manzum veya mensur olarak çeşitli nazım şekilleri ve türleri ile meydana getirilen ve hacimleri değişkenlik gösteren önemli eserlerdir. Bu geleneğin ilk defa ne vakit ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemekte olup Hz Muhammed (s.a.v) zamanında sahabeler tarafından hadis derleme anlayışı doğrultusunda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Zamanla gelişim ve dönüşüm yaşayarak günümüzdeki halini almıştır. 15.yy itibarıyla günümüzdeki örnekleriyle karşılaşılmaya başlanmıştır.

Divan edebiyatında mecmualar ismi duyulmamış şairlerin tespiti ve bilinen bazı şairlerin bilinmeyen şiirlerinin ortaya çıkması noktasında önemli bir amaca hizmet eder. Divanı bulunan şairlerin mevcut divanlarında bulunmayan şiirlerinin tespit edilmesi anlamında, nüsha mukayesesiyle tenkitli metnin oluşması ve şiirlerin anlam katmanalarının yoğunlaşması hususunda klasik edebiyat alemine yeni veriler sunması bakımından önem ihtiva etmektedir. Bunun yanında divanlarda bulunup yanlış okunan veya divanlarda okunamayıp eksik bırakılan bazı bölümlerin doğru okunmasına fayda sağlamaktadır. Mecmuaların divan edebiyatı sahasında yapılan çalışmalarda metin tamiri hususunda önemli bir rolünün olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu eserler içerikleri açısından belli bir sistem ve belli bir kural dahilinde tertip edilmediklerinden içindeki manzum, mensur yapıların sayılarında belli bir sınırlandırma mevcut olmadığı gibi içerikte yer verilen eserlerin belli bir kriter doğrultusunda seçilmediği ve bunda mürettibin edebi zevkinin etken faktör olduğu aşikardır. Bu anlamda sayıları tam olarak bilinmeyen bu mecmualar aslında içeriğinde neleri barındıracağını tam olarak bilemediğimiz her daim yeni bilgilere erişme noktasında heyecan oluşturan yapıtlar olması bakımından dikkate şayandır.

Bu çalışmada Paris Millî Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü Suppl. 380 numarada kayıtlı bulunan el yazması şiir mecmuasının dijital ortamda temin edilmiş nüshası kullanılmıştır. El yazması bu şiir mecmuasının “62a-114b” varakları arası incelenmiştir. Transkripsiyonlu metin divanlarda veya farklı çalışmalarda yer alan şiirlerle karşılaştırılmış, farklılıklar dipnotlarda verilmiş ve beyitlerin günümüz Türkçesine aktarımı yapılmış olup divanlarda yer almayan şiirler de tespit edilmiştir. Mecmua incelendiğinde bunun bir şiir mecmuası olduğu anlaşılmaktadır. İstinsah tarihi ve müstensih hakkında kesin olarak herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Kayıtlı şiirlerden yola çıkılarak mecmuanın 16. yy.da yazıldığı belirlenmiştir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi, önemi ve konusu zikredilip mecmualar hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümünde “Klasik Türk Edebiyatında Mecmua” başlığı altında mecmuaların şekil ve içerik özellikleri, tarihsel gelişimleri, sınıflandırılmaları ve tarihsel gelişimleri hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası’nın nüsha tavsifi, mecmuada bulunan şiir ve şairler dizini, şairleri belirlenemeyen mahlassız şiirler, mevcut şiirlerin nazım şekillerine göre ve bu şiirlerde kullanılan aruz kalıplarına göre dağılımları, mecmuada bulunan şiirlerin redif ve

kafiyeleri, nazire olarak kaydedilmiş şiirler ve mecmuada yer alan Arapça, Farsça, Boşnakça metinler tablolar halinde gösterilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde mecmuada karşılaşılan problemler ve metin tesisinde takip edilen yöntemler verilerek söz konusu mecmuanın transkripsiyonlu metni verilmiştir. Ardından MESTAP kapsamında 8 sütundan oluşan tabloya 58 şaire ait 296 şiir yerleştirilmiştir. Tabloya şiirlerinin bulunduğu varak numaraları, şairleri, matla ve makta beyitleri, nazım şekilleri ve nazım türleri, vezinleri ve gerekli durumlarda yapılan açıklamalar kaydedilmiştir.

Mecmuanın 104a yüzünde Boşnakça, Arapça ve Farsça tarihler bulunmakla birlikte 110b yüzünde Arapça mensur bölümlere rastlanmaktadır. Mensur bölümler daha çok yazara ait çeşitli notlar şeklindedir. Mecmuanın 104b yüzünde çeşitli tarihler yer almakla beraber 112b yüzünde bir adet reçeteye yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra mecmuanın 109b yüzünde galiz bir küfür yazıldığı tespit edilmektedir. Mecmuada çokça der-kenar mevcuttur, ancak bu notlarda silik kısımlar olduğu için bu durum derkenarların okumasını güçleştirmektedir. Mecmuada nüsha farklarına rastlanmakta ve bu nüsha farklarından kaynaklı bazı gazellerde vezin kusurları ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda der-kenarlarda Farsça beyitlerin varlığı dikkat çekmektedir. Genel olarak çalışmada gazel, kaside, müfred, terkihibent, muamma, lügaz, mersiye, muhammes, müseddes, tahmis, mu‘aşşer, mesnevi, müsemmen, murabba, kıt’a gibi nazım şekilleri ve türlerinin bulunduğu gözlemlenmektedir.

Çalışılan bu mecmuanın imla özellikleri dikkate alındığında bazı kelimelerin yanlış yazıldığı tespit edilmekte birlikte Arapça ve Farsça terkiplerin yazımında görülen bazı tutarsızlıkların olduğu saptanmıştır. Terkipler yazılırken aralarına –ı/-i ünlülerini belirtmek için herhangi bir harf yazılmazken mecmuada terkiplerin yer yer yâ/ي harfi ile gösterildiği dikkat çekmektedir. Bu mecmuanın dil ve imla özelliklerinde dikkati çeken bir diğer husus da terkip yapılacak yerlerde kelimeler arasına vav/و konması durumudur. Eş anlamlı bazı keimeler arasına vav konması gerekirken kelimeler arasına hemze konması durumu da mecmuada imla hususunda gözlemlenen dikkat çeken hatalardan bir diğeridir.

Paris Millî Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü Suppl. 380 numarada kayıtlı bulunan el yazması şiir mecmuasının incelendiği bu tez çalışması ile mecmua literatürüne ve geleneğine katkı sağlamak amaçlanmakta olup bu alanda yapılacak yeni çalışmalarda ve araştırmalarda araştırmacıların bu çalışmadan istifade etmeleri hedeflenmektedir.

Çalışmamda lisans yıllarımdan itibaren bana sağlam kaynak önerileriyle yol gösteren, engin bilgileri ile her zaman için gelişmemde fayda sağlayan, karşılaştığım zorluklarda rehberliğini hiçbir zaman esirgemeyen, çalışma hayatımın zorlukları içinde yüksek lisans eğitimimi bitirmeme fırsat tanıyan ve en önemlisi de danışman hoca statüsünü hakkıyla yerine getiren, emeklerinin karşısında teşekkürün az kalacağı saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ali İrfan Aypay’a teşekkür ve minnetlerimi sunarım. Çalışma hayatının zorlukları içinde desteğini esirgemeyen sevgili babama, kaynak öneriyle bana rehberlik eden Uğur Akıl’a ve yüksek lisans eğitimimi bitirmemde her zaman için destek olan kıymetli hocam Zeynel Esetekin’e teşekkürü borç bilir, şükranlarımı sunarım.

Ayşe Nur KÜÇÜK
2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA

1. MECMUA	5
2. MECMUANIN TARİHSEL GELİŞİMİ	5
3. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ.....	6
4. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI	7
5. MECMUALARIN ÖNEMİ	8

İKİNCİ BÖLÜM

PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI(62a-114b)

1. NÜSHA TAVSİFİ	10
2. MECMUADA ŞİİR VE ŞAİRLER DİZİNİ.....	12
3. MECMUADA KULLANILAN ARUZ KALIPLARI	15
4. MECMUADAKİ ŞİİRLERİN REDİF VE KAFİYESİ.....	17
5. MECMUADA BULUNUP DİVANLARDA VEYA HERHANGİ BİR KAYNAKTA BULUNAMAYAN ŞİİRLER	26
6. MECMUADA NAZİRE OLARAK KAYDEDİLMİŞ ŞİİRLER.....	27
7. MECMUADA YER ALAN ARAPÇA FARŞÇA BOŞNAKÇA METİNLER	28
8. MECMUADA YER ALAN NAZİM ŞEKİLLERİ.....	28
9. MECMUADA YER ALAN KİME AİT OLDUĞU BULUNAMAYAN MAHLASSIZ ŞİİRLER.....	30
10. MECMUADA BULUNAN ŞAİRLERİN YAŞADIKLARI YÜZYILLAR	33
11. MECMUADA ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLER HAKKINDA BİLGİLER.....	35
11.1. FİRÂKÎ.....	35
11.2. İŞHÂK	35
11.3. ‘AMRÎ	35
11.4. EMRÎ	36
11.5. ÂHÎ.....	37
11.6. BAHÂRÎ.....	38
11.7. BEHİŞTÎ.....	38
11.8. CELÂLÎ.....	39
11.9. CEM SULTAN.....	39
11.10. HOCA DEHHÂNÎ.....	40
11.11. HÂVERÎ.....	42

11.12. HAYÂLÎ.....	42
11.13. HAYRETÎ.....	43
11.14. KÂDİRÎ.....	44
11.15. KÂTİBÎ.....	45
11.16. KEMÂL PAŞAZÂDE.....	46
11.17. MESÎHÎ.....	48
11.18. MUHİBBÎ.....	48
11.19. NECÂTÎ.....	50
11.20. NİZÂMÎ.....	52
11.21. RAHMÎ.....	53
11.22. REVÂNÎ.....	53
11.23. SÜCÜDÎ.....	54
11.24. ŞEM'Î.....	55
11.25. ŞEYHÎ.....	56
11.26. TAŞLICALI YAĞYA.....	57
11.27. 'ULVÎ.....	58
11.28. UŞÛLÎ.....	59
11.29. 'ABDÎ.....	60
11.30. PENÂHÎ.....	60
11.31. MUŞLİHÎ.....	60
11.32. VİŞÂLÎ.....	60
11.33. ŞİRÂZÎ.....	61
11.34. ŞEVKÎ.....	61
11.35. HAKKÎ.....	61
11.36. 'ÂRİFÎ.....	61
11.37. FİKRÎ.....	61
11.38. ZÂTÎ.....	62
11.39. MERDÜMÎ.....	62
11.40. 'UBEYDÎ.....	62
11.41. SA 'DÎ-İ ŞİRÂZÎ.....	63
11.42. AĞMET PAŞA.....	63
11.43. SÛZENÎ.....	64
11.44. DÂYÎ.....	65
11.45. HİLÂLÎ.....	66
11.46. HÂTİFÎ.....	66
11.47. MEŞREBÎ.....	66
11.48. MOLLA CÂMÎ.....	66
11.49. AHDÎ.....	66
11.50. BABA ÇELEBÎ (RİZÂYÎ EFENDÎ).....	67
11.51. SİYÂMÎ.....	67
11.52. SÂLİKÎ.....	67
11.53. KÂMÎ.....	67
11.54. NEVÂYÎ.....	67
11.55. MUŞTAFÂ.....	68
11.56. HARİKÎ.....	68
11.57. RÛMÎ.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN ve MESTAP TABLOSU

1. MECMUADA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE BAZI İMLA HUSUSLARI	69
2. METNİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YÖNTEMLER	71
3. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	73
4. TRANSKRİPSİYONLU METİN	74
5. MESTAP TABLOSU	262
SONUÇ	315
KAYNAKÇA.....	321

TABLÖLÄR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Mecmuada Şiir ve Şairler Dizini	13
Tablo 2. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları	16
Tablo 3. Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi	17
Tablo 4. Mecmuada Bulunup Divanlarda veya Herhangi Bir Kaynakta Bulunamayan Şiirler.....	26
Tablo 5. Mecmuada Nazire Olarak Kaydedilmiş Şiirler	28
Tablo 6. Mecmuada Yer Alan Arapça, Farsça, Boşnakça Metinler	28
Tablo 7. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri	29
Tablo 8. Mecmuada Yer Alan Kime Ait Olduğu Bulunamayan Mahlassız Şiirler	30
Tablo 9. Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar.....	33
Tablo 10. Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu.	262
Tablo 11. Mensur Bölümler Tablosu	313

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e: Adı Geçen Eser
a.g.m: Adı geçen Makale
Bknz: Bakınız
C. : Cilt
D:Divan
G :Gazel
Haz: Hazırlayan
Hz: Hazreti
K: Kaside
Lug: Lügaz
M. : Mecmua
Mak: Makale
Mer: Mersiye
MESTAP: Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi
Mu: Mu'aşşer
Muh: Muhammes
Muk: Mukatta
Mus: Musammat
no: Numara
s.: Sayfa
S.: Sayı
TAED: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Tkb: Terkibibent
yy: Yüzyıl
(?): Hakkında Emin Olunamayan Bilgi
[] : Eklenen Kısımlar
[...]:Okunamayan Kelime

GİRİŞ

Divan edebiyatını meydana getiren şairler, yazarlar Türk edebiyatına ciddi katkılar sağlayarak el birliğiyle kültürel bir zenginlik oluşturmuşlardır. Duygu hallerini şiir dilinin imkânlarıyla ifade etmeye uygun bir zihniyetle yazdıkları kıymetli eserlerini yıllar boyu okuyucularının beğenisine sunmuşlardır. Bu eserlerini divan adı verilen kitaplara kaydetmişlerdir. Divanlar sayesinde bu kültürel birikime sahip olunarak tarz-ı kadim geleneği sürdürülmüştür. Bu divanların yanında o dönemde çeşitli şair ve yazarların eserlerinin kayıt altına alındığı mecmualar kültürel birikime kaynak teşkil etmesi bakımından dikkat çeker. Kültürel birikim için önemli bir kaynak olan bu mecmualar, aynı zamanda tarihi ibareler içermesi yönüyle tarihi vesika niteliği taşır. İçerisinde bulunan çeşitli nazım şekilleri ve türlerinin yanı sıra duaların, şifalı bitki reçetelerinin, faydalı bilgilerin, tarihlerin, özel notların yer aldığı ve bulunduğu döneme ışık tutan dergi mahiyetinde eserler olması yönüyle sosyolojik faktörler açısından zengindir.

Mecmualar hangi şairlerin döneminde şöhret sahibi olduğu, hangi şiirlerin daha çok beğenildiği hakkında okuyucuya fikir vermesi bakımından dikkate şayandır. Bu anlamda bu eserler dönemin edebi zevkini yansıtmaları yönüyle okurları eser seçimleri noktasında iyi ve güzel olana yönlendirir. Üstad şairlerin şiirlerini edebiyat alemine tanıtmak ve okurların da bu şiirlerden istifade etmesi noktasında mecmualar etken rol oynar. Mecmuaları derleyenlerin tarz-ı kadimin kültürel donanımına sahip edebi ve şiir zevki olan kişiler olması bu eserleri özgün kılmakta olup esas olanın mecmuayı derleyen edebi zevki, kişisel tercihleri olması yapıtın kalitesini belirlemektedir. Mecmuayı derleyen kültürel donanımı, şiir bilgisi bu eserlerin kalitesini belirlemektedir. Derleyen edebi yönden zayıf olup gramer bilgisi açısından noksan olup şifahi kültüre mensup olması çeşitli sıkıntıları beraberinde getireceğinden önem arz eden başat faktördür.

Mecmualarda divanların aksine belirli bir düzen sistematığı olmadığı gibi alfabetik veya kronolojik bir sıralamaya ya da bir konu bütünlüğüne bağlı kalma gibi de bir zorunluluk söz konusu değildir. Bu anlamda kişisel not defteri mahiyetinde olan eserler için tek bir sınıflandırma esas alınmayarak mecmuaların çeşitliliğine göre çokça sınıflandırma yapılmıştır. Şu ana kadar ele geçen mecmuaların ve bu süreçten sonra ele geçirilecek olan mecmuaların varlığıyla yeni tasniflerin şekillenmesi olağandır.

Paris Millî Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü Suppl. 380 numarada kayıtlı şiir mecmuası bu teze konu olmuştur. Mecmuanın içerdiği şiirlerden hareketle 16.yy.ın sonları 17.yy.ın başalarında yazılmış bir şiir mecmuası olduğu görülmektedir. Söz konusu mecmuada müstensih hakkında küçük ipuçları içeren ibareler bulunsa da tam olarak bir kesinlik bulunmadığından mecmuayı yazanın kimliği belirlenememektedir. Metinde üç farklı şiirde “Nazîre Li-Muḥarririhî”, “Li-kâtibihî”başlıklarının kullanımı dikkat çekmektedir. Bu başlıklar mecmuayı derleyen kişinin kimliğinin belirlenmesi hususunda önem arz etmektedir. Başlıkların kullanıldığı şiirlerin şairleri ‘‘Amrî, Saliki ve Ulvî’dir. Bu durum neticesinde mecmuayı derleyen kişinin kimliği tam olarak tespit edilememiştir.

Mecmuanın konusu; Paris Millî Kütüphanesi 380 numaralı şiir mecmuasını edebiyat alemine tanıtmak, eserin 62a-114b varakları arasında bulunan şiirlerin transkripsiyonlu metnini oluşturup mecmuadaki söz konusu şiirlerin divanlarla veya yapılmış farklı çalışmalarla karşılaştırmasını ortaya koymak, bu şiirleri günümüz Türkçesine aktararak MESTAP’a göre mecmuanın incelemesini yapmak ve mecmuada bahsi geçen şairlerin hayatları hakkında bilgiler vererek mecmuayı çeşitli yönlerle ele alıp tablolar üzerinden tetkik etmektir.

Çalışmada, zikredilen mecmuadaki şairlerin şiirlerini tespit ederek aynı zamanda bilinmeyen şiirleri ortaya çıkarmak ve kaynaklardan erişim saylayamadığımız bu şiirleri ve söz konusu şiiirelerin şairlerini gün yüzüne çıkarmak amaçlanmaktadır. Divanı bulunmayan şairlerin şiirlerinden ya da mevcut bir divanı olan fakat divanında kayıtlı bulunmayan şiirlerinden haberdar olunmasına vesile olmak, akademik kaynaklarda isimlerine rastlayamadığımız unutulmuş şairlerin şiirlerinin ortaya çıkmasına zemin oluşturmak; aynı zamanda ismi bilinen şairlerin bilinmeyen ya da divanlarında tespit edilemeyen şiirlerini tespit edererek edebiyat alemine fayda sağlamak söz konusu tez çalışmasının en temel amacıdır. Bu anlamda çalışmanın eski türk edebiyatı alanında yapılmış ve yapılacak olan akademik çalışmalara ışık tutacağı öngörülmektedir.

Eski Türk edebiyatı alanında yapılan birçok çalışma edebiyat alemine fayda sağlamış ve bu uğurda fayda sağlamaya da devam edeceği aşikardır. Bu çalışma sahasında divanlar başat kaynaklar olarak ilk sırada yer almaktadır. Bu başat kaynakların yanında en az onlar kadar önem arz eden mecmualar yer almaktadır. Çalışmaya konu edinilen mecmua 15 ve 16. yüzyıllar arasında yaşamış mahlasları belirlenen 58 şairin 188 şiirini ve mahlasları belli olmayan şairlere ait 108 adet şiiri içermektedir. Mecmuanın incelenen varaklarında çalışmada 50 adet gazeliyle göz dolduran Kâtibî(Seydi Ali Reis) mahlaslı

şairin henüz farklı kaynaklarda tespit edilmemiş olan 30 adet gazelinin ilk defa bu çalışmayla ortaya konacak olması durumu edebiyat alemine katkı sağlayacak en önemli hususlardandır. Çalışmanın bu anlamda eski türk edebiyatı sahasında araştırmacılara yararlı olup ilerde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Paris Milli Kütüphanesi Turc 380 numaralı bu eserin, Nusret Gedik ve Yunus Kaplan tarafından çalışılmakta olan Kâtibî Divanı'na katkı sağlayacağı Nusret Gedik'in VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresinde yayımlanan makalesi (Gedik, 2019) ve akabinde Yunus Kaplan ile Zahide Efe'nin TAED'te yayımlanan makalesinde (Kaplan ve Efe, 2020) belirtilmesi çalışılan eserin önemi açısından dikkate şayandır. Bahsi geçen araştırmacılar yaptıkları taramalar neticesinde Kâtibî Divanı'nın Paris Milli Kütüphanesinde iki nüshasının olduğunu tespit ettiklerini söz konusu olan şairin divanı dışında başka şiirlerini de tespit etmek amacıyla taramalarını mecmualar üzerine yoğunlaştırdıklarını belirtirler. Yunus Kaplan makalesinde Kâtibî (Seydi Ali Reis) Divanı üzerine yapılan bu araştırmalarda mevcut olan 2 kaynağa (Bibliothèque Nationale de France, Supplement Turc 380 ve Bibliothèque Nationale de France, Ancien Fonds Turc 270) dikkat çekerek makalesinde (Gedik, 2019) bu yazmaların nüsha tavsiflerine yer verir. Fransa Milli Kütüphanesi Turc 270 numaralı yazmada Kâtibî Dîvânı'nın "129a-167b" yapraklarının derkenarlarında; Fransa Milli Kütüphanesi Turc 380 numaralı yazmada yani çalışılan bu eserde ise Kâtibî Dîvânı'nın "67a-79b" yaprakları arasında kayıtlı olduğunu belirtir.

Mecmuada yer alan kimi şairlerin şiirleri yayımlanmış divanlarda veya çeşitli çalışmalarda kayıtlı olan şiirlerle karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarda belirtilmiş ve karşılaştırılması yapılan söz konusu kaynaklar yine dipnotlara belirtilmiştir. Mecmuada yer alan eserler arası farklılıklar vezne uymasa dahi metne bağlı kalınması amacıyla değiştirilmemiş ve asıl metinde olduğu gibi yazılmıştır. Bunun yanında müstensihin atıf vavı ile izafet kesresini amacına uygun olmaksızın hatalı şekilde kullandığı tespit edilen yerlerde veya kelime yazımında yanlışlıkların bulunduğu yerlerde metin üstünde düzeltme yapılmayarak asıl metin esas alınıp transkripsiyon yapılmış ve hatalı yazılan ifadelerin doğru olan şekilleri dipnotlarda gösterilip hatalı kullanımlar düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarım gerçekleştirilmiştir.

Mecmuanın kimi yerlerinde oluşan tahribatlar nedeniyle silik görünen ve okunamayan bazı kelimeler yerine [...] köşeli parantez konmuştur. Fakat bazı yerlerde mecmuada şiirlerin yapısını bozmamak kaydı ile şiirin şekil unsurlarına, redif kafiye

uyumuna ve kullanılan kalıbın ritmine uyularak az da olsa metin tamiri yapılmıştır. Bu şekilde mecmuada tahribata uğrayan alanaların çalışmada yol açacağı sıkıntılara bir nebze olsun müdahale edilmiştir.

1 den 296' ya kadar şiirleri numaralandırılan mecmuada tespit edilen 58 şairden divanı olan şairlerin hazırlanan divanları taranmış ve divanlarındaki şiirlerle farklılık gösteren yerler dipnotlarda belirtilmiştir. Divanı bulunmayan şairlerin şiirlerinde ve mevcut divanları bulunan fakat mecmuadaki şiirlerin hazırlanan divanlarda bulunmadığı durumlarda ise ilgili şiirler makalelerde ve farklı çalışmalarda araştırılarak farklılıkları gözetilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde mecmuanın tanımı, Türk edebiyatındaki önemi, sınıflandırılması, tarihsel gelişimi, şekil ve içerik özellikleri gibi mecmua türü hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ilgili mecmuanın nüsha tavsifi yapıldıktan sonra mecmuada şiir ve şairler dizini, mecmuada bulunan şairlerin yaşadıkları yüzyıllar, kullanılan aruz kalıpları, mecmuadaki şiirlerin redif ve kafiyesi, mecmuada bulunup divanlarda veya herhangi bir kaynakta bulunamayan şiirler, nazire olarak kaydedilmiş şiirlerin dağılımı, mecmuada yer alan Arapça, Farsça, Boşnakça metinler, mecmuada bulunup kime ait olduğu bilinmeyen mahlassız şiirler, mecmuadaki şiirlerin nazım şekilleri tablolar halinde gösterilerek mecmua çeşitli yönlerden incelenmiş ve mecmuada şiiri bulunan şairlerin biyografileri eklenmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise öncelikle mecmuada karşılaşılan problemler ve metnin tesisinde takip edilen yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Bunların ardından transkripsiyonlu metin verilir Mecnuaların SistematiK Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosu, sonuç ve kaynakça eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA

1. MECMUA

Köken itibarıyla Arapça bir kelime olan cem‘ (جمع) kelimesinden türeyen mecmû‘a (مجموعه) “Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş şeylerden meydana getirilen yazma kitap; dergi” olarak tanımlanmaktadır (Devellioğlu, 2015: 689). Bir antoloji mahiyetinde olan bu yapıtlar sözlüklerde ve çalışmalarda kelime anlamı olarak benzer tanımlarla açıklanmıştır. Kelimeyi Mustafa Uzun şöyle tanımlamaktadır: “Dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem‘ masdarından türeyen mecmû‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmûanın yanı sıra mecâmî‘, mecma‘, câmi‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle - yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve cerîde isimleri de aynı mânada kullanılmıştır (Uzun, 2011: 265).

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lügaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır (Uzun, 2011: 265).

Kütüphanecilik literatüründe mecmuanın karşılığı “derleme”dir. Günümüz Türkçesinde “dergi” olarak karşılığını bulan mecmua, yakın zamana kadar da günlük olmayan (haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb.) periyotlarla yayınlanan süreli yayınlar karşılığında kullanılmaktaydı (Köksal, 2012: 411).

2. MECMUANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

İslâm kültüründe mecmua türü, henüz adı konulmadan Hz. Peygamber’in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu iznin ardından bazı sahâbîler Resûlullah’tan duyduklarını mecmua tertip etme anlayışı içerisinde kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre bir araya getirince hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur. Önceleri hadis toplayıcılığı olarak ortaya çıkan tür daha sonra şiirlerin toplandığı kitaplar haline gelerek yaygınlaşmaya başlamıştır

(Uzun, 2011: 266). Mecmuaların gelişimini tamamlayarak edebiyatımız içerisinde ilk örneklerini vermesi 15. yüzyılı, sayı ve çeşitlerinin artması ise 16. yüzyılı bulmuştur (Gürbüz, 2011: 2).

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerin ortaya çıkışından birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Not defterlerinden meydana gelen özel mecmualar için böyle bir tarihin belirlenmesi zor görünmekle birlikte bunların Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür. Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü anlaşılan özel mecmuaların kâğıdının kalitesi, rengi, boyutları, cildi, yazısı, tezhibi, şekli gibi vasıfları ve maddî nitelikleri itibariyle birbirlerinden çok farklı olduğu, bir kısmının düzensiz, âdeta karalama defteri, bir kısmının çok düzenli ve özenli bir sanat eseri niteliği taşıdığı görülmektedir. Düzensizlerin çoğu doğrudan derleyicisinin eliyle yazılmış olduğu için okunaksız ve istinsah hatalarıyla dolu, babadan oğula veya elden ele intikal ettiğinden dolayı farklı kişilerin yazısına ve ilgisine göre şekillenmiş, değişik konulara yer veren güvenilirmez metinler halindedir (Uzun, 2011: 266).

3. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Mecmualar Arapça, Farsça, Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi derleyenin bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre bunların ikisinin veya üçünün birlikte kullanıldığı metinler halinde de yazılmıştır. Çoğunlukla ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmuaların mensur ve Arapça, edebiyat ve sanat konularındakilerin ise manzum ve Farsça-Türkçe olduğu görülmektedir (Uzun, 2011: 267).

Özellikle klâsik şiirimize ait türler ve nazım şekillerine mahsus manzumelerin toplandığı mecmualar da bulunmaktadır: Kaside mecmuaları (mecnû'atü'l-kasâ'id), naat mecmuaları (mecnû'atü'n-nu'ût), gazel mecmuaları (mecnû'a-i gazeliyât), nazire mecmuaları (mecnû'atü'n-nezâ'ir), rübâ'î mecmuaları (mecnû'a-i rubâ'iyât), terkîb-i bend mecmuaları (mecnû'a-i terkîb-i bend), tercî-i bend mecmuaları (mecnû'a-i tercî-i bend), sadece müstakil beyitler bulunan mecmualar (mecnû'a-i ebyât), birden çok şairin divanlarını barındıran mecmualar (mecnû'atü'd-devâvîn) gibi. Ayrıca bazı mecmuaların

derleyicilerinin adıyla anıldığı (Münşe'ât-ı Ferîdûn, Pervâne Bey Mecmû'ası vb.), bazılarının özel adları olduğu (Câmi'u'n-nezâ'ir vb.) görülmektedir (Gıynaş, 2011: 247).

4. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI

Mecmular üzerine farklı şekillerde çalışmalar yapılmış olup günümüzde de bu çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Bu çalışmalar içerisinde yaygın olarak bilinen ilk çalışma Agah Sırrı Levend ikincisi ise Günay Kut tarafından yapılmış olan tasniflerdir. Agah Sırrı Levend tasnifi şu şekildedir:

- i. “Nazîre mecmuaları,
- ii. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- iii. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- iv. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- v. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar” (Levend, 1984: 166-167).

Bir diğer tasnif denemesi Günay Kut’a aittir. Günay Kut’un tasnifi ise şu şekildedir:

1. “Nazîre mecmuaları,
2. Seçme şiir mecmuaları (Mecmua-i eş’ar, mecmua-i devavin),
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar
(Mecmua-i edviye, mecmua-i ed’iye, mecmua-i tevarih, mecmua-i muammeyat, mecmua-i münşeât, mecmuatü’r-resail gibi),
4. Karışık mecmualar. Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.
5. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar” (Kut, 1986: 170).

Tasniflendirmelerden de anlaşılacağı üzere mecmuaların sınıflandırılması noktasında birlik sağlanmayıp farklı çalışmalar üzerlerinden çeşitli tasnifler oluşturulmuştur. Mecmualar kişiye özgü olup belli bir kural ve kriter çerçevesinde oluşturulmayan eserler olduğu için tek bir ortak tasnifte buluşmak mümkün olmamıştır.

5. MECMUALARIN ÖNEMİ

Klasik Türk edebiyatında mecmuaların önemli bir yeri vardır. Mehmet Fatih Köksal bu önemi maddeler halinde şu şekilde açıklamıştır:

“1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.

2. Bilinen şairlerin dîvânlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

3. Şairlerin dîvânlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edilebilir.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.

5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bent yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.

6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkanı vardır.

7. Bazı şiir mecmualarında başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar –bir kısmı kendisi de şair olan- şiirseven kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları yakalamak mümkündür.

9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür.

10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevâid ve vikâye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların der-kenarlarında, fevâid ve vikâye yapraklarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe’’ül gibi

bazı ilimler, havas denilen bazı itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla ve müfredler bulunur. Bunlara asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar sosyoloji, tarih, antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarının alanına giren çok önemli bilgilerdir. Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyması bakımından, mecmuaların bir de bu gözle incelenmesi önemlidir.

11. Bütün bunlarla beraber özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir. Tüm bunlar için başta şiir mecmuaları olmak üzere bütün mecmualar taranarak bir “bilgi bankası” oluşturmak zaruridir” (Köksal, 2012: 89-91).

İKİNCİ BÖLÜM

PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI(62a-114b)

1. NÜSHA TAVSİFİ

Eser, Paris Millî Kütüphanesi I 33 yer numarası Supplement Turc 380 demirbaş numarası ile kayıtlı el yazması şiir mecmuasıdır. 21x13 cm ölçülerinde 114 varaktan oluşmaktadır. Dîvânî kırması hatla yazılan bu eserin kağıt cinsinin parşömen olduğu ve esere batı ciltleme yapıldığı belirtilmektedir. Mecmuanın dîvânî kırması hatla yazıldığı çalışmada 62a -114b arası varaklar incelenmiştir. Bu sayfa aralığındaki 102a, 105b varakları boş bulunmaktadır. Esere modern rakamlarla sonradan varak numaraları yazıldığı görülmektedir. Sayfalardaki satır ve sütun sayılarının belli bir düzen dahilinde olmadığı gözlemlense de genel olarak bakıldığında mecmuanın cedvelsiz olarak çift sütun ve on beşer satır şeklinde yazıldığı görülmekte bunun yanında sayfalardaki şiir sayılarının farklılık gösterdiği saptanmaktadır. Bazı şiirlerde başlık bulunmazken bazılarında nadir olarak başlıklar yer aldığı dikkat çekmektedir. Peş peşe gelen şiirlere başlık olarak “ve lehu eyzan” ya da “ve lehu” ibareleri kullanıldığı görülmektedir. Mecmuanın başlangıç kısmında genelde eski kitaplarda yer alan ve kitapları güveden koruduğuna inanılan “ya kebiçe” tılsımına yer verildiği dikkat çekmektedir. Mecmuanın ilk sayfasında muhtemelen eserin Paris Millî Kütüphanesine kaydedildiği tarih bilgisi İngilizce olarak 18 November 1882 (18 Kasım 1882) şeklinde yer almaktadır.

16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başlarından kalma bir el yazma eser olduğu düşünülünce bu mecmuanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında herhangi bir kesin bilgiye rastlanılamamakla birlikte mecmuada yer alan şairlerin dönemlerinden hareketle mecmuanın 16.yy.da istinsah edildiğini söylemek de bir sakınca olmadığı görülmektedir. Bunun yanında mecmuanın 99a yüzüne kaydedilen 211 numaralı “Li-kâtibihî” başlıklı Ulvi’ye ait bir gazelin kaydedildiği görülmekte olup mecmuanın 102b yüzüne kaydedilmiş 220 numaralı “Nazire-i li-Muharririhî” başlıklı ‘Amrî’ye ait bir gazel ile yine mecmuanın 102b yüzüne kaydedilmiş “Li-kâtibihî” başlıklı Saliki’ye ait başka bir gazelin kaydedildiği saptanmıştır. Şiirlerde kullanılan bu başlıklar, mecmuayı derleyenlerin söz konusu kişiler olabileceği düşüncesini çağrıştırmaktadır. Bu gazellerin matla beyitleri sırasıyla şu şekildedir:

211

Li-kâtibihî

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

[Yâreler] kesmiş kolına dil-ber-i bî-bâkimiz

Hayli mecruh oldu andan sîne-i şad-çâkimiz

219

Li-kâtibihî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Harîm-i cennet kûyın edinmişken vatan 'âşık

Cihânda eylemez ey serv gül-geşt-i çemen 'âşık

220

Nazîre li-Muḥarririhî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Saña göz 'âşık u dil 'âşık u cân ile ten 'âşık

Tenimde her kılm cânâ olupdur cümleten 'âşık

296 adet şiir kaydedildiği saptanan ve azınlıkta mensur metinlerinde yer aldığı eserde kaside(1), mırza(2), müfred(18), der-kenar(73), gazel(152), tahmis(1), terkib-i bent(2), rübâ'î(1), müsemmen(1), Kıt'a (20), murabba(11), mesnevi(7), mu'aşşer(1), müseddes(1), tahmis(1), muhammes(5) gibi divan edebiyatının muhtelif nazım biçimleriyle kaleme alınan şiirlerin yer almasının yanında, bazı bitkisel reçeteler ve Arapça kısa kesitlere yer verildiği görülmektedir. Çalışmada bahsi geçen varaklar arasında mersiye, muamma, lügaz gibi nazım türlerinin kullanıldığı şiirler de yer almaktadır. Mecmuanın 109b yüzünde yer alan galiz bir küfrün varlığı saptanmıştır. Bu kısım Latin harflerine aktarılmayıp çalışmaya dahil edilmemiştir.

Nevai adlı bir şairin ölüm tarihinin hicri 960 olarak sabitlendiği görülmekte olup ardı sıra Osmanlı Türkçesi, Arapça, Farsça ve Boşnak dilindeki kronogramların verildiği saptanmaktadır. Mecmuanın 104a yüzünde Boşnakça, Arapça ve Farsça tarihler bulunmakla birlikte 110a yüzünde Arapça mensur bölümlere rastlanmaktadır. Mensur

bölümler daha çok yazara ait çeşitli notlar şeklindedir. Mecmuanın 104b yüzünde çeşitli tarihler yer almakla beraber 112b yüzünde bir adet reçeteye yer verildiği görülmektedir.

Mecmuada divanalarda veya çeşitli çalışmalarda bulunan şiirlerin farklılıklarına rastlanmakta ve bu farklardan hareketle bazı gazellerde vezin kusurlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda mecmuada Farsça beyitlerin, Arapça metinlerin varlığı dikkat çekmektedir. Mecmuanın “101b, 104a, 105a, 106a, 106b, 107b, 109b” varaklarında Farsça, Arapça, Boşnakça beyitlere yer verildiği görülmekte olup 110a yüzünde 2 adet Arapça metnin kaydedildiği görülmektedir. 296 şiir tespit edilen mecmuada 108 adet şiirin kim tarafından yazıldığı bilinmemekle beraber 188 adet şiirin tespit edilen 58 şair tarafından yazıldığı saptanmıştır. Diğer nazım şekillerine nazaran gazel nazım şeklinin yoğun olarak kullanıldığı mecmuadaki şiirlerin şair sayılarına bakıldığında Kâtibî'nin 50 adet gazelle mecmuada en çok şiire sahip olan şair olduğu görülmektedir. 62a-114b arası varakların incelenmesinin yer aldığı çalışmada divan edebiyatının muhtelif nazım biçimleriyle kaleme alınan şiirlerin mevcut olduğu mecmuada sırasıyla yazılı ilk ve son beyit şu şekildedir:

Başı: Ğamzesi tîrine ol meh sînemi kılsa nişân

Çağruşub cân u gönülden der el amân el amân

Sonu: Pek nâzik olur gerçi ki cânâne şarılmağ

Yok çâre lebiñ öpmege cânâne şarılmağ

Buradan hareketle sınırlandırılan varaklar arasında 296 adet şiirin bulunduğu bu mecmuanın Firâkî adlı şairin şiiri ile başlayarak Sûzenî adlı şairin şiiriyle bittiği görülmektedir.

2. MECMUADA ŞİİR VE ŞAİRLER DİZİNİ

Mecmuada kayıtlı 296 adet şiir tespit edilip bunların 107 tanesinin kim tarafından yazıldığı belirlenememiş olup 58 adet şaire ait 189 tane şiirin bulunduğu saptanmıştır. Abdi, Ahdi, İhya Efendi, Rahmi, Molla Câmî, Sa ‘dî-i Şîrâzî, Ubeydi, Emrî ve İshak’a ait birer adet der-kenar ile Ahmet Paşa, Hayretî, Necati ve Zati’ye ait ikişer adet der-kenarın kaydedildiği görülmekte olup bunun yanında Baba Çelebi, Emrî, Hakkı, Merdûmi, Necati ve Zati’ye ait birer adet müfredin kaydedildiği tespit edilmiştir. Âhi , Ârifî, Bahârî, Behiştî, Celâlî, Cem, Dai, Dehhânî, Fikrî, Firâkî, Hatifi, Meşrebî, Hilâlî, Kâdirî, Kemâl Paşazâde , Meşrebî, Muhibbi, Muslihi, Penâhi , Revani, Sûzenî, Şevki, Şeyhi, Şîrâzî,

Ulvi, Usuli ve Visali'ye ait birer adet gazelin kaydedildiği tespit edilmekle beraber Ahmet Paşa'ya ait 5, 'Amrî'ye ait 7, Emrî'ye ait 2, Haverî'ye ait 3, Hayalî'ye ait 7, Hayretî'ye ait 8, İshak'a ait 12, Kâtibî'ye ait 50, Salikî'ye ait 2, Mesihi'ye ait, Necatî'ye ait 7, Nizami'ye ait 3, Şem'i'ye ait 7, Zati'ye ait 4 adet gazelin kaydedildiği belirlenmiştir. Mecmuada Hakkî ve Ubeydî'ye ait birer adet muhammes; Hayretî, Kâmî Çelebi, Taşlıcalı Yahya ve Yahya'ya ait birer adet muarabba; Nevayî'ye ait bir adet kıt'a; Mustafa ait bir adet mu'aşşer; Rahmi ve Taşlıcalı Yahya'ya ait birer adet terakib-i bent; Siyami'ye ait bir adet tahmis; Sücudî'ye ait bir adet mesnevi; Taşlıcalı Yahya'ya ait bir adet kasidenin kaydedildiği saptanmıştır. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair 50 adet gazeli ile Kâtibî'dir Bunun yanında 13 adet şiiri ile İshak ikinci sırada; 11 adet şiiri ile Hayretî ve 10 adet şiiri ile Necatî üçüncü sırada yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda alfabetik olarak şairlerin mahlasları, şiir numaraları, mecmuada bulunan toplam şiir sayıları ve nazım biçimleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Mecmuada Şiir ve Şairler Dizini

Şairin Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı	Şiir Numaraları	Nazım Biçimi
'Abdî	1	82	1 adet der-kenar
Ahdi	1	270	1 adet der-kenar
Âhi	1	80	1 adet gazel
Ahmed Paşa	7	87, 114, 117, 119, 133, 161, 285	5 adet gazel, 2 adet der-kenar
'Amrî	7	19, 86, 106, 108, 201, 220, 249	7 adet gazel
'Ârifî	1	132	1 adet gazel
Baba Çelebi	1	160	1 adet müfred
Bahârî	1	140	1 adet gazel
Behiştî	1	107	1 adet gazel
Celâlî	1	293	1 adet gazel
Cem	1	129	1 adet gazel
Dâî	1	137	1 adet gazel
Dehhânî	1	123	1 adet gazel
Emrî	4	163, 197, 218, 224	2 adet gazel, 1 adet müfred, 1 adet der-kenar
Fikrî	1	156	1 adet gazel
Firâkî	1	1	1 adet gazel
Hakkî	1	166	1 adet müfred
Harikî	1	262	1 adet muhammes

Tablo 1 (Devam). Mecmuada Şiir ve Şairler Dizini

Şairin Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı	Şiir Numaraları	Nazım Biçimi
Hâtîfî	1	294	1 adet gazel
Hâverî	3	81, 154, 155	3 adet gazel
Hayâlî	7	22, 97, 127, 141, 147, 213, 250	7 adet gazel
Hayretî	11	23, 40, 85, 100, 101, 138, 143, 148, 149, 168, 290,	1 adet murabba, 8 adet gazel- 2 adet der-kenar
Hilâlî	1	128	1 adet gazel
İhya Efendi	1	284	1 adet der-kenar
İshâk	13	2, 3, 4, 5, 10,12, 16, 17, 84, 102, 104, 124, 134,	12 adet gazel, 1 adet der-kenar
Kâdirî	1	109	1 adet gazel
Kâmî Çelebi	1	152	1 adet murabba
Kâtibî	50	24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	50 adet gazel
Kemâl Paşazâde	1	145	1 adet gazel
Merdümi	1	159	1 adet müfred
Mesîhî	8	14, 21, 88, 89, 90, 91, 96, 150	8 adet gazel
Meşrebî	1	135	1 adet gazel
Molla Câmî	1	216	1 adet der-kenar
Muhibbî	1	83	1 adet gazel
Muşlihî	1	118	1 adet gazel
Muştafâ	1	222	1 adet mu'aşşer
Necâtî	10	20, 110, 113, 115, 120, 130, 144, 210, 243, 244,	7 adet gazel, 2 adet der-kenar, 1 adet müfred
Nevâyî	1	233	1 adet kıt'a
Nizâmî	3	6, 7, 8	3 adet gazel
Penâhî	1	121	1 adet gazel
Rahmî	2	215, 257	1 adet terkid-i bent, 1 adet der-kenar
Revânî	1	131	1 adet gazel
Sa 'dî-i Şîrâzî	1	252	1 adet der-kenar
Sâlikî	2	219, 221	2 adet gazel
Siyâmî	1	263	1 adet tahmis

Tablo 1 (Devam). Mecmuada Şiir ve Şairler Dizini

Şairin Mahlası	Mecmuadaki Şiir Sayısı	Şiir Numaraları	Nazım Biçimi
Sûzenî	1	296	1 adet gazel
Sücûdî	1	271	1 adet mesnevi
Şem‘î	7	11, 15, 18, 105, 116, 126, 287	8 adet gazel
Şevki	1	251	1 adet gazel
Şeyhî	1	288	1 adet gazel
Şîrâzî	1	9	1 adet gazel
Taşlıcalı Yahya	3	122, 203, 214	1 adet murabba, 1 adet terkeb-i bent, 1 adet kaside
‘Übeydi	4	225, 226, 255, 264	1 adet mısra, 1 adet derkenar, 2 adet muhammes,
‘Ulvi	1	211,	1 adet gazel
Uşûlî	1	111,	1 adet gazel
Vişâlî	1	112,	1 adet gazel
Yahya	1	202	1 adet murabba
Zâtî	7	13, 78, 136, 146, 153, 164, 180,	4 adet gazel, 2 adet derkenar, 1 adet müfred
Toplam	58 adet şairin 189 adet şiiri tespit edilmiştir.		

3. MECMUADA KULLANILAN ARUZ KALIPLARI

Mecmuada toplamda 18 kalıp kullanıldığı görülmektedir. Bu 18 kalıptan 68 şiirde heceze bahrinin “*Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün*” kalıbı ve 70 şiirde remel bahrinin “*Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün*” kalıbının en sık kullanılan kalıpları olduğu görülmektedir. Bunun yanında sadece bir kez kullanılan “*Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün*”, “*Müstefilün Fâ‘ilün Müstefilün Fâ‘ilün*”, “*Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûl*”, “*Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün*” kalıplarının en az kullanılan kalıpları olduğu saptanmaktadır. Daha detaylı olması açısından tabloda aruz kalıbı, bahrin adı, şiir numaraları ve şiir adedi gösterilmektedir.

Tablo 2. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Kullanılan Aruz Kalıbı	Aruz Bahri	Memuadaki Şiir Numarası	Şiir Sayısı
Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün	Remel	1, 32, 33, 37, 38, 39, 43, 46, 49, 52, 55, 56, 57, 59, 64, 67, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 85, 90, 92, 99, 100, 104, 107, 111, 131, 134, 147, 155, 160, 161, 163, 164, 165, 180, 182, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 212, 221, 222, 229, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 252, 255, 256, 261, 263, 264, 267, 269, 270, 285, 287, 289, 292, 294	70
Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün	Hecez	2, 8, 9, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 25, 27, 30, 41, 68, 83, 87, 88, 98, 106, 109, 110, 112, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 123, 124, 128, 129, 132, 138, 140, 143, 146, 166, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 198, 199, 231, 249, 246, 250, 257, 272, 274, 275, 278, 280, 281, 282, 283, 286	68
Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlâtün /Fe'îlün	Remel	3, 5, 7, 11, 15, 22, 31, 35, 36, 40, 44, 47, 61, 80, 84, 91, 102, 105, 125, 126, 148, 153, 168, 171, 172, 203, 209, 230, 253, 268	30
Mef'ûlü/Fâ'îlâtü/Mefâ'îlü/ Fâ'îlün	Muzari	4, 6, 10, 16, 34, 42, 63, 69, 73, 81, 97, 119, 127, 135, 136, 141, 145, 149, 151, 162, 173, 174, 210, 215, 224, 251, 265, 288, 295	29
Mef'ûlü/ Fâ'îlâtün/Mef'ûlü/ Fâ'îlâtün	Muzari	12, 201	2
Müfte'îlün/ Müfte'îlün/ Fâ'îlün	Seri	23	1
Fe'îlâtün/ Mefâ'îlün/ Fe'îlün	Cedid	24, 51, 53, 82, 96, 108, 139, 142, 152, 156, 157, 167, 169, 170, 197, 218, 234, 237, 242, 254, 266	21
Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün	Remel	26, 114, 245	3
Mefâ'îlün/Fe'îlâtün/ Mefâ'îlün/ Fe'îlün	Müctes	28, 29, 60, 65, 154, 213, 214, 225, 228	9

Tablo 2 (Devam). Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Kullanılan Aruz Kalıbı	Aruz Bahri	Memuadaki Şiir Numarası	Şiir Sayısı
Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün	Hezec	45, 48, 50, 54, 58, 62, 94, 103, 158, 159, 200, 219, 220, 226, 235, 262, 284, 290, 293	19
Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün	Remel	20, 70, 77, 89, 93, 113, 122, 137, 216, 223, 271, 273, 276, 279	14
Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün	Remel	66, 176	2
Me'ûlû/ Mefâ'ilû/ Mefâ'ilû/ Fe'ûlün	Hezec	86, 130, 144, 150, 247, 296	6
Me'ûlû/ Mefâ'ilün/ Me'ûlû/ Mefâ'ilün	Hezec	101, 227	2
Müstef'ilün/ Fe'ûlün/ Müstef'ilün/ Fe'ûlün	Recez	133, 232	2
Müstefilün/ Fâ'ilün/ Müstefilün/ Fâ'ilün	Basit	95	1
Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilâtün	Müctes	248	1
Fe'ûlün/ Fe'ûlün/ Fe'ûlün/ Fe'ûl	Mütekarrib	259	1
Toplam	18 aruz kalıbı kullanılmıştır		

4. MECMUADAKİ ŞİİRLERİN REDİF VE KAFİYESİ

Mecmuada yer alan 296 şiirden yedi tanesinde kafiye, kırk iki tanesinde redif kullanılmamış olup otuz beş tanesinde hem redif hem kafiye kullanılmadığı görülmektedir. Bazı sayfalarda bulunan der-kenarlar mecmuanın aldığı hasar nedeniyle tam olarak okunamadığı için redif ve kafiye tespiti yapılamamıştır. 296 şiir içinden nazım şekillerinden mütekerrir yapıda olan yedi tane şiirde cümle halinde redif kullanıldığı dikkat çekmektedir. Aşağıdaki tabloda hangi şairlerin kaç numaralı şiirlerde hangi kafiye ve redifi kullandığı gösterilmektedir.

Tablo 3. Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Firâkî	1	-ân	-
İshâk	2	-ir	olsam
İshâk	3	-âh	bilür
İshâk	4	-ed	-i
İshâk	5	-âb	-ın götürür
Nizâmî	6	-et	nişanıdır
Nizâmî	7	-âk	eyler
Nizâmî	8	-âd	-

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Şîrâzî	9	-ân	-dır
İşhâk	10	-en	bilür
Şem'î	11	-ân	-lar ile
İşhâk	12	-ed	-
Zâtî	13	-ak	-dan
Mesîhî	14	-et	eyler
Şem'î	15	-et	-imiz
İşhâk,	16	-âr	ola
İşhâk	17	-r	işte
Şem'î	18	-ân	olmayınca
'Amrî	19	-ar	-mayınca
Necâtî	20	-ât	-
Mesîhî	21	-ende	eyle
Hayâlî	22	-âr	-a düşe
Hayretî	23	-â, -et, -âne	Şalli 'alâ seyyidinâ Muştafâ, mı baña, midir, dir
Kâtibî	24	-âb	
Kâtibî	25	-et	
Kâtibî	26	-ât	
Kâtibî	27	-iş	
Kâtibî	28	-âr	ile bahs
Kâtibî	29	-âr	olur bâ'is
Lâ-edrî	30	-â	-dur
Kâtibî	31	-âc	-
Lâ-edrî	32	-âb	-
Kâtibî	33	-er	cadeh
Kâtibî	34	-âb	telh
Kâtibî	35	-âre	meded
Kâtibî	36	-ûd	-
Kâtibî	37	-end	-
Kâtibî	38	-er	-den lezîz
Kâtibî	39	-ân	-dan lezîz
Hayretî	40	-îm	-iñ kuluyuz
Lâ-edrî	41		-dım
Kâtibî	42	-îve	-dir
Kâtibî	43	-âr	-ım sandılar
Kâtibî	44	-âh	bilür

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Kâtibî	45	-an	derler
Kâtibî	46	-â	şatar
Kâtibî	47	-en	mi şanur
Kâtibî	48	-âh	-ımız vardır
Kâtibî	49	-âr	
Kâtibî	50	-âne	-dir derler
Kâtibî	51	-â	geçinür
Kâtibî	52	-er	gösterir
Kâtibî	53	-âr	
Kâtibî	54	-ân	ditrer
Kâtibî	55	-et	yok mudur
Kâtibî	56	-âle	-ler
Kâtibî	57	-âb	beñzer beñzemez
Kâtibî	58	-er	degmez
Kâtibî	59	-â	‘azîz
Kâtibî	60	-âre	heves
Kâtibî	61	-âş	-
Kâtibî	62	-âr	olmuş
Kâtibî	63	-âba	bas
Kâtibî	64	-âr	haz
Kâtibî	65	-âre	ţama ‘
Kâtibî	66	-ef	-
Kâtibî	67	-âre	şevk
Kâtibî	68	-ül	-
Kâtibî	69	-eri	degül
Kâtibî	70	-âl	-
Kâtibî	71	-âl	-
Kâtibî	72	-ân	eylemek
Kâtibî	73	-ân	-a dek
Kâtibî	74	-âf	-a gel
Kâtibî	75	-âr	ol
Kâtibî	76	-â	-dan garaz
Kâtibî	77	-ag	-
Zâtî	78	-üñ	-
Lâ-edrî	79	-l	-am
Âhi	80	-at	bâkî
Hâverî	81	-ul	-maya

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
‘Abdî	82	-â	yerine
Muhibbî	83	-âr	ederler
İshâk	84	-ân	-ımdan
Hayretî	85	-ân	-ımı gördüm yine
‘Amrî	86	-ân	-ı benefşe
Ahmed	87	-ân	ugurlar
Mesîhî	88	-ân	ugurlar
Mesîhî	89	-ûr	-
Mesîhî	90	-âne	-dir
Mesîhî	91	-ez	-dik
Lâ-edrî	92	-et	-
Lâ-edrî	93	-r	-
Lâ-edrî	94	-	-
Lâ-edrî	95	-y	-mağ olmaz
Mesîhî	96	-et	-imiz
Hayâlî	97	-an	-madan
Lâ-edrî	98	-ağ	-dan
Lâ-edrî	99	-âd	
Hayretî	100	-âr	- dır eglencesi
Hayretî	101	-il	- idim cânâ
İshâk	102	-et	-imiz
Lâ-edrî	103	-	-
İshâk	104	-âd	eyle
Şem‘î	105	-â	eyleyelim
‘Amrî	106	-ap	-arlar
Behiştî	107	-ürde	-sin
‘Amrî	108	-n	-mişdür
Kâdirî	109	-âd	
Necâtî	110	-âm	-a karşı
Uşûlî	111	-aş	-ım benim
Vişâlî	112	-â	-ya
Necâtî	113	-â	
Ahmed	114	-âr	gelür
Necâtî	115	-az	-ı
Şem‘î	116	-en	-siz
Ahmed	117	-â	-dır

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Muşlihî	118	-ân	gerekmez
Ahmed	119	-ân	-a yazmışım
Necâtî	120	-em	olmaz
Penâhî	121	-âr	-ı yokdur
Taşlıcalı Yahya	122	-ân, -nâ, -et	-ıma, eylesün
Dehhânî	123	-an	-ı yok mu
İshâk	124	-â	-sı
Lâ-edrî	125	-er	-i
Şem‘î	126	-en	-im
Hayâlî	127	-âr	-ıdır
Hilâli	128	-ân	-ı âşık
Cem	129	-ûn	olupdur
Necâtî	130	-âr	-a çekerler
Revânî	131	-â	-cığım
‘Ârifî	132	-ân	-dır
Ahmed	133	-ay	-a
İshâk	134	-â	-yı bir gün bir gece
Meşrebî	135	-end	olam
Zâtî	136	-îb	-imiz
Dâî	137	-âr	-ımız
Hayretî	138	-âr	-olsa dilber
Lâ-edrî	139	-	-iñ
Bahârî	140	-eyde	-
Hayâlî	141	-âb	-lar
Lâ-edrî	142	-	-iñ
Hayretî	143	-are	-sidir
Necâtî	144	-âc	-ı
Kemâl Paşazâde	145	-em	gelür gider
Zâtî	146	-a	-dan
Hayâlî	147	-et	bağladı
Hayretî	148	-âh	meded
Hayretî	149	-ân	-
Mesîhî	150	-k	arlar
Lâ-edrî	151	-end	olam
Kâmî Çelebi	152	-ım, -â	etme
Zâtî	153	-eme	-
Hâverî	154	-âle	olsa gerek

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Hâverî	155	-âr	bana
Fikrî	156	-âb	eyler
Lâ-edrî	157	-et, -âr, âd	eden, -ım olmazsın, -ım
Lâ-edrî	158	-	-
Merdümi	159	-ân	içre
Baba Çelebi Efendi	160	-âl	
Ahmed Paşa	161	-	-
Lâ-edrî	162	-	-
Emrî	163	-	-
Zâtî	164	-	-
Lâ-edrî	165	-	-
Hakkı	166	-em	sanurdım
Lâ-edrî	167	-âl	-iñ ile
Hayretî	168	-et	bilürem
Lâ-edrî	169	-endi	-sisin
Lâ-edrî	170	-âra	dağı
Lâ-edrî	171	-	-
Lâ-edrî	172	-	-
Lâ-edrî	173	-	-
Lâ-edrî	174	-semen	kaçar
Lâ-edrî	175	-	-
Lâ-edrî	176	-	-
Lâ-edrî	177	-	-
Lâ-edrî	178	-er, -â, -âzu	-sın
Lâ-edrî	179	-âh	-
Zâtî	180	-et	-iñ
Lâ-edrî	181	-şu	-dan
Lâ-edrî	182	-	-
Lâ-edrî	183	-el	-de
Lâ-edrî	184	-ûr	-un
Lâ-edrî	185	-eng	-e döner
Lâ-edrî	186	-âr	-lıkdır
Lâ-edrî	187	-t	-mez
Lâ-edrî	188	-il	olmaz
Lâ-edrî	189	-erd	olanlar
Lâ-edrî	190	-âh	-
Lâ-edrî	191	-	-

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Lâ-edrî	192	yer	-
Lâ-edrî	193	-edd	-
Lâ-edrî	194	-âye	-den şor
Lâ-edrî	195	-ç	-ince
Lâ-edrî	196	-aç	-
Emrî	197	-ân	-iñ
Lâ-edrî	198	-	yağar ol
Lâ-edrî	199	-apu	-dan
Lâ-edrî	200	-	-
‘Amrî	201	-âmet	ancağ
Yahyâ	202	-âr, -an, -en, -ûl,	-i, -a gel
Taşlıcalı Yahyâ	203	-er	Bende-i şâh-ı cihân ol bende bir şâhım deme, -i
Lâ-edrî	204	-â, -âne, -em, -âl, -an, -îd, -ûf	Hay Muhammed ümmeti hâk oldu Sultân Muştafâ, -si, -ine añun
Lâ-edrî	205	-â, -ân, -în	Gitdi Sultân Muştafâ kalmadı ‘âlemde şafâ
Lâ-edrî	206	-efâ, -ân, âh, -âs, -ul, - aş, -ûn, -â, -în	Kanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ, eyledin, acısın, -iñ
Lâ-edrî	207	-et, -ân	elvedâ‘, Şehzâde Sultân Muştafâ
Lâ-edrî	208	-	-olur
Lâ-edrî	209	-	-
Necâti	210	-â	-imiş
‘Ulvî	211	-âk	-imiz
Lâ-edrî	212	-ân, -l, -âr, -ân	Gel benim rûh-ı revânım bende hânîñ hâlidir, -ıdır, -sızın, - diğim, -ım benim
Hayâlî	213	-âd	gördüğün göñlüm
Taşlıcalı Yahyâ	214	-ân, -âyı, -âr, -â, -ûm, -t, -îr, -eb, -em, -ag	-ı, gözüm, -a tönüp, -di, -idi, ile gitdi, olsun
Rahmî	215	-â, -ân, -âm, -âb, -er, - al	ile, imiş, zamanıdır, kıl, -ını
Molla Câmi	216	-er	-est
Lâ-edrî	217	-stân	-ını
Emrî	218	-ân	-a katlanmaz
Sâlikî	219	-en	‘âşık

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
‘‘ Amrî	220	-en	‘âşık
Sâlikî	221	-â	‘âşıkıñ
Muştafâ	222	-âr, -an	eyledik
Be- ismi Peri	223	-âm	-
Emrî	224	-îne	-si
‘Ubeydî	225	-	-
‘Ubeydî	226	-	-
Lâ-edrî	227	-ir	-
Lâ-edrî	228	-u	-sı
Lâ-edrî	229	-z	-ü
Lâ-edrî	230	-l	-di
Lâ-edrî	231	-âd	-ı
Lâ-edrî	232	-eh	-
Nevâyî	233	-elik, -edik	-
Lâ-edrî	234	-	-
Lâ-edrî	235	-â	bâşed
Lâ-edrî	236	-	-
Lâ-edrî	237	-	-iñ
Lâ-edrî	238	-ân	-iñ üstüne
Lâ-edrî	239	-akın	-
Lâ-edrî	240	-	-
Lâ-edrî	241	-	-
Lâ-edrî	242	-âd	-
Necâti	243	-âre	-ler
Necâti	244	-a	olsun dirin
Lâ-edrî	245	-	-sek
Lâ-edrî	246	-em	-idir
Lâ-edrî	247	-eş	-
Lâ-edrî	248	-âr, -ân	-ım, -a
‘Amrî	249	-ap	-arlar
Hayâlî	250	-în	-iñ
Şevkî	251	-ede	-
Sa‘dî Şirâzî	252	-l	-est
Lâ-edrî	253	-eb	-idir
Lâ-edrî	254	-âb	şod

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Übeydî	255	-âr, -ek, -en	‘Âşık-ı pâmâlıyım başı açık abdâlıyım, -i
Lâ-edrî	256	-l, -âl, -em, -âr, -ân- ağ	Bilesin kıdrım benim ol vakt olıcak dostum, -ıcak dostum, olasın, ola, bilmiş ol, -e
Rahmî	257	-	-
Lâ-edrî	258	-	-
Lâ-edrî	259	-	-
Lâ-edrî	260	-ân	dihed
Lâ-edrî	261	-ber	-lere
Hariki	262	-ân, -âr, -ân, âb	-ım Muḥammed yüz(i) gülzârım, -ım, -sız, oldı
Siyâmî	263	-et, -â, -ed, -ûl	gibi, -sıdır
Lâ-edrî	264	-ân, -en, -ûn	Ġamze-i fettân ile ‘asker-i İslâm ile/Aldı dil mülkini çeşm-i kâhremânı Ḥamzanıñ, - ı Ḥamzanıñ, -im
Lâ-edrî	265	-	hezâr sâl
Lâ-edrî	266	-et	-dim
Lâ-edrî	267	-emin	-
Lâ-edrî	268	-	-
Lâ-edrî	269	-ân, -âr, -ûl, -el	Memi şâhım efendim gül ‘izârım serv-i reftârım, -dür, -ım, sensin
Ahdi	270	-en	-dim varken
Sücûdî	271	-âr, -oyn, -dâ, -özi, -r, -an, -a	-ı yok, -ünür, elleri, -una
Lâ-edrî	272	-l, -ağ	ile, -ı
Lâ-edrî	273	-ir, -vâb	görünür, göl
Lâ-edrî	274	-er, -âk, râk	-a
Lâ-edrî	275	-ûr,	-a beñzer
Lâ-edrî	276	-	-
Lâ-edrî	277	-	-
Lâ-edrî	278	-	-
Lâ-edrî	279	-ağ, -uyruğ	-u var, -ı
Lâ-edrî	280	-et	-
Lâ-edrî	281	-et, iz	-u, -dı
Lâ-edrî	282	-apu	-sı
Lâ-edrî	283		
İhya Efendi Rumi	284	-ad	-iñ

Tablo 3 (Devam). Mecmuadaki Şiirlerin Redif ve Kafiyesi

Mahlas	Şiir no	Kafiye	Redif
Ahmed Paşa	285	-	-
Lâ-edrî	286	-nâ	-sı
Şem'i	287	-â	-
Şeyhî	288	-el	-den ne fâyide
Lâ-edrî	289	-	-
Hayretî	290	-	-
Lâ-edrî	291	-ru	-mı dün de görmedim bugün de
Lâ-edrî	292	-ân, -â	Gel benim hânım Hüseyin şâh-ı hûbânım Hüseyin/ Kerbelâ-i ğamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyin, -ım Hüseyin, -iñ, nıñ hakkiçün
Celâlî	293	-â	oldum
Hâtîfî	294	-âr	-e şîhhat rûzî kıl
Lâ-edrî	295	-âr, -âk, -et	ile, -ıma, ise, -a
Sûzenî	296	-ân	-e şarılmağ

5. MECMUADA BULUNUP DİVANLARDA VEYA HERHANGİ BİR KAYNAKTA BULUNAMAYAN ŞİİRLER

Mecmuada bulunup divanlarda veya herhangi bir kaynakta bulunmayan toplamda 167 şiirin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında kime ait olduğu belirlenemeyen 109 adet şiir bulunmakla birlikte 28 adet şairin şiirlerinin herhangi bir kaynak içinde yer almadığı tespit edilmiştir. Mecmuada toplamda 50 adet gazeli bulunan Kâtibî'nin 30 adet gazeli herhangi bir kaynakta veya çalışmada bulunmamaktadır. Aşağıdaki tabloda mecmuada bulunup divanlarda veya herhangi bir kaynakta bulunamayan şiirlerin şairleri, mecmuadaki şiir sayıları, toplam şiir sayıları gösterilmektedir.

Tablo 4. Mecmuada Bulunup Divanlarda veya Herhangi Bir Kaynakta Bulunamayan Şiirler

Mahlas	Mecmuadaki Şiir Numarası	Şiir Sayısı
Firâkî	1	1
Şîrâzî	9	1
Kâtibî	27, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 53, 54, 56, 58, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 76	30
Hâverî	81, 154, 155	3
Vişâlî	112	1
Ahmed	117	1
Muşlihî	118	1

Tablo 4 (Devam). Mecmuada Bulunup Divanlarda veya Herhangi Bir Kaynakta Bulunamayan Şiirler

Mahlas	Mecmuadaki Şiir Numarası	Şiir Sayısı
Penâhî	121	1
Hakkı	166	1
Hilâlî	128	1
Ârifî	132	1
‘‘Amrî	220	1
Meşrebî	135	1
Zâtî	136	1
Dâî	137	1
Muḥzîrzâde Fikrî	156	1
Yahyâ	202	1
Ubeydî	225, 264	2
Şiyâmî	263	1
Hâtîfî	294	1
Kâmî Çelebi	152	1
Merdümî	159	1
Baba Çelebi	160	1
Sâlikî	219, 221	2
Raḥmî	257	1
İhya Efendi Rumi	284	1
Nevai	233	1
Hariki	262	1
Lâ-Edrî	30, 32, 41, 79, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 103, 125, 139, 142, 151, 157, 158, 162, 165, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 212, 217, 223, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 245, 246, 247, 248, 253, 254, 256, 258, 259, 260, 261, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 286, 289, 291, 292, 295	109
Toplam	109 adet şiir bulunmaktadır.	

6. MECMUADA NAZİRE OLARAK KAYDEDİLMİŞ ŞİİRLER

Mecmuada nazire olarak kaydedilmiş toplamda 3 adet şiirin olduğu tespit edilmiştir. Mesihî'ye ait olduğu saptanmış olan 88 no.lu gazelin mecmuadaki Ahmet Paşa'ya ait olan 87. no.lu gazele nazire olarak yazıldığı görülmektedir. Bunun yanında kim tarafından yazıldığı saptanamayan 220 no.lu müfredin, Zati'ye ait olduğu bilinen mecmuadaki 219 no.lu müfrede nazire olarak yazıldığı görülmektedir. Mecmuada ‘‘Amrî

mahlaslı bir şaire ait olan 220 no.lu gazelin Sâlikî tarafından yazılan 219 no.lu gazele nazire olarak yazıldığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda mecmuada nazire olarak kaydedilmiş şiirlerin numaraları ve şairlerinin mahlasları ile söz konusu nazire şiirlerin zemin şiir numaraları ve şairlerinin mahlasları verilmiştir.

Tablo 5. Mecmuada Nazire Olarak Kaydedilmiş Şiirler

Mahlas	Zemin Şiir No	Mahlas	Nazire Şiir No
Ahmed Paşa	87	Mesîhî	88
Sâlikî	219	‘Amrî	220
Zâtî	164	Lâ-edrî	165
Toplam	3 adet şiir bulunmaktadır		

7. MECMUADA YER ALAN ARAPÇA FARŞÇA BOŞNAKÇA METİNLER

Mecmuada 8 adet Farsça, 3 adet Arapça, 1 adet Boşnakça olmak üzere toplamda 12 adet metin bulunmaktadır. Bu metinlerden sadece iki tanesinin kime ait olduğu saptanmış olup 9 tanesinin kim tarafından yazıldığı belirlenememiştir. Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan Arapça, Farsça, Boşnakça metinlerin şair-yazarları, bulundukları varak numaraları ve metin numaraları gösterilmektedir.

Tablo 6. Mecmuada Yer Alan Arapça, Farsça, Boşnakça Metinler

Şair-Yazar	Varak Numarası	Metin Numarası
Molla Câmi	101b (Farsça Der-kenar)	216
Lâ-edrî	104a (Tarih-i Arabi)	234
Lâ-edrî	104a (Tarih-i Farsi)	235
Lâ-edrî	104a (Tarih-i Bosnevi)	236
Lâ-edrî	105a (Farça Der-kenar)	242
Lâ-edrî	105a (Farsça Der-kenar)	247
Sadî-i Şîrâzî	106a (Farsça Der-kenar)	252
Lâ-edrî	106b (Farsça Der-kenar)	254
Lâ-edrî	107b (Farsça Der-kenar)	260
Lâ-edrî	109b (Farsça Rübâ‘î)	265
Lâ-edrî	110a (Arapça Metin)	4
Lâ-edrî	110a (Arapça Metin)	5
Toplam	12 adet metin bulunmaktadır	

8. MECMUADA YER ALAN NAZİM ŞEKİLLERİ

Eserde toplamda 15 adet nazım şeklinin kullanıldığı tespit edilmektedir. Mecmuaya 152 adet gazel, 1 adet kaside, 1 adet rübâ‘î, 1 adet müsemmen, 1 adet müseddes, 1 adet mu‘aşşer, 7 adet mesnevi, 11 adet murabba, 73 adet der-kenar, 20 adet

kıt’a, 2 adet terkeb-i bent, 1 adet tahmis, 18 adet müfred, 2 adet mısra ve 5 adet muhammes olmak üzere toplamda 296 adet şiir kaydedildiği görülmektedir. Nazım şekilleri içerisinde en sık kullanılanın gazel nazım şekli olduğu tespit edilmiştir. Mecmuda bulunan 152 gazelden 50 adedinin Kâtibî (Seydi Ali Reis) tarafından yazıldığı görülmekte olup mecmua içerisinde en fazla kaydedilen şiirin kendisine ait olduğu saptanmıştır. Bunun yanında mecmuadaki “272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283” numaralı 12 adet lügaz nazım türünün 5 adedinin mesnevi nazım şekli ile 7 adedinin kıt’a nazım şekliyle; 271 numaralı 1 adet muamma nazım türünün de mesnevi nazım şekli ile yazıldığı belirlenmiştir. Eserde dikkat çeken bir diğer hususun tarihler olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu “227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 258” numaralı 11 adet tarihten 10 adedinin kıt’a nazım şekli ile yazıldığı ve 1 adedinin mısra şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan nazım şekilleri, söz konusu nazım şekilleriyle yazılan şiirlerin şiir numaraları ve toplam şiir sayıları gösterilmektedir.

Tablo 7. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Nazım Şekli	Şiir Sayısı	Şiir Numarası
Gazel	152	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 97, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 154, 155, 156, 168, 180, 197, 201, 211, 213, 218, 219, 220, 221, 249, 250, 251, 287, 288, 293, 294, 296
Kaside	1	203
Rübâ’î	1	265
Müsemmen	1	207
Müseddes	1	295
Mu‘aşşer	1	222
Mesnevi	7	157, 271, 272, 273, 274, 279, 283,
Murabba	11	23, 122, 152, 202, 204, 205, 206, 212, 248, 256, 269
Der-kenar	73	12, 30, 40, 41, 78, 79, 82, 98, 99, 103, 139, 142, 151, 153, 161, 162, 167, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 216, 217, 224, 226, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 252, 253, 254, 257, 259, 260, 261, 266, 270, 284, 285, 286, 289, 290, 291,

Tablo 7 (Devam). Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Nazım Şekli	Şiir Sayısı	Şiir Numarası
Kıt'a	20	169, 170, 223, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282
Terkib-i Bent	2	214, 215
Tahmis	1	263
Müfred	18	32, 92, 93, 94, 95, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 171, 208, 209, 210, 267, 268,
Mısra	2	225, 258
Muhammes	5	255, 262, 238, 264, 292
Toplam	15 adet nazım şekli ve 296 adet şiir bulunmaktadır	

9. MECMUADA YER ALAN KİME AİT OLDUĞU BULUNAMAYAN MAHLASSIZ ŞİİRLER

Mecmuada kime ait olduğu saptanamayan 56 adet der-kenar, 12 adet müfred, 19 adet kıt'a, 7 adet murabba', 1 adet müsemmen, 1 adet müseddes, 1 adet muhammes, 6 adet mesnevi olmak üzere toplamda 108 şiir bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan kime ait olduğu bilinmeyen mahlassız şiirlerin şiir numaraları, söz konusu şiirlerin nazım şekilleri ve bulundukları varak numaraları gösterilmektedir.

Tablo 8. Mecmuada Yer Alan Kime Ait Olduğu Bulunamayan Mahlassız Şiirler

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Bulunduğu Varak
30	Der-kenar	68b
32	Müfred	68b
41	Der-kenar	71a
79	Der-kenar	79b
92	Müfred	82b
93	Müfred	82b
94	Müfred	82b
95	Müfred	82b
98	Der-kenar	83a
99	Der-kenar	83a
103	Der-kenar	84a
125	Gazel	88b
139	Der-kenar	91b
142	Der-kenar	92a
151	Der-kenar	93b
157	Mesnevi	94b
158	Müfred	94b

Tablo 8 (Devam). Mecmuada Yer Alan Kime Ait Olduğu Bulunamayan Mahlatsız Şiirler

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Bulunduğu Varak
162	Der-kenar	94b
165	Müfred	94b
167	Der-kenar	94b
169	Kıt'a	95a
170	Kıt'a	95a
171	Müfred	95a
172	Der-kenar	95a
173	Der-kenar	95a
174	Der-kenar	95a
175	Der-kenar	95a
176	Der-kenar	95a
177	Der-kenar	95a
178	Der-kenar	95b
179	Der-kenar	95b
181	Der-kenar	95b
182	Der-kenar	95b
183	Der-kenar	95b
184	Der-kenar	95b
185	Der-kenar	95b
186	Der-kenar	95b
187	Der-kenar	95b
188	Der-kenar	95b
189	Der-kenar	95b
190	Der-kenar	95b
191	Der-kenar	95b
192	Der-kenar	95b
193	Der-kenar	95b
194	Der-kenar	95b
195	Der-kenar	96a
196	Der-kenar	96a
198	Der-kenar	96a
199	Der-kenar	96a
200	Der-kenar	96a
204	Murabba'	97a
205	Murabba'	97a
206	Murabba'	97b
207	Müsemmen	98a

Tablo 8 (Devam). Mecmuada Yer Alan Kime Ait Olduğu Bulunamayan Mahlatsız Şiirler

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Bulunduğu Varak
208	Müfred	98b
209	Müfred	98b
212	Murabba‘	99a
217	Der-kenar	101b
223	Kıt’a	103a
227	Kıt’a(Tarih)	103a
228	Kıt’a(Tarih)	103b
229	Kıt’a (Tarih)	103b
230	Kıt’a (Tarih)	103b
231	Kıt’a (Tarih)	103b
232	Kıt’a (Tarih)	103b
234	Kıt’a (Tarih)	104a
235	Kıt’a (Tarih)	104a
236	Kıt’a (Tarih)	104a
237	Der-kenar	104a
238	Muhammes	104b
239	Der-kenar	104b
240	Der-kenar	104b
241	Der-kenar	104b
242	Der-kenar	105a
245	Der-kenar	105a
246	Der-kenar	105a
247	Der-kenar	105a
248	Murabba‘	105a
253	Der-kenar	106a
254	Der-kenar	106b
256	Murabba‘	107a
258	Mısra(Tarih)	107b
259	Der-kenar	107b
260	Der-kenar	107b
261	Der-kenar	107b
265	Rübâ‘î	109b
266	Der-kenar	109b
267	Müfred	109b
268	Müfred	109b
269	Murabba‘	109b
272	Mesnevi (Lügaz)	110b

Tablo 8 (Devam). Mecmuada Yer Alan Kime Ait Olduğu Bulunamayan Mahlassız Şiirler

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Bulunduğu Varak
273	Mesnevi (Lügaz)	110b
274	Mesnevi (Lügaz)	111a
275	Kıt'a (Lügaz)	111a
276	Kıt'a (Lügaz)	111a
277	Kıt'a (Lügaz)	111a
278	Kıt'a (Lügaz)	111a
279	Mesnevi (Lügaz)	111a
280	Kıt'a (Lügaz)	111a
281	Kıt'a (Lügaz)	111a
282	Kıt'a (Lügaz)	111a
283	Mesnevi (Lügaz)	111a
286	Der-kenar	111b
289	Der-kenar	111b
291	Der-kenar	111b
292	Muhammes	112b
295	Müseddes	114a
Toplam	108 adet şiir bulunmaktadır	

10. MECMUADA BULUNAN ŞAİRLERİN YAŞADIKLARI YÜZYILLAR

Mecmuada tespit edilen 58 adet şairden çoğunluğunun 16.yy.da yaşadığı görülmekte olup bunlardan dokuzunun 15.yy.da ve birinin de 13.yy.da yaşadığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda şairlerin yaşadığı yüzyıllar ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 9. Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl
Ahdi	16.yy
‘Abdî	16.yy
Âhi	15.yy
Ahmed Paşa	15.yy
‘Amrî	16.yy
‘Ârifî	16.yy
Baba Çelebi (Rızâyî)	16.yy
Bahârî	16.yy
Behiştî	16.yy
Celâlî	16.yy
Cem	15.yy

Tablo 9 (Devam). Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl
Dâyî	16.yy
Dehhânî	15.yy
Emrî	16.yy
Fikrî	16.yy
Firâkî	16.yy
Haqqı	16.yy
Harîkî	16.yy(?)
Hâtîfî	16.yy
Hâverî	16.yy
Hayâlî	16.yy
Hayretî	16.yy
Hilâlî	16.yy
İhya Efendi Rûmî	16.yy
İshâk	16.yy
Kâdirî	16.yy
Kâmî Çelebi	16.yy
Kâtibî	16.yy
Kemâl Paşazâde	16.yy
Merdümî	16.yy
Mesîhî	15.yy
Meşrebî	16.yy
Molla Câmî	15.yy
Muhibbî	16.yy
Muşlihî	16.yy
Muştafâ	16.yy
Necâtî	15.yy
Nevâyî	16.yy
Nizâmî	15.yy
Penâhî	16.yy
Rahmî	16.yy
Revânî	16.yy
Sa ‘dî-i Şîrâzî	13.yy
Sâlikî	16.yy
Siyâmî	16.yy
Sûzenî	16.yy
Sücûdî	16.yy
Şem‘î	16.yy

Tablo 9 (Devam). Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl
Şevki	16.yy
Şeyhî	15.yy
Şîrâzî	16.yy
Taşlıcalı Yahya	16.yy
‘Übeydi	16.yy
‘Ulvi	16.yy
Uşûlî	16.yy
Vişâlî	16.yy
Yahya	(?)
Zâtî	16.yy

11. MECMUADA ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLER HAKKINDA BİLGİLER

11.1. FİRÂKÎ

Firâkî Aslen Acem asıllı olup, ailesi Kütahya'ya yerleşmiştir. Öğrenime başladıysa da şeyh olan babasının ısrarı üzerine öğrenimi yarıda bırakıp tarikata girmiştir. Ömrünü vaaz ve nasihatle geçirmiştir. Döneminde kızdığı kişileri kürsüden eleştirmesiyle tanınır. Ölüm tarihi Hasan Çelebi ve Riyazi'de 988/1580-81. “*Künhü'l-Ahbâr*”da 990/1582, Fâizî'de 993/1583 olarak kayıtlıdır.

Şiirle de uğraşmıştır. Şiirleri sadedir. Kaynaklar isim zikretmeden birkaç mesnevisinin olduğunu söylerler (Kay.: L.,A, HÇ., B., K.,R) (İpekten, 1988: 151).

11.2. İŞHÂK

İshak Çelebi, Üsküp'te doğmuştur. Kılıç yapmakla geçimini sağlayan İbrahim adlı birinin oğludur. Öğrenimini tamamlayıp Kara Balı'den mülâzım, müderris ve kadı olmuştur. Bir ara Yavuz Sultan Selim'in musahibi olduysa da yolda ölmüştür. Ölümü Riyâzî ve Fâ'izî'de 944 (1537) Hasan Çelebi'de 948\1541-42 olarak verilir.

Çelebi, devrinin büyük bilginlerinden ve dikkate değer gazel şairlerindendir. Kaynaklar, mevkiine yakışmayacak hafifliklerini de özellikle belirtirler. “*Divan*”ı ve “*Selim-nâme*”si vardır (Kay.: S., L., AÇ., HÇ., B., K., F.) (İpekten, 1988: 230).

11.3. ‘AMRÎ

Asıl adı Amr'dır. Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bayezid devirlerinde müderrislik, kazaskerlik ve şeyhülislâmlık görevlerinde bulunmuş olan Abdülkerim Efendi'nin âzatlı kölesi ve evlâtıdır. Abdülkerim Efendi onun tahsil ve terbiyesiyle bizzat meşgul olmuş,

iyi bir şekilde yetişmesini sağlamıştır. Amrî tahsilini bitirince bir müddet mülâzımlık yapmış, sonra kadılık mesleğine intisap ederek Serfiçe kadılığına tayin edilmiştir. Serfiçe'den sonra nerelerde görev yaptığı bilinmemekle beraber son olarak Vize kadılığına tayin edildiği ve çok geçmeden 930 (1523-24) sıralarında vefat ettiği kaynaklarda zikredilmektedir.

Amrî kaynaklarda şakacı, nüktedan, hoşsohbet, iyi huylu, sevimli ve güzel ahlâklı bir insan olarak tanıtılmaktadır. Ele geçen şiirleriyle tertip edilmiş bulunan divanındaki gazellerinin üçte birinden fazlası kısa vezinlerle yazılmıştır. Bu husus, onun az sözle çok şey ifade etmeye müsait zeki ve nüktedan karakterinin bir tezahürü olarak gösterilebilir. Şiirleri o zamana kadar pek az kullanılmış olan redif ve kafiye ihtiva etmektedir. Bu şiirler, sanat göstermek kaygısıyla zekâyı zorlayarak yazılmadıkları daha ilk okuyuşta belli olan, edası tabii, akıcı, anlaşılması kolay şiirlerdir. Az yazmış olması da titiz bir şair olduğunun ayrı bir delilidir. Diğer taraftan, divanında yalnız Kanûnî Sultan Süleyman'ın vezîriâzamı İbrâhim Paşa'ya sunulan bir kaside bulunması, Amrî'nin yüksek mevkilere ulaşmaya hırslı olmadığını, bu yüzden de devrin ileri gelenlerine yerli yersiz methiyeler yazmadığını gösterir.

Zamanının edebiyat muhitinde oldukça tanınan ve takdir edilen bir şair olmasına rağmen yazmaktan çok, zekâsını ve kabiliyetlerini sohbetlerde cinaslı, nükteli sözler üreterek çevresini hayran etmeye harcadığı anlaşılmaktadır. Nitekim kaynaklarda divanından başka herhangi bir eseri bulunduğunu gösteren bir işaret yoktur. Basılmış olan divanında 143 gazel bulunmaktadır. Bu bakımdan ona divançe demek daha uygun olur (Çavuşoğlu, 1991: 96-97).

11.4. EMRÎ

Edirne'de doğmuştur. Ailesi hakkında bilgi bulunmayan Emrî'nin tahsil hayatıyla ilgili sadece Sehî Bey tezkiresinde, “İlm-i zâhire sa'yederken feragat etti” ifadesi yer almaktadır. Önceleri bazı imaretlerin kitâbet vazifesiyle meşgul olurken Kınalızâde Ali Çelebi'nin Edirne kadısı olmasından sonra onun himayesiyle Yıldırım Bayezid Medresesi'nin tevliyeti hizmetinde bulunmuş, daha sonra buradan azledilmiştir. Kaynaklar ömrünü tevliyet hizmetleriyle geçirdiğini, Edirne ve İstanbul dışında herhangi bir yerde bulunmadığını ifade etmektedirler.

Emrî'nin bugüne ulaşan eserleri divanı ile muammalarıdır. *Divanı* ölümünden sonra tertip edilmiştir. Türkiye'de ve Türkiye dışında birçok nüshası bulunan divanının

tenkitli neşrini hazırlayan Yekta Saraç(1991) iki kaside, 581 gazel, iki tahmis, birer müstezad, murabba, muhammes, müsemmen ve 530'dan fazla mukattarı tesbit etmiştir. Bazı divan nüshalarında kısmen mevcut olan muammaları müstakil bir şekilde de toplanmış olup sayıları 650'den fazladır. Şairin muammaları Yekta Saraç tarafından derlenerek baskıya hazırlanmıştır. Tarih düşürmedeki ustalığından bahsedilmekle beraber tesbit edilebilen tarihlerinin sayısı azdır.¹

Özellikle muamma alanında divan edebiyatının önde gelen bir ismi olan Emrî muammaya genç yaşta ilgi duymuş, önce Kınalızâde Ali Çelebi ile Mîr Hüseyin Nîşâbü'rî'nin muamma risâleleri üzerinde çalışmıştır. Ardından da devrinde fazla revaç bulmamış olan bu sanatı ilerleterek muammanın önem kazanmasını ve kendisinden sonra da devam ettirilmesini sağlamıştır. Tezkirelerde Emrî'nin birçok İranlı'yı muammada geçmiş olduğu belirtilmektedir. Sonraki dönemlerde muamma konusunda yazılan risâlelerde verilen örnekler genellikle Emrî'den seçilmiştir. Ancak Âlî, Emrî'nin ikbale ulaşamamasını açıklarken buna, “bî-meâl ve bî-netîce” olarak nitelendirdiği muamma ile fazlaca uğraşmasının sebep olduğunu söylemektedir (Saraç, 2011: 164).

11.5. ÂHÎ

Niğbolu'da Tirsinik'te doğmuştur. Seydi Hoca ile Melek Kadın'ın oğludur. Asıl adı Hasan olup daha çok Benli Hasan lakabıyla tanınmıştır. Sessiz tabiatı yüzünden Dilsiz Dânişmend olarak da anılmıştır. Zengin bir tüccar olan babasının ölümü üzerine onun yolunu tutarak ticarete başladıysa da annesinin yeniden evlenmesine gücenir ve vatanını terkedip İstanbul'a gitmiştir. İleri bir yaşta olmasına rağmen tahsile başlar, kırk yaşlarında Kara Bâlî'den mülâzım olmuştur. Bu arada şiir ve nesirleriyle adını duyurmaya başlamıştır. Ardından şair, Karaferiye Medresesi'ne müderris olarak tayin edilmiştir. Bu sırada Manastır'da, şair Hâverî'nin kız kardeşiyle evlenip çok geçmeden Karaferiye'de vefat etmiştir.

Âhî'nin hayatında görülen düzensizlikler eserlerine de yansımıştır. İlk eseri, *Hüsrev ü Şîrîn* adıyla anılan *Hikâyet-i Şîrîn ü Pervîz ve Rivâyet-i Gülgûn u Şebdîz* mesnevisidir. Ancak Âhî'nin böyle bir eser yazmaya başladığını duyan Nakşî şeyhi Mahmud Efendi, Hüsrev'in ateşe tapan ve Hz. Peygamber'in mektubunu yırtan bir hükümdar olması sebebiyle övülmesinin câiz olmayacağını öne sürerek şairi uyarır ve onu eseri tamamlamaktan vazgeçirmiştir. Daha sonra Karaferiye'de müderrisken

¹ <https://teis.yesevi.edu.tr/emri-emrullah>, [Erişim Tarihi 24.01.2024]

Fenârîzâde Muhyiddin Mehmed Şah Çelebi'nin teşvikiyle, Anadolu sahasında türünün en güzel örneği olarak kabul edilen *Hüsn ü Dil* mesnevisine başlamıştır. Fakat bu eserini de tamamlayamadan ölmüştür.

Kaynaklar, Âhî'yi devrinin iyi şairleri arasında kabul etmektedir. Özellikle Fettâh-ı Nîşâbûrî'nin (ö. 853/1449) aynı addaki eserinin tercümesi olan *Hüsn ü Dil*, Âlî'nin bildirdiğine göre Lâmiî'nin eserine üstün tutulmuştur. Âhî, daha çok mesnevi şairi olarak tanınmış ve mesnevileri diğer şiirlerine tercih edilmiştir. Yakın dostu olan Bursalı şair Celîlî ile birlikte döneminin en ünlü harâbâtî şiirler nâzımıdır. Arkadaşları arasında Vasfî, Revânî, Mesîhî, Şem'î, Zâtî ve Celîlî gibi devrin ünlü şairlerini saymak mümkündür.

Eksik bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (TY, nr. 1942/2) bulunan divanı henüz yayımlanmamıştır. *Hüsn ü Dil* ise Çaylak Tevfik tarafından neşredilmiştir (İstanbul 1287). Latîfî'nin, Şeyhî'ye nazîre olarak yazıldığını ve bazı bölümlerinin şair tarafından daha sonra kaleme alınan *Hüsn ü Dil*'de kullanıldığını söylediği Hüsrev ü Şîrîn'in bugün bilinen herhangi bir nüshası yoktur (İsen, 1988: 527).

11.6. BAHÂRÎ

Bahârî (ö. 958/1551), asıl adının Ali olduğu söylenmektedir. Latîfî'ye göre Prizren'de, diğer kaynaklara göre Tırhala'da doğmuştur. Seydi Çelebi'den mülâzım olmuştur. Edirne ve Karaferye'de müderrislik yaptıktan sonra bazı ileri gelenlerin çocuklarına hocalık, ardından da kadılık yapmıştır. Önceleri Kemâli, daha sonra Bahâri mahlasını kullanmıştır. Edirne'de ölmüştür.

Tarih düşürmede usta olduğu söylenmektedir. “*Yusuf u Züleyha*”sı ve “*Divan*”ı vardır (Kay. S., L. AC. HC..B.) (İpekten, 1988: 62-63).

11.7. BEHİŞTÎ

Vize'de doğmuştur. Asıl adı Ramazan olup Abdulmuhsin adlı birinin oğludur. Sâdi Efendi'nin hizmetinde iken ayrılıp Şeyh Merkez Efendi'ye bağlanmıştır. Pek çok konuda bilgisi olduğu bilinmektedir. Daha sonra Çorlu'ya yerleşerek orada hatiplik ve kâtiplik yapmıştır. Ölüm tarihi Âşık Çelebi ve Faizi'de 977/1569-70; Hasan Çelebi'de 970/1562-63, Riyazî'de 979/1571-72 olarak gösterilmiştir.

Hoş-sohbet, kaside ve mesnevide usta birisi olarak tanımlanır. Divanı “cemşah ve alemşah” adlı mesnevisi ve Hayal,'nin Akaid Şerhine haşiyesi olduğu söylenmektedir (İpekten, 1998: 71-72).

11.8. CELÂLÎ

Celal Bey olarak da geçen şair, Manastır'da doğmuştur. Asıl adının Hüseyin olduğu söylenmektedir. Tımarla meşgulken vazgeçip seyahate çıkmıştır. Hama'da sancak beyi olan Cafer Bey'le dost olmuştur. Adı geçen beyin Şehzade II. Selim'e lala olması üzerine birlikte gider ve şehzadenin maiyetine katılıp musahibi olmuştur. Daha sonra Anadolu tımarları defterdarlığına getirilmiştir. Cafer Bey'in kızı ile evlenmiştir. Bu arada vezir şeyhülislamla geçinemediğinden Şam beylerbeyliği ile İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Görev yerine gitmeden önce ziyaret izni aldığı memleketi Manastır'a giderken yolda ölmüştür.

Esrara düşkün olduğundan bu durumda söylediği şiirlerin akıcı olduğunu kaynaklar belirtmektedir. "*Sad u Sa'id*", "*Şerh-i Avamil*", "*Aruz*" "*Hüsn-ü Yusuf*"ve "*Divan*"¹, eserleri arasında yer almaktadır (Kay. A,AÇ., HÇ., B., K., R,F.) (İpekten, 1988: 84).

11.9. CEM SULTAN

Fâtih Sultan Mehmed'in üçüncü oğlu olup 27 Safer 864'te (23 Aralık 1459) Edirne'de doğmuştur. İki lalası ile birlikte henüz on yaşında iken 1469'da Kastamonu'ya sancak beyi olarak gönderilmiştir. Burada kısa bir süre kaldıktan sonra önce İstanbul'a, oradan da Rumeli'ye gitmesi emredilmiştir. Babasının 1473'te Otlukbeli'de Akkoyunlular'la mücadelesi sırasında mağlûp olduğu yolundaki söylentiler üzerine lalaları Nasuh ve Kara Süleyman kendisine biat etmişlerdir. Ancak bunu duyan Fâtih oğlunu azarladığı gibi lalalarını da öldürtmüştür. Sonrasında Cem, ağabeyinin ölümü üzerine Konya'ya sancak beyi olmuş ve burada kendisine bir kültür çevresi inşa etmiştir.

Cem, babasının ölümü ve Bayezid'in tahta geçmesiyle hak iddiacısı olarak ortaya çıkmış. Babasının taht için kendisini seçtiğini, Bayezid'in haksız olarak başa geçtiğini ileri sürerek ordu toplamış ve Bursa'ya gitmiştir. On sekiz gün kadar şehirde kalmış, bu sırada adına para bastırıp hutbe okutup kendisini padişah ilân etmiştir. Ancak 1481 Haziranında Yenişehir'de ağır bir yenilgiye uğramış; çekildiği Konya'da da yeterince destek bulamayınca Tarsus'a, Mısır sultanından aldığı davet üzerine de Kahire'ye gitmiştir. Kahire'de kaldığı süre içinde Mekke'ye giderek hac vazifesini yerine getirmiştir. 1482'de Karamanoğlu Kasım ile anlaşıp Konya'yı almaya kalktıysa da geri püskürtülüp taraftarları dağıtılmıştır. Artık Anadolu'da kalma imkânı ortadan kalkan Cem

otuz kadar adamı ile Rodos'a gitmiş. Bundan sonra bir daha vatanına dönememiş ve böylece maceralı Avrupa hayatı başlamıştır.

Pek çok Avrupa ülkesini gezen, siyasi çıkarlar için rehine olarak kullanılan ve yurduna dönemeyen Cem Sultan, 27 Ocak 1495'te Roma'dan ayrılırken Castel Capuana denilen yerde 29 Cemâziyelevvel 900 (25 Şubat 1495) tarihinde vefat etmiştir. Onun, elindeki kıymetli rehineyi bırakmak zorunda kalan papa tarafından zehirlendiği rivayet edilmektedir.

Cem'in ölümünü haber alan Bayezid üç günlük yas ilân ettiği gibi gıyâbî cenaze namazını da kıldırılmıştır. Tahnit edilmek suretiyle sadık adamları tarafından Gaeta denilen yerde toprağa verilen cesedi 1499'da Napoli kralı tarafından Osmanlılar'a teslim edilerek Bursa'da Murâdiye Camii hazîresine defnedilmiştir.

Hayatı oldukça maceralı geçen ve Avrupalı devletlerin siyasî oyunlarına hedef olan Cem Sultan iyi bir şair olup Farsça ve Türkçe iki divanı vardır. Ayrıca adına birçok eser yazılmıştır. Doğu'da ve Batı'da portreleri yapılmış olan Cem Sultan'ın hayatı sonraki dönemlerde çok ilgi çekmiş, hakkında çeşitli ilmî araştırma yapıldığı gibi roman, piyes ve çizgi romanlara da konu olmuştur (Kut, 1993: 284-286).

11.10. HOCA DEHHÂNÎ

Elde bulunan tek kasidesinde Horasan'dan Anadolu'ya geldiğini ve tekrar oraya dönmek istediğini söyleyen Dehhânî'nin hayatı hakkında bilinenler kendisinin bu ifadesinden ibarettir. Hoca Dehhânî'yi ilim dünyasına tanıtan M. Fuad Köprülü'nün tesbitlerine göre şair, III. Alâeddin Keykubad zamanında (1298-1302) Anadolu'ya gelerek bu hükümdara intisap etmiş, onun sarayında bulunmuş, eğlence ve irfan meclislerine katılmıştır. Ayrıca sultan tarafından bir Selçuklu şehnâmesi yazmakla görevlendirilmiştir. Dehhânî'nin sonraları izine rastlanmayan bu eseri Şikârî'nin Târih'indeki rivayete göre 20.000 beyitten meydana gelmektedir. Devriyle ilgili olarak söz konusu kasidesinde yer alan bazı telmihler, son yıllarda Hikmet İlaydın tarafından farklı bir şekilde değerlendirilerek intisap ettiği belirtilen Selçuklu hükümdarının III. Alâeddin Keykubad değil I. Alâeddin Keykubad (1220-1237) olması gerektiği ileri sürülmüştür. Aynı müellif, onun Farsça Selçuklu şehnâmesi yazdığına dair Şikârî'deki kaydın, Dehhânî'nin gerçekte böyle bir şehnâme yazmış olan şair Kânî-i Tûsî ile karıştırılmasından ortaya çıkmış bir yanlışlık olabileceğine dikkat çeker. (TDL., sy. 277 [1974], s. 769-774). Ömer Faruk Akün ise iki müellifin de Dehhânî'nin yaşadığı yıllarla

ilgili faraziyelerinin yanlış yorumlardan kaynaklandığını öne sürmüş ve bir manzumesindeki ipuçlarından hareket ederek onun 1361’de hayatta olduğunu söylemiştir.

XV. yüzyılda Ömer b. Mezîd’in Mecnûatü’n-nezâir’i ile XVI. yüzyılda Eğridirli Hacı Kemal’in Câmiu’n-nezâir’i gibi önemli nazîre mecmualarında şiirlerinin yer alması ve Şeyhoğlu’nun Kenzü’l-küberâ’sında kendisinden bir şiir örneği seçilmiş olmasının yanı sıra Hatiboğlu’nun, Hacı Bektâş-ı Velî’nin makalelerini tercüme ettiği Baḥrû’l-ḥakā’ik adlı eserinde adının bazı ünlü Türk şairleriyle birlikte anılması, Dehhânî’nin şöhret ve etkisinin sonraki yüzyıllarda da sürmüş olduğunu göstermektedir.

Köprülü, Dehhânî’yi Anadolu’da “lâdinî klasik şiirin başlangıcı” olarak göstermiştir. Döneminde hemen bütün şairlerin dinî-tasavvufî konulara yönelmesine karşılık Dehhânî’nin şiiri bahar, gül, içki meclisleri gibi dünya zevklerini; hasret, arzu, heves, içli şikâyetler halinde dünyevî aşkın çeşitli tezahürlerini, hayatın geçiciliğini, bu yüzden içinde bulunulan zamanı hakkıyla yaşamak gerektiğini yer yer şuh bir eda ile aksettirdiği görülmektedir.

Az sayıdaki şiirlerinde daha sonraki yüzyıllarda karmaşık mazmunlar haline gelecek olan teşbih ve istiarelerin yalın ve ilkel bir tarzda zengin örnekleri görülmektedir. Bu bakımdan Dehhânî’nin manzumeleri klasik Osmanlı şiirinde İran tesirinin görüldüğü ilk örnekler sayılmıştır. Dehhânî’nin şiirlerinin ifade ve teknik bakımından aynı devirdeki diğer Anadolu Türk şairlerine nisbetle daha başarılı olduğu kabul edilmektedir. Onun divan tarzının temel özelliklerini yansıtan şiirlerindeki nazım tekniğiyle dil ve muhteva, Anadolu’da bu şiirin kendisinden önce başka mümessillerinin yetişmiş olabileceğine de işaret sayılmaktadır.

Dehhânî’nin bugüne kadar ele geçen şiirleri bir kaside ve altı gazelden ibaret olup toplam yetmiş dört beyittir. İki gazeliyle kasidesinin bazı parçaları ilk defa Köprülü tarafından yayımlanmış, bunlara daha sonra Ömer b. Mezîd’in nazîre mecmuasında bulunan dört gazel daha ilâve edilmiştir. Mecdut Mansuroğlu, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’ndeki bir nazîreler mecmuasında rastlanan üç gazeli, son beyitlerindeki “dehânî” kelimesinin “Dehhânî” mahlasının vezin gereği değiştirilmiş şekli olabileceği düşüncesiyle Dehhânî’nin şiirleri arasına katmıştır (TM, VII-VIII [1942], s. 101-104). Bunun isabetsizliği Köprülü tarafından ortaya konmuşsa da (TTK Belleten, VII/27 [1943], s. 396) Mansuroğlu bu üç gazeli Dehhânî’nin diğer şiirleriyle birlikte ayrıca

neşretmiştir. Daha sonra bu gazellerden birinin XV. yüzyıl şairi Resmî'ye, diğer ikisinin de Kemalpaşazâde'ye ait olduğu tesbit edilmiş ve Dehhânî'ye ait olduğu bilinen bütün şiirler bazı filolojik düzeltmeler, bir indeks-sözlük ve orijinal nüshanın fotokopisiyle birlikte yayımlanmıştır (Ünver, 1999: 187-188).

11.11. HÂVERÎ

Hâverî: (6. 972/1565) Manastır'da doğmuştur. Asıl adı Ali olup, Açık Kadioğlu sanıyla tanınmıştır. Zeyrek-zâde'den mülâzım olmuştur. Karaferye'de müderrislik, Selânik, Üsküp, Galata, Eyüp ve Karaferye'de kadılık yapmıştır. Karaferye'de ölmüştür. Gençliğinde harabatı hayat sürmüş şairlerdendir. Rindane ve âşıkane şiirleri vardır (Kay.: L., A. AÇ.,HÇ.K.R,F) (İpekten, 1988: 195).

11.12. HAYÂLÎ

Vardar Yenicesi'nde doğmuştur (1497-1499 [?]). Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Yetişme çağında esaslı bir öğrenim göremeyen şair, o sıralarda Yenice'ye uğrayan Kalenderî şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî (*Sicill-i Osmânî*, III, 493) ve müridlerinin cazibesine kapılarak onlara katılmıştır. Bunlarla birlikte seyahat ederek birkaç defa İstanbul'a gidip gelmiştir. Bu yolculuklarının birinde, böyle güzel bir gencin Kalenderîler arasında yaşamasını uygun bulmayan İstanbul Kadısı Sarı Gürz Nûreddin tarafından şehir muhtesibi Uzun Ali'ye emanet edilmiştir. Bir şiirinde Şah Bayezid'in dergâhını mesken tuttuğundan bahsettiğine göre, Hayâlî'nin İstanbul'a II. Bayezid'in saltanat yıllarında ve 1512'den önceki bir tarihte gelmiş olması gerekmektedir. Muhtesip Uzun Ali'ye emanet edilmesi ise Sarı Gürz Nûreddin Efendi'nin ilk İstanbul kadılığı zamanına (1511-1513) rastladığından Nûreddin Efendi'nin 1519-1522 yılları arasındaki ikinci kadılığı devresi için söz konusu olamaz. Çünkü bu yıllarda Hayâlî Kanûnî Sultan Süleyman'ın çevresine girmiş, Âşık Çelebi'nin şair Gazâlî Deli Birader'den söz ederken belirttiği gibi (*Meşâirü's-ş-suarâ*, vr. 291^a-298^a) 1522 yılında Kanûnî ile birlikte Rodos Seferi'ne katılmıştır. Şairin Rodos'un fethi münasebetiyle Kanûnî'ye bir de kaside sunduğu bilinmektedir. Baba Ali Mest'in meşhur bir şair olmasına gayret ettiği Hayâlî'nin bir manzumesinde on dört yaşında iken şiirde şöhrete ulaştığını söylediği dikkate alınırsa doğum tarihinin 1497-1499 olduğu düşünülebilir.

Hayatının son yıllarına dair fazla bilgi bulunmayan Hayâlî Bey Edirne'de vefat etmiştir. Kabri, Uzunkaldırım Mezarlığı'na karşı dedelerinden kalma Vize Çelebi Mescidi avlusu önünde, kendi yaptırdığı Lüleli Çeşme'nin sol tarafında pencere yanında

bulunmaktadır. (*Hayâlî Bey Dîvânı*, nâşirin girişi, s. XI). Hakkında düşürülen vefat tarihlerinden en güzeli Arşî'nin: "Sözü dilde, hayâlî gözde kaldı" mısraıdır (Kurnaz, 2011: 5-6)

11.13. HAYRETÎ

Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Asıl adı Mehmed'dir. Kaynaklarda Mehmed Şah, Mehmed Çelebi ve Baba Hayretî olarak da geçmektedir. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Mevlevî şeyhi Yûsuf-ı Sîneçâk'ın kardeşi olan Hayretî mutasavvıf bir şairdir. Kardeşi gibi kendisi de önce Şeyh İbrâhim Gülşenî'ye intisap etmiş, daha sonra Rumeli abdalları arasına karışarak Bektaşîliği benimsemiştir. Sehî Bey ve Âşık Çelebi'nin belirttiklerine göre Hayretî, Rumeli akıncı ocaklarında bir sipahi olarak ömür sürmüştür. Divanındaki "*Kılıç Kasidesi*" ile "*Yahyâlılarız*" redifli murabbâı da bu hususu doğrulamaktadır. Şairin tahsil durumuna dair kesin bilgi mevcut değildir.

Hayretî Vardar Yenicesi, Üsküp ve Belgrad gibi döneminin kültür merkezlerinde çağdaşları olan Hayâlî Bey, Usûlî ve Garîbî ile dost meclislerinde bulunmuştur. Bir ara İstanbul'a gitmiş orada devlet büyüklerine kasideler sunmuştur.

Yenice'ye geldiğinde Mihaloğlu ve Yahyâlı akıncı ocaklarına sığınan Hayretî, ömrünün sonuna kadar hizmetinde bulunduğu bu beylerin desteğiyle geçinmiştir. Bir yerde durmayıp değişik yerlere giden akıncı ocaklarıyla beraber Yenice, Belgrad ve Üsküp gibi merkezlerde bulunan şair gezip dolaştığı yerleri şiirlerine de aksettirmiştir. Onun Belgrad ve Yenice için yazdığı müstakil şehrengizler bu devrenin mahsulüdür. Son zamanlarında gözleri artık görmeyen Hayretî, dost ve şairler meclisine kardeşi Yûsuf-ı Sîneçâk'ın yetiştirmesi olan şair Günâhî'nin yardımıyla gidip gelmektedir. Latîfî ve Âlî'nin kaydettiğine göre Hayretî, vefatında vasiyeti üzerine Vardar Yenicesi'nde daha önce inşa ettirdiği zâviyesine defnedilmiştir. *Sicill-i Osmânî* ve *Osmanlı Müellifleri*'nde ise Hayretî'nin kardeşi Yûsuf-ı Sîneçâk ile beraber İstanbul'da Sütlüce'deki hazîrede medfun olduğu ve orada Hayretî adına bir mezar taşının bulunduğu kaydedilmektedir. Buna karşılık Hayretî'nin yakın dostu olan Âşık Çelebi, Hayâlî Bey'i anlatırken Vardar'a gittiğinde vefat etmiş bulunan Hayretî'nin ruhu için Fâtiha okuduğunu yazar ki bu Hayretî'nin mezarının Vardar Yenicesi'nde olduğuna bir delil teşkil eder. Bu takdirde Sütlüce'deki kabir bir makam olarak düşünülebilir. *Künhü'l-ahbâr*'da ayrıca şairin Yenice'deki mezarının bir ziyaret yeri olduğu belirtilmektedir.

“Ca‘ferî-mezheb safâyî canlarız” diyerek mezhebini açıklayan Hayretî’nin Ca‘ferî ve Alevî olduğunu Âşık Çelebi ile Latîfî de belirtmektedir. Şair Hz. Ali, Hüseyin ve on iki imamı methetmekle beraber Hz. Ebû Bekir, Ömer ve Osman’a da hürmetkârdır. Bu husus Rumeli’de yetişen Bektaşî şairlerinin çoğunda görülmektedir. Rumeli abdalları da Hayretî’nin şiirlerine bütün özellikleriyle aksetmiştir. Hayretî’nin divanı abdalların yaşayış, düşünüş ve giyinişlerini anlatan birçok malzemeye sahiptir.

Hayretî samimi ve sade üslûbu, rindâne edası, zengin kelime hazinesi, çeşitli deyimler kullanması, mahallî tasvirlerle ve müşahhas unsurlara yer verişiyile dikkati çeken bir şairdir. Onun âşıkane, halk zevkine uygun, sade ve hoş giden gazelleri bulunduğu tezkire yazarlarınca ortaklaşa kabul edilmiştir. M. Fuad Köprülü’ye göre de Hayretî, şiirlerinde Rumeli şehirlerinin hususiyetlerini ve aşklarını açık ve laubali bir tarzda terennüm eden orijinal bir şairdir. Ayrıca tasavvuf terimlerini kullanmada oldukça maharetlidir. Şiirde âhenge dikkat eden ve aruza hâkim olan şair edebî sanatlarda da başarılıdır. Onun asıl şahsiyetini ise sanatlı ve mazmunlarla yüklü şiirlerinden çok dervişâne ve rindâne yolda samimi şiirleri aksettirir. Bu özellikleriyle Hayretî derviş, rindmeşrep, mustarip ve bazen de zevkperest bir şairdir (Tatcı, 1998: 61-62).

11.14. KÂDİRÎ

Hamîd sancağına bağlı Isparta’dan Mehmed Efendi’nin oğludur. Buraya nisbetle Hamîdî veya Isparta Çelebisi diye tanınmıştır. Çeşitli hocalardan okumuş; Kara Seyyidî Efendi’den mülâzım olmuştur. Zeyrekzâde Rükneddin Efendi’ye intisap ederek Bursa Sultan Medresesi’nde onun yardımcılığında bulunmuştur. Bir müddet sonra Kanûnî Sultan Süleyman’ın yakınlarından Mustafa Ağa’ya özel dersler vermiştir. Onun teşvik ve yardımıyla İstanbul’da Hacı Hasanzâde, Bursa’da Sultan ve İstanbul’da Sahn-ı Semân medreselerinde müderrislik yapmıştır. Daha sonra kadılık mesleğine geçerek Bursa ve İstanbul kadısı, 1523’te Anadolu kazaskeri olmuştur.

On dört yıl kadar süren kazaskerliği döneminde dürüstlüğü ile tanınan Abdülkadir Efendi birçok hadisenin içerisinde bulunmuştur. Bunlar arasında, Rumeli Kazaskeri Fenârîzâde ile birlikte Molla Kâbız’ı Dîvân-ı Hümâyûn’da yargılamadaki başarısızlığı ve bu yüzden hükümdar tarafından azarlanması bilhassa belirtilmeye değer bir olaydır. İlmi yetersizlik iddiası ve bazı siyasî meselelerden dolayı 1537’de kendisine 150 akçe yevmiye bağlanarak kazaskerlikten azledilmiştir. Bu arada hac farîzasını ifa ederek İstanbul’a dönmüştür. Kasım 1542’de Çivizâde Muhyiddin Efendi’nin yerine

şeyhülislâmlığa tayin edilmiştir. Üç ay kadar bu görevde kaldıktan sonra hastalığı sebebiyle Ocak 1543'te ayrılmak zorunda kalır. Bu defa da kendisine günlük 200 akçe üzerinden maaş bağlanmıştır. Bundan sonraki hayatını Bursa'da geçiren Hamîdî Çelebi, burada bir cami ile bir medrese yaptırmıştır. Öldükten sonra kendi yaptırdığı caminin avlusuna defnedilmiştir.

Devrinin şuarâ tezkirelerinde Türkçe ve Arapça nazım ve nesirdeki kabiliyetinden bahsedilmekte ve şiirlerinden bazı örnekler verilmektedir. Şiirlerinde Kâdirî mahlasını kullanmıştır (İşpirli, 1999: 240).

11.15. KÂTİBÎ

Kâtibî (ö. 970/1563), İstanbul Galata'da doğmuştur. Seydi Ali Çelebi sanıyla tanınmıştır. Kanuni'nin kullarındandır. Tersane kâtipliğinden bölüğe çıkmıştır. Diyarbakır'da Tımar defterdarı, İstanbul'da reis olmuştur. Piri Reis'in yerine Hind denizine kaptan tayin edilmiştir. Çok değişik yerler gezip görmüş ve başından geçenleri yazıp Kanuni'ye sunmuştur. Bunun üzerine emekli edilmiş, çok geçmeden de vefat etmiştir.

Çelebi, cömertliği ve sanat erbasını korumasıyla tanınmıştır. “*Mir'at-i Memâlik*” adlı eseri vardır (Kay. .. L., AL. AÇ., HÇ., B., K., r., f.) (İpekten, 1988: 246).

“Kaynaklarda Seydi Ali Çelebi'nin eğitimi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak onun devrinin zeki ve ilim sahibi bir şahsı olduğu, hesap ve heyet ilminde kudret ve maharet sahibi olduğu belirtilir (Canım 2018: 433; Sungurhan 2017: 707). Denizcilik ilminde engin bir bilgiye sahip olduğu da verilen bilgiler arasındadır (Canım 2018: 433; Kılıç 2018: 296). Şairin hakkındaki bu değerlendirmeler, bulunduğu görevler ve yazmış olduğu eserler dikkate alındığında onun iyi bir eğitim aldığını söylemek mümkündür. Seydi Ali Çelebi, ilk olarak Galata'da azaplar kâtipliği yapmış ve bundan dolayı da şiirlerinde Kâtibî mahlasını kullanmıştır (Sungurhan 2017: 705; Canım 2018: 433; Kılıç 2018: 294).” (Kaplan ve Efe, 2020:232)

Seydî Ali Reis'in Kâtip Çelebi'nin de belirttiği şekliyle mürettep bir dîvâna sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Her ne kadar elimizdeki nüsha veya nüshalar müellif hattı olmasa da onun edebî şahsiyeti hakkında bilgi vermeye yetecek kadar şiir bugün yayıma hazırlanmaktadır. Özellikle gazel nazım şekli ile kaleme aldığı şiirlerinde şairin XVI. yy.'ın karakteristik özelliklerini yansıttığı, daha çok aşk vadisinde şiir söylediği, sade bir Türkçeye sahip olup özellikle atasözü ve deyim kullanmayı sevdiği görülmektedir.

Hazırlanacak olan Kâtibî Dîvânı adlı eserimizde inşallah bu gibi veriler enine boyuna okuyucuya sunulacak ve şairin edebî şahsiyeti tam anlamıyla ortaya çıkacaktır.(Gedik, 2019: 315)

Kafzâde Fâizî ve Riyâzî tezkirelerinde (Kayabaşı 1997: 466; Açıköz 2017: 275) Kâtibî'nin Dîvân sahibi olduğu belirtilse de bugüne kadar bu eserin herhangi bir nüshası ele geçmemiştir. Ancak katalog taramaları esnasında bu Dîvân'ın iki nüshası tespit edilmiştir: Fransa Milli Kütüphanesi'nde Ancien Fonds Turc 270 ve Supplement Turc 380 (Kaplan ve Efe, 2020:233).

11.16. KEMÂL PAŞAZÂDE

Asıl adı Şemseddin Ahmed'dir. Şehzade Bayezid'e (II. Bayezid) lalalık yapan büyükbabası Kemal Paşa'ya nisbetle Kemalpaşazâde, Kemalpaşaoğlu veya İbn Kemal diye anılmıştır. 3 Zilkade 873'te (15 Mayıs 1469) dünyaya gelmiştir. Bazı kaynaklarda Tokat'ta, bazılarında Edirne'de doğduğu kaydedilmekte, Amasyalı olduğu da ileri sürülmektedir. İstanbul'un fethinde bulunan babası Süleyman Çelebi'nin 879'da (1474) Amasya muhafızlığına tayin edildiği ve Şehzade Bayezid'in maiyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır. 883'te (1478) Tokat sancak beyliğine nakledilen Süleyman Çelebi İstanbul'da vefat etmiş ve babası Kemal Paşa'nın Eski Odalar civarındaki türbesine defnedilmiştir. Kemalpaşazâde'nin annesi, İran'dan gelip Tokat'a yerleşen Fâtih Sultan Mehmed dönemi kazaskerlerinden Küpelioglu Muhyiddin Mehmed'in kızıdır.

Kur'ân-ı Kerîm'i ezberleyerek hafızlığını tamamladıktan sonra Amasya ulemâsından Arap dili ve edebiyatı, mantık ve Farsça öğrenimi gören Şemseddin Ahmed önce askerlik mesleğine girmiş ve altı bölük sipahisi olarak II. Bayezid'in seferlerine katılmıştır. Önce Edirne'de Molla Lutfî'nin derslerine devam etmiş ardından dönemin önemli âlimlerden ders alarak tahsilini tamamlamıştır.

Kemalpaşazâde kadılık, kazaskerlik, müderrislik ve şeyhülislamlık olmak üzere pek çok alanda görevler yapmıştır. Şeyhülislamlık makamda iken 2 Şevval 940 (16 Nisan 1534) tarihinde vefat etmiş ve Edirnekapı dışındaki Mahmud Çelebi Zâviyesi hazîresine defnedilmiştir. 1971'de Haliç çevre yollarının yapımı sırasında parseller tamamen ortadan kaldırılırken Kemalpaşazâde'nin türbesi başka yere nakledilmiştir. Ölümü için tarih olarak düşürülen, “İrtehal-e ulûmu bi'l-Kemâl” (Kemal'le birlikte ilimler de öldü) ibaresi onun ilmî kişiliğinin bir ifadesidir.

Dönemlerinde yaşadığı üç padişahın sevgi ve saygısını kazanan Kemalpaşazâde hadis, tefsir, fıkıh gibi dinî ilimler başta olmak üzere tarih, edebiyat, felsefe, dil ve tıp alanlarında eser vermiş çok yönlü bir âlimdir. Birçok ilme olan vukufu ve bu alanlarda verdiği eserlerle XVI. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı ilim ve kültürünün en büyük temsilcilerinden biri olarak görülmektedir. Osmanlı ulemâsı arasında ilmî kudretinden dolayı “el-muallimü’l-evvel” unvanıyla anılmıştır.

Kemalpaşazâde, birçok İslâm âlimi gibi tasavvufun asıl istikametinden sapmasını hoş karşılamamış, toplumun düzenini ve devletin bekasını tehdit edecek hareket ve davranışların ortaya çıkmasını engellemeye çalışmıştır. Vasiyetnâmesinde cenazesinin dervişâne bir şekilde kaldırılmasını ve kabri üzerine türbe yapılmayıp sadece bir taş dikilmesini istemesi de onun sade bir dinî yaşayışı tercih ettiğini göstermektedir.

Her padişah dönemi için ayrı bir cilt (defter) yazan Kemalpaşazâde, 916 (1510) yılı olaylarına kadar getirdiği sekiz ciltlik tarihini II. Bayezid’e sunmuştur. Daha sonra Kanûnî Sultan Süleyman’ın isteğiyle eserini kaldığı yerden devam ettirerek Mohaç seferi sonuna, yani 933 (1527) yılına kadar getirmiştir. Böylece *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan 1527 yılına kadar gelen on ciltlik büyük bir eser niteliği kazanmıştır. Ancak IX ve X. defterlerin mevcut nüshaları bu devre olaylarının toptan kaleme alınmadığını göstermektedir. Kemalpaşazâde eserinin son bölümü olan Mohaç seferine özel bir önem verdiğinden bu bölümün istinsahları *Mohaçnâme* diye tanınmıştır.

Eserini II. Bayezid’in Emrî gereği Türkçe yazan, hatta buna uymak için özellikle Türkçe kelimelere geniş yer veren Kemalpaşazâde Arapça ve Farsça’nın etkisinden de kurtulamamıştır. Ayrıca seciye dikkat ettiği için *Tevârih-i Âl-i Osmân* edebî bir nitelik kazanmıştır. Bu önemli yanlarına rağmen *Tevârih-i Âl-i Osmân* XIX. yüzyıla kadar ismen bilinen, fakat kaynak olarak kullanılmayan bir eser olarak kalmıştır. Eserden geniş ölçüde ilk yararlanan kişi Hayrullah Efendi’dir. Şimdiye kadar *Mohaçnâme* adıyla anılan bölümü 1859’da Fransızca tercümesiyle birlikte Pavet de Courteille tarafından yayımlanmış, bunu eserin Osman ve Orhan Bey ile Fâtih Sultan Mehmed dönemlerine ait I, II ve VII. defterleri takip etmiştir. Kemalpaşazâde’nin Mısır’da iken İbn Tağrıberdî’nin en-Nücûmü’z-zâhire adlı tarihini Türkçe’ye çevirdiği belirtilirse de (Keşfü’z-zunûn, II, 1933) bunun herhangi bir nüshasına rastlanmamıştır (Saraç, 2022: 244-245).

11.17. MESÎHÎ

Kosova bölgesinde Priştine’de doğmuştur. Adı Sehî Tezkiresi’nde Mesîh, diğer tezkirelerde Îsâ olarak geçmektedir. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Rumeli’de geçirmiştir, daha sonra öğrenim görmek için İstanbul’a gitmiştir. Mesîhî’nin İstanbul’da bulunduğu yıllar II. Bayezid’in saltanat dönemine (1481-1512) rastlamıştır. İstanbul’da hat sanatındaki maharetiyle devrin sadrazamı Atik (Hadım) Ali Paşa’nın dikkatini çekerek onun divan kâtipliği görevine getirilen Mesîhî’nin medrese öğrenimini tamamlayıp tamamlamadığı bilinmemektedir. İçkiye ve eğlenceye düşkünlüğü, derbeder yaşayışı yüzünden zamanla Ali Paşa’nın gözünden düşen şairin bir süre sipahilik yaptığına dair Sehî Tezkiresi’nde bir rivayet varsa da gerçekten bir askerî görev alıp almadığı hususunda kesin bilgi yoktur. Atik Ali Paşa’nın 917 (1511) yılında yapılan bir savaşta ölümünün ardından başka hâmi bulamayan Mesîhî, kendisine Bosna’da verilen küçük bir tımarla yetinmek zorunda kalmıştır. Son yıllarını yoksulluk içinde geçirdiği belirtilen şairin genellikle 918’den (1512) sonra öldüğü kabul edilmekle beraber V. L. Ménage bu tarihin 924’ten (1518) sonra olabileceğini ileri sürmektedir.

Daha çok âşıkane-rindâne şiirler yazan Mesîhî’nin divanındaki manzumelerden Tâcîzâde Câfer Çelebi’ye sunduğu Bahârîyye kasidesi, Atik Ali Paşa’nın şehâdeti üzerine yazdığı terkihibend tarzındaki mersiyesi ve murabba şeklindeki Bahârîyyesi ünlüdür. Murabba çeşitli dillere çevrilmiş olup bilinen en eski tercümesi Latince’ye yapılandır. Samimi bir eda ile yazdığı şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanan Mesîhî’nin bu tutumunda, döneminde henüz Arapça ve Farsça’nın Türkçe üzerindeki tesirinin yoğunluk kazanmamış olmasının payı olduğu gibi şiirlerinde deyim ve atasözlerini kullanmasının da etkisi vardır. Divanında Farsça ve Farsça-Arapça-Türkçe mülemma‘ şiirleri de bulunan Mesîhî’nin gerek bu şiirlerinden gerekse *Gül-i Sad-berg*’inden Farsça ve Arapça’yı iyi bildiği anlaşılmaktadır. Divan şiirinin gelişim çizgisi üzerindeki yerinden dolayı kendi çağında ve daha sonraki yüzyıllarda onun etkisinde kalmış şairlerin bulunduğu görülmektedir. Eserleri: *Divan*, *Şehrengiz*, *Gül-i Sad-berg* (Mengi, 2004: 312-313).

11.18. MUHİBBÎ

6 Safer 900 (6 Kasım 1494) tarihinde Trabzon’da dünyaya gelmiştir. (Lokman, Hünernâme, II, vr. 19a-b; doğum tarihi başka kaynaklarda farklı olarak verilmektedir; XVI. yüzyıla ait kaynaklarda genellikle 900 yılı başları ifadesi geçmektedir; Mecdî ise

Şâban 901 [Nisan-Mayıs 1496] tarihini belirtmektedir: [Şekâik Tercümesi, I, 439]). Babası Yavuz Sultan Selim, annesi Hafsa Sultan'dır.

Osmanlı padişahlarının çoğu gibi şair olan Kanûnî Sultan Süleyman "Muhibbî"den başka "Muhib" ve "Meftûnî" mahlaslarını da kullanmıştır. Kaynaklar onun şiirden iyi anladığı, âlim ve şairlere itibar gösterdiği ve onları himaye ettiği hususunda birleşir. 3000 civarındaki şiiriyle padişahlardan en çok şiir yazarlar arasında yer alan Muhibbî'nin daha ziyade büyük babası II. Bayezid'in etkisinde yazdığı ilk manzumeleri dil ve duygu bakımından zayıftır. Ancak zamanla aşk, tabiat, bezmü rezm gibi konularda lirizme ulaşmış, padişah olduktan sonra büyük şairlerle yakın teması neticesinde ustalık kazanmış ve şiiri olgunlaşmıştır. Kanûnî Sultan Süleyman, yorulmak bilmez bir fütihat azmi ve gayreti içinde bulunmakla beraber ruhindaki sanatkâr taraf onun aynı zamanda ince duygu ve düşünceler şairi olmasını sağlamıştır. Yazdığı aşk, kahramanlık ve düşünce şiirleriyle büyük bir divan meydana getirdiği bilinmektedir. "Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi / Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi" beytinde olduğu gibi dillerden düşmeyen ve atasözü niteliği kazanan hikemî beyitler de söylemiştir.

Muhibbî'nin Farsça ve Türkçe divanlarındaki şiirleri muhteva ve üslûp bakımından öncelikle hükümdarlığını, sultan şahsiyetini yansıtmaya yanında hamâsî yönü de olan manzumelerdir. Ayrıca hikemî, fikrî ve didaktik mahiyette, öğüt verici, dinî ve tasavvufî türden şiirler de söylemiştir. Âşıkane, rindâne şiirleri de çoktur. Birbirinden kesin biçimde ayrılmazsa da onun şiirinde bu üç özellik daima dikkati çeker (Çelebioğlu, TKA, XXVIII [1990], s. 42). Divan şiirinin yapısı gereği şiirlerinde hükümdar olmanın verdiği üstünlük duygusu değil Hakk'ın kulu ve sevgilinin kölesi temaları daha belirlidir. Bu arada yer yer cihanın sultanı olma temasını işlerse de sultanlık bir anlık uyku ve rüyadan ibarettir. Samimi bir üslûpla yazdığı tevhid, münâcât ve na'atlarında hatalarını ve âcizliğini öne çıkardığı görülmektedir.

Şiirlerinde ortaya koyduğu değişik mazmunlar, atasözleri ve deyimlerin güzelliği, dilde gösterdiği özen ve dikkat, ses ve söz uyumu büyük şairlere ne ölçüde yaklaştığını ortaya koymaktadır. Sık sık saf gönüllü ve edepli olmanın gereğini vurgulayan Muhibbî büyüleyici bir şiir gücüne sahip olduğunu belirtirken her divan şairi gibi kendini övmüştür.

İlk defa Âdile Sultan tarafından bastırılan Muhibbî divanının (İstanbul 1308) çeşitli kütüphanelerde pek çok yazma nüshası mevcuttur. Ayrıca Muhibbî'nin Farsça küçük bir divanı daha vardır (Ak, 2010: 74-75).

11.19. NECÂTÎ

Edirne'de Fâtih Sultan Mehmed'in ilk saltanat yıllarında (1444-1446) doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Îsâ'dır. Ailesi hakkında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte çocukken Edirneli yaşlı bir hanım tarafından köle olarak alınıp sonradan evlât edinildiği ve yetişmesinde Sâilî adlı bir şairin katkısı olduğu bilinmektedir. Şiir ve nesir yazmaya yöneldiği gençlik yıllarında Edirne'den ayrılıp Kastamonu'ya gitmiş, orada hatla da ilgilenmiştir. "Necâtî" mahlasıyla yazdığı şiirleriyle ününü duyurmaya başlamıştır. "Döne döne" redifli gazelinin Bursa'da şair Ahmed Paşa'ya ulaşması ve beğenilmesi bu döneme rastlamıştır. Şiirleriyle Fâtih'in dikkatini çekmiş ve İstanbul'a giderek divan kâtipliğiyle görevlendirilmiştir. Fâtih'in vefatının ardından II. Bayezid'in takdirini kazananmış olan Necâtî, Şehzade Abdullah Karaman sancağına tayin edilince onun divan kâtibi olmuştur. Üç yıl sonra şehzade âniden ölünce Necâtî, çok sevdiği bu şehzadenin ölümünden duyduğu acıyı bir nevi tâziye olarak sultana takdim ettiği ünlü mersiyesinde dile getirmiştir. Sultan Bayezid oğlu Şehzade Mahmud'u Manisa sancağına tayin ettiğinde şairi de nişancılık göreviyle şehzadenin yanında gönderir, bundan sonra Necâtî "bey" olarak anılmıştır. Devrin ileri gelen bazı şairlerinin de bulunduğu Manisa'daki görevi uzun sürmez ve Şehzade Mahmud da genç yaşta ölünce Necâtî bu şehzade için de bir mersiye yazarak tekrar İstanbul'a döner. Yeni bir görev kabul etmeyip kendisine bağlanan 1000 akçe aylıkla Vefa semtindeki evinde ilim ve sanat sohbetleri düzenleyerek yaşamayı tercih etmiştir. 25 Zilkade 914'te (17 Mart 1509) vefat eder. Mezarını öğrencisi Sehî Bey mermerden yaptırmış, üzerine de, "Nakl-i Necâtî âleme târîh olmağın / Târîhini Sehî dedi: Gitti Necâtî hây" tarih beytiyle şairin, "Bir seng-dil firâkına ölen Necâtî'nin / Billâhi mermer ile yapasız mezârını" beytini yazdırmıştır. Şairin mezarı İstanbul Unkapanı'nda Manifaturacılar Çarşısı'nın inşası esnasında ortadan kalkmışsa da daha sonra çarşı ortasında yeniden ihya edilen Hızır Bey hazîresine bir mezar taşı diktirilerek üzerine yukarıdaki beyitler yazdırılmıştır.

Sehî Bey tezkiresinde hocası Necâtî'yi abartılı ifadelerle övmüş, güzel ve âşıkane gazelleriyle çok beğenilmiş matla'ları olduğunu, kıtalarının inciler saçtığını ve divanının halk arasında dillerde dolaştığını söylemiştir. Hasan Çelebi, şairin "döne döne" redifli gazeliyle nasıl üne kavuştuğunu uzun uzadıya anlatmıştır.

Necâtî'nin dili bilhassa gazellerinde oldukça sade, üslûbu güçlü ve etkileyicidir. Kendine has zengin hayallerle süslü şiirlerinde önemli ölçüde mahallî renk ve özellik görülmektedir. Bu mahallîlik sadece kullandığı dilde değil benzetmelerinde, tabiat ve av sahnelerine ait son derece canlı tasvirlerinde de güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Halk diline ve psikolojisine yakın nükteli ifade ile güçlü bir dil hâkimiyeti vardır. Kelime hazinesindeki zenginlik, kullandığı teşbih ve mecaz unsurlarındaki orijinallik, ifadesindeki rahatlık, rindâne edası, söylediklerini yeri geldikçe atasözü ve deyimlerle süslemesi, kafiye ve rediflerini çoğunlukla Türkçe kelimelerden seçmesi, daha XV. yüzyılda konuşma diliyle şiir yazmada başarı göstermesi, Türkçe'yi büyük bir başarıyla aruza uygulayabilmesi de onun önemli özelliklerindendir.

Necâtî, Türk şairleri içinde en çok Şeyhî'yi, İran şairlerinden Kemâleddîn-i İsfahânî, Nizâmî, Selmân-ı Sâvecî ve Câmî'yi beğenmektedir. Onun şiirleriyle çağdaşlarından Edirneli Revânî, Bursalı Ahmed Paşa ve Şeyhî'nin şiirleri içinde aynı redifte yazılmış olan örneklerin sayısı az değildir. Gerek kendi döneminde gerekse önceki dönemdeki şairlerin şiirlerine nazîreler yazan Necâtî bazı beyitlerinde kendini Şeyhî'ye benzetmiş ve onu üstat olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Necâtî Bey'in günümüze ulaşan tek eseri divanıdır. Şair, divanını yakın dostu ve hâmisî Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi adına tertip etmiştir. Çok sayıda nüshası bulunan eseri Ali Nihad Tarlan yirmi nüshasını karşılaştırarak neşretmiştir. Tevhid, na't, mi'râciye, methiye türü şiirlerle muhtelif beyit, müfret, kıta, nazım, rubâî ve nesir örnekleri de bulunan bu neşirde Tarlan'ın numaralandırmasına göre yirmi beş kaside ve 650 gazel bulunmaktadır. Necâtî Bey'in şiirlerinden pek çok araştırmacı ve şiir meraklısınca da farklı hacimlerde seçmeler yapılmıştır.

Sehî Bey, Necâtî'nin *Münâzara-i Gül ü Hüsvrev* adlı bir mesnevisi olduğundan bahsederek beş beytini örnek verdikten sonra eserin kayıp olduğunu söylemiştir. Âşık Çelebi, şairin Manisa'da bulunduğu sırada Şehzade Mahmud'un Emrî üzerine İmam Gazzâlî'nin *Kimyâ-yı Sa'âdet*'i ile Avfî'nin *Cevâmi'u'l-hikâyât*'ını tercüme ettiğini, ayrıca *Leylâ ve Mecnûn* adlı bir mesnevi yazdığını belirtmiştir. Latîfî ise Necâtî'nin divanından başka herhangi bir eseri olmadığını, öğrencilerinden Sun'î ve Sehî'nin *Gül ü Sabâ* ile *Mihr ü Mâh*'tan bahsettiklerini, ancak bu kitapları gören olmadığını bildirmiştir (Kaya, 2006: 477-478).

11.20. NİZÂMÎ

839-844 (1435-1440) yılları arasında Karaman Beyliği sınırları içinde bulunan Konya’da doğmuştur (İpekten, Karamanlı Nizâmî, s. 15, 23). Konya’nın vâiz ve müderrislerinden Molla Veliyyüddin Efendi’nin oğludur. İlk eğitimini babasından almıştır; ardından bir süre İran’da bulunmuş; edebî bilgileri ve Farsça’yı öğrendikten sonra Konya’ya dönmüştür. Karaman Beyliği’nin yöneticilerinden İbrâhim, Pîr Ahmed ve Kasım beylere sunduğu kasidelerden dönüşünün 868’den (1464) birkaç yıl önceye rastladığı tahmin edilmektedir. Ayrıca Kasım Bey’e takdim ettiği kasideden Osmanlılar’ın Karaman Beyliği’ne son vermesinden önce rahat bir hayat sürdürdüğü, fakat daha sonra sıkıntı içine düştüğü anlaşılmaktadır.

Karaman Beyliği’nin ortadan kalkmasının ardından Sadrazam Mahmud Paşa ile tanışan Nizâmî, paşanın Fâtih Sultan Mehmed’e kendisinden övgü ile söz etmesi ve Fâtih’in de âlim ve sanatkârları İstanbul’da toplamak düşüncesi sebebiyle İstanbul’a davet edilmiştir. Yola çıkmadan önce hükümdar için “nergis” redifli bir kaside yazmıştır. Bazı tezkirelerde yine aynı maksatla Ahmed Paşa’nın “kasr, la’l ve güneş” redifli kasidelerine nazîreler yaptığı belirtilmekteyse de (Latîfî, s. 338; Kûnhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı, s. 146) bunlardan sadece ilki divanında bulunmakta olup o da Fâtih için yazılmamıştır. İstanbul’a gitmek üzere yola çıkan şair yolculuk esnasında vefat etmiştir. Sehî Bey onun Konya’da öldüğünü söylerse de (Tezkire, s. 194) diğer kaynaklarda bu bilgi yer almamaktadır. Vefat tarihi bilinmeyen şairin 874-878 (1469-1473) yılları arasında öldüğü tahmin edilmektedir. Kısa süren ömrünün büyük bir kısmı Karaman Beyliği’nin istilâlarla geçen çalkantılı dönemine rastlayan Nizâmî’nin çok daha genç yaşta öldüğü ileri sürülürse de yazdığı şiirler tahsili ve seyahatleri göz önünde bulundurularak otuz-otuz beş yaşlarında vefat ettiği söylenebilir (İpekten, Karamanlı Nizâmî, s. 21-23).

XV ve XVI. yüzyıl şiir mecmualarında bir hayli şiirine rastlanması Nizâmî’nin sevilen ve okunan bir şair olduğunu gösterir. Bunda canlı ve âhenkli bir üslûba sahip olmasının da etkisi vardır. Üç dilde şiir yazdığı belirtilen Nizâmî’nin Arapça şiirleri günümüze ulaşmamışsa da Türkçe şiirlerinde Arapça mısra ve beyitlere rastlanır. Divanında Farsça beyit ve mısraların yanında müstakil Farsça şiirler de bulunmaktadır. Nizâmî’nin Türkçe mürettep divanında on bir kaside, 124 gazel ve toplam on dört adet murabba, muhammes, kıta ve müfret yer almaktadır. Ayrıca tahmîs ve rubâîleriyle on altı Farsça gazeli vardır.

Şiirlerinin yaklaşık üçte biri nazire olan Nizâmî'nin bu konudaki ustalığı edebiyat tarihçilerince de kabul edilmektedir. Nizâmî kasidelerine nispetle gazellerinde daha sade bir dil kullanmıştır. Şiirleri anlam ve fikir açısından pek zengin olmasa da özellikle sevgili ve onun güzellikleriyle ilgili benzetmeler renkli, yeni tasavvurlara açık, bazen da orijinaldir. Tasavvufî unsurların çok az yer aldığı şiirlerinde geçen tarihî ve efsanevî şahsiyetlerin hemen tamamı İran edebiyatında görülen kişilerdir (Bilgin, 2001: 453-454).

11.21. RAHMÎ

Bursa'da doğmuştur. Asıl adı Pîr Mehmed'dir. Babası nakkaş olduğundan Nakkaş Bâlîzâde Pîr Mehmed Çelebi olarak anılmıştır. Kaynaklara göre önce Defterdar İskender Çelebi ile tanışmış ve onun aracılığı ile Sadrazam İbrâhim Paşa'ya takdim edilerek genç yaşta Kanûnî Sultan Süleyman'ın şehzadelerinin 936 (1529-30) yılındaki sünnet düğününde padişaha şiirlerini sunmuştur.

Kasidelerinde görev alma isteğini sürekli tekrarlamasına rağmen bir karşılık bulamadığı gibi Defterdar İskender Çelebi ile Sadrazam İbrâhim Paşa'nın idamlarıyla himayesiz kalarak zor günler geçirmiştir. Ardından Celâlzâde Sâlih Çelebi'ye mülâzım olmuştur. Rahmî'ye köylüler kadar bile değer verilmediğini söyleyen Mustafa Âlî, onun Şehzade Selim'e yazdığı "tîr" redifli kaside ile hayatının sonlarına doğru müderrisliğe tayin edildiğini belirtmiştir. Ölümüne Bursalı Cinânî, "Bâdâ rahmet-i Rahmî mezîd" (975) tarihini düşürmüş, ayrıca "Cân-ı Rahmî'ye rahmet" tarihi söylenmiştir. Mezarı Bursa Yenişehir'dedir. Tezkirelerde genç yaşta şiir yeteneğiyle tanındığı ve şiirleri rağbet gördüğü belirtilerek nakış sanatındaki mahareti övülmüştür. Güzelliğiyle meşhur olduğundan Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Şehrengîz-i İstanbul'u ile Lâmiî Çelebi'nin Şehrengîz-i Bursa'sında tavsif edilmiştir. Eserleri: *Divan*, *Gül-i Sad-berg*, *Şâh u Gedâ* (*Şâh u Dervîş*), *Şehrengîz* (Tıgılı, 2007: 421-422).

11.22. REVÂNÎ

Adı İlyas Şücâ olup babasının ismi Abdullah'tır. İn'âmât Defteri'ndeki kayıtlarda sipahi oğlu olduğu belirtilmiştir. 953 tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'nde neşredilen Revânî'ye ait vakfiyelerin birinde babasının Voynuk beyi adıyla meşhur olduğu bildirilmiştir. Bütün tezkire yazarları Edirneli olduğunda ittifak etmiştir. Kaynaklarda öğrenimine ve hangi tarihte İstanbul'a geldiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır. Fakat II. Bayezid'in saltanatının ilk yıllarında İstanbul'a gelmiş olduğu düşünülmüştür. Sehî Bey, Revânî'nin İstanbul'a geldikten sonra saraya mensup

şairlerin Latîfî de saray çevresindeki otuzu aşkın şairin arasına girdiğini belirtmiştir. Ancak Sultan II. Bayezid'in 909-917 (1503-1511) yılları arasında verdiği in'âmların kaydedildiği İn'âmât Defteri'nde Revânî'nin adına ilk defa 15 Şâban 910 (21 Ocak 1505) tarihinde rastlanmıştır. İn'âmât Defteri'nde 914'te (1508-1509) Revânî ile ilgili üç kayıt vardır. Bunların birincisinde (s. 275) “ebnâ-i sipâhiyândan” Revânî'nin bir kaside sunduğu ve 2000 akçe câize aldığı, diğer iki kayıta ise (s. 315, 326) ramazan ve kurban bayramları dolayısıyla dönemin diğer şairleriyle birlikte kendisine nakışlı Bursa kumaşından hil'at verildiği belirtilmiştir.

Şuarâ tezkirelerinde, Revânî'nin surre emini olarak Hicaz'a gittiği, Haremeyn halkı için gönderilen paranın dağıtılmasında usulsüzlük yaptığına dair şikâyetler üzerine dönüşünde görevinden azledildiği ve ulûfesinin de kesildiği nakledilmiştir.

Revânî, bu olaydan sonra Sultan Bayezid'in gazabına uğramaktan korktuğu için İstanbul'dan ayrılıp o sırada Trabzon'da valilik yapan Şehzade Selim'in yanına giderek ona intisap etmiştir. Şehzade Selim tahta çıkmak üzere 1512 yılında İstanbul'a geldiğinde Revânî de onunla birlikte gelmiştir. Âşık Çelebi'nin Müeyyedzâde Abdi Çelebi'den naklettiğine göre şair yapılan cülûs törenlerini at üstünde büyük bir coşkuyla izlemiştir.

Âşık Çelebi, Revânî'nin Sultan Selim'in cülûsundan sonra Matbah-ı Âmire kâtipliği ve eminliğinde bulunduğunu nakletmiştir. Bir süre sonra da Ayasofya ve Bursa kaplıcaları mütevelliliği görevlerini üstlenmiştir.

Revânî, Kanûnî Sultan Süleyman'ın saltanatının ilk yıllarında vefat etmiştir. Bütün tezkire müellifleri onun İstanbul'da ölüp kendi yaptırdığı mescidin hazîresine defnedildiğini belirtmiştir. Âşık Çelebi, Kınalızâde Hasan Çelebi ve Âlî Mustafa Efendi vefat tarihi olarak 930 (1523-24) yılını vermiştir. Kaynaklar Revânî'nin “ayş ü işrete müptelâ, daima mahmûr u sermest” bir kimse olduğunu belirtmiştir. Ancak Hasan Çelebi ömrünün sonlarına doğru tövbe ettiğini nakletmiştir. Eserleri: *Divan*, *İşretnâme* (Erünsal, 2008: 30-31).

11.23. SÜCÛDÎ

Kalkandelen'de Sehî ve Latîfî'ye göre Prizren'de doğmuştur. Çok içki içmesinden dolayı kendisine “sucu iti” demişlerdir. Pirî Paşa ve Taci-zâde Cafer Çelebi mürebbalarındandır. Divan kâtibi ve sonra bölük silahtar kâtibi olmuştur. Bu görevde iken ölmüştür.

İshak Çelebi'nin Sultan Bayezid devri tarihini, Sultan Selim'in Arap ve Acem fethini yazarak zeyl etmiştir. Revani ile karşılıklı hicivleri vardır. Şiirleri sadedir. Nazireleri vardır (Kay.: S. L., AÇ., HÇ., K.) (İpekten, 1988: 457).

11.24. ŞEM'Î

Üsküp yakınlarındaki Prizren'den olup Türk edebiyatında “Şem'î” mahlasını kullanan on şairden biridir. Asıl adı bilinmemektedir. Ailesi ve öğrenimi hakkındaki bilgiler de son derece sınırlıdır. Hayatı boyunca belirli bir işle uğraşmadığı için düzenli bir eğitim alamadığı söylenebilir de şiirlerinden kendini yetiştirdiği anlaşılmaktadır. İstanbul'daki Şeyh Vefâ Hankahı'nda Ali Dede'ye (ö. 917/1511-12) intisap ederek kendisinden tasavvuf terbiyesi aldığı ve uzun süre burada inzivâ hayatı yaşadığı bilinmektedir. Latîfî ve Âşık Çelebi, Şem'î'yi dünya işlerine kıymet vermeyen, derviş tabiatlı bir kimse diye niteler. Sehî onun Mevlevî olduğunu ve Ali Dede'nin müntesiplerini irşad etme amacıyla Edirne'de debbağlar çarşısı içindeki Şeyh Muslihuddin Dergâhı'nın şeyhliğine tayin edildiğini ve bir süre burada kaldığını söylemektedir. Âşık Çelebi, Şem'î'nin geçimini Vezir Pîrî Paşa'nın in'âmlarıyla sürdürdüğünü belirtmektedir. *Künhü'l-ahbâr*'da onun Mesîhî'nin yakın arkadaşı olduğu kaydedilmektedir. Kaynaklarda Şem'î'nin bir gece elindeki mumla (şem') dostlarını, “Bu gece Şem'î'nin şebistânı vardır” diyerek davet ettiği ve o gece uykuya dalıp bir daha uyanmadığı bildirilir. Mezarı İstanbul'da Şeyh Vefâ Camii hazîresindedir. Vefatına Edirneli Nazmî, “Meskenin nûr ede Şem'î ol Ahad” (936) mısraıyla tarih düşürmüştür.

Şem'î'nin şairliği hemen bütün kaynaklarda mahlası ile mum arasındaki ilişki ve mumun ışığı, aydınlatma özelliği, parlaklığı göz önüne alınarak anlatılmış, âşıkane, mestâne ve yürek yakan şiirler söylediği belirtilmiştir. Hasan Çelebi'ye göre Şem'î olgun sözlü, açık söyleyişli bir şairdir; güzel söz söyleyenler onun etrafında pervane gibi döner. Âşık Çelebi, gönül okşayan şiirlerinin bulunduğunu söylerken çağdaşı olan şairlerden aşağı kalmadığını ve hiç kimsenin aşk beldesine onun kadar rehberlik edemeyeceğini vurgulamıştır. Türkçe'yi ustaca kullanan şair şiirlerinde halk söyleyişleriyle atasözü ve deyimlere çokça yer vermiştir. Şem'î, divanının bir yerinde kendisinin Necâtî gibi bir şair olduğunu iddia etmiştir. (Okun attı yayın yastı Necâtî / Yürü var Şem'iyâ meydan senindir).

Şem'î divanının müstakil bir nüshası Hayati Develi'nin özel kütüphanesinde olup Kahire Millî Kütüphanesi ile John Rylands Kütüphanesi'ndeki divanlar mecmuasında

derkenar halinde mevcuttur. Murat Ali Karavelioğlu, bu üç nüsha ile şiir mecmualarındaki manzumelerinden hareketle bir doktora çalışması yapmıştır. Buna göre divanda on beş kaside, kırk dokuz beyitlik bir mesnevi, ikisi murabba, biri muhammes olmak üzere üç musammat, 191 gazel, dört kıta ve iki beyit yer almaktadır (Karavelioğlu, 2010: 505-506).

11.25. ŞEYHÎ

Kaynaklarda hakkında yer alan bilgiler karışık ve yetersizdir. Germiyanogulları Beyliği'nin merkezi olan Kütahya'da doğmuştur. 818 (1415) yılında Çelebi Sultan Mehmed'in gözünü tedavi ettiğinde Hekim Sinan lakabıyla meşhur olduğu bilgisinden hareketle o tarihlerde kırk-kırk beş yaşlarında olması gerektiği belirtilerek I. Murad'ın saltanat döneminde (773-778/1371-1376 yılları arasında) doğduğu ileri sürülmüştür. Adı divanındaki bazı şiirlerinde, kaynaklarda ve yeni çalışmalarda ise Sinan, Yûsuf Sinan ve Yûsuf Sinâneddin şeklinde gösterilmektedir. Babasının adı Ahmed Mecdüddin'dir. İlköğrenimine Kütahya'da başlamıştır; divan şairi Ahmedî'den ve diğer âlimlerden ders almıştır. Daha sonra İran'a giderek Seyyid Şerîf el-Cürcânî ile ders arkadaşı olmuştur. Burada edebiyat, tasavvuf ve tıp alanlarında tahsil gördüğü anlaşılan Şeyhî memleketine döndükten sonra göz hekimliği yapmıştır. Kaynaklarda mahir bir göz hekimi olduğu anlatılmıştır. Latîfi, Şeyhî'nin İran'dan Kütahya'ya dönerken Ankara'ya uğradığını ve Hacı Bayrâm-ı Velî'ye intisap ettiğini, Bursa'da Seyyid Nesîmî ile buluştuğunu söylemektedir (Tezkiretü's-şu'arâ, s. 337). Daha sonraki çalışmalarda şairin bu sebeple "Şeyhî" mahlasını aldığı ileri sürülmüş ve görüş kabul görmüştür. Onun şeyhlik yapıp yapmadığı bilinmese de eserlerinde tasavvufî unsurlara sıkça rastlanmaktadır.

Osmanlı hânedarıyla ilk teması Emîr Süleyman Çelebi zamanında başlamıştır. Daha sonra Çelebi Sultan Mehmed'in gözünü tedavi etmesinin ardından Osmanlı Devleti'nin ilk reîs-i etebbâsı olmuştur. 831 (1428) yılında Edirne'ye gelmiştir. Hayatının son yıllarını nerede geçirdiği ise tam olarak bilinmemektedir. Muhtemelen Kütahya'da vefat etmiştir. Ölüm tarihi konusunda da kesin bilgi yoktur. F. Kadri Timurtaş, Şeyhî'nin 834 (1431) yılında vefat ettiğini ileri sürmüş, daha sonraki çalışmalarda bu görüş kabul görmüştür. Mezarı bugün Kütahya'ya 7 km. mesafedeki Dumlupınar'dadır ve 1961'de Oktay Aslanapa'nın çizdiği plana göre yaptırılmıştır.

Kaynaklarda "Hüsrev-i şuarâ, pîşterîn-i şuarâ-yı Rûm, şeyhü's-şuarâ, emlahu's-şuarâ" gibi sıfatlarla anılan Şeyhî ününü daha çok mesnevi alanında kazanmıştır. Eski

edebiyatın kurucularından biri olduğu kabul edilen şair, *Hüsrev ü Şîrîn* ve *Harnâme* adlı eserleriyle Türk edebiyatında mesnevi sahasının önemli simaları arasında yer almıştır. Sehî onun, “şîir güzeli”nin omzundan eski Acem elbisesini çıkarıp Türkî elbise ve yeni hil’atler biçip giydirdiğini söyleyerek mesnevi tarzındaki başarısını dile getirmiştir.

Şeyhî, kasidelerinin nesîb bölümündeki canlı tasvirleriyle dikkat çekmekte, gazellerinde hayal zenginliğine rastlanmaktadır. Bu dönemde daha çok basit vezinler kullanılırken Şeyhî şiirlerinde genellikle aruzun mürekkep ve tekdüzelikten uzak kalıplarını tercih etmiş, o dönemde hemen her eserde görülen imâle ve zihaf kusurlarına rağmen zamanında aruzu iyi kullanan şairler arasında yer almıştır. Şiirleri Türkçe kelimeler bakımından zengin sayılan Şeyhî kullandığı deyimlerle Necâtî Bey’e giden yolu açmıştır. Şiirlerinde tasavvufu mecazi aşkla birlikte ele almış, tasavvuf remizlerinden geniş ölçüde faydalanıp diğer divan şairleri gibi bunları duygu ve düşüncelerini ifade etmede bir araç olarak kullanmıştır. Eserleri: *Divan*, *Hüsrev ü Şîrîn*, *Harnâme* (Biltekin, 2010: 80-82).

11.26. TAŞLICALI YAHYA

Arnavut asıllı Dukakin ailesinden olup kesin doğum tarihi ve yeri bilinmemektedir. Kaynaklarda ailesine nisbetle Dukakinzâde, geldiği yerin taşlık bir bölge oluşundan dolayı da Taşlıcalı diye anılmıştır. Kuzey Arnavutluk’tan devşirilip İstanbul’a getirilmiştir. Acemi Oğlanları Ocağı’nda eğitilerek yayabaşı ve ardından sipahi olmuştur. Yeniçeri Ocağı’nda iken öğrenme hevesi ve yeteneğiyle ocağın kâtibi Şehâbeddin Bey’in dikkatini çekmiş ve onun çırağı sıfatıyla birtakım mecburiyetlerden kurtulmuştur. Zamanla şiirdeki şöhreti arttıysa da hemşerisi Hayâlî Bey’in bazı eleştirileri yüzünden hak ettiği mevkiyi elde edememiştir. Kanûnî Sultan Süleyman, Hayâlî Bey’e gösterdiği iltifatı Yahyâ Bey’den esirgeyince o da veziri Rüstem Paşa’nın himayesine girip Eyüp Vakfı mütevellisi olmuştur. Ancak bu ikbal devri uzun sürmemiş; Rumeli’de İzvornik sancağına sürülünce Yahyalı Akıncılar Ocağı’na katılmış ve bir daha İstanbul’a dönmemiştir. Son kasidesini Sigetvar seferi esnasında (1566) Kanûnî’ye sunan şair burada yaşının seksene ulaştığını belirtmiştir ve padişahın çocuklarını himaye etmesini istemiştir. Son yıllarında Gülşenî şeyhi Uryânî Mehmed Dede’ye intisap ederek kendini tamamen tasavvufa vermiştir. Kaynaklarda Yahyâ Bey’in ölüm tarihi ve yeriyle ilgili farklı kayıtlar bulunmakla birlikte 990 (1582) yılında yaşı doksanı aşmış olduğu halde vefat ettiği kabul edilmektedir. Mezarı Sırbistan sınırları içinde İzvornik yakınlarındaki Lozniçe’dedir.

Hayâlî Bey ile birlikte Kanûnî'nin Bağdat seferine katılan, bu sırada Fuzûlî ile görüşen Taşlıcalı Yahyâ "sâhib-i seyf ü kalem" sıfatına lâîk asker şairlerden olup "*Şehzade Mustafa Mersiyesi*" gibi devrin şartları gereği yazılması cesaret isteyen şiiri kaleme alacak kadar gözü pek ve korkusuz bir kişiliğe sahiptir. Kendi döneminde gazel ve mesnevi sahasının güçlü temsilcilerinden sayılmıştır. Nitekim hem divanında hem hamsesinde özgün olmayı başardığını ve kimseyi taklit etmediğini belirtmiştir. Taşlıcalı Yahyâ'nın bilhassa kasideleri dikkat çekicidir. Bunların teşbîb bölümlerinden itibaren hemen her beyitte bir kahraman şairin, bir Osmanlı gazisinin coşkun heyecanı akıcı bir üslûp ve gür bir sesle yer almaktadır. Geleneksel kaside yapısına göre uzun tutulmuş olan teşbîblerde yer alan bazı tasvirlerdeki orijinallik, soyut-somut tezaadını pek çok yerde başarılı biçimde kullanması ve konu farklılığında gösterilen titizlik Yahyâ Bey'i çağdaşlarından ayıran özelliklerindendir. Şairin gençlik yıllarında yazdığı gazeller âşıkane iken Uryânî Mehmed Dede'ye bağlandıktan sonra yazdıkları daha ziyade dinî-tasavvufî ve rindâne mahiyettedir. Yahyâ Bey bu şiirlerinde geleneksel yaklaşımın aksine zâhidi meyhâneye değil mescide çağırması ve oranın Hak divanı, gönlün hakikat sırrının sarayı, şeriatla tarikatın ise onun iki hisarı olduğunu belirtmiştir. Taşlıcalı Yahyâ, kaside ve gazellerinin yanı sıra musammatları ve şehrengizleriyle de dikkat çekmiştir. Kıtalarının bir kısmı hiciv türünde yazılmış olup başta Hayâlî Bey olmak üzere Kandî, Rahmî, Sırrî gibi döneminin bazı şairlerine yönelttiği eleştirilerini yansıtmıştır.

Taşlıcalı Yahyâ'nın en önemli yanı, İran örneklerine bağlı kalmadan yerli renklerle ve sade bir dille kaleme aldığı mesnevileriyle Türk edebiyatında hamse yazan şairlerin öncülerinden olmasıdır. Zikrettiği pek çok atasözü ve deyim yanında halk ağzına yakın söyleyişle şiir dilinin sadeleşmesine katkıda bulunmuştur. Divanının birçok yerinde sözlerinin mürşîd-i kâmil sözlerine benzediğini, rabbânî ilham eseri mısralarının can âriflerine hayat suyu bağışladığını ifade etmiştir. Şiirde sözü uzatmanın anlamı bozacağını, muamma gibi kapalı söylemenin ise bir işe yaramayacağını belirten Yahyâ Bey kendi şiirlerinde bir hüsn-i edâ bulunduğunu ve hayallerinin de rengîn olduğunu ileri sürmüştür. Eserleri: *Divan*, *Hamse (Şâh u Gedâ, Gencîne-i Râz, Yûsuf u Zelîha, Gülşen-i Envâr)*, *Şehrengîz-i Edirne*, *Şehrengîz-i İstanbul* (Kaya, 2011: 156-157).

11.27. 'ULVÎ

Ulvî (ö. 983/1575), İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet olup Derzi-zâde sanıyla tanınmıştır. Şair Râyî'nin kardeşidir. Muallimzâde'ye Manisa müftülüğü sırasında danışment olmuştur. Bu yolla Celal Bey ve Turak Çelebi ile tanışarak Şehzade

II. Selim'in maiyetine katılmıştır. Onun padişahlığı sırasında emirle Molla Çelebi'den mülâzım olmuştur.

Hasan Çelebi şiirini çok övmüştür. Divanı vardır (Kay. : AÇ., HÇ., B., K., R., F.) (İpekten, 1988: 509-510).

11.28. UŞÛLÎ

Bugün Yunanistan sınırları içinde bulunan Yenice-i Vardar'da doğmuştur. Adı Abdullah'tır. Bazı kaynaklara göre öğrenimini tamamlamasının ardından ilmiye mesleğine girmek üzereyken tasavvufa yönelmiştir. Bir süre sonra İbrâhim Gülşenî'ye bağlanmak için Mısır'a gitmiş ve ona intisap etmiştir. Şeyhi 1534 yılında vefat edince Yenice-i Vardar'a dönmüştür. Ömrünün geri kalan kısmını Gülşenîliği Rumeli'de yaymakla geçirmiş; bir yandan da akıncı beylerine musâhiplik yapmıştır. Evrenosoğlu Abdi Bey'den yardım görerek onunla bazı Rumeli şehirlerini dolaşır ve doğduğu şehirde vefat etmiştir. Usûlî'nin ölümüne, “Vâh kim gitti Usûlî derd-mend” (945/1538-39) mısraı ile tarih düşürülmüştür.

Latîfî, Usûlî'nin şiirlerinin çoğunlukla Seyyid Nesîmî tarzında yazılmış öğüt ve ilâhilerden meydana geldiğini, zamane dervişmeşreplerinin şaire “Fazlullah-ı Sâni”, “Sırr-ı Nesîmî” dediklerini kaydetmiştir. Gerek tezkirelerde verilen bilgiler gerekse şiirlerinden hareketle Usûlî'nin ârif, derviş, kalendermeşrep, kimseye boyun eğmeyen, kanaat içinde yaşamayı şîâr edinmiş, pervasız, coşkun, dolayısıyla melâmet neşesini ve ilâhî aşkı daima ön planda tutan bir kişiliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Muhtemelen Yenice-i Vardar'ın tasavvufî ortamı sebebiyle Usûlî'nin şiirlerinde yer yer Alevîmeşrep özellikler göze çarpmakla birlikte manzumelerine hâkim olan asıl unsur vahdet-i vücûd düşüncesidir.

Şiir dünyasını inancı ve hayat görüşü etrafında şekillendiren, çağı ve çağdaşlarıyla karşılaştırıldığında Nesîmî-Fuzûlî çizgisinde yer alan şairler içinde önemli bir halkayı oluşturan Usûlî divan edebiyatının estetik zevkine bağlı, özellikle bazı şiirlerinde düşüncelerini duygu planına yükselterek şiirle mesajı bir araya getirmeyi başarmış mutasavvıf şairlerden biridir. Genellikle ilâhî aşkın işlendiği, sade bir üslûbu kullanıldığı, basit teşbihler, mecazlar ve tasavvufî sembollerle süslenen bu şiirleri asıl güçlü kılan etken ise şairin duygularını büyük bir içtenlikle ifade etmiş olmalarıdır. Aruzla kaleme aldığı şiirlerinde bile konuşma diline yakın bir dil kullanan ve oldukça başarılı bir üslûba sahip olan Usûlî'nin hece ile yazdığı şiirlerde dili daha sade ve akıcıdır,

âdeta Yûnus Emre'yi hatırlatmaktadır. Onun aralarında bir varsağının da yer aldığı bu tür şiirleri halk şairleri tarafından çok beğenilmiş ve cönklere kaydedilmiştir. Eserleri: *Divan, Manzum Hadis Tercümesi, Yenice Şehrengizi* (Kaya, 2012: 214-215).

11.29. ‘ABDÎ

Abdî (. 954/1547-48), Hemedanlı’dır. Asıl adı Abdülvahhab olup, Sabunî sanıyla tanınmıştır. Şah Tahmasb zamanında sünni mezhebindekilere yapılan baskı sonucu Anadolu’ya, bir başka söylentiye göre Mısır’a gitmiştir. Şeyh Abdülcelil’e intisap etmiştir. Şeyhinin ölümü üzerine teklif edilen şeyhlik makamını kabul etmemiştir. Mekke hankâhında uzun süre şeyhlik yapmış ve Mekke’de ölmüştür.

Özellikle muamma türünde tanınmıştır. Mir Hüseyin’in muammalarını şerh etmiştir. Kendisi de “Esmâ-ı Hüsna” adlı, muamma ile ilgili bir eser yazmıştır. Ayrıca, “Menakib-i Hazret-i Molla Hudâvendigar”, “Nevâ-yı Horos”, “Sırât-ı Müstakim” ve “Menakib-ı Eflaki” zeyli gibi eserleri vardır (Kay. HC., ED.) (İpekten, 1988: 1-2).

11.30. PENÂHÎ

Konya’da doğmuştur. Asıl adı Mustafa Çelebi’dir. Mevlevî olup şeyhlik ve mevlîhanlık yaptı. İstanbul’a gelip Şehzade Camii’nde hafız-ı kütüplük görevinde bulunmuştur. İstanbul da ölür (ö. 971\1564) (İpakten, 1988: 356).

11.31. MUŞLİHÎ

Muslihî’nin hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak 16. yüzyılda yazılmış olan Pervâne Bey Nazire Mecmûası’nda Muslihî’ye ait dört gazel bulunmaktadır. Yine aynı yüzyıl şairlerini muhtevi olan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı 1565 numarada kayıtlı başka bir şiir mecmuasında da Muslihî’ye ait bir gazel bulunmaktadır. Her iki mecmuanın da yazıldığı dönem dikkate alındığında Muslihî’nin 16. yüzyıl şairlerinden olduğunu söylemek mümkündür.²

11.32. VİŞÂLÎ

Aydın’da doğmuştur. II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim döneminde Edirne’de sarayda hocalık yapmıştır.

² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muslihi> [Erişim Tarihi: 05.03.2024]

Şiir kurallarını iyi bildiği için herkesin şiirini tenkit etmiştir. Divanı vardır (Kay.: A., AÇ., K.) (İpekten, 1988: 530).

11.33. ŞİRÂZÎ

Hayatı hakkındaki bilgiler Sâdîkî *Mecma'u'l-Havas* adlı tezkiyesinde verilenlerden ibarettir. Anadolu-Osmanlı sahasında yazılmış diğer tezkirelerde yer alan şairlerle isim benzerliğinden başka ortak bir özellik tespit edilememiştir. *Mecma'u'l-Havas*'a göre Şirazlı'dır. Mevlânâ Vahşî'nin talebesidir. Âşıkane üslupla yazdığı güzel şiirleri vardır (Kuşoğlu 2012: 729).³

11.34. ŞEVKÎ

Bursa'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet olup, Ahmet adlı birinin oğlu olduğu söylenmektedir. Yavuz Sultan Selim Trabzon'da vali iken lalası Fenari Şems Bey'in hizmetinde yetişmiştir. Şehzadeyle tanışmıştır. Bursa'ya türbeye atanmıştır. 950\1543-44'de Emir Sultan menkıbelerini derlemiştir (İpekten, 1988: 480).

11.35. HAKKÎ

Antep'te doğmuştur. Asıl adı İshak'tır. “*Kamus*” mütercimi Vak'anüs Hafız Efendi'nin oğludur. Küçük Hafız Efendi'den öğrenim görmüştür. Konya valisi Hafız Paşa'nın defterdarı olmuştur. Sadrazam Mehmet Paşa'nın kethüdalığında bulunmuştur (İpekten, 1988: 173).

11.36. ÂRİFÎ

Trabzonlu olup asıl adı Mehmet'tir. Marûf Çelebi sanıyla tanınmıştır. Mehmet Şeref'in oğludur. Şah Efendi'den mülazım olmuştur. Bursa Muradiye'de müderris; İzmir ve Kahire'de kadılık yapmıştır. Veziriazam Sinan Paşa'ya hoca tayin edilmiştir. Kahire kadısı iken 1002\15093 tarihinde ölmüştür. Bayramiye tarikatına bağlı kalmıştır. Hüseyin Vaiz'den “*Reşahat*”ı çevirmiştir. Muamma söylemekle de tanınmıştır (İpekten, 1988: 41).

11.37. FİKRÎ

Bağdat'ta doğmuştur. Kanuni döneminde sarayda hizmet eden Tavli Sinan'ın oğludur. Ağalık görevi ile saraydan çıkıp Bağdat'a babasının ölümü üzerine sancak beyi olarak atanmıştır. Farsça ve Türkçe şiirleriyle tanınmıştır (İpekten, 1988: 151).

³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-sirazi> [Erişim Tarihi: 05.03.2024]

11.38. ZÂTÎ

876\1471 Balıkesir’de doğmuştur. Ölüm tarihinin ise 953\1546 olduğu düşünülmüştür. Asıl adı İvaz’dır. Bu kellime ebced hesabıyla doğum tarihini gösterir. Bir söylentiye göre ise Satılmış adıyla tanınmıştır. Satılmış daha sonra kısaltılarak Satı olmuş, mahlâsı Zatî kelimesi de Satı’dan gelmiştir. İlk zamanlar çizmecilik yapmış daha sonra İstanbul’a gelip Bayezid Camii avlusunda bir remilci dükkânı açmıştır. Bu dükkân, dönemin ileri gelenlerinin toplandığı bir kültür yeri olmuştur. Sultan Bayezid ve Sultan Selim’e kasideler sunarak hediye almıştır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında pek iltifat görememiştir.

Necatî’den sonra gelen Osmanlı şairlerinin üstadı, önderi ve hocasıdır. Özellikle Bâkî’nin yetişmesinde ve tanınmasında önemli rol oynamıştır. 1700 gazeli ve 400’den fazla kasidesi vardır. Para için yazdığı şiirleri güzel değildir. Bu yüzden çok şiir yazmış ve tekrara düşmüştür. Ancak çok güzel, muhayyel ve sanatkârane şiirleri vardır. Döneminin çok tanınmış şairlerinden biridir.

“Şem ü Pervane” (beş bin beyit), “Ahmet ü Mahmut” (1000 beyit), “Ferahname”, “Mecmau’l-Letaif”, “Siyer-i Nebî”, “Şehrengiz-i Edirne”, “Mevlit” ve “Divan”ı vardır. (İpekten, 1988: 546-547).

11.39. MERDÜMÎ

Galata’da doğmuştur. Galata Emîni Ali Çelebi’nin oğlu, Hoca Hayrettin’in damadıdır. Aşçı-zade Hasan Çelebi’den mülazım, müderris ve kadı olmuştur. Üsküp kadısıyken 971\1564 tarihinde vefat etmiştir

“Tuhfetü’l-İslâm” adlı kırk ayet ve kırk hadisi ikişer beyitle tercüme ettiği bir kitabı vardır (İpekten, 1988: 284).

11.40. ‘ÜBEYDÎ

Edirne’de doğmuştur. Asıl adı Abdurrahim olup, Nebi Dede adında bir şeyhin oğludur. Gençliğinde musiki öğrenimi görmüştür. Şeyhülislam Kadı-zâde’den mülazım olmuştur. Kadılık yapmıştır. Danişmendi iken bir gazelini Kanuni’ye ithaf edip ihsan almış, kendisine ulufe bağlanmıştır. Zağra’da kadı iken Kâbe’ye gider ve orada ölmüştür. Ölüm tarihini Hasan Çelebi 980\1572 ve Alî 980\1572; Riyazî, Faizî ve Hibrî 981\1573olarak gösterir (İpekten, 1988: 508).

11.41. SA ‘DÎ-İ ŞÎRÂZÎ

Şîraz’da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihiyle ilgili olarak farklı rivayetler nakledilmektedir. 610-615 (1213-1218) yıllarında doğmuş olmalıdır. Yaşadığı dönemde sahip olduğu şöhrete ve halkın takdirini kazanmış olmasına rağmen hayatına dair bilgiler sınırlıdır. Sa‘dî, Atabeg Sa‘d b. Zengî’nin mülâzımı olan babasının gözetiminde eğitime başlamıştır. Genç yaşta kaybettiği babasının ölümü üzerine anne tarafından dedesi olan Mes‘ûd b. Muslih el-Fârisî tarafından yetiştirilmiştir. İlk dinî ve edebî bilgileri Şîraz’da aldıktan sonra öğrenimini tamamlamak için 620 (1223) yılı civarında Bağdat’a gitmiş ve Nizâmiye Medresesi’nde ders görmüştür. Bağdat Müstansırıyye Medresesi’nde hocalık yapan İbnü’l-Cevzî ile Bostân’da kendisinden söz ettiği Şehâbeddin es-Sühreverdî’den etkilenmiştir.

VI ve VII. (XII-XIII.) yüzyıl şairlerinin aksine Sa‘dî bütün şiirlerinde bilinen ve yaygın olarak kullanılan kelimeleri tercih etmiştir. Onun şiirlerinde Arapça terkip ve cümleler Senâî, Evhadüddîn-i Enverî ve Hâkânî-i Şîrvânî’ninki kadar yaygın değildir. Eserlerinde Farsça’da kullanılan Türkçe kelimelere de yer veren Sa‘dî’nin şiir ve nesrinin en bariz özelliği akıcı ve sehl-i mümteni‘ olmasıdır. Sa‘dî, yaşadığı dönemde yaygın nazım şekli olan gazeli müstakil bir edebî tür olarak mükemmelliğe kavuşturmuştur. Divanında âşıkane gazeller çoğunluktadır. Manzum ve mensur eserlerinde Farsça’da eskiden beri yaygın biçimde kullanılan atasözlerinden faydalanmış, bunun yanında toplumun düşünce ve isteklerine tercüman olan özlü sözleri atasözü haline gelerek günümüze kadar kullanılagelmiştir. Sa‘dî’nin tesiri sadece Fars edebiyatıyla sınırlı kalmamış, Türk ve Urdu edebiyatlarıyla Batı dünyasında da önemli izler bırakmıştır. Dindar bir ailede yetişen ve İslâmî ilimleri tahsil eden Sa‘dî’nin hangi mezhebi benimsediği kesin şekilde bilinmiyorsa da Sünnî olduğunu söylemek mümkündür (Çiçekler, 2008: 405-407).

11.42. AĞMET PAŞA

II. Murad’ın kazaskerlerinden Veliyyüddin Efendi’nin oğludur. Büyük bir ihtimalle Edirne’de dünyaya gelmiştir. Bursalı olarak tanınması, hayatını Bursa’da geçirmesi ve orada ölmesi ile açıklanabilir. Tahsilini tamamladıktan sonra babasının da nüfuzu sayesinde müderris olarak Bursa Muradiye Medresesi’nde ilk vazifesine başlamıştır, ardından da Molla Hüsrev’in yerine Edirne’ye tayin edilmiştir(855/1451). Fâtih Sultan Mehmet’in tahta geçmesinden sonra kısa sürede yükselerek önce kazasker,

daha sonra da padişaha musahip ve hoca olmuştur. Bunda, şiirlerinde padişahı methederek ondan gördüğü ilginin payı olduğu kadar bilhassa bir devlet adamı sıfatıyla gösterdiği başarıların da rolü vardır. Böylece pâyelerin en yükseğine ulaşarak vezirlik rütbesini elde etmiştir. İstanbul'un fethi sırasında da Ahmet Paşa'yı yanından ayırmayan padişah, ondan askerin maneviyatının yükseltilmesinde faydalanmıştır.

Fâtih'in vefatına kadar Sultanönü, Tire ve Ankara'da sancak beyi olarak görev yapan Ahmet Paşa, II. Bayezid zamanında aynı görevle Bursa'ya tayin edilmiştir. Ancak II. Bayezid, Ahmet Paşa'yı takdir etmesine rağmen nedense saraya çağırmamış, o da eski günlerine bir daha kavuşamamanın acısını ömrü boyunca çekmiştir. Ahmet Paşa Bursa'da ölmüştür; cenazesi Muradiye Medresesi yakınında yaptırdığı türbeye defnedilmiştir.

Divanını II. Bayezid'in Emrî üzerine tertip eden Ahmet Paşa'nın burada Bayezid için yazmış olduğu sekiz methiye bulunmaktadır. Ali Nihat Tarlan tarafından yayımlanan Divan'ına göre, Ahmet Paşa'nın Türkçe şiirleri dışında Arapça ve Farsça şiirleri de vardır. Bunlar içinde bir de Rumca müfredi bulunmaktadır. Besmelenin fazileti hakkında sekiz beyitlik bir girişle başlayan Divan'ın ilk manzumesi, Sultan Bayezid'e övgü ve dua ile sona eren mesnevi tarzında 120 beyitlik münacattır. Bunu sırasıyla Hz. Peygamber'e na't, Emîr Sultan'a (terciibent şeklinde), Şeyh Tâceddin'e, Şeyh Vefâ'ya, Fâtih Sultan Mehmed'e, II. Bayezid'e ve Cem Sultan'a methiyeler takip etmiştir. Fâtih Sultan Mehmed'e yazdığı "kerem" kasidesi ile "benefşe" ve "âb" redifli kasideleri çok meşhurdur. Divan'ında 352 gazel, bir murabba, dokuz Arapça manzume, on altı Farsça gazel ve on iki tamamlanmamış şiir ve müfred bulunmaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe toplam yirmi yedi tarihi, kırk sekiz mukattai ve kırk yedi de müfredi mevcuttur.

Ahmet Paşa'nın hayatından bahseden kaynaklar onun zekâsının keskinliğinde ve nüktedanlığı konusunda birleşmektedirler. Divan'ındaki ifadeler de bu görüşleri destekler mahiyettedir. Ahmet Paşa, devrinde "sultânü's-şuarâ" unvanını almış, şiirleri bütün Anadolu ve Rumeli'ye yayılmış, hatta Hüseyin Baykara'nın Herat'taki sarayına kadar ulaşmıştır (Kut, 1989: 111-112).

11.43. SÛZENÎ

Semerkant yakınlarındaki Nesef'te (Nahşeb) veya bazı kaynaklara göre Semerkant'ın Kelâş köyünde doğmuştur. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Bazı kaynaklarda kendisinden "emlahu's-şuarâ", Fahreddin Ebû Bekr-i Sûzenî diye söz edilmekte, şiirlerinde adını Ebû Bekir, Muhammed ve Ömer şeklinde de andığı

görülmektedir. Selmân-ı Fârisî'nin soyundan geldiğini ileri süren Sûzenî bazı şiirlerinde “Selmânî” mahlasını kullanmıştır. Gençliğinin ilk yıllarında öğrenimini sürdürmek için Buhara'ya gidip, orada iğnecilik sanatını öğrenmiştir. Muhtemelen “Sûzenî” mahlasını bu sebeple almıştır. “Mes‘ûdî” mahlasıyla şiir yazan babasından bu yeteneğini aldığı ve şair olmasında babasının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Buhara'dan başka Semerkant'ta eğitim gören ve hayatının büyük kısmı burada geçen Sûzenî, şiirlerinde ilk hâimleri olan Karahanlı Hükümdarı Arslan Han ve Kılıç Tamgaç Han'ı, ayrıca Buhara'nın önde gelen ulemâ ve yöneticilerinden olan Burhân ailesinden bazı kimseleri, Sultan Sencer'i ve başkalarını methetmiştir. Hayatının son yıllarını yoksulluk içinde geçiren ve bu durumunu şiirlerine de yansıtan Sûzenî 569 (1173) yılında seksen yaşlarında vefat etmiştir. 562'de (1166-67) öldüğü de kaydedilir.

Şiirlerinden Arapça'yı ileri düzeyde bildiği ve Türkçe'sinin de iyi olduğu anlaşılan Sûzenî Fars şiirinde Türkçe kelimeler kullanan şairler arasında bulunmaktadır. Şiirlerinde yer verdiği konular arasında Hristiyanlık ve Mani inancı hakkındaki bilgiler de bu alanlardaki birikimini göstermektedir. Daha çok bir hiciv ve eleştiri şairi olarak tanınan Sûzenî hiciv ve alay dalında özgün kavramlar ve mazmunlar türetmiş, duygularını dile getirmek için en ince ve zor anlamlı kelime ve kavramları, sert ve kırılcı ifadeleri kullanmaktan kaçınmamıştır.

Devrinde önemli bir şair kabul edilen Sûzenî'nin şiirlerinin çoğu kaside türündedir. Özellikle bazı hükümdarlar, emîrlar ve vezirleri methettiği şiirleri güçlü, akıcı ve sadedir. Musammatları ve rubâîleri gazelleri gibi güçlü ve derin değildir. Sûzenî daha çok Unsurî ve Ferruhî-yi Sîstânî gibi ünlülerin tarzını takip etmiş, ancak şiir kalitesinde onların seviyesine ulaşamamıştır. Şairin kaside, musammat, gazel, kıta ve rubâîlerden oluşan ve çok sayıda yazma nüshası bulunan divanının Nâsirüddin Şah Hüseyin tarafından tenkitli metni yayımlanmıştır (Yıldırım, 2010: 3-4).

11.44. DÂYİ

Kefevi Hüseyin Beşe'dir. Cahilken marifet ve olgunlukla bilinir, şiir ve nesirde meşhur ve maruftur ma'rufdur. Bu beğenilen beyti onun benzersiz tabiatını gösterir:

“Nukre-i eşki çıkar da'im gözinden surh-fam/Var-ısa uallabdur ağyar-ı bed-hu dustum”

1049 da İstanbul,'da ölmüştür (Zavotçu, 2017: 108).

11.45. HİLÂLÎ

Mecmuada bulunan Hilâlî mahlaslı şairin kim olduğu tespit edilememiştir. Kaynaklarda 16.yy şairleri içinde üç şairin Hilâlî mahlasını kullandığı görülmekte olup bunlardan hangisinin mecmuada bahsi geçen şair olduğu saptanamamıştır.

11.46. HÂTİFÎ

Niğde'de doğmuştur. Öğrenim görüp Medine kadısı Kara Davud-zade'den mülazım olmuştur. Kadılık yapmıştır. Belagat ilminde usta, az fakt güzel gazeller yazmış bir şairdir (İpekten, 1998: 194).

11.47. MEŞREBÎ

İstanbul'da doğmuştur. Bir bıçakçının oğludur. Musikide geniş bilgisi ve yeteneği olan laubali, derviş-meşrep biridir. Sonradan haydari olmuştur (İpekten, 1998: 287).

11.48. MOLLA CÂMÎ

Molla Nureddin Abdurrahm an, H orasan'ın C âm şehrinde doğmuştur. (817/1414). Doğduğu yere izafeten Câmî ünvanını almıştır. İlk tahsiline babasının yanında başlamıştır. Sonra öğrenimini o dönemin önemli kültür merkezlerinden Herat'ta sürdürmüştür. Öğrenimini tamamladıktan sonra Nakşibendî tarikatının şeyhlerinden Kaşgarlı Şeyh Sadeddin'le tanışmış, onun manevî feyzinden istifade etmiştir. Mürşidinin 1455 yılında ölümü üzerine bir müddet onun Herat civarındaki türbesinin yakınlarında ikamet etmiştir. Bu sırada büyük Türk şairi Ali Şir Nevâî (Ö.1501) ile tanışmıştır. Sultan Ebû Sait döneminde (1458-1469) ünü yaygınlaşan Câmî, Hüseyin Baykara döneminde (1469-1506) şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Hüseyin Baykara ve Nevâî'nin yakın ilgilerini görmüştür. 898/1492 yılında Herat'ta vefat etmiştir. Uzun bir ömür yaşayan Câmî özellikle hayatının son dönemlerinde kendini kültür ve sanata hasrederek manzum ve mensur birçok eser bırakmıştır. Fars dilinin bütün imkânlarını yoklayan şair çeşitli konularda mistik yaratılışına uygun eserler kaleme almıştır (Macit, 1991: 519).

11.49. AHDÎ

Edirneli'dir. II. Bayezid zamanında Divan kâtipliği yapmıştır. Yazısının ve inşasının güzelliğiyle tanındı. Renkli ve güzel şiirleri vardır. (Kay.: S., L., AÇ., HC., B., K., E.) (İpekten, 1988: 14).

11.50. BABA ÇELEBİ (RİZÂYÎ EFENDİ)

Filibelidir. Aslı ve soyuyla halk arasında yaşlı, genç herkes onu Baba Çelebi diye tanırdı. Önceleri dünyadan el etek çekerek Nakşibendiliğe intisab ederek dünyada fakr u zaruret içinde yaşamayı seçmişken dünya muradına ermiştir. Padişahın veziriazamı olan Rüstem Paşa'nın hocası olmuştur. Gerçek budur ki bilgisiyle zamane insanları arasında Ebul feyz diye tanınmış ve güzel bir ada sahip olmuştur. ⁴

11.51. SİYÂMÎ

İstanbul Galata'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet Ali'dir. Mısır'a giderek Şeyh İbrâhim'in biraz yanında kaldı. Sonra İstanbul'a dönüp Kasımpaşa'da yerleşti. Katiplik yaptı. Kanuni dönemi şairlerindendir.

Şairlikten çok bir nâzımdı. Divanı ve birçok mesnevisi varsa da tanınmamıştır (İpekten, 1988: 451).

11.52. SÂLİKÎ

Edirne'de doğdu. Asıl adı Ahmet'tir. Kanuni Sultan Süleyman dönemi şairlerindendir. Sesi güzel olup, mûsikide ustaydı. Galata'da azaplık yapmıştır. Çeşitli yerleri gezip dolaşmıştır. İbrahim Gülşeni ile Mısır'a gitti ve orada ölmüştür. Aşık Çelebi Edirne Muradiye camiinde na't-hanlık yaptığını söylemiştir. (Kay: A., AÇ., HÇ., F., E.) (İpekten, 1988: 422).

11.53. KÂMÎ

Mesnevihan oğlu Şeyh Mevlevi Kadi Ahmet Kâmî Efendi, Edirneli Mesnevihan oğlu denmekle meşhurdur. 1579 da vefat etmiştir. Edirne kapısı haricinde Emir Buharı tekkesiyakınında defnedilmiştir. Azizî'nin "Dila yüz kodı hake Kâmî nâ- gâm" mısrası vefatı tarihidir. Hasan Çelebi ve Beyani'nin ismini Mehmed diye yazması doğru değildir.⁵

11.54. NEVÂYÎ

İstanbul'da doğmuştur. Danişment olmuştur. Kanuni dönemi şairlerindendir. (Kap.:A) (İpekten, 1998: 337).

⁴ Süleyman Solmaz.(2018). *Ahdi ve Gülşen-i Şu'arâ'sı(İnceleme-Metin)*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 14.04.2024] s.162

⁵ Bünyamin Yuvacı, *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva (II Cilt s. 735-999)*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas 2014, s166

11.55. MUŞTAFÂ

Asıl adı Mustafa'dır. Kaf Ahmet Çelebi'nin oğludur. Kafzade Mustafa Efendi sanıyla tanındı. Ebussuud Efendi'nin mülâzımı oldu. Çeşitli yerlerde müderrislik yaptı. En son Süleymaniye medresesinde müderris idi. Döneminin tanınmış bilginlerindendi. Farsça ve Türkçe şiirleri vardı. Arapça kasideler yazdı. (Kay.: F.) (İpekten, 1998: 305).

11.56. HARÎKÎ

Harîkî'nin hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Şairin varlığından Peşteli Hisâlî'nin (ö. 1651-52) 13. yüzyıldan 17. yüzyılın ilk yarısına kadarki çeşitli şairlerin matla' beyitlerini derlediği *Metâli'ü'n-nezâir*'i sayesinde haberdar olunmaktadır. Bu mecmuada Harîkî'ye ait bir matla' beyti kayıtlıdır. Mezkûr mecmuanın en geç 17. yüzyıl şairlerinin şiirlerini ihtiva etmesi göz önünde bulundurulduğunda, Harîkî'nin de bu dönemde hayatta olduğu veya bu dönemden önce yaşadığı kabul edilebilir. Aynı zamanda şair hakkında kullanılan "Harîkî-i Bağdâdî" ibaresinden Bağdatlı olduğu anlaşılmaktadır.⁶

Elde edilen bilgilere göre şairin 17.yy.da yaşadığı belirtilmiştir. İncelenen bu mecmuanın en geç 15.yy şairlerinin şiirlerini ihtiva etmesi göz önünde bulundurulduğunda Harîkî'nin bu dönemde hayatta olduğu kabul edilebilir.

11.57. RÛMÎ

Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki şairlerden biridir. Ergene Köprüsü'nde doğmuştur. Zeametle Rumeli beylerbeyine divan kâtibi oldu. (Kay.: S., E.) (İpekten, 1998: 394).

⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/%20madde-detay/hariki-bagdadi> [Erişim tarihi: 16.04.2024]

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN ve MESTAP TABLOSU

1. MECMUADA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE BAZI İMLA HUSUSLARI

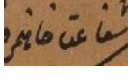
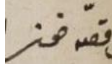
El yazması eserler; çevresel, fiziksel, insan kaynaklı, biyolojik etkenler gibi sebepler dolayısıyla tahribata uğrayabilir. Kullanılan mürekkebin cinsinden kaynaklı olarak mürekkebin zamanla kâğıdın üzerinde akıp dağılması, kullanılan kâğıdın kalitesine bağlı olarak kâğıdın yıpranma vadesinin kısa olması bunun yanında böceklenme, ısı, nem, saklanma koşulları, şiraze dikişlerinin yapısı, eserin müstensih dikkati ve olaya hâkimiyeti gibi hususların eserin okunmasında güçlük oluşturan sebepler olabileceği düşünülmektedir. Çalışılan mecmuanın bazı sayfalarında tahminen birer santimlik bir kesinti meydana geldiği için metin bütünlüğü oluşturma notasında yer yer okuma güçlüğü çekilmesinden dolayı metin tamiri yapılmaya çalışılsa da bazı eksiklikler giderilememiştir.

Çeşitli incelemelerin de yer aldığı transkripsiyonu yapılan bu mecmuanın sayfalarında yer yer bir tertip söz konusu olsa da genellikle şiirlerin gelişigüzel olarak kaydedildiği dikkat çekmektedir. Bahse konu mecmuada, tür ve şekil bakımından birtakım düzensizlikler görülmektedir.

Bazı sayfaların zamanla yıpranıp aşınımına uğramasından dolayı okunamayan kelimeler bulunmaktadır. Bazı şiirlerin makta beytinin bulunmaması nedeniyle şiirlerin kime ait oldukları belirlenemeyerek mahlas tespiti noktasında belirsizlik meydana gelmiştir. Mecmuada geçen kimi şiirlerin divan nüshalarıyla karşılaştırmasının yapılması aşamasında mecmuada kayıtlı şiirlerin divanların içinde yer almayışı noktasında eksiklikler yaşanmıştır. Bunun yanında mecmuada kayıtlı olup divanlarda kayıtlı olmayan kimi şiirlerin belli sebeplerden dolayı okunamayan kelimeleri nedeniyle metin tamiri yapılamamasından kaynaklı metin bütünlüğü sağlanamadığı için günümüz Türkçesine aktarım aşamasında yetersiz kalınmıştır.

Son bölümlerde yanlış yazılan bazı kelimelerin üzerine çizgi çekildiği görülmektedir. Bu durum metnin okunmasında güçlükler meydana getirmektedir. Bunun yanında bazı kelimelerin müstensih kaynaklı olarak yanlış yazıldığı saptanmıştır. Mesela vav-ı madule (خوا) kuralına göre yazılan kimi sözcüklerde bu kural ihlal edilerek vav ve elif harfleri kullanılmamıştır. Bazen elif harfinin kullanılması gereken kelimelerde

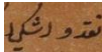
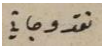
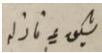
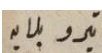
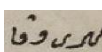
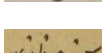
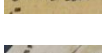
kullanılmadığı bazen (ح) harfi ile (خ) harfinin karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Tüm bunlar mecmuayı derleyen kişinin gramer bilgisi eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin:

 = h^vace = şefaath^vahımız = kıssa-h^van

Mecmuada tercih edilen imla konusunda dikkat çeken bir durum güzel he yahut hâ-i resmiye olarak bilinen harfle biten kelimelerin imlası dikkat çeken hususlardandır. Metinde hâ-i resmiye ile biten ve sesli harfle başlayan kelimelerin bazılarında belirtme durum ekleri hemze ile gösterilmiş ve kaynaştırma ünsüzü yazılmamıştır. Bu imlanın bazı Türkçe kelimelerde dahi kullanıldığı görülür:

 = kişi[y]i

Farsça terkiplerin yazımında görülen bazı tutatsızlıklar metinde imla konusunda dikkat çeken hususlardandır. Bilindiği üzere -ı/-i ünlüleri ile yapılan Farsça terkipler yazılırken bu ünlüler için herhangi bir harf yazılmaz. Oysa çalışmamıza konu olan mecmuada bu türde terkiplerin zaman zaman yâ/ي harfi ile gösterildiği dikkat çekmektedir. Müstensihden kaynaklı olarak bazı şiirlerde de terkip olmamasına rağmen iki eş anlamlı kelime arasında terkip kurulduğu veya terkip yapılması gereken yerlerde yapılmadığı kelimeler arasına vav harfi konduğu gözlemlenmektedir. Örneğin:

	Metinde “naqd ü eşk” olarak yazılan ifade “naqd-i eşk” şeklinde olmalıdır
	Metinde “naqd u cân” olarak yazılan ifade “naqd-i cân” şeklinde olmalıdır
	Metinde “şive-i nâz” olarak yazılan ifade “şive vü nâz” şeklinde olmalıdır.
	Metinde “tîr ü belâ” olarak yazılan ifade “tîr-i belâ” şeklinde olmalıdır.
	Metinde “mihri vefâ” olarak yazılan ifade “mihri ü vefâ” şeklinde olmalıdır.
	Metinde “semend ü nâz” olarak yazılan ifade “semend-i nâz” şeklinde olmalıdır
	Metinde “naqd ü ‘ömr” olarak yazılan ifade “naqd-i ‘ömr” şeklinde olmalıdır.

Mecmuada bazı yerlerde kullanılan izafet kesresinin kullanımı dikkat çeken hususlardan biri olup kullanım amacının vezin zaruriyetiyle olduğu gözlemlenmektedir. İzafet kesresinin hecenin uzun okunduğu yerlerde yani uzatma yapılacak kelimenin sonunda yazarın vezinde uyumu yakalamak için başvurduğu metotlardan biri olduğu düşünülmektedir.

Akkuzatif eki 15-16.yy metinlerinde yer yer hemze ile gösterilmektedir. Metinde bazı kelimelerde akkuzatif ekinin sanki izafet kesresiymiş gibi kullanımının dikkati çeken hususlardan biri olduğu görülmektedir.

Genel olarak imla yapısı hakkında metinde en belirgin hususun atıf vavı kullanımının tamlama kurma amacına hizmet etmesi ve izafet kesresi kullanımının çoğunlukla heceyi uzun okutup vezin zaruruiyeti gereği ile kullanılmasıdır.

Mecmuada dikkat çeken imla hususlarından bir tanesinin de kelime yazımında yer yer karşılaşılan yanlış harf kullanımıdır. Örneğin Mesihi'ye ait olan mecmuanın 150 numaralı şiirinin üçüncü beytinde “sebû ile” şeklinde yazılan kelimenin sözlükteki (سيو) şekliyle yazılmadığı görülmektedir. Bunun yanında yine söz konusu şiirin beşinci beytinde “taht” şeklinde yazılan kelimenin sözlükteki (تخت) şekliyle yazılmadığı görülmektedir. Bunun yanında necati'ye ait olan mecmuanın 110 numaralı şiirinin dördüncü beytinde yer alan şekline yazılan kelimenin sözlükteki “kışşa-h^van” (قصه خوان) şekliyle yazılmadığı görülmektedir. Metindeki bu imla kusurlarının mecmuanın müstensihinin şifahi kültür mensubu olduğunu düşündürmektedir. Genel olarak metinde yapılan imla hatalarının müstensihin cehaletinden ileri geldiği görülmektedir.

2. METNİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YÖNTEMLER

1. Metinde içinde yapılan eklemeler ve metin tamiri yapılan yerler köşeli parantez “[]” içerisinde verilmiştir.

2. Mecmuada şiir numaraları yer almamasına rağmen çalışmada şiirlere numaralar verilmiştir. 1’den 296’ya kadar her şiire numara verilmiş aynı zamanda her beyit ve bend numaralandırılmıştır. Bunun yanında şiirin vezni, şairin mahlası her şiir başında belirtilmiştir. Bazı şiirlerin kalıbı tespit edilemediği için eklenememiştir.

3. Başlığı bulunmayan şiirlere köşeli parantez içinde “[Gazel-i ...]” şeklinde başlık yazılmıştır. Bu başlıkların hepsi bold olarak verilmiştir.

4. Şiirlerin aruz kalıpları bulunarak başlıkların altına eklenmiştir.

5. Mecmuadaki transkribe edilen şiirler divanlarda bulunan veya farklı çalışmalarda kayıtlı bulunan şiirler ile karşılaştırılarak dipnotlarda farkları belirtilmiştir.

6. Divanlarda ve farklı çalışmalarda bulunarak karşılaştırılan şiirlerin mecmuadaki şiirlerle farkları tespit edilip dipnotlarda verilmiş ve söz konusu olan divan

ve çalışmalarda karşılaştırılan şiirlerin kaç numaralı şiirler olduğu dipnotta bulunan bu mevcut farklılıkların yanına ayrıntılı olarak eklenmiştir.

7. Transkribe edilen şiirlerin alışmlardaki söz konusu şiirlerle farkları gösterilmekle beraber günümüz Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

8. Mecmuada bulunup divanlarda ve farklı çalışmalarda bulunmayan şiirler belirtilmiştir.

9. Mecmuada okunamayan ve divanlarda da bulunamayan şiirlerin okunamayan bölümleri “...” şeklinde gösterilmiştir.

10. Mecmuada tam olarak okunamayan kelimeler “(?)” şeklinde gösterilmiştir.

11. Her varak numaralandırılmış ve her varakın nl arkalı iki yüzü için "a" ve "b" harfleri kullanılarak varak numara ve yüzleri belirtilmiştir. Varak numaraları ve hangi yüzü olduğu, metin içinde her varakın ilk mısraının sol tarafına yazılmıştır. Mecmuanın varak numaraları sayfanın sol kenarında köşeli parantez “[]” içerisinde gösterilmiştir.

12. Farsça vv-ı ma’dle bulunan kelimeler “v” işaretiyle gösterilmiştir.

13. Mstensihiin sesli harfle biten kelimelerden sonra gelen belirtme hal ekini hemze ile gösterdiği yerlerde köşeli parantez içinde örneğin kişi[y]i şeklinde “y” harfi kullanılmıştır.

14. Mecmuada tespit edilen 58 şairden divanı olan şairlerin hazırlanan divanları taranmış ve divanlarındaki şiirlerle farklılık gösteren yerler dipnotlarda belirtilmiştir. Divanı bulunmayan şairlerin şiirlerinde ve mevcut divanları bulunan fakat mecmuadaki şiirlerin hazırlanan divanlarda bulunmadığı durumlarda ise ilgili şiirler makalelerde ve farklı çalışmalarda araştırılarak farklılıklar gözetilmiştir.

3. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا, آ, أ	A, Â, a, â
ء	ʾ
ب	B, b
ت	T, t
ث	Ṭ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Ḍ, ḏ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ک	K, k, G, g, ñ
گ	G, g, ğ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v
ه	H, h, (a, e)
ی	Y, y, (ı, i, î, â)

4. TRANSKRİPSİYONLU METİN

1

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Firâkı]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- [61a] 1 Ğamzesi tîrine ol meh sînemi kılsa nişân
Çağruşub cân u gönülden der el amân el amân
- 2 Derd-i ‘aşkından ölürsem dostlar Ferhâd-veş
Karalar giysün benim çün bu zemîn ü âsumân
- [61b] 3 Ol boyu servi gördükçe gönül bî-ihtiyâr
Şu gibi akub ayağına olur ol dem revân
- 4 Tâkatim tâk oldu cânâ derd-i ‘aşkıñ çekmeden
Şuñâ kaldı ki varup terk eyleyem şehri hemân
- 5 Niçe bir âh idesin bezmi Firâkı yâd ile
Bendesin âhvâliñi var yûri kıl şâh ‘ayân⁷

2

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

- 1 “Fülân ibn-i fülâna kâdir olsam

⁷ (1)O ay yüzlü sevgili, yanbakışı okuna sinemi nişan kılsa can ve gönülden çağrışarak el aman el aman, der. (2)Dostlar, Ferhat gibi aşk derdinden ölürsem yer ve gök benim için karalar giysin, yas tutsun. (3)Gönül o servi boyluyu gördükçe kendinden geçer, ayağına su gibi her an akar. (4)Ey sevgili! Aşk derdini çekmekten takatim kesildi, gücüm kuvvetim kalmadı; hemen varıp şehri terk eylemekten başka yapacağım bir şey kalmadı. (5)Ey sevgili! Aşk derdini çekmekten takatim kesildi, gücüm kuvvetim kalmadı; hemen varıp şehri terk eylemekten başka yapacağım bir şey kalmadı (5)Firaki, daha ne zamana kadar meclisi ah ile yad edesin, sen kölesin var yürü kıl, hallerini şaha açıkla.

- Aradan ikilik gitse bir olsam
- 2 Güzeller öpmege kucmağa yetdi
Şeker-rîz olsa tab‘um şâ‘ir olsam
- 3 Görüp gönlüm didi hayf ol ‘imâret
Yıkılmazdı eger ben nâzır olsam
- 4 Melekler sen perîyi gıybet itmiş
N’olaydı âh eger ben hâzır olsam
- 5 Leb-i cân bahşını öpmege İshâk
Cihânı hep virürdüm kâdir olsam”⁸

3

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ülün

- 1 “Derd-i hecrünle neler çekdüğüm Allâh bilür
Ger ölürsem dimezem kimseye Allâh bilür
- 2 Âh şâhım deyü yazduk der ü divâr-ı dile
Ötesin yazmağa varmaz dilümüz şâh bilür
- [62a]** 3 Şafha-i gül töludur mihr ü vefa hattıyla
Sırrını ol rağâmın murg-ı seher-gâh bilür
- 4 Dün ü gün âhı gönül ilerü çekdüğü bu kim
Çanda giderse anı kendüye gümrâh Fe‘ülün bilür

⁸ (1)Filan oğlu filana gücüm yetse (kavuşsam), aradan ikilik gitse bir olsam. (2)Güzeller öpüp kucaklama yaşına ulaştı; tabiatım şair olsa, şeker saçsa, pek tatlı sözler söylesem.(3)Gönlümü görüp “Yazık, eğer ben baksaydım o imaret yıkılmazdı.”dedi.(4)Melekler senin gibi bir perinin dedikodusunu yapmış; ah, eger ben de orada bulunsaydım ne olurdu? (5)İshak, gücüm yetse sevgilinin can bağışlayan dudaklarını öpmek için dünyayı bütünüyle verirdim.

[2] yetdi: neydi (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.252, G170/2)

- 5 Fûrkâtüñde yine bir derde düşübdür İshâk
Gâh bilmez unudur kendüzini gâh bilir”⁹

4

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

- 1 “Görüp yüzünde pertev-i nûr-ı Muhammedi
Kâfirdür ol ki sevmeye gün yüzlü Aḥmedi
- 2 Tâb-ı ruḥıyla yakdı cihânı güneş gibi
Ol pâytaḥt-ı mülk-i cihânın ser-âmedi
- 3 Biñ kez başın şalarsa elif kâmetin görüp
Mecnûn bu mektebiñ olımaḫ tıfl-ı ebcedi
- 4 Çâk etse ‘aşk tañ mı girîbân-ı şabrımı
Dâmen-keşide gördüm o serv-i sehî-ḫaddi
- 5 Düşdi ‘aşâya za’f ile İshâk-ı derd-mend
Raḥım eyle ol faḫîre ki yok ğayrı mesnedi”¹⁰

⁹ (1)Ayrılığın derdiyle neler çektiğimi Allah bilir eğer ölürsem kimseye söylemem Allah bilir. (2)Gönlün duvarı ve kapısına “Ah şahım!” diye yazdık; ötesini yazmaya dilimiz varmaz, şah bilir.(3)Gül sayfaları aşk ve vefa yazılarıyla doludur, o yazıların sırrını seher vaktinin kuşları bilir(4)Gönlün gece gündüz ileri çektiği ahi bu ki nereye giderse onu kendine yoldaş bilir. (5)İshak ayrılığında yine bir derde düşmüştür bazen kendini bilmez unuttur bazen bilir.

[4] gümrâh: hemrâh (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.174, G51/4)

[5] fûrkâtüñle: fûrkâtüñde (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.175, G170/5)

¹⁰ (1)O ki Hz Muhammed’in nurunun parlaklığını yüzünde görüp o gün yüzlü Ahmed’i sevmeyen kafirdir. (2)Cihan ülkesinin başşehirinin önderi yüzünün parlaklığı ile cihanı güneş gibi yakdı. (3)Mecnun, elif gibi boyunu görüp bin kez başını sallasa bu mektebin henüz alfabeyi öğrenme durumunda olan çocuğu bile olamaz (4)O endamı düzgün servi boyluyu her işten elini eteğini çekmiş bir vaziyette gördüm, aşk sabrımın yakasını yırtsa buna şaşılır mı? (5)Dertli İshak zayıflıktan bastona düştü, o fakire ki merhamet et, başka bir dayanağı yok.

[5] fakire: fakirüñe (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.252, G299/5)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Bezm-i gam muṭribiñin sîne rebâbın götürür
Çeşm-i giryân kabağı tolu şarâbın götürür
- 2 Yâra yalvaramasa kıalsa hicâb altında
Bir kâdeḥ mey kişiniñ anca hicâbın götürür
- 3 ‘Ömr peymânesini sâķi-i devrân kişiyē
İçürür şoñra velî mest-i ḥarâbın götürür
- [62b] 4 Ğonce tıflına Gülistân okıdır bâd-ı şabâ
Kulıdır ḥâşşeki gül ardınca kitâbın götürür
- 5 Ol cefâ yükü ne cevri eylese İshâk çeker
Ne kıadar olsa anuñ nâz (u) ‘itâbın götürür”¹¹

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Nizâmî]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 “Dâĝ-ı ğamuñ ki mihr ü maḥabbet nişânıdır
Sînemde şaklarıñ ki sa‘âdet nişânıdır

¹¹ (1)Sine, gam meclisi çalgıcısının rebabını götürür; ağlayan gözler şarap dolu kadehleri götürür. (2)Sevgiliye yalvaramayıp utanç içinde kalsa ancak utancını bir kadeh şarap götürür (3)Devran sakisi ömür kadehini kişiyē içirir fakat aşırı derecede sarhoş olanları götürür. (4)Sabah rüzgarı gonca çocuğuna Gülistan okutur, padişahın yakın dostu gül, kuludur, arkasından kitabını götürür. (5)O cefa yükü çok eziyet verse de İshak bu yükü çeker, onun naz ve azarı ne kadar olsa götürür, katlanır.

[3] velî: döner (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.186, G69/1)

[4] ḥâşşeki gül: şâh-ı gül (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.186, G69/3)

- 2 Kaddiñ kıyâma gelse firâkıñ düşer dile
Zîrâ kıyâm-ı fitne kıyâmet nişânıdır
- 3 Kaddüm muqavves olalı mihrûñ ile cân (u) dil
Ûmâc-ı gâmda tîr-i melâmet nişânıdır
- 4 ‘Aşkıñ nişânesin baña her kim şorar derim
Başda belâ vü dilde nedâmet nişânıdır
- 5 Şâd ol Nizâmî saña itim dedigine yâr
Çün hürmet ehl-i zillate devlet nişânıdır”¹²

7

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Nizâmî]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Ayağüñ altına her kim yüzünü hâk eyler
Gün gibi kendüzini tâc-ı ser-i eflâk eyler
- 2 Zerrece bulmaduğundan dehenüñ sırrına râh
Gönce dil-teng oluben yaķasını çâk eyler
- 3 Lebi dendânuña baķduķça gider guşsa vü gam
Dür (ü) yâķuta nażar cânı feraķ-nâk eyler
- 4 Zülfüñüñ tâbını men‘ itdügi âb-ı dehenüñ
Bu ki bî-tâķat u zûr ef‘îyi tiryâk eyler

¹² (1) Gam yarası ki aşkın belirtisidir, bu yarayı sinemde saklarım ki mutluluk belirtisidir. (2) Boyun kıyama gelse (ayağa kalksan) ayrılığın gönüle düşer, zira fitne çıkması kıyâmet belirtisidir. (3) Aşkınla boyum büküleli can ve gönül, gamın nişan tahtasında kınama oklarının hedefidir. (4) Aşkın belirtisini bana her kim sorsa başta bela ve gönülde pişmanlık belirtisidir, derim. (5) Nizami sevgilinin sana itim dediğine sevin çünkü alçak kimselere gösterilen saygı devlet nişanıdır.

[3] mihrûñ: hecrûñ/ ûmâc- ı gâmda: âmâc-ı gâmda/ Gazelin üçüncü ve dördüncü beyitlerinin ikinci mısraları divanda yer değiştirmiş şekildedir (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.120, G17/3-4)

[63a] 5 Tütuben elde gözüm merdümü cârûb-ı müje

Gayrıdan gözlerim hânesini pâk eyler

6 Dile endûh (u) gam ol turre-i bî-dînden irür

Câna cevır ü sitem ol gamze-i bî-bâk eyler

7 Zâhid ol turre-i ruhsârı Nizâmî ne bilür

Geceden gündüzü a‘mâ kaçan idrâk eyler’’¹³

8

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Nizâmî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1 “Didüñ itmeyem ayruķ saña bî-dâd

Mübârek oldu andan kıldık âzâd

2 Ne aşşı Hüsrevüñ acudığından

Çü şîrîn cândan ayru düşdü Ferhâd

3 Raķîbiñ ben tırurken dökme kanın

Beni öldürüp etme düşmeni şâd

4 Ne yoldur ‘aşķıñıñ yolu kim anda

Ėam (u) derd (ü) belâ vü Ėuşşadır zâd

5 Çü kesdiñ başını murĖ-ı esîriñ

¹³ (1)Her kim ayağının altına yüzünü toprak eylerse kendini Ėüneş gibi feleklerin baş tacı yapar.(2)Gonca senin ağzının sırrına zerrece yol bulamadığından dolayı Ėönlü daralıp yakasını yırtar. (3)Senin dudak ve dişlerine baktıkça gam ve keder kaybolur, (öyle ki) inci ve yakuta bakmak Ėönlü rahatlatır. (4)Saçının kıvrımını engelleyen ağız suyun (salyan) bu ki Ėüçsüz kuvvetsiz engerek yılanını panzehir yapar. (5) Gözbebeğim kirpik süpürgesini elde tutup gözlerimin evlerini yabancılardan temizler. (6)Keder ve gam Ėönlü o sevgilinin alnındaki dinsiz, merhametsiz saç lülelerinden erişir, cana eziyeti ve zulümü o korkusuz yanbakış yapar. (7)Nizami; zahid, sevgilinin alnındaki saç lülelerini ne bilir, kör olan kişi geceden gündüzü nasıl ayırır.

[1] kendüzini: kendüyi (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.125, G22/1)

[3] lebî dendânîña: leb ü dendânîña (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.125, G22/3) (Divandaki şekli ile Ėünümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

[5] hânesini: Ėüşesini (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.125, G22/5)

Gerekse çözsün ayağını şayyâd

- 6 Cihânîñ şâdîsi girmez gözüme
Bu cân kim ‘aşkın ile oldu mu‘tâd
- 7 Nizâmî adunı şanıñı terk et
Cihân içinde sen dağî kı bir ad”¹⁴

9

Vele hu eyzan

[Gazel-i Şîrâzî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feûlün

- 1 ‘Îzârında hâttı mektûb-ı cân dır
Muhabbet nâme-i âhîr zamândır
- [63b] 2 Bîl andan zülfünün serverlîğın kîm
Çerâğî anîñ altında nihândır
- 3 Ol âhûdur gözün kîm çü nigâhî
Kenâr-ı sebze-zâr u gülîstândır
- 4 Boyuñuñ gölgesi düşdüğü yerler

¹⁴ (1)Artık bundan sonra zulüm ve adaletsizlik etmeyeyim, dedin; ondan azad ettin, mübarek oldu. (2) Hüsrev’in acımasının artık ne faydası var çünkü Ferhad tatlı candan ayrı düştü. (Ferhad tatlı candan ayrı düştükten sonra Hüsrev’in acımasının bir faydası yok) (3)Ben dururken rakibin kanını dökme, beni öldürüp düşmanı mutlu etme. (4)Senin aşkının yolu nasıl bir yoldur ki o yolda azık; gam, dert, bela ve tasadır. (5) Mademki esir kuşun başını kestir gerekse avcı ayağını çözsün. (Esir kuşun başını kestikten sonra avcı ayağını çözsün bunun hiçbir anlamı olmaz.) (6)Gönlümüz aşkınla alışkanlık kazandığından beri dünyanın mutluluğu gözüme girmez. (7)Nizami, adını şanıñı terk et; dünya içinde sen de bir ad bırak.

[1] saña bî-dâd: zulm ü bî-dâd (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/1)

[3] tûrurken: tûrurken (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/4)

[4] yolu kîm: yolu kî (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/6)

[5] kesdiñ: kesdi (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/2)

[6] bu cân kîm ‘aşkın ile oldu mu‘tâd: olaldan gönlümüz ‘aşkınla mu‘tâd (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/7)

[7] sen dağî kı bir ad: kı sen dağî kı bir ad (İpekten Haluk, *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.111, G8/8)

Ḳamu ucdan uca serv-i revandır

- 5 Şeker-riz oldu Şîrâzî lebiñden
Anıñçün böyle ol şîrîn-zebândır¹⁵

10

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 “Mecnûn-ı ğam maḥabbet u ‘aşkıñ neden bilür
Bu bir belâ durur bunu şâhım çeken bilür
2 Var ey ümîd-i vaşl iden dil-firîbden
Ol bî-vefâyı sen ne bilirsün seven bilür
3 Cândan şakın maḥabbet sırrın dilâ kim ol
Her kişiye denür mi ne lâzım bilen bilür
4 Bûlbûlleri ne çekdüğünü hâr-ı ğuşşadan
Şanmañ ki bilmez ol gül-i nazik beden bilür
5 Hecri gününde kanlara ğarķ itdügi bu kim
Dil mâcerâ-ı ‘aşkıñı hep dîdeden bilür
6 Ne yerdeyin ne gökde gamındañ ne çekdüğüm
Kim bilmez ise yeri gökü yaradan bilür
7 İshâķ bilür ki cemâl-i nigârsız
Göñlüm Behiştî ğuşe-i Beytû'l-Ḥazen bilür”¹⁶

¹⁵ (1)Yanağındaki ayva tüyleri can mektubunun yazısıdır, ahir zamanın aşk mektubudur.(2) Ondan saçının liderliğini bil ki çerağı onun altında gizlidir. (3)O gözün ahudur çünkü onun bakışı çimenlik ve gül bahçesinin kenarıdır.(4)Boyunun gölgesinin düştüğü yerler, bütün her yer bir uçtan bir uca salınan servidir. (5)Şirazi dudağından şeker saçan biri (pek tatlı sözler söyleyen) oldu, onun için o böyle tatlı dillidir.

¹⁶ (1)Gam mecnunu, sevgiyi aşkı neden bilir; şahım, bu bir beladır ki bunu çeken bilir. (2)Ey o gönül aldatan sevgiliden kavuşma ümid eden; o vefasız sen ne bilirsün, onu seven bilir.(3)Ey gönül, aşk sırrını o candan sakın; her kişiye denir mi, bunu söylemeye ne gerek var, onu bilen bilür. (4)O nazik bedenli gülün keder dikeninden bûlbûllerinin ne çektiğini bilmez sanmayın, o nazik bedenli gül bunu bilir. (5)Ayrılık gününde kanlara boğduğu bu ki gönül aşk macerasını hep o gözden bilir.(6)Ne yerdeyim ne gökte, gamından ne çektiğimi kimse bilmez ise yeri göğü yaradan bilir. (7)İshak, gönlüm sevgilinin yüzünün olmadığı cenneti hüznün evinin köşesi bilir.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem'î]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 “Geliñüz seyr idelim serv-i hırâmânlar ile
İdelim bâğı müşerref gül-i handânlar ile

- [64a] 2 Her varakdan okuyub mihri vefâ destânın
Açalım gönümüzü gül gibi dîvânlar ile

- 3 Her kişi kendü vücûdunda Süleymân olsun
Kuş dilin söyleşelim murg-ı hoş-elhânlar ile

- 4 Bezm-i gülde yine kânûn-ı dem-sâz olalım
Bülbülün diñdürelim şıklığın efgânlar ile

- 5 Hûblar söğdi baña vâlih (u) şeydâ göricek
Üşdiler taşladılar la'î-i Bedaḥşânlar ile

- 6 Bezm-i keşretde ayağı götürüp Şem'î yine
‘Azm-ı halvet kılalım anda şebistânlar ile”¹⁷

[1] maḥabbet u ‘aşkıñ: maḥabbet-i ‘aşkıñ (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.176, G54/1)

[2] vaşl iden dil-firîbden: vaşl uman ol dil-firîbden (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.2176, G54/2)

[3] maḥabbet sırrın: maḥabbeti sırrın (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.176, G54/3)

[5] hecri güninde: hecrüñ güninde (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.176, G54/5)

[7] İshâk bilür ki: İshâk Hâk bilür ki (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.176, G54/7)

¹⁷ (1)Geliniz salınan serviler ile seyredelim, gülen gül ile bağı şereflendirelim. (2)Sevgi ve vefa destanını her yapraktan okuyup gönümüzü gül gibi divanlarla açalım. (3)Her kişi kendi vücudunda Süleyman olsun, güzel sesli kuşlar ile kuşdilini konuşalım.(4)Gül meclisinde yine kanun ile dost olalım, bülbülün ıslığını figanlarla dindirelim. (5)Güzeller beni şaşkın görünce bana sövdüler, Bedaḥşan yakutları ile saldırdılar, taşladılar. (6)Şem’i yine kesret meclisinde kadehi götürüp orada halvet daireleri ile azm-ı halvet kılalım.

Beyitte mihri vefâ olarak yazılan ifade mihri ü vefâ şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

[2] mihri vefâ: mihri ü vefâ (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.529, G151/2)

[İshâk]

[Der-kenâr]

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1 “Bilmem ne günâh etdimse bakmaz yüzüme Aḥmed

Baḥa yazuk degil mi a ümmet-i Muḥammed”¹⁸

Ve lehu eyẓan

[Gazel-i Zâtî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1 “Murâdum budurur 'âlemde Ḥaḳdan

Ki zikrûn dûr ide bâṭıl tutaḳdan

2 Eliñden gelmedi kim hey vefâsız

Añasın ben faḳîri bir ayaḳdan

3 Eger kim kuḥl u gevherde olursam

Bıraḡursın beni gözden kulaḳdan

4 Müjeñ kim ḥaṇçere teşbîh iderler

Îlâhî ölümü ola buçaḳdan

5 Düşürmez bir niçe yıldır ki Zâtî

Lebüñ zikrin daḥi dilden tutaḳdan”¹⁹

[4] kânun-ı dem-sâz olalım: kânun ile dem-sâz olalım (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem'i Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi* I (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.529, G151/4)

[6] bezm-i kesretten ayagı götürüp Şem'î yine: bezm-i kesretten ayagı götürüp vahdet için / 'Azm-ı ḥalvet kılalım anda şebistânlar ile: 'Azm-ı ḥalvet idelüm şem'-i şebistânlar ile (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem'i Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi* I (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.529, G151/6)

¹⁸ (1)Bilmem ne günâh işledimse Ahmet yüzüme bakmaz oldu. Hey Muhammet ümmeti, bana yazık değil mi?

[1] Bilmem ne günâh ettimse bakmaz yüzüme Aḥmed: bilsem nedir günâhım bakmaz yüzüme Aḥmed/ A ümmet-i Muḥammed: hey ümmet-i Muḥammed (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.157, G24/1)

¹⁹ (1)Alemde Hak'tan isteğim budur ki zikrin hükümsüz dudaktan beni uzak ede. (2)Hey vefasız, elinden gelmedi ki ben fakiri bir kadehten anasın(3)Eğer ki sürme ve mücevherde olursam beni gözden kulaktan bırakırsın.(4)Kırpiğini ki ḥaṇçere benzetirler; İlahi , ölümü bıcaḳtan ola. (5)Zatî, birçok yıldır ki dudaḡının zikrini dahi dilden dudaktan düşürmez.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1 “Baña dil-dâr ‘arz-ı kâmet eyler

Kulına gör ne ‘âlî himmet eyler

[64b] 2 Muhabbet muhkem olsun deyü hicrân

Vücûdum riştesin iki kât eyler

3 İki meşk-i pür-eşk ile bu çeşmim

Kapuña şu taşıyıp hizmet eyler

4 Rakîb adı gelicek nâmem içre

Kalem yazmaz mürekkeb gılzet eyler

5 Mesîhî ârzû-ı kûy-ı dildâr

Seni eñ şoñra ehl-i cennet eyler”²⁰

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem'î]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

[3] olursam: olursan (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zatı Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.42, G1070/3)

[4] iderler: iderse/ola buçakdan: olsun bıçakdan (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zatı Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.42, G1070/3)

[5] yıldır: gündür (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zatı Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.42, G1070/3)

²⁰ (1)Sevgili bana boyunu gösterir, gör ki kuluna ne yüce himmet eyler. (2)Aşk sağlam, kuvvetli olsun diye ayrılık vücudumun ipliğini iki kat eyler.(3)Bu gözü, iki gözyaşı dolu kırba ile kapına su taşıyıp hizmet eyler.(4)Mektubumun içinde rakibin adı geçerse kalem yazmaz olur mürekkeb koyulaşır, yazılmaz olur. (5)Mesihî, sevgilinin bulunduğu yerin arzusu seni en sonunda cennet ehli eyler.

[3] iki meşk-i pür-eşk ile bu çeşmim: bu iki meşk-i pür-eşk ile çeşmüm (Mine Mengi, *Mesihî Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.157, G65/3)

[5] Seni eñ şoñra: seni öñ şoñra (Mine Mengi, *Mesihî Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.157, G65/5)

- 1 “N’ola ger yoğ ise mescidde bizüm rağbetimiz
Gele meyhâneye zâhid göresin hürmetimiz
- 2 Öykünelden leb-i cân-bağşüne ey rûh-ı revân
Geçdi câm-ı mey ile döne döne şöhetimiz
- 3 Umarız nûr-ı cemâlünle müşerref olayuz
Ka’be-i kûyünedür çünkü bizüm niyyetimiz
- 4 Devr-i la’lünde seniñ şöyle yaşağ oldu meye
Kim şarâbıla harâm oldu bizüm sohpetimiz
- 5 Muhtesib gelmeden Ahî içelim cam-ı mey
Götürelim ayağı eldeyiken hürmetimiz
- 6 Hizmetinde yanalum âteş-i şevkiñle müdâm
Şem’îyim çünkü bizüm yanmağ imiş hizmetimiz”²¹

16

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’îlü Fâ’ilün

- 1 “Biñ yerde cânımızda müjeñ zağımı var ola
Bir kez lebün ışırmada bilsek ne var ola

²¹ (1)Eger mescide bizim rağbetimiz yok ise bundan ne çıkar; zahid, bizim hürmetimizi meyhaneye gel de gör. (2)Ey sevgili hayat bağıslayan dudaklarını taklit ettiğimden beri sohbetimiz şarap kadehi ile döne döne geçti (3)Umarız ki yüz güzelliğinin ışıyla şerefleniriz çünkü bizim niyetimiz senin mahallenin Kabesine erişmektir. (4)Senin kırmızı dudağının devrinde şöyle yasak oldu şaraba ki bizim sohbetimiz şarap ile haram oldu. (5)Âhi zabıta gelmeden şarap kadehini içelim, hürmetimiz eldeyken kadehi götürelim.(6)Hizmetinde senin arzu ateşinle daima yanalım, Şem’iyim (bal mumuyum) çünkü bizim hizmetimiz yanmaktır.

[3] olayuz: olavuz (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.479, G73/3)

[4] Bu beyit a.g.e yer almamaktadır. (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.479, G73/3)

[5] Bu beyit a.g.e yer almamaktadır. (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.479, G73/3)

[6] Şem’iyim: Şem’iyüz (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.479, G73/8)

[65a] 2 Şöyle urur kaya taşını sîneme ğamıñ

İster ki öldüre bana seng-i mezâr ola

3 Maĥbûb odur ki ĥüsnine bulunmaya nazîr

‘Âşıkları cefâsı gibi bî-şümâr ola

4 Bir nâzenîn var mı bilüp mübtelâsını

Öpülmeye meger nice şîvekâr ola

5 İshâk târîh oldu her gazel güzellere

Bir bûseye virür ki tamâm âbdâr ola”²²

17

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

1 “Seni bu ĥüsn ile görse firîşte

Gideyidi kendüden evvel görüşte

2 Saña var ise dâyeñ süd yerine

Virüpdür tatlu cânın perverişte

3 Cefâyı artırır yalvarduĝumca

Ne ĥaşıyyet kômuş Haĥ yalvarışta

4 Kimesnem yok nigârâ Ĥaĥka ma’lûm

Tapuñdan özge bilişte görüşte

²² (1)Canımızda bin yerde kirpik yarası var ola, bir kez dudaĝını ısırmda bilsek ne var ola? (2)Gamin, kaya taşını sineme şöyle vurur; ister ki beni öldüre, bana mezar taşı ola. (3)Sevgili odur ki güzelliĝine benzer bulunmaya; aşıkları, cefası gibi sayısız ola. (4)Aşıklarını tanıyıp meger ki çok nazlı olan, öpülmeye (rıza gösteren) narin bir güzel var mıdır?(Aşıklarını tanısa da nazlanmadan öpülecek bir sevgili var mıdır? (5)İshak, her gazel güzellere tarih oldu; (bundan dolaydır ki) tamamen parlak olan bir gazeli bir buseye verir.

[2] kaya taşını: cefâ taşını (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.298, G240/2)

[6] İshâk târîh oldu her gazel güzellere: İshâk nazûk oldu ki şî’rin güzellere (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.298, G240/6)

5 Yüze yüz dedim İshâka cefâñı
İnanmadı başına geldi işte”²³

18

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem‘î]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 “N’iderler cânı cânân olmayınca
N’iderler derdi dermân olmayınca

2 Karamadı günüm gün gibi ‘ömrüm
Kara zülfün perîşân olmayınca

[65b] 3 Ne hoşdur va‘de-i vaşlı nigârın
Dönüp sonra peşimân olmayınca

4 Şorulmaz Ka‘be-i vaslın şafâsı
Hâbîbim tâ ki ‘uryân olmayınca

5 Mağâm olmadı genç-i ‘ışka Şem‘î
Bu gönlüm şehri vîrân olmayınca”²⁴

²³ (1)Melek seni bu güzellik ile görse ilk görüşte kendinden geçerdi. (2)Süt ninen seni beslerken zannımca sana süt yerine tatlı canını vermiştir (3)Yalvardıkça eziyetini artırır, Allah yalvarışı ne kadar tesirli kılmış. (4)Ey sevgili, Allah’a malumdur(Allah biliyor) ki senin eşîğinden başka bildiğim gördüğüm kimsem yoktur. (5)İshak’a eziyetini yüzlerce kez söyledim ama inanmadı, işte başına geldi.

[1] gideyidi: geçerdi (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.302, G248/1)

[4] tapuñdan özge: gamuñdan gayrı (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.302, G248/4)

[5] inanmadı başına geldi işte: başına geldi cümle bir bir işte (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.302, G248/5)

²⁴ (1)Sevgili olmayınca canı ne yapsınlar, derman olmayınca derdi ne yapsınlar? (Canan olmayınca canın, derman olmayınca derdin hiçbir değeri yoktur) (2)Kara saçların dağılmadıkça günüm ve gün gibi ömrüm kararmadı. (3)Sevgilinin kavuşma sözü dönüp sonra pişman olmadıkça ne hoştur. (4)Dostum, ta ki üryan olmayınca kavuşma ka’besinin sefası sorulmaz.(5)Şem‘i, bu gönlümün şehri yıkılmayınca aşk hazinesine makam olmadı.

[2] gün gibi ‘ömrüm: dün gibi ‘ömrüm (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.536, G162/2)

[3] dönüp: diyüp (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.536, G162/4)

[4] şorulmaz: sürülmez (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.536, G162/3)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i ‘Amrî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 “Kõmaduñ bağrumı çün yarmayınca
Kõmayam bende seni şarmayınca
- 2 Pey-â-pey urma ğamzeñ okını kim
Bulımazsın yüregüm yarmayınca
- 3 İremez kimse ol serv ayağına
Hızân ber gibi şarmayınca
- 4 Benim cennetde tâ gönüm açılmaz
Duğa Meyhânesine varmayınca
- 5 Güzellerde budur ‘âdet ki ‘Amrî
İşi bitmez kişi yalvarmayınca”²⁵

²⁵ (1)Sen benim sinemi yarmadan bırakmadın, ben de seni sarmadan bırakmayayım. (2)Yan bakış okunu birbiri ardınca vurma ki yüregimi yarmayınca bulamazsın.(3)Sonbahar yaprağı gibi sararmayınca o servi boylu sevgilinin ayağına kimse erişemez. (4)Duka meyhanesine varmayınca benim gönüm cennete kadar açılmaz. (5)Amri güzellerde adet budur ki kişi yalvarmayınca işi bitmez.

[1] seni: âhîr (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.136, G100/1)

[2] pey-â-pey urma: yabanda arama/okını: okın (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.136, G100/3)

[3] Hızân ber gibi: Hızân bergi gibi (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.136, G100/2)

[4] cenetde tâ: cennetde de (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.136, G100/4)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Ey cemâl-i ferruḥ-i ferḥunde-zât
Bir güzelsin ḥüsn gibi bî-şebât
- 2 Pâdişâhım boynu baḡlu ḫuluñum
Dile öldür dile dirgür dile şat
- 3 Bûseñ ölünce baña dirlik yeter
‘Ömre sürer dostum âb-ı ḫayât
- 4 Şöhret âfetdür göre şatırcı kim
Şâhdan ayruḡa gelür mi hiç mât
- 5 Bir iş it añılasın dünyede
Ey Necâtî fâ‘ilâtün fâ‘ilât”²⁶

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîḫî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

- [66a] 1 “İlâhi her birin pâyende eyle

Çerâḡ-ı ruḫların tâbende eyle

²⁶ (1)Ey mübarek kişinin parlak cemali güzelliği gibi sen de sebatsız bir güzelsin. (2)Padişahım boynu baḡlı bir kulunum, ister öldür ister dirilt ister sat. (3)Dostum, senin öpücüğün ömre ölümsüzlük suyu sürer ben ölünce senin öpücüğün bana dirlik olarak ulaşır (4)Şöhret büyük felakettir, gör satırcı ki hiç şahdan gayrisine mat gelir mi? (Herkes tarafından bilinmek tanınmak büyük bir beladır satranç oyununa bak mat olma tehlikesi şahtan başkasına gelmez.)(5)Ey Necati, failatün failat gibi dünyada bir iş yap ki herkes tarafından yad edilesin.

[1] ḥüsn: ‘ömr (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.162, G28/1)

[2] dirgür: şakla (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.162, G28/2)

[4] göre: gözet/ şehden: şahdan/ hiç mât: şah mât (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.162, G28/3)

[5] bir iş it: bir iş it kim (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.163, G28/6)

- 2 Çü itdüñ leblerini çeşme-i cân
Buları haşre değin zinde eyle
- 3 Cihân sultânlığı baña gerekmez
Beni bunlara tek sen bende eyle
- 4 Üşüb mey şöhetin itdüklerince
Dil-i nâlânımı sâzende eyle
- 5 Mesîhî medhî bu deñlü başardı
Begenmezseñ yürü var sende eyle”²⁷

22

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayâlî Beg]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- [66b] 1 “Gönlüm ister iki başdan yine âvâre düşe
Yağalar çâk edüben dâmen-i kühsâra düşe
- 2 Kıl imiş bir boyu âzâde efendi sevdim
Korkarım Yûsuf-ı Mısrî gibi bâzâra düşe
- 3 Ğamzesinden beni bir kimse halâş eyleyemez
Ser-i zülfü meger ayağına yalvara düşe
- 4 Döndü şol bülbüle tenden varıcak kûyuna dil
Kurtulub habs-i kafesden vara gülzâra düşe
- 5 Ey Hayâlî kamu ahvâliñi añ şâyed kim

²⁷ (1)Ey benim Allah’ım, her birini kalıcı eyle; yüz mumunu parlak eyle. (2)Çünkü dudaklarını can çeşmesi etdin, bunları kıyamete dek zinde eyle. (3)Bana dünyanın sultanlığı gerekmez, bunlara beni sadece sen köle eyle (4)Bir araya toplanıp şarap sohbeti yaptıklarında inleyen gönlümü çalgıcı eyle. (5)Mesihî, övgüyü bu denli başardı; beğenmezsen yürü var sende meth eyle.(Bu şiir Mesihî Divanı’nda bulunan “Şehr-Engiz der Medh-i Cüvânân-ı Edirne” nin “İhtitâm” bölümünde yer almaktadır.)

[2] çü: çün/ değin: deñlü (Mine Mengi, *Mesihî Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.108)

Bu gâzel bir gün ola şâh-ı cihân-dâra düşe’’²⁸

23

Ve lehu eyzan

[Murabb‘a-i Hayretî]

Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

I

[67a] 1 “Göz görüben oldu gönül mübtelâ
Ey şanem-i sîm-ten ü meh-likâ
Hey ne şanem nûr-ı Hudâsın Hudâ
Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ

II

2 Göz mi bu yâ ‘ayn-ı ‘aña mı baña
Gamze mi bu tîr-i kazâ mı baña
Kaş mı bu yâ yay-ı belâ mı baña
Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ

III

3 Serv-i revân mı bu ya kâmet midir
Yoksa kıyâmetden ‘alâmet midir
Bu yürüyüş mü ya bir âfet midir
Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ

IV

4 Yürüyüşü bakışı mestânedir

²⁸ (1)Gönlüm onu ister ki baştan yine avare düşsün, yakasını yırtarak dağ eteğine düşsün. (2)Efendi, bir boyu azade sevdim; kul imiş ki Mısır’ın Yusuf’u gibi pazara düşmesinden korkuyorum. (3)Yan bakışından beni hiçbir kimse kurtaramaz meğerki sevgilinin saçının ucu ayaklarına kapanıp yalvara. (4)Gönül sevgilinin bulunduğu yere tenden varınca kafes hapsinden kurtularak varup gül bahçesine düşen şu bülbüle döndü. (5)Ey Hayali bütün hallerini an şayet ki bu gâzel bir gün ola cihanı tutan hükümdara düşer.

[1] iki: yeñi (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.358, G32/1)

Deprenüşi cünbişi merdânedir
Hey bu nice dürlü levendânedir
Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ

V

- 5 Hayretî çün gördü yüzün ey nigâr
Nûr-ı Hudâ gördü yine âşikâr
Geldi bu söz diline bî-ihtiyâr
Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ”²⁹

24

Ve lehu eyzan

Dîvân-ı Kâtibî

[Gazel-i Kâtibî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 “Zülfünü gün yüzüne etme niķâb
Olmasun zerrece edada hiçâb
- 2 Beni kûyuñda incidir ağyâr
Cennete yaraşır mı ‘azâb
- 3 Ğam-ı dünyâyı nice bir yiyelüm
İçelüm sâķi şun bize mey-i nâb

²⁹ (1)Ey ay yüzlü gümüş tenli sanem, seni göz görünce gönül tutuldu; hey ne sanemi, sen Allah’ın nurusun. Efendimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun. (2)Bu bana göz mü yoksa güçlük kaynağı mı, bu bana yan bakış mı yoksa kaza oku mu? Efendimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun. (3)Bu boy mudur, ebedi ömür müdür yoksa kıyamatten alamet midir, bu bir yürüyüş müdür, bir afet midir? Efendimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun. (4)Yürüyüşü, bakışı sarhoşcadır; kımıldanışı, harekete geçişi yiğitçedir; hey, bu nice türlü yiğitliktir. Efendimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun.(5)Ey sevgili, hayreti senin yüzünü görünce yine açık bir şekilde Allah’ın nurunu görmüş oldu; kendiliğinden bu söz diline geldi: Efendimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun.

[2] yay-ı belâ: kavs-ı belâ (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.114, Mus.27/2)

[3] serv-i revân: ‘ömr-i ebed/ yoksa: yohsa (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.114, Mus.27/3)

[4] deprenüşi: söyleyişi/ merdânedir: rindânedir/ hey bu nice: hey nice/dürlü levendânedür: üslûb-ı levendânedür (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.114, Mus.27/4)

[67b] 4 Gün yüzün zülfü açmış ol mâhın

Gece açanda hûb olur mehtâb

5 Cümleden hûbı etmedir tefriķ

Kâtibî yâri şimdi aşl-ı hesâb”³⁰

25

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

1 “Beni göz göre öldürdü ol âfet

Edüñ yarın kıyâmetde şehâdet

2 Virüb la’lün alursan naķd u cânı

Bilürin anı ben cânıma minnet

3 Kesilmez ol şanemden yüz bulunca

Aña diñ virmesin ağyâra şûret

4 Beni koyup râķib ile yürürseñ

Yürü ey mâh sen şağ ben selâmet

5 Ölürseñ Kâtibî raķm eylemez yâr

³⁰ (1)Saçlarını gün yüzüne peçe yapma, tavrında azıcık utanma olmasun. (2)Yabancılar beni senin mahallende incitir, cennete azap yaraşır mı? (3)Saki, dünya gamını daha ne kadar yiyelim; bize halis şarap sun, içelim. (4)O ay yüzlü sevgilinin zülfü gün yüzünü açmış, mehtap gece açtığı zaman güzel olur. (5) Kâtibî, güzeli herkesyen ayırmak yani yâri herkesten ayırmak şimdi hesabın aslıdır.

[1] Bu beyit yapılan çalışmalarda bulunmamaktadır. (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.229-265 ve Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.306-325)

[2] Bu beyit yapılan çalışmalarda bulunmamaktadır. (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.229-265 ve Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.306-325)

[4] Bu beyit yapılan çalışmalarda bulunmamaktadır. (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020 S.67, s.229-265 ve Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.306-325)

[5] Bu beyit yapılan çalışmalarda bulunmamaktadır. (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.229-265 ve Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.306-325)

Cihânda kalmamış hergiz mürüvvet³¹

26

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 “Naṭ‘-ı hüsn içre kime şalsañ at

Leblerüñ eyler anı ey şâh mât

2 Beni öldür eger ey ‘Îsî-dem

Lebüñe beñzer ise âb-ı hayât

3 Meyl edersin göricek her güzeli

Sen de ey dil yoğ imiş hîç sebât

4 Gözlerim yaşını ey mâh benüm

‘Acabâ beñzeye mi Nîl (ü) Fırât

[68a] 5 ‘Aşk girdâbına her kim ki düşe

Kâtibî ummasın ol râh-ı necât³²

³¹ (1)O afet, beni göz göre göre öldürdü; yarın kıyamette şahitlik edin. (2)Lal gibi dudaklarını verip can nakdimi alırsan ben onu canıma minnet bilirim. (3)O sanemden yüz bulunca kesilmez, ona söyleyin yabancılara yüz vermesin (4)Ey ay yüzlü sevgili, beni bırakarak rakip ile yürürsen yürü, sen sağ, ben selamet. (5) Kâtibî, ölürsen sevgili sana merhamet etmez; dünyada hiçbir şekilde insaniyet, cömertlik kalmamış.

(Beyitte nakd ü can نَعْدُو جَانِي nakd-i can şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesi naktarılmış.)

[2] nakd u cânı: nakd-i cânı . (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.247, G3/2)

[3] yürürseñ: yürürsüñ (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.247, G3/4)

³² (1)Güzelliğinin örtüsü içinde her kime atını salsan dudakların onu şah mat eyler. (2)Ey İsa nefesli sevgili, ölümsüzlük suyu eğer dudaklarına benziyorsa beni öldür. (3)Ey gönül, her güzeli görünce ilgi ve sevgi gösterirsin; sen de hiç sözünde durma özelliği yokmuş. (4)Ey ay yüzlü sevgili, acaba benim gözyaşlarım Nîl ve Fırat Nehri’ne benziyor mu? (5) Kâtibî, aşk girdabına her kim ki düşse o kurtuluş ve esenlik yolunu ummasın.

[1] şâh: şeh (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.317, G23/1)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Olur mu hiç bunun gibi havâdis
Yanında yârîñ ağıyâr ola hâdis
- 2 Şarâb üstünde kan olmuş lebiñçün
Ne oldu sâkîyâ gavgâya bâ'is
- 3 Hâdis-i la'lüñi cânâ sorardım
Elüme girseydi bir muhaddis
- 4 İdeyin naqd u cânı saña teslim
Efendi yokdur ayrık baña vâris
- 5 İkimiz yâr ile bir şöpet etdük
Kadeh ey Kâtibî olmışdı sâlis³³

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 “Degildir eksigiñ ey dil seniñ o yâr ile bahş
Revâ mıdır ki ide bende şehriyâr ile bahş
- 2 Gözüne görüncek(?) var gibi gelüp nergis
İkide bir ider ol çeşm-i pür-humâr ile bahş

³³ (1)Sevgilinin yanında yabancılar bulunur, hiç bunun gibi bir havadis olur mu? (2)Dudakların için şarap üstünde kan olmuş; ey saki, kavgaya sebep olan ne oldu? (3)Ey sevgili, eger bir hadis bilgini elime geçseydi ona dudaklarının hadisini (haberini) sorardım. (4)Efendi, can nakdimi sana teslim edeyim; artık bana mirasçı yoktur. (5)Ey Kâtibî, sevgili ile ikimiz sohbet ettik kadeh yanımızda üçüncü olmuştu.

[4] naqd u cânı: naqd-i cânı (Beyitte nakd u can naqd-i cân şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır)

- 3 Sen añña beñzeyimezsın deñiz ol ey deryâ
Diliñ uzatma idüp eşk-i bî-ķarâr ile baħs
- 4 Meşeldürür bu ki hergiz şarâba baħs olmaz
Kim ola sâķî ide câm-ı hoş-güvâr ile baħs
- 5 Cihânda Kâtibî her ķişıye naşîbi gelür
‘Abesdir eyleme yok yere rûzgâr ile baħs’’³⁴

29

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- [68b] 1 “Benim gözüm yaşına rûy-ı yâr olur bâ‘is
Şular çoğalmağa zîrâ bahâr olur bâ‘is
- 2 N’ola içerse benim kanım ol gözü mahmûr
Şarâbı içmege sâķî humâr olur bâ‘is
- 3 Raķibdir sebep ey gönçe-leb bu feryâda
Fiğân-ı bûlbûle gûyâ ki hâr olur bâ‘is
- 4 Haťıñ erişdüğüne ağlasam n’ola ey mâh
Yaşarmağa göze ekşer gubâr olur bâ‘is
- 5 Gönülde ‘aşķını yiğ şaķla Kâtibî yârîñ
Tuyulmasına anıñ âh (u) zâr olur bâ‘is’’³⁵

³⁴ (1)Ey gönül, o sevgili ile sohbet senin eksiğın değildir; kölenin padişah ile sohbet etmesi uygun mudur? (2)Nergis gözüne görünecek gibi gelip iki de bir o mahmur göz ile sohbet eder, iddialaşır. (3)Ey derya, sen ona benzeyemezsin deniz ol; kararsız gözyaşı ile sohbet edip iddialaşıp dilini uzatma. (4)Bu meseldir ki hiçbir zaman şarab ile iddialaşılmaz; saki, kim ola ki hazmı kolay olan lezzetli kadeh ile iddialaşa. (5)Kâtibî, dünyada her ķişıye nasibi gelir; yok yere zaman ile iddialaşma, bu akla ve sağduyuya aykırıdır, anlamsızdır.

[2] görüncek(?): görünicek / gelüp: gelür (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 2020, S.67, s.247, G5/2)

³⁵ (1)Benim gözyaşı dökmeme sevgilinin yüzü sebep olur çünkü suların çoğalmasına bahar sebep olur (2)O mahmur gözlü sevgili benim kanımı içerse bundan ne çıkar? Saki, şarabı içmeye baş ağrısı sebep olur.(3)Ey gonca dudaklı sevgili, bu feryada sebep olan rakiptir; gûya ki bûlbûlün feryadına diken sebep olur.(4)Ey ay yüzlü sevgili, ayva tüylerinin çıktığına ağlasam ne olur? Gözün yaşarmasına en çok toz sebep olur. (5) Kâtibî, gönülde sevgilinin aşķını daha üstün bir şekilde sakla; onun duyulmasına ah edip inlemek sebep olur.

[Der-kenâr]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Seni sevmek baña munca hâşâdur
Eger ki sevgül(?) gönül belâdur³⁶

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 'Ġam-ı devrân ile ġayetde bozılmışdı mizâc
Eyledi sâķî şarâb ile yine aña 'îlâc
- 2 Kisvet uğruyumuşsun seni bildik şûfî
Dâldır aña riyâ eyleme başındaki tâc
- 3 'Amele bizi deyü baña o şâh
İstemez virmege hiç la'li metâ'ından bâc
- 4 Raġbetim yokdur eşiginde bir itçe yârîñ
Etmesüñ hâķ kuluñu ġayrı kapuya muhtâc
- 5 Diler iseñ saña ey Kâtibî raķm ide o mâh
Yalvarıb hâķķa yüzüñ göklere dut başıñı aç³⁷

[2] şarâbı: şarâp (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.247, G4/2)

[4] ekşer: her dem (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.247, G4/4 ve (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. *Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.317, G24/4)

[5] yiğ: yeg (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.247, G4/5), bek (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. *Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.317, G24/5)

³⁶ (1)Seni sevmek bana bunca hatadır, eğer ki gönül sevdiyse bu beladır.

³⁷ (1)Tabiat devranın gamı ile gayet de bozulmuştu; saki, şarap ile yine ona ilaç eyledi. (2)Ey sofı, elbise hırsız imişsin; seni bildik; başındaki tac hırsızlığın delilidir. (3)O şah bana dudaklarının sermayesinden hiç vergi vermek istemez. (4)Sevgilinin eşiginde itçe bir isteğim yoktur, Allah kulunu başka kapıya muhtaç etmesin. (5)Ey Kâtibî, o ay yüzlü sevgili istersen sana merhamet ede; Allah'a yalvarıp yüzünü göklere tut başını aç.

[Müfred]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir gümüşden ƙal'a ki ƣabs olmış idi anda âb
Geldi zerrîn topla feth etdi anı âfitâb³⁸

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- [69a] 1 “Devr-i güldür ‘âlemi zeyn eyledi zerrîn ƣadeh
Bir ƣamerde sâķiyâ devr eylesün zerrîn ƣadeh
2 Bâdeye cân verdüğim ‘ayb etme ey zâhid benim
Baña te’sîr eylemez pendün seniñ asla ‘azîz
3 N’ola isterse gönül nûş etmege câm-ı lebiñ
‘Ayb olur mı eylemek şâhım gedâya ƣar ƣadeh
4 Fırşat el vermiş iken sâķî elüme şun ayağ
Bir zamân ola ki her meclisde ola ser ƣadeh
5 Bir ƣadeh issi degüllerdır dahı şol vâkte dek
İtmesün mi Kâtibî gönlümde dâ’im yer ƣadeh”³⁹

[3] ‘Amele bizi deyü baña o şâh: ‘Amele almaduna baña bizi diyü o şâh (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi. İstanbul 2019, s.318, G25/3)

[5] dut: tüt (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi. İstanbul 2019, s.318, G25/5)

³⁸ (1) Bir gümüşten kale ki onda su hapsolmuş, güneş altından topla geldi onu fethetti.

³⁹ (1) Gül mevsimidir, nergis çiçeği dünyayı süsledi; ey saki, altın kadeh bir ayda devr eylesin. (2) Ey zahid, benim şaraba can verdiğimi ayıplama; içtikçe her kadeh canıma canlar katar. (3) Gönül dudaklarının kadehini içmek isterse bunda şaşılacak ne var? Şahım dilenciye yakıcı kadeh vermek ayıp olur mu? (4) Saki, fırsat el vermişken elime kadeh ver; bir zaman ola ki her mecliste bir baş kadeh ola. (5) Kâtibî, daha şu vakte kadar bir kadeh sahibi olamamışlardır; kadeh gönlümde daima yer etmesin mi? (Mecmuada “Bana te’sîr eylemez pendün seniñ asla ‘azîz” beyti farklı nüshadaki kullanımı ile değiştirilmiştir.)

[1] Bu beyit a.g.m de şöyle geçmektedir: Her kaçan nûş eylese meclisde ol dil-ber ƣadeh/Sâķiyâ âl ile varur leblerin öper ƣadeh (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. Atatürk Üniversitesi Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 2020, S.67, s.248, G6/1)

Ve lehu eyza

[Gazel-i Kâtibî]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- [69b] 1 “Gel gitme meclis olmasun ey âfitâb telh
Sensiz olur kişiye begim her şarâb telh
- 2 Ben hasteye lebûñ var iken añma şerbeti
Ey cân şabîbi baña gelür ol cevâb telh
- 3 Hicr-i haşnîla n'ola gözüm dökse acı yaş
Ayrılmag ile gülden olurmuş gülâb telh
- 4 Bağrumı yakma nâr-ı firâkıñ ile ey perî
Bilmez misin ki yanınca olur kebâb telh
- 5 ‘Ahd eylemişdi gelmege ol mâh Kâtibî
Gelmezse ‘ıyşımız ider ol ıztırâb telh”⁴⁰

[2] Baña te'sîr eylemez pendûñ seniñ aşla 'azîz: Cânuma cânlar kıtar nûş etdügümce her kıadeh (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.248, G6/2)

[3] har (?) kıadeh: cer kıadeh (Yunus Kaplan-Zah de Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.248, G6/3)

[5] Bir kıadeh issi degüllerdîr dahı şol vakte dek: Bî-tekellûf merhabâlar itdürür dil-dâr ile (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.248, G6/5)

⁴⁰ (1)Ey güzel yüzlü sevgili; gitme, gel meclis acı olmasın. Beyim sensiz kalan kişiye her şarap acı olur. (2)Ey can doktoru, dudağın varken ben hastaya şerbeti anma; bana o cevap acı gelir. (3)Gözüm ayva tüylerinin ayrılığı ile acı yaş dökse buna şaşılır mı? Gül suyu gülden ayrılmak ile acı olurmuş. (4)Ey peri, ayrılık ateşinle bağrımı yakma; bilmez misin ki kebab yanınca acı olur. (5)Kâtibî, o ay yüzlü sevgili gelmek için ahd eylemişti; gelmezse zevk ü sefamızı o ızdırıp acı eder.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

[70a] 1 “Etmek isterseñ eger bu dil-i bîmâra meded

Eyle ol dilberi göstermeğe bir çâre meded

1 Beni söyletme kerem eyle lebiñ ağızuma şun

Kalmadı bende begim zerrece güftâra meded

2 Dostlar derd-i firâķ ile ölürsem yârîñ

Benim aḥvâlimi diñ luṭf edip ol yâre meded

3 Giryedeñ ḥasret-i cânân ile cânın çıksun

Ḥâk-i pâyıñ götürüñ dîde-i ḥûn-bâra meded

4 Vâde-i firķate şalma ķo eşigünde beni

Kâtibî derdin ile olmasun âvâre meded”⁴¹

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Fe‘ilün

1 İncinürmiş yoluña öldüğüme bana ḥasûd (?)

⁴¹ (1)Eğer bu hasta gönüle yardım etmek istersen o dilberi göstermeye bir çare yardım eyle. (2)Beni söyletme, lutfet, dudaklarını ağızıma sun; beyim bende zerrece söze imdat kalmadı. (3)Eyvah! Dostlar, sevgilinin ayrılık derdiyle ölürsem iyilikte bulunup o sevgiliye benim hallerimi söyleyin. (4)Sevgilinin hasretiyle ağlamaktan canın çıksın, imdat eyle yetiş, ayak toprağını kan ağlayan göze götürün. (5)Beni ayrılık vadesine salma, eşiginde bırak; yardım et, Kâtibî derdin ile başıboş serseri olmasın.

[4] cânın çıksun; gözden çıkdum (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.249, G8/4)

[5] Vâde-i firķate: Vâdî-i fûrķate (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.249, G8/5)

Göreyiñ anı ki Hâk olmaya andan hoşnûd

- 2 Âşık-ı şâdıkısan lebinî etme dirîğ
Ey perî lûtf seḡâ bâbını etme mesdûd
- 3 Hâzzını eyleyeyiñ derseñ eger dünyânıñ
Ver şarâba ne bulunursa yanında mevcûd
- 4 Seyre ḡul eylediñ ol yâr ile ey dil-tenhâ
Umarıñ ‘ahde vefâ eyler olıcak ma‘hûd
- 5 ḡulu olmağıdı ‘âlemde murâdım yârıñ
Hâşılı ḡalmadı ey Kâtibî ayruḡ maḡsûd⁴²

37

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ağladım durdum varub biñ kere ey serv-i bülend
Demediñ bir kez nedür ḡâliñ seniñ ey derd-mend
- [70b] 2 Şuç ise ‘uşşâḡa ey meh-rû seni sevmek eger
Kimini aş zülfüne kimini eyle ḡayd (u) bend
- 3 Baña dilber sevme deyü var naşîḡat eyleme
Girmez ey zâhid benim ḡûşuma anıñ gibi pend
- 4 Leplerüñ öpmege dedim ey perî cânım ur
Dedi ol dilber ne olduñ düşmediye şuya ḡand

⁴² (1)İnatçı kimseler senin yoluna öldüğüm için bana üzülmüş, Allah’ın ondan hoşnut olmadığını göreyim. (2)Yürekten bağlı olan gerçek aşıkısan dudağını esirgeme; ey perî, iyilik ve cömertlik kapısını kapatma (3)Eğer dünyanın zevk ü sefasını süreyim dersan yanında mevcut ne bulunursa şaraba ver (4)Ey gönlü yalnız, o sevgili ile seyre kul eyledin umarım mahud olunca ahde vefa eyler (5)Ey Kâtibî, dünyada isteğim sevgilinin kulu olmaktır; kısaca söylemek gerekirse bundan başka maksat kalmadı.

Mecmuada hâzzını şeklinde okunan kelimenin yazımı sözlükte (حظ) şekildedir.

[1] :ḡasûd-‘anûd

- 5 Epsem oturmağla uymaz saña ol bî-vefâ
Kâtibî olmak gerek dilber seven kişi levend⁴³

38

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Görmedim ey dil cihânda la'l-i dilberden lezîz
Baña biñ kez geldi ol paluze ve terden lezîz
- 2 Acı diller verdiği ey dil o dildârın baña
Tañrı ھاڭڭیچün gelür şehd ile sükkerden lezîz
- 3 Dilberin meclisde varıb cür'asın nûş eylemek
Baña ey zâhid gelür cennetde kevserden lezîz
- 4 Boynı altın öpmege sa'y eylesem yârın nola
Gayrı yerlerden olur meşhurdur gerden lezîz
- 5 İstesem n'ola zekât-ı la'lini ol şâhdan
Bilürin olmaz gedâya Kâtibî cerden lezîz⁴⁴

⁴³ (1)Ey servi boylu sevgili, bin kere ağladım durdum; ey dert sahibi kişi, bir kez senin halin nedir, demedin. (2)Ey ay yüzlü sevgili, eğer seni sevmek aşıklara suç ise kimini saçlarına as kimini (saçlarına) bağla. (3)Dilber, sevme diye bana var nasihat eyleme; ey zahit, benim kulağıma onun gibi nasihat girmesin. (4)Ey peri dudaklarını öpmek için canımı vur dedim; o dilber, "Şeker suya düşmedi ya ne oldun." dedi.(5) Kâtibî, o vefasız sevgili sessiz oturmakla sana uymaz; güzelleri seven kişinin kuvvetli, cesur bir yiğit olması gerekir.

[4] deşmediye(?)

⁴⁴ (1) Ey gönül, dünyada sevgilinin dudaklarından daha lezzetlisini görmedim; sevgilinin dudakları bana paluze(tatlı ismi) ve terden bin kez daha lezzetli geldi. (2)Ey gönül o sevgilinin bana acı diller verdiği Tanrı hakkı için bal ile şekerden daha lezzetli gelir. (3)Ey zahid, gidip mecliste sevgilinin kadehinin dibindeki son yudumu içmek bana cennetteki kevserden daha lezzetli gelir. (4)Sevgilinin boynunun altını öpmeye çalışsam buna şaşılır mı, meşhurdur ki gerden başka yerlerden lezzetli olur. (5) Kâtibî, o şahtan dudaklarının zekatını istesem buna şaşılır mı; bilirim dilenciye cerden(para ve erzak) daha lezzetli değildir.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Baña ey dil nesne gelmez la‘l-i cânândan lezîz
Nesne mi olur cihânda kişiye cândan lezîz
- 2 La‘liñi uşşâka ihsân eyle ey kân-ı sehâ
Yok durur meşhûrdur ‘âlemde ihsândan lezîz
- [71a] 3 Şerbet-i la‘liñ n’ola ben hâste etsem ârzû
Ey tabîbim ne olur bîmâra dermandan lezîz
- 4 Tañrı ni‘metleri çokdur cihânîñ gerçi kim
Baña gelmez itlerûñle yedüğüm nândan lezîz
- 5 Dilberîñ hûnî gamı baña baña gıdâ-yı rûhdur
Kâtibî dünyâda yokdur âşıkâ andan lezîz”⁴⁵

[Hayretî]

[Der-kenar]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Ne Süleymâna esîriz ne Selîmiñ kûluyuz

⁴⁵ (1)Ey gönül, sevgilinin dudağından başka hiçbir nesne bana lezzetli gelmez; dünyada kişiye candan lezzetli bir nesne olur mu? (2)Ey cömertlik kaynağı, aşıklara dudağını bağışla; meşhurdur ki dünyada o bağışlamadan daha lezzetli bir şey yoktur.(3)Ey tabîbim, ben hasta dudaklarının şerbetini arzu etsem buna şaşılır mı, hastaya dermandan lezzetli ne olabilir?(4)Gerçi dünyanın Tanrı nimetleri çoktur ki onlar bana itlerinle yediğim ekmekten daha lezzetli gelmez.(5) Kâtibî, sevgilinin öldürücü gamı benim için ruhun gıdasıdır; aşık için dünyada ondan daha lezzetli başka bir şey yoktur. [2] la‘liñi: leblerûñ/ yok durur meşhûrdur ‘âlemde: kim görüptür anı kim ol ola (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.250, G9/4)

[5] dünyâda: bir nesne (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.250, G9/5)

Kimse bilmez bizi bir şâh-ı Kerîmiñ kuluyuz

2 Kul olan ‘aşka cihân beglerine eğmedi baş

Başka sultân-ı cihânuz gör e kimiñ kuluyuz”⁴⁶

41

[Der-kenar]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Feûlün

1 Nigârâ ben seni görmeğe vardım

Revâyı revâ mı içeri koydırmayasın

2 Cemâliñ bâğına seyrâne geldim

Kapudan dibe dek yemiş ağacı⁴⁷

42

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

1 Yâriñ egerçi la’l-i lebi tâze meyvedir

Öpmege vermez işi gücü baña şivedir

2 Göñlüñü verme pîrezen dehre merd isen

Kaldı nice kişiden o bir köhne bîvedir

3 Dil derd-i âşka düşmeyicek eylemez huzûr

Kimdir tarîk-i aşka diyen kim girîvedir

4 Nâz ile gamze ettübine yâriñ ey göñül

Aldanma saña kaçdı anıñ meger mekr ü rivedir

⁴⁶ (1)Ne Süleyman’a esiriz ne de selimin kuluyuz, bizi kimse bilmez bir yüce kerem sahibi şahın kuluyuz. (2)Aşka kul olan, cihan beylerine baş eğmedi; başka dünyanın sultanıyız, gör a kimin kuluyuz?

⁴⁷ (1)Ey sevgili ben seni görmek için geldim, bu bana reva mı ki içeri koydırmadın? (2)Yüz güzelliğinin bağına dolaşmaya geldim, kapıdan dibe kadar yemiş ağacıdır.

- 5 Yüzüne güldüğüne inanma şaķın rakîb
Ey Kâtibî bilürsin anıñ işi lîvedir⁴⁸

43

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Gonceyi gülşende ol gül yüzlü yârim şandılar
Bülbülün efgânını feryâd (u) zârım şandılar
- 2 Mest-i 'aşķım gördüler deşt-i belâda sâķiyâ
Lâle-i şahrâmı câm-ı hoşgüvârım şandılar
- 3 Şöyle almışdır melâmet sengi eţrâfım yine
Anı görenler benim muķkem hîşârım şandılar
- [71b] 4 Tevsen ile çarķ ile mihri seyr ederken gördüler
Esb-tâz ile benim ol şehsüvârım şandılar
- 5 Kâtibî hecrinde yâriñ şöyle dökdüm gözyaşın
Bu yedi deryâ eşķ-i bî-ķarârım şandılar⁴⁹

44

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

⁴⁸ (1)Sevgilinin dudağının lali taze meyve olsa da öpmeye vermez, onun işi gücü bana nazlanmaktır. (2)Mert isen bu koca karı dünyaya gönlünü verme; o nice kişiden kalan eski bir duldur. (3)Gönül, aşķ derdine düşmeyince huzur bulmaz, aşķ yoluna o bir çıkmaz yoldur diyen kimdir. (4)Ey gönül, sevgilinin naz ile yan bakış attığına aldanma onun kastı sana hile yapmak, seni aldatmaktır. (5)Ey Kâtibî, bilirsin ki onun işi aldatıcılıktır; rakibin yüzüne güldüğüne sakın aldanma.

⁴⁹ (1)Goncayı gül bahçesinde o gül yüzlü sevgilim sandılar, bülbülün figanlarını ağlayıp inlemelerim sandılar. (2)Ey saki, bela çölünde aşķ sarhoşlığımu gördüler; çöl lalemi hazmı kolay, leziz kadehim sandılar. (3)Ayıplama taş etrafımı yine şöyle almıştır; onu görenler benim sağlamlaştırılmış hisarım sandılar (4)Serkeş at ile çark ile güneşi seyrederken gördüler, at koşturucu ile usta binicim sandılar. (5)Kâtibî, sevgilinin ayrılığında gözyaşlarını şöyle döktüm: Bu yedi denizi kararsız gözyaşlarım sandılar.

- 1 Deheniñ sırrını var mı dedim ey mâh bilür
Nâz ile güldü dedi gâibi Allâh bilür
- 2 Geceler şubha degin derdiyle ol mâhiñ
Ben neler çekdüğimi âh-ı sehergâh bilür
- 3 Şol gedâ kim vara kul ola eşigiñde seniñ
Kendüyi pâdişahım ‘âleme ol şâh bilür
- 4 O şanem mihri vefâ eylemek bilmez mi
‘Âşıkça cevır ü cefâ etmegi her gâh bilür
- 5 Bir zamân Kâtibî ey mâh gamıñsız olmaz
Râh-ı ‘aşkıñda anı kendüye hem-râh bilür⁵⁰

45

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

- 1 Nigârîñ ey gönül ince belin olmaz kucan derler
Leb-i cân-bağşını şorsañ kıtar ol cânâ cân derler
- 2 Yüzü issi durur gayetde tîğ-i gamzeniñ cânâ
Anı her gördüğünce ‘âşık-ı bî-çâre kıan derler
- 3 ‘Aceb kıattâl imiş ey dil nigârîñ çeşm-i hûnrîzi
Gözü ilişdüğine zerrece vermez aman derler
- 4 Kıadeğ şun sâkıyâ ol gönce-leb meclisde açılmasun

⁵⁰ (1)Ey ay yüzlü sevgili, ağzının sırrını bilen var mı dedim; naz ile güldü göz önünde bulunmayanı ancak Allah bilir, dedi (2)O ay yüzlü sevgilinin derdiyle geceler sabaha kadar benim neler çektiğimi seher vaktinin ahı bilir (3)Padişahım, şu dilenci ki senin eşiginde malına mülküne varıp kul ola; kendisini aleme o şah bilir. (4)O put kadar güzel sevgili, aşık eziyet ve zulüm etmeyi her zaman bilir de sevgi ve dostluk göstermeyi bilmez mi? (5)Ey ay yüzlü sevgili, Kâtibî hiçbir zaman senin gamını çekmeden duramaz; onu aşk yolunda kendisine yoldaş bilir.

(Mecmuada mihri vefâ şeklinde yazılan ifade mihir ü vefâ olarak düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

Ḥicâbın kişiniñ açar şarâb-ı ergavân derler

[72a] 5 Belümi iki bükdü derd-i aşkıñ her gören cânâ

Seni ey Kâtibî pîr eylemiş ol nev-civân derler⁵¹

46

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Nağd ü cân alur metâ'-yı vûşlat olur 'anâ şatar

Gayra ihsân eyler ama baña istiğnâ şatar

2 Dilber oldur ki terâzûsında ite(?) âşıkıñ

Gerçi hüsnün her güzel Yûsuf gibi zîbâ şatar

3 Az verüb çok yalvarub bir bûsesin bin cânê al

Gerçi aza çoğa bakmayub ol gözleri şehlâ şatar

4 Mest olanlar bade-i 'aşk ile vardı vahdete

Şûfî-yi hâl olanlar hep kuru gavgâ şatar

5 Câm-ı 'aşkıñ cür'asın nûş eyleyenler Kâtibî

'Aynına almaz cihânı kendüyi deryâ şatar⁵²

⁵¹ (1)Ey gönül, sevgilinin ince belini kucaklayan olmaz derler; insana hayat bağışlayan dudaklarını sorarsan o cana can katar derler. (2)Ey sevgili, yan bakış kılıcınının gayette yüzü sıcak durur; onu her gördüğünce çaresiz aşık kan ter içinde kaldı derler. (3)Ey gönül, sevgilinin kan dökücü gözü acaba çok kan alıcı çok katlediciymiş, (onun için gözünün) iliştiğine biraz olsun rahat vermez, ona göz açtırmaz, acımadan öldürür derler. (4)Ey saki, o gonca dudaklı sevgili mecliste açılmasın, bir kadeh sun; erguvan renkli şarap kişinin utanmasını açar derler. (5)Ey sevgili, aşk derdin belimi ikiye büktü beni her gören ey Kâtibî o delikanlı seni pir eylemiş derler.

⁵² (1)Can sermayesini alır, kavuşma sermayesini güçlkle satar; yabancıya iyilik eder ama bana nazlanır tenezzül etmez. (2)Gönül alan güzel sevgili odur ki aşkının terazisinde itedir? Gerçi güzelliğin her Yusuf gibi güzellik satar (3)Az verip çok yalvarıp bir busesin bin canı al, gerçi o gözleri şehla aza çoğa bakmayıp satar (4)Sarhoş olanlar aşkın şarabıyla vahdete vardı, hal sofusu olanlar hep kuru kavga satar. (5)Kâtibî, aşk kadehinin cürasını içenler dünyayı gözüne almaz kendisini derya satar.

(Mecmuada nağd ü cân şeklinde yazılan ifade nağd-i cân şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe' ilün

- 1 'Aql u idrâki olan 'âlemi mesken mi şanur
Bu hevl-nâk evi bir kûşe-i me'men mi şanur
- 2 Töğunur ikide bir kalbime ol sengîn dil
Gönlüm âyînesini bilmezsin âhen mi şanur
- 3 Sevdigimden beni men' eylemek ister zâhid
Nice aňlar ola kendü gibi mi şanur
- 4 Nûr-ı kadr-i halkı varub mescide her dem vâ'iz
Hağ katında 'acaba kendüyi mi şanur
- 5 Düşsem ayağına alur eline hañçerini
Bilmezsin dost beni Kâtibî düşmen mi şanur⁵³

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- [72b] 1 "Bugün mücrim isek yarın şefâ'at h'vâhımız vardır
Tayan sen zühdüne zâhid bizüm Allâhımız vardır
- 2 Şağın 'uşşâka ey meh-rû cefâ etme vefâ eyle

⁵³ (1)Bu korkunç evi emniyetli bir köşe mi sanır, akıl ve idraki olan bu âlemi mesken mi sanır? (2)O taş gibi katı yürekli zalim ikide bir kalbime dokunur bilmem ki gönlümün ayinesini demir mi sanır? (3)Zahid, beni sevdiğimden meneylemek ister; nice zamanlar ola kendi gibi körden mi sanır? (4)Vaiz, acaba her an mescide halkın kıymetli nuru varıp varıp hak katında kendisini evden mi sanır? (5)Ey Kâtibî, onun ayağına düşsem eline hañçerini alır; bilmem ki dost beni düşman mı sanır?

[3] körden (?)

[4] evden (?)

Yağar bir demde eflâkı kül eyler âhımız vardır

- 3 Yoluñda cân-ı şîrîni verirseñ ey saçı leylî
Ne ğam Ferhâd ile Mecnûn gibi hem-râhımız vardır
- 4 Niçün zulm eyleyüb ğamzeñ döke nâ-ħağ yere kanım
Seniñ gibi begim ‘adl eyleyici şâhımız vardır
- 5 Bize germ olmasun mihr-i felek ey Kâtibî hergiz
Ayıñ on dördüne beñzer bizüm bir mâhımız vardır”⁵⁴

49

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

- 1 Gün yüzünde zülfüñ ey meh-rû kılalardan târ mâr
Tağlulub ‘aqlım bûyuñ miskîniñ oldum bî-ğarâr
- 2 Ey ğazâlim esb-i tâziye süvâr olsañ kaçan
İt rakîbe tavşan uyhusın vir olmağıl şikâr
- 3 Ey gönül gel düşme ğam girdâbına deryâ-dil ol
Bir iki gün essün şavursun böyle kalmaz rüzgâr
- 4 Vâşıl-ı ħağ olmağ istersen eger ey nev-civân
Rûz (u) şeb bir pîriñ eyle ħizmetini ihtiyâr
- 5 Ol nigârîñ muşħaf-ı ħüsnünde ħattuñ Kâtibî
Kâtibî ħudret muħağğak yazmış âyet ber-kenâr⁵⁵

⁵⁴ (1)Bugün suçluysak yarın şefaât isteyenimiz vardır; ey zahitt, sen zühdüne dayan bizim Allah’ımız vardır. (2)Ey ay yüzlü sevgili, sakın aşıklara eziyet etme onlara ilginî, sevgini göster; bizim gökleri bir anda yakıp kül eden ahımız vardır. (3)Ey saçı Leyla, yolunda tatlı canı verirken üzülmeye gerek yok çünkü Ferhad ile Mecnun gibi yoldaşımız vardır. (4)Yan bakışların niçin haksız yere bana zulm edip kanım döker; beyim, senin gibi adaletli şahımız vardır. (5)Ey Kâtibî, feleğin güneşi bize asla bizi ısıtmasın; bizim ayın on dördüne benzeyen bir ay yüzümüz vardır.

(Mecmuada hâhımız (خواه) kelimesi sözlikteki halinden farklı şeklinde yazılmıştır.)

⁵⁵ (1)Ey ay yüzlü sevgili, saçların gün yüzünde karmakarışık hale geldiğinden beri aklım dağıldı misk kokulu saçlarının karşısında kararsız kaldım, ne yapacağımı bilemedim. (2) Ey ceylanım, arap atına ne zaman binici olsan it rakibe tavşan uykusu ver, av olma. (3)Ey gönül; gel, gam girdabına düşme derya gönüllü ol bir iki gün essin savursun zaman böyle kalmazdı. (4)Ey genç, eğer Allah’a ulaşmak istersen gece gündüz bir pirin hizmetini yapmayı tercih et.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 “Seniñçün dostlar baña ‘aceb cânânedir derler
Benimçün saña düşmenler ‘aceb cânâ nedir derler

- [73a] 2 Gözüm yaşın görenler fırkâtında ey şaçı leylî

Hikâyâtına Ferhâdın kuru efsânedir derler

- 3 Görenler sûz-ı ‘aşkıñ ile beni şem‘-i bezm-ârâ
Tavâf etmege yârîñ kûyını pervânedir derler

- 4 Alup sevdâ-yı zülfüñ boynuma şûrîdeñ olaldan
Benimçün halk zencîrin sürer dîvânedir derler

- 5 Uyurken Kâtibî yâri bulup bir bûsesin aldım
İşidenler bu vaz‘ımı benim rindânedir derler”⁵⁶

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 İtlerüñle ki şol gedâ geçinür
‘Âlem içinde pâdşâh geçinür

(5) Kâtibî, o resim gibi güzel sevgilinin güzellik mushafında yazının Kâtibîdir; kudret Kâtibî muhakkak ayet berkenar yazmıştır.

⁵⁶ (1)Dostlar senin için bana, şaşırtıcı, eşsiz benzersiz sevgilidir derler, benim için düşmanlar sana, acaba ey sevgili nedir derler. (2)Ey tatlı dudaklı sevgili, ayrılığında gözlerimin yaşını görenler Ferhat’ın hikayelerine kuru efsanedir derler. (3)Beni aşkın ateşiyle görenler “Meclisi süsleyen mum sevgilinin bulunduğu yeri tavaf etmeye pervanedir.” derler. (4)Sevgilinin saçının karasını boynuma alıp karmakarışık ve perişan olduğum zamandan beri halk benim için “Zincirini sürüyen divane.” der. (5)Ey Kâtibî, uyurken sevgiliyi bulup bir öpücük aldım; benim bu tavrımı, vaziyetimi, görenler rindanedir derler.

[2] fırkâtında ey şaçı leylî: ey leb-i şîrîn firâkuñda (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.250, G11/2)

- 2 Ulularsam rakîb-i kelbi n'ola
Seg-i kuyuñla âşinâ geçinür
- 3 Seni öldüreyin deyü her dem
Gelür ol bî-vefâ baña geçinür
- 4 Hâk bilür zâhidiñ riyâdır işi
Halka niçün o bî-riyâ geçinür
- 5 Kâtibî ańsam adın ol yârin
Her kişı aña mübtelâ geçinür⁵⁷

52

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Mısr-ı hüsnüñ her kaçan ‘uşşâka dilber gösterir
Yûsuf-ı Ken‘ân ile kendin berâber gösterir
- 2 Sîneme ol kaşı yâ gönderse tîr-i ğamzesin
Cân ile dil karşı varup şadrıma yer gösterir
- [73b] 3 Nice cânım demeyem ben saña naķķâş-ı ezel
Ey Mesîhâ-leb seni rûh-ı muşavver gösterir
- 4 Genc-i hüsn-i yâre el şunsam o câdû ğamzeler
Zülfünüñ sihriyle her târın bir ejder gösterir
- 5 Sâķiyâ dil teşnedür nûş etmege la'lüñ desem
Çeşm-i mesti hışm eder ebrûsu ħançer gösterir
- 6 Ğonce leblerle geliñ ğülşende ‘ıyş eyleñ deyü

⁵⁷ (1) Şu dilenci ki itlerinle geçinir, alem içinde padişah geçinir. (2) Köpek rakibe saygı ve hürmet göstersem buna şaşılır mı, senin mahallenin köpeği ile tanıdık geçinir (3) Seni öldüreyim diye o vefasız gelir her zaman bana gelir geçinir. (4) Allah bilir, zahidin işi ikiyüzlülüktür; niçin halka ikiyüzlü değilmiş gibi geçinir. (5) Kâtibî, o sevgilinin adını ansam herkes ona mübtela geçinir.

Her ¼arafdan lâleler ‘uŖŖâķa sâġar gösterir

- 7 Kâtibî ey meh ķaşın Fikrîyle olaldan hilâl
Ŗehr içinde anı barmaġ ile eller gösterir”⁵⁸

53

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün

- 1 İŖidüp ahımı benim her-bâr
Ķalbi seng ikeñ âh eder kûhsâr
- 2 Baña cevır etdüġüne aġlamazın
Ķorkarın saña âhım eyleye kâr
- 3 Söz uzar zülfünü Ķılursam vaŖf
Anıcaķ uçuverir ħikâyet-i mâr
- 4 Gelicek gönlüme ħayâliñ der
Leyse fi’d-dâr gayruna deyyâr
- 5 Kâtibî ħaķ-ı yârı vaŖf eyle
Ĥüsn-i ħaķıtyla ħûb olur eŖ ‘âr⁵⁹

⁵⁸ (1)Güzellik Ŗehrini her zaman aşıklara sevgili gösterir, Kenanlı Yusuf ile kendini beraber gösterir. (2)O yay kaŖlı sevgili sineme yan bakıŖ okunu gönderse can ile gönül karŖıma geķip sadrıma yer gösterir (3)Ey İsa dudaklı sevgili ben sana nasıl canım demeyeyim Allah seni cisimlenmiŖ ruh olarakgösterir. (4)Sevgilinin güzellik hazinesine el sunsam o cadı yan bakıŖlar saķının sihriyle her saķ telin bir ejder gösterir. (5)Ey saki, gönül dudaklarını içmeye susamıŖtır desem sarhoŖ gözleri öfkelenir kaŖları hanķer gösterir. (6)Gül bahķesinde gonca dudaklılarla gelin yiyip içip eġlenin diye her taraftan laleler aşıklara kadeh gösterir. (7)Ey ay yüzlü sevgili kaŖın düşüncesiyle hilal olduġundan beri Ŗehir içinde onu eller parmak ile gösterir.

[4] târın: târını (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.318, G26/4)

[5] ebrûsu ħanķer: müjġânı sanķar (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.318, G26/5)

[6] geliñ: gülüñ (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.318, G26/6)

⁵⁹ (1)Benim ahımı her an iŖitip taŖ kalplı iken daġlık yer bile ah eder. (2)Bana eziyet ettiġin için aġlamıyorum, korkarım ki ahım senin başına bir iŖ getirecek. (3)Saķlarını anlatsam söz uzar yılan hikayesini anınca uçuverir (4)Gönlüme hayalin gelince “Evde ev sahibinden baŖkası yok.” der. (5)Kâtibî, sevgilinin ayva tüylerini anlat; Ŗiirler güzel yazıyla güzel olur.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Tekellüm eyledükçe leblerüñ üstüne cân ditrer
Yüzüñ gördükçe ey meh-rû seniñ mihr-i cihân ditrer

- [74a] 2 Bihamdilllah seniñ 'aşkın beni bir hâle ırgürdi

Derûn-ı dilden âh etsem zemîn ü âsmân ditrer

- 3 Seniñ ey bî-vefâ cevriñle şöyle bî-mecâl oldum
Şeb-i hecrinde za'fından bu cism-i nâtüvân ditrer

- 4 Pür etdükçe ayâğı baña şunsun dâ'imâ sâkî
Seniñ şimdi eliñ ayağıñ ey pîr-i muğân ditrer

- 5 Şarardım za'f ile âh eylesem tutar beni lerze

Yel esdükce nitekim Kâtibî berg-i hazân ditrer⁶⁰

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 "Pâyıña yüz sürmege ben hâke himmet yok mudur
'Âşık-ı bî-çâreye hergiz 'inâyet yok mudur

- 2 Cevr ile 'uşşâkı öldürdün bugün ey serv-ğadd
Kâdî olmaz mı Hudâ yarın kıyâmet yok mudur

⁶⁰ (1)Ey ay yüzlü sevgili, konuştuğça dudaklarının üstüne can titrer; senin yüzünü gördükçe dünyanın güneşi titrer. (2)Allah'a şükürler olsun ki senin aşkın beni bir hale erdirdi; içten bir ah etsem yer ve gök titrer. (3)Ey vefasız, senin zulmünle şöyle bir dermansız kaldım; ayrılığının gecesinde (ben zavallının) kuvvetsizliğinden bu zayıf vücudu titrer. (4)Ey meyhaneci, saki kadehi doldurdukça daima bana sunsun; şimdi senin elin ayağın titrer. (5)Kâtibî, kuvvetsizlikle sarardım, bir ah etsem beni titreme tutar; nitekim yel estikçe sonbahar yaprağı titrer.

- 3 Mey içüp maḥbûb sevmek tatalım olmuş günâh
Halk içinde zâhidâ hergiz zarâfet yok mudur
- 4 Cânını Şîrîn için Ferhâd teslim eylemiş
Ben kuluṇda ḥusrevâ ol deñlü gayret yok mudur
- 5 Baş koyanlar eşigine erdiler hep devlete
Kâtibî yoksa senin başında devlet yok mudur”⁶¹

56

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

- 1 Ğam beyâbânında bak şol deñlü etdüm nâleler
Hâlim yanup yakıldılar derûndan lâleler
- 2 Tâb meyden yine ey sâķî bugün ol gonceniñ
Gül gül olmuş ruḥları şankim ‘araķdır jâleler

- [74b] 3 “Meclis içre gördüm ey dil ol gözü bîmârımıñ
Câm-ı la’lünde ḥabâba dönmüş ol tebhâleler”
- 4 Leblerini vireler gayrılara lâyıķ mıdır
Gözlerümüñ kanlu yaşını dem-a-dem alalar
- 5 Sencileyin Kâtibî ‘âlemde ‘aşķıñ zevķini
Añlamaz bin yıl çalışsa zâhid ü şad-sâleler⁶²

⁶¹ (1)Ben torağa ayağına yüz sürmek için himmet yok mudur, çaresiz aşka asla lütuf yok mudur? (2)Ey servi boylu sevgili, bugün zulüm ile aşıkları öldürdün; yarın kıyamet yok mudur, Allah tüm bunlara kadı olmaz mı?(Yargılamaz mı ?) (3)Ey zahit, şarap içip bir güzel sevmek farz edelim ki günahdır, halk içinde asla zariflik yok mudur? (4)Ey padişah, Ferhat Şirin için canını teslim etmiş; ben kulunda o denli gayret yok mudur? (5)Ey Kâtibî, sevgilinin eşğine baş koyanlar hep mutluluğa, talihe kavuştular yoksa senin başında talih, mutluluk yok mudur?

[5] yoksa: yoḥsa (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.251, G12/5)

⁶² (1)Gam çölünde bak şu denli inledim, laleler halime içten yanıp yakıldılar. (2)Ey saki, bugün o goncanın yine şarabın hararetinden yanakları gül gül olmuş; sanki o ter damlaları çiğ taneleridir. (3)Ey gönül, meclis içinde o baygın gözlümün dudak kadehinde şarap üstündeki hava kabarcıklarına dönmüş olan uçuklar gördüm. (4) Dudaklarını yabancılara vereler gözlerimin kanlı yaşını her an alalar, bu layık mıdır? (5)Kâtibî, zahit ve yüzyıllıklar (ihtiyarlar) alemde bin yıl çalışsa aşkın zevkini senin gibi anlamaz.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Gün yüzüne ey kamer meh-tâb beñzer beñzemez
Leblerüne kand ile cüllâb beñzer beñzemez
- 2 Gözlerim yaşında kûyuñda figân u zâruma
Ey yüzü gül serv-kadd dolâb beñzer beñzemez
- 3 Merdüm-i çeşmim görenler baħr-i eşkimde benim
Derler ey dil kim aña ğark-âb beñzer beñzemez
- 4 Gerçi beñzer bir bakımda çeşmüne nergis seniñ
La‘lüne ammâ begim ‘unnâb beñzer beñzemez
- 5 Baħr-i hüsniñde anıñ kim görse çâh-ı ğabğabın
Kâtibî derdi aña gird-âb beñzer beñzemez”⁶³

⁶³ (1)Ey ay yüzlü sevgili, senin güneş gibi olan yüzüne ay ışıĝı ya benzer ya benzemez; dudaklarına şeker ile gül suyu ya benzer ya benzemez (2)Ey gül yüzlü ve servi boylu sevgili, gözlerimin yaşıyla senin mahallende ağlayıp inlemelerime dolap ya benzer ya benzemez.(3)Benim gözyaşı denizimde gözbebeğimi görenler, “Ey gönül ona, boğulmuş kişi ya benzer ya benzemez.”derler. (4)Beyim, gerçi bir bakımda nergis senin gözüne benzer ama dudaklarına hünnap ya benzer ya benzemez. (5)Kâtibî, onun güzelliğinin denizinde çene altı çukurunu kim görse ona(çene altı çukuruna) girdap ya benzer ya benzemez, derdi.

[2] yaşında: yaşıyla/ dolâb: tollâb (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.252, G13/3) tolâb (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.319, G28/3)

[3] derler ey dil: didiler ey dil (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.252, G13/2)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Kaçırma hüsnünü 'uşşâkdan yavuz nazar degmez
Benim rûh-ı revânım kaçma anlardan zarar degmez
- 2 Serîr-i 'aşkı ey dil saña teslîm eyledi Ferhâd
Meseldir bu biri ölmeyicek birine yer degmez
- 3 İki gözsüz ola 'âlemde ey Yûsuf-likâ her kim
Ayağın tozunu verse seniñ ağzı dürer(?) degmez
- 4 Yanımda zerrece germ olmasun mihr-i cihân-ârâ
Eline ol mehiñ şu koymaga aldım haber degmez
- 5 Verürseñ hâk-i pâyıñ naqd ü câna kendü ihsânıñ
Bilürsin Kâtibî benden aña ey sîmber degmez⁶⁴

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- [75a] 1 "Mısr-ı vaşluña dedim yâ mâlik olsam yâ 'azîz
Dedi ol Yûsuf-likâ incâ diyesin yâ 'azîz
- 2 Her kişiye cân 'azîz olur meseldir dostum

⁶⁴ (1)Benim latif yürüyen ruhum, sevgilim; aşıklardan güzelliğini kaçırma kötü nazar degmez, kaçma onlardan zarar gelmez. (2)Ey gönül, Ferhat aşk tahtını sana teslim etti; meseldir bu biri ölmeyince birine yer degmez (3)Ey Yusuf yüzlü sevgili, alemde kör ola her kim ayağının tozunu verse senin ağzı dürer, degmez. (4)Dünyayı süsleyen güneş yanımda zerrece sıcaklık olmasın, o ay yüzlü sevgilinin eline su koymaya aldım, haber degmez. (5)Kâtibî, ayak toprağını can nakdine verirken kendi ihsanıdır, bilirsin gümüş göğüslü sevgili daima ona degmez.

(Mecmuada naqd ü câna şeklinde yazılan ifade naqd-i câna şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

Ṭatlu cânımdan lebiñ oldu baña ammâ ‘azîz

3 Gün yüzün eksükligiñ etdim mâhına teşbîh eyledim

Etdi dîdârın baña ol ruḥları ziyâ ‘azîz

4 Zâhidâ maḥbûb u meyden sen beni men‘ eyleme

Baña te‘şîr eylemez pendün seniñ aşla ‘azîz

5 Yâre teslîm eyle cân naḥdın nedir mâl (ü) menâl

‘Âşıka olmaz bilürsin Kâtibî dünyâ ‘azîz”⁶⁵

60

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

[75b] 1 “Kılur çü tüşen ğam-ı ‘aşka miyân-ı yâre heves

Ġarîk-i baḥr eder elbetde bir kenâre heves

2 Görünce murğ-ı dili şaldı zülf şehbâz(ın)

O şeh-süvâr-ı ḥüsn eylemiş şikâra heves

3 N’ola ruḥuñda ḥaṭîñ cem‘ olursa zülfüñle

Güneş görünce düşer cümle mûr (u) mâra heves

4 O şem‘-i meclise karşı yanup yakıl ey dil

Var eyle yanmağa pervâne gibi nâra heves

5 Şarâb-ı la‘li fedâ kıla Kâtibî yârîñ

⁶⁵ (1)Kavuşma ülkesine ya Aziz olsam ya Malik olsam dedim; o Yusuf yüzlü “Ey Aziz, beni kurtar, diyesin.” dedi. (2)Dostum, “Her kişiye can azizdir.” diye bir söz vardır; senin dudakların bana tatlı canımdan aziz oldu. (3)Gün yüzünün eksikliğini aya teşbih eyledim; güzel yüzün bana o yanakları ıstık etti. (4)Ey zahit, sen sevgiliyi ve şarabı bana yasaklama; senin nasihatın bana asla etki etmez. (5)Kâtibî; can nakdini sevgiliye teslim et, onun varı yoğu, bütün varlığı budur, bilirsın ki aşika dünya aziz olmaz.

[3] eksükligiñ etdim mâhına: eksükligiñ mâhına (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi. İstanbul 2019, s.319, G27/3)

[4] Baña te‘şîr eylemez pendün seniñ aşla ‘azîz: tâ ki te‘şîr eylemez pendün seniñ aşlâ ‘azîz (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi. İstanbul 2019, s.319, G27/4)

Göñül ederse n'ola câm-ı hoş-güvâra heves"⁶⁶

61

Ve lehu eyzân

[Gazel-i Kâtibî]

Feilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

[76a] 1 Yârdan gelse eger başña her gün biñ taş

Yüz çevirme şakın ey dil aña ol hâzır baş

2 Bir belâya beni uğratmayıcak qorlar mı

Dostum gamze-i hûnrîziñle ol iki kaş

3 İtlerüñle n'ola kûyuñda tena'um etsem

Yok mudur bende efendi o kadar 'aql-ı me'âş

4 Vâha-i firqate şalma qo eşigiñde beni

Yoğ imiş guşsa ve gam gibi cihânda yoldâş

5 Göñlüñü her kime verseñ çıkar ol sengîn dil

Onma demiş saña ey Kâtibî Hâcî Bekdâş⁶⁷

⁶⁶ (1)Aşk derdine düşen, sevgilinin beline heves eder; elbette denizde boğulmuş olan bir kıyıya heves eder. (2)O gönül kuşunu görünce zülûf doğanını saldı, o güzellik şehsüvarı avlara heves eylemiş. (3)Yüzünde ayva tüylerin ve saçların toplanırsa bunda şaşılacak bir şey var mı? Bütün karınca ve yılanlara güneşi görünce bir heves düşer (heveslenir). (4)Ey gönül, o meclisin mumuna karşı yanıp yakıl pervane gibi ateşe yanmaya var heves eyle. (5)Gönül hoş içimli kadehe heves ederse bunda şaşılacak bir şey var mıdır; Kâtibî, sevgilinin dudaklarının şarabını feda kıla.

[1] Kılur çü düşen: kılur düşen (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G29/1)

[2] zûlf şehbâz(ın): zûlf-i şehbâzın (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G29/2)

[4] şem'-i meclise: şem' meclise (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G29/5)

[5] n'ola: ne var (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G29/7)

⁶⁷ (1)Ey gönül, eger her gün sevgiliden başına bin taş gelse sakın yüz çevirme ona hazır baş ol. (2)Dostum, kan dökücü yan bakışınla o iki kaşın beni bir belaya uğratmadan bırakırlar mı? (3)İtlerinle senin mahallende yiyip içsem ne olur, efendi bende o kadar madde hayatı için gerekli olan düşünce yok mudur? (4)Beni ayrılık çölüne salma, eşigiñde bırak; dünyada dert ve keder gibi yoldaş yokmuş. (5)Ey Kâtibî, hacı Bektaş sana "Gönlünü her kime versen o taş kalpli çıkar."onma demiş.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 “Yine şahın-ı çemen ey dil ‘acâ’ib lâle-zâr olmuş
Açılmış goncılar gülşende bülbüller hezâr olmuş
- 2 Şarâb-ı ‘aşk-ı cânân ile mest olmak gerek ‘âşık
Görenler diyeler anı ne zîbâ yâdgâr olmuş
- 3 Hilâl ebrûsına gün yüzüne öykünmüş ol yârîñ
Yüzini göricek her biri ey dil şerm-sâr [olmuş]
- 4 Tağıtdı ol perî ‘aqlım kararım kalmadı hergiz
Göricek genç-i hüsnî üze zülfün târ-mâr [olmuş]
- 5 O mâhîñ gerçi şakıldım gönülde ‘aşkıñı muhkem
Tuyulmuş Kâtibî gün gibi halka âşikâr olmuş”⁶⁸

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâîlü Fâ'ilün

- 1 Bin esb-i himmete ne turursun rikâbe baş
Ey dil ayağıñı felek-i nü-kıbâba baş

⁶⁸ (1)Ey gönül, bahçe meydanı yine eşsiz benzersiz bir lale bahçesi olmuş; gül bahçesinde goncalar açılmış, binlerce bülbül olmuş. (2)Ey aşık sevgilinin aşk şarabıyla sarhoş olmak gerekir; onu görenler bu ne güzel hatıra olmuş desinler. (3)Ey gönül; hilal onun kaşlarına güneş ise yüzüne öykünmüş, o sevgilinin yüzünü görünce her biri utanmış. (4)Güzellik hazinesinin üzerine saçlarının dağıldığını görünce o peri aklımı dağıttı, hiçbir şekilde kararım kalmadı. (5)Kâtibî, o ay yüzlü sevgilinin aşkını gönülde sağlam bir şekilde sakladım; gün gibi halka aşikâr olmuş, duyulmuş.

[1] lâle-zâr: sebzâzâr (Yunus Kaplan-Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.252, G14/1)

[3] yârîñ: mahuñ (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G30/3)

[4] zülfüñ: zülfü (Nusret Gedik, Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı, *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul 2019, s.320, G30/3)

[76b] 2 Sâkî seniñle şohbet-i hâş etmedir murâd

Luţf eyle ehl-i meclis bir bir şarâba baş

3 Gördüm ayaklar eller içinde beni o mâh

ĖavĖâyı luţf edüp dedim ol âfîtâba baş

4 Bildiñ celâli yoğuduğun dûğter-i rezin

Çekmek dilerseñ anı yürü var Ėarâba baş

5 Gören ruğunda zülfünü Ėükm etdi küfrüne

Kim dedi aña Kâtibî varub kitâba baş⁶⁹

64

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Eyler ise öldüğümde yoluna dildâr Ėaz

Günde biñ kez öleyin tek eylesün ol yâr Ėaz

2 N'ola Ėazımından ölürsem geldigiñce yañdaş

Her kaçan gelse tabîb eyler begim bîmâr Ėaz

3 Bâde içmekden egerçi sâkîyâ Ėaz eylerüz

La'liñi şun üstüne kim edelim tekrâr Ėaz

4 Ėaz ederse 'âşıkâ cevır ü cefâlar etmeden

Râzıyuz bir eylesün ol bî-vefâ her bâr [Ėaz]

5 Göñlümü uğurladı bir Ėamze ile Kâtibî

Ėamdülillah eylemiş ol gözleri 'ayyâr Ėaz⁷⁰

⁶⁹ (1)Ey gönöl, üzengiye bas, himmet atına bin, ne durursun? Ayağını dokuz kubbe feleğine bas. (2)Ey saki, muradım seninle has sohbet etmektir; meclis ehli lütfeyle bir bir şaraba bas. (3)Ayaklar eller içinde beni (kendimi) gördüm, o ay yüzlü sevgili kavgayı lütfedip o güneşe bas dedim. (4)Şarabın hiddetinin olmadığını bildin, onu çekmek istersen yürü var yıkık viran evlere bas. (5)Kâtibî, saçlarını yanağında gören küfrüne hükmetti, ona varıp kitaba bas diye kim dedi?

⁷⁰ (1)O sevgili yoluna öldüğümde haz eyler ise günde bin kez öleyim yeter ki sevgili hazzeyesin. (2)Yandaş geldiğince hazzımdan ölürsem bunda şaşılacak bir şey var mı, beyim her ne zaman ki doktor gelse hasta hazzeyler. (3)Ey saki, şarap içmekten her ne kadar ki hazzeyleriz bunun üstüne dudaklarını sun ki tekrar hazzedelim. (4)O vefasız

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ederse dil n'ola her dem leb-i nigâra tama'
Raķîb etmesün amma şaķın o yâre tama'

2 Dedi o gonçe dehen kim kaçardı 'aşıkdan
Olur mu bûseye ķâni' eder kenâra tama'

[77a] 3 Dedim yüzün göreyim ğayra yokdur tama'
Dedi o meh nice olur bundan âşkâre tama'

4 Niye tama' eder âğyâre ol perî bilsem
Eder mi âdem aın gibi yâdigâra tama'm

5 Kişi[y]i Kâtibî ğamdan ħalâş eder dâ'im
Ederse n'ola gönül câm-ı hoş-güvâra tama'⁷¹

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâilâtün Fâilâtün

1 Bezm-i 'aşķında olaldan sîne def
Ğamzeñiñ tîrine cânımdır hedef

2 Zülfüne ber-dâr et 'ömrüm beni

sevgili, aşķa eziyet ve zulüm etmekten hazzederse her defasında bir hazzeylesin, razıyız. (5)Ey Kâtibî, bir yan bakış ile gönlümü çaldı; Allah'a hamdolsun o hilekar gözlü hazzeylemiştir.

⁷¹ (1)Gönül her an sevgilinin dudaklarını beĝenip arzularsa bunda şaşılacak bir şey var mı? Ama sakın rakip o sevgiliyi beĝenip arzulamasın. (2)O gonca ağızlı dedi ki aşıkdan kaçardı kucaklamayı isteyen öpücükle yetinmez. (3)Yüzünü göreyim başka bir şey istemem, dedim; o ay yüzlü sevgili bundan daha açık bir istek nasıl olur, dedi. (4)O peri yabancıları niçin beĝenir arzular bir bilsem, insan onun gibi değersiz bir şeyi beĝenir arzular mı? (5)Kâtibî, kişiyi daima gamdan kurtarır; gönül hoş içimli leziz kadehi beĝenir arzularsa bunda şaşılacak bir şey var mıdır?

Bulayın ‘uşşâk arasında şeref

- 3 Ey gönül her lahza dürr-i pend ile
Pürdurur gûşum benim güyâ şadef
- 4 Yârin ağzı ile belî Fikrîn gider
‘Ömrünü yok yerlere etme telef
- 5 Kâtibî medh et geçen şâ‘irleri
Olmağ istersen eger hayru’l-ḥalef⁷²

67

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

- 1 Ölmeğiçün yoluna ‘arz eyledim dildâra şevk
‘Ömrü çoğ olsun hele gösterdi ol meh-pâre şevk
- 2 Gül yüzün gördükçe dil ḥandân olur ey gonce-leb
Bülbül-i şûrîde gûyâ ‘arz eder gülzâra şevk
- 3 Zevkim artar cân verüb alsam metâ‘-ı vaşlîñ
Hoca eyler nitekim uşlu bâzâra şevk
- [77b] 4 Düşse gönlüm zülfü yanında n’ola ruḥsârına
Gösterir pervâne her şeb yanmağiçün nâra şevk
- 5 Ol perîyi da‘vet etdim dün gece gamḥâneme
Dedi şâd ol Kâtibî var bizde de bir pâre şevk⁷³

⁷² (1)Aşk meclisinde yürek def olduğundan beri canım yan bakış okuna hedefir. (2)Ömrüm, beni sevgilinin saçlarına as; aşıklar arasında şeref bulayım. (3)Ey gönül, benim kulağım her an öğüt incisi ile doludur güya sadeftir. (4)Sevgilinin ağzıyla belini düşünmeyi bırak, ömrünü boş yere telef etme. (5)Kâtibî, eğer hayırlı bir oğul olmak istersen geçen şairleri methet.

⁷³ (1)Yoluna ölmek için sevgiliye isteğimi arz eyledim, hele ömrü çok olsun o ay parçası isteğimi kabul etti. (2)Ey gonca dudaklı sevgili, gönül gül yüzünü gördükçe gülüp sevinir; güya perişan bülbül gül bahçesine isteğini arzeder. (3)Can verip kavuşma sermayeni alsam zevkim artar, nitekim hoca uslu pazara şevk eyler. (4)Saçlarının yanında yüzüne gönlüm düşse bunda şaşılacak bir şey var mı? Pervane her gece ateşe yanmak için can atar. (5)Kâtibî, o periyi dün gece gam yuvasına davet ettim, neşelen bizde de bir parça istek var, dedi

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Feûlün

- 1 Beni ağlatma her dem ey yüzü gül
Terahhum eyle bir gün yüzüme gül
- 2 Yaraşur yaşlar üzere yeri olsa
Ruḥ-ı dildâre öykünmiş karanfil
- 3 Gidelden sen gönül maḥzûn olupdur
Anı şâd eyle gel ey şûḥ şengül
- 4 Eger sevdâ-yı zülfünle ölürsem
Günâhım boynuna ey saçı sünbül
- 5 Revâdır Kâtibî efgân edersen
Seni ol gonce leb edindi bülbül⁷⁴

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 “Mihri gönülden ol şanemiñ çün berî degül
Ḥarc eyle naḳd ü eşki eliniñ deri degül
- 2 Bir Ḥusrev-i zamâneye Ferhâddur gönül
Şîrîniñ adın añmañ ol anıñ eri degül

⁷⁴ (1)Ey gül yüzlü sevgili beni her an ağlatma, merhamet et, yüzüme bir gün de gül. (2)Karanfil sevgilinin yüzüne öykünmüş, yaşlar üzerinde yeri olsa yaraşır (3)Ey güler yüzlü, neşeli, oynak güzel; sen gittiğinden beri gönül hüznüldür, gel onu şad eyle. (4)Ey sümbül saçlı sevgili, eğer saçlarının sevdası ile ölürsem günahım boynunadır. (5)Kâtibî, feryat figan edersen bu sana revadır; o gonca dudaklı sevgili seni bülbül edindi

- 3 Mir'ât-ı dehre eyle nazâr gör bu rûzigâr
Her tâc-dârı n'eylemiş İskenderî degül
- 4 Tâ'n itdüğini 'aşıkâ mescidde vâ' izüñ
Mey-hâne añmañ mesâvî yeri degül
- [78a] 5 Şevk-i lebünle Kâtibî sâkî şarâp için
Dîvânını okutdı hemân defteri degül⁷⁵

70

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 [Söy]le ey h'ace hayr eder mi bu mâl
Tutalum kim ola hecriñ mâlâmâl
- 2 Derseñ eger 'aşka vâşıl olam
Pûte-i dilde eyle kendüni kâl
- 3 Germ olup gün yüzüne öykünmiş
Mihre ey meh anıñçün erdi zevâl
- 4 Kimse bakmazdı hergiz ey mehrû
Beñzemesse eger kaşıña hilâl
- 5 Yârsız Kâtibî kararım yok
Beni divâne kıldı ol haṭ (u) ḥâl⁷⁶

⁷⁵ (1) O put kadar güzel sevgilinin sevgisi gönüldendir çünkü uzak değil, gözyaşlarının naktini harç yap elinin teri değil. (2)Gönül, bir zamane Hüsrev'ine Ferhat'tır, Şirin'in adını anmayın o onun eri değildir. (3)Dünya aynasına bak gör ki bu zaman sadece İskender'i değil her taç sahibini halden hale geçirmiştir. (4)Vaizin mescitte aşıkı ayıpladığını meyhanede söylemeyin orası kötülük yeri değildir.(5)Kâtibî; saki şarap için dudaklarının arzusuyla hemen defteri değil, divanını okuttu.

(Mecmuada nakd ü eşk şeklinde yazılan ifade nakd-i eşk şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

[1] nakd ü eşki: nakd-i eşki (Yunus Kaplan- Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.255, G21/1)

[2] Ferhâddur: Ferhâd durur (Yunus Kaplan- Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.255, G21/2)

[4] Mey-hâne añmañ: Mey-hâne içre anma (Yunus Kaplan- Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.255, G21/4)

⁷⁶ (1)Ey hoca farz edelim ki ayrılığın dopdolu olsa bu mal sana hayreder mi? (2)Eğer aşka ulaşayım dersin kendini gönül potasında kal eyle. (3) Ey ay yüzlü sevgili, güneş hararetlenip (ısınıp) senin yüzüne öykünmüş; güneşe onun için zeval ermiş (Güneş onun için batmış). (4)Ey ay yüzlü sevgili, hilal eğer senin kaşına benzemesse asla kimse ona

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Seyr-i gülzâr eyleyüb geymiş bugün ol gonca al
Gösterüp gül ruhların etmek diler 'uşşâka al
- 2 Hayli gündür görmedim ol mâh-rûyî ey göñül
Baña oldu çeşm (u) ebrûsı anıñ hâb u hayâl
- 3 Nakd ü eşkiñ geçmedi yanında fûls-i aħmere
Geçmedi bir ħabbeye yanında etdi pâ-y-mâl
- 4 Sâkîyâ çün bâde-i la'lün baña ettiñ ħarâm
Bâri gel öldür beni olsun saña kanım helâl
- 5 Açdı hüsni muşhafın dilber göründü lâm elif
Dedi saña Kâtibî ğayet güzel geldi bu fâl⁷⁷

Ve lehu eyzan

[78b]

Ĥarfü'l-kaf

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Saña düşmez ey perî aġyâr ħandân eylemek

bakmazdı. (5)Kâtibî, sevgili olmayınca kararım yok(kendimde değilim); beni o sevgilinin benleri ve ayva tüyleri deli etti.

⁷⁷ (1)O gonca, bugün gül bahçesini seyreleyip al(kırmızı) giyinmiş; aşıkâ gül yanaklarını gösterip hile yapmak onu aldatmak ister. (2)Ey gönül, uzun zamandır o ay yüzlü sevgiliyi görmedim bana onun gözleri ve kaşları hayal ve uyku olmuştur. (3)Gözyaşı akçen onun yanında bakır para değerinde olmadı, yanında bir taneye geçmedi, ayak altına aldı. (4)Ey saki; dudaklarının şarabını bana haram ettin, gel beni öldür hiç olmazsa kanım sana helal olsun. (5)Sevgili güzelliğinin mushafını açtı ve lam elif göründü. Sevgili: “Kâtibî sana bu fal ğayet güzel göründü” dedi

(Mecmuada hâb u hayâl şeklinde okunan kelime sözlükte yazıldığı şekliyle (خواب خيال) yazılmamıştır.)

(Mecmuada nakd ü eşkin şeklinde yazılan ifade nakd-i eşkin şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

- İşimiz her dem bizüm feryâd (u) efgân eylemek
- 2 Bir el öndin öldürüp kırtar bu miñnetden beni
Var ise gönlünde şâhım baña ihsân eylemek
- 3 Mürdeye cânlar vire la‘lün Mesîhâ olasin
Saña ey dilber nedir derdime dermân eylemek
- 4 Yüzüme bağıdın deyü dökmek dilersin kanımı
Ey perî-çehre düşer mi göz göre kan eylemek
- 5 Vaşl-ı yâre iricek cânın fedâ et Kâtibî
Farz olurmuş kişiye ‘ıyd olsa kurbân eylemek’’⁷⁸

73

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Mefûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Derdiyle öldüğüm benim ol nâtüvâna (?) dek
Rağm eyle hâlini görüp ol nâtüvâna dek
- 2 Şorarsa lütf edüp ol yâre eger beni
Yoluñda ey perî kır ol başa cânâ dek
- 3 Seyr etmesün rakîb ile uşşâk olur helâk
Göz göre girmesün varub ol hûnî kana dek
- 4 Bir olıma ol mâh ile görünce utanur
Öykünmesün gelüp aña mihir-i cihâna dek
- 5 İster müdâm olamaz harâbatı Kâtibî
İrşâd eylesün anı pîr-i mugâna dek⁷⁹

⁷⁸ (1)Ey peri, yabancıları güldürmek sana düşmez; bizim işimiz her an ağlayıp inlemektir. (2)Şahım, gönlünde bana lütufta bulunmak var ise önceden öldürüp bu mihnetten beni kurtar (3)Ey sevgili; dudağın ölüye canlar vere, Mesîha olasin, derdime derman eylemek senin için nedir ki? (Sen ölüye can veriyorsun benim derdime derman olmak senin için çok kolaydır.) (4)Ey peri yüzüme baktın diye kanımı dökmek istersin, göz göre göre kan eylemek düşer mi? (5)Kâtibî, sevgiliye kavuşunca canını feda et; kişiye bayram olsa kurban eylemek farz olurmuş.

[3] vire: virür (Yunus Kaplan- Zahide Efe. Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Divânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2020, S.67, s.255, G20/3)

⁷⁹ (2)Ey peri, eğer lütfedip o yâre beni sorarsa baş ve cana başa dek kır (3)Sevgili rakip ile dolaşmasın, aşıklar helak olur, o katil göz göre göre kana kadar girmesin. (4)O ay ile bir olamaz görünce utanır, dünyanın güneşine dek ona gelip öykünmesin (5)Kâtibî, devamlı meyhane ehli, sarhoş olayım ister; onu meyhane pirine dek doğru yola eriştirsin.

Ve lehu eyzân

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Zâhid-i huşk olma meyl eyle şarâb-ı şâfa gel
Ta'nı ko vâ'iz harâbât ehline inşâfa gel

- [79a] 2 Kıymet bilmez varıb nâ-ehle şunma la'liñi
Nağd u cânı al bahâ ey sîm-ten şarrâfa gel

- 3 Yüzüne benzer dese mihri hilâli kaşına
Zerrece ey meh inanma şâ'ir-i leffâfe gel

- 4 Çinden geldim deyü yârîñ haţâ ile varıb
Zülf-i pür-çînine öykünme şakın ey nâfe gel

- 5 Nağd ü eşkiñ geçmedi yanında fûls-i aħmere
Kâtibî etme heves şimden gerü isrâfa gel⁸⁰

Ve lehu eyzân

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Beni cevri ile helâk etdiñ efendim var ol
Luţf ise ancağ olur çok yaşa berhûrdâr ol

⁸⁰ (1)Ruhsuz, kaba zahit olma, saf şaraba meylet; ey vaiz, harabat ehlini(sarhoşları) ayıplamayı bırak, insafa gel. (2)Ey gümüş tenli sevgili, sarrafa gel, can nakdini pahalıya al; ehil olmayana varıp dudaklarını sunma, kıymet bilmez (3)Ey ay yüzlü sevgili; güneşin yüzüne hilalin kaşına benzediğini söylese zerrece inanma çok konuşan şaire gel. (4)Ey nâfe, Çin'den geldim diye sakın varıp o sevgilinin kıvrım kıvrım olan saçlarına bir hatayla öykünme. (5)Kâtibî, gözyaşı akçesi yanında bakır paraya geçmedi; gel bundan böyle israfı heves etme.

(Beyitte nağd u cânı ifadesi nağd-i cânı şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

(Beyitte nağd ü eşkiñ ifadesi nağd-i eşkiñ şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

- 2 Yâre vâsıl olayın derseñ eger kim ey dil
Zülfüñe var yürü Manşûr gibi berdâr ol
- 3 Şeb-i firkatde görüb hâlimi raḥm etdi o mâh
Dedi kim başña gün toğdu seniñ bî-dâr ol
- 4 Etmek isterseñ eger vaz‘-ı pesendide gönül
Eşig itlerine var yürü hizmet-kâr ol
- 5 Yoğ imiş yâr-ı vefâdâr cihânda bildim
Dimezin kimse ile Kâtibî ayruḡ yâr ol⁸¹

76

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

- 1 Şun‘-i ḥaḡḡı görmedir ḥüsnüñ temâşâdan ğaraż
Lebleriñ öpmekdürür câm-ı muşaffâdan ğaraż
- 2 Teşne oldum ey şanem versün baña la‘lün ḥayât
Mürdeye cân vermedir her-dem Mesîhâdan ğaraż
- [79b] 3 Yüzünü görmek yeter dünyâda ol mâhiñ baña
Zâhidâ dîdârdır Firdevs-i a‘lâdan ğaraż
- 4 Gitdi baş beyyin(?) bu gece uyumadık şubḡa dek
Şûfî billah ne idi bunca ğavġâdan ğaraż
- 5 Kâtibî ol bî-vefânıñ yalvarup öptüm eliñ
Dedi kim bilseñ nedir bunca temennâdan ğaraż⁸²

⁸¹ (1)Efendim, beni zulüm ile helak ettin, var ol; ancak bu bir lutf ise sen çok yaşa, mutlu ol. (2)Ey gönül, eğer ki sevgiliye kavuşayım dersin var yürü Mansur gibi saçlarına asıl. (3)O ay yüzlü sevgili ayrılık gecesinde halimi görüp merhamet etti ve dedi ki senin başına gün doğdu, uyanık ol. (4)Gönül, eğer beğenilmiş tavır istersen var yürü eşığının itlerine hizmetkar ol.(5)Kâtibî, dünyada vefalı sevgili yokmuş, bildim; artık bundan sonra kimseyle dost ol demem.

⁸² (1)Güzelliğini seyrinden maksat Cenab-ı Hakk’ın yaratmasını görmektir, süzülmüş saf kadehten maksat, dudaklarını öpmektir (2)Ey put kadar güzel sevgili; susadım, dudakların bana hayat versin, İsa’dan her an istenen ölüye can vermesidir (3)Ey zahit, dünyada o ay yüzlü sevgilinin yüzünü görmek bana yeter; Firdevs-i aladan maksat Cenab-ı Hakk’ın yüzünü görmektir. (4)Baş bu gece aşıkâr gitti, bu gece sabaha kadar uyumadık, sufi Allah için bunca kavgadan maksat ne idi? (5)Kâtibî, o vefasızın yalvarıp elini öptüm, dedi ki bunca arzudan maksat nedir?

[4] baş beyyin(?)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâtibî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Sîneme şevkiñle yaqdım tâze dâğ
Oldı ey gül-ruḥ baña dâğ üstü bağ
- 2 Ben seniñ yoluña ḳurbân olayım
Ol hemân tek sen begim dünyâda şağ
- 3 Vireyin cân naḳdine la‘lim dedi
Dedim ey dilber bizümle etme lâğ
- 4 Başa çıkmış yok ḡam-ı dil-dâr ile
Şun berü sâkî elüme bir ayağ
- 5 Tañrıya yaḳîn olurmuş şübhesiz
Kâtibî aḡyârdan olan ıraḡ”⁸³

[Zâtî]

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “‘Aşḳdan çün gönlümüz bir laḡza ḡâlî itmesün
Zâtîyâ âteşsiz olmasun ocağı kimsenüñ”⁸⁴

⁸³ (1)Ey gül yüzlü, yüreğimi arzunla taze dağladım, ben muradıma ulaşmış oldum. (2)Beyim; şu anda dünyada sadece sen sağ ol, ben senin yoluna kurban olayım. (3)Can nakdine dudaklarımı vereyim, dedi; ey dilber, bizimle oyun oynama; şaka yapma, dedim. (4)Sevgilinin gamı ile başa çıkan yoktur, saki buraya elime bir kadeh sun. (5)Kâtibî, yabancılardan uzak olan şüphesiz Tanrı’ya yakın olurmuş.

⁸⁴ (1)Ey Zâtî, aşktan gönlümüz bir an boş bırakılmasın; kimsenin ocağı ateşsiz olmasın.

[Der-kenar]

- 1 Sevicek biterken bile tumanlı kılam
 Kılbini ğussa vü ğam derdümi aklıyla alam

80

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Âhi]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Derd-i hasret bu değil kim ola fırkat bâkî
 Derd odur kim ben ölem kıala bu hasret bâkî
- 2 Sîneden geçdi müjeñ zaħmı durur dilde henüz
 Çıkdı peykân velî kıaldı cerâħat bâkî
- 3 Cân çıkınca hele hizmetde ben eksik kıomadum
 Eger ölmezsem efendi yine hizmet bâkî

- [80a] 4 Bî-vefâdır bu felek şûħa muħabbet çoğ olur

Ne ħüsn sende ne ħod bende muħabbet bâkî

- 5 Şoħbeti var mey-i nâb ile bugün Âhiniñ

Yürü şûfî seniñle yine şoħbet bâkî⁸⁵

⁸⁵ (1) Hasret derdi bu değil ki ayrılık baki ola, dert odur ki ben öleyim bu hasret baki kala. (2) Kirpiğin yüreğimden geçti, yarası henüz gönülden duruyor; temren çıktı ancak yarası baki kaldı (3) Efendi; ben canım çıkıncaya kadar madem hizmette eksik bir şey bırakmadım eğer ölmezsem hizmet yine bakidir. (4) Bu felek vefasızdır, şuħa muħabbet çok olur; ne sende güzelli ne de bende aşk bakidir. (5) Âhi 'nin bugün halis şarap ile soħbeti var; sufi yürü, yine seninle soħbet bakidir.

[1] derd-i hasret: derd ü hesret (Mutafa Kaçalın, *Âhi [1476-1517] Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10590,Âhi-divanimustafakacalınpdf.pdf?0>. [Erişim Tarihi: 13.04.2024] s. 60, G130/1)

[2] durur: turur/ peykan: peykanı Mutafa Kaçalın, *Âhi [1476-1517] Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10590,Âhi-divanimustafakacalınpdf.pdf?0>. [Erişim Tarihi: 13.04.2024] s. 60, G130/3)

[4] şûħa muħabbet: ‘ışk u muħabbet (Mutafa Kaçalın, *Âhi [1476-1517] Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10590,Âhi-divanimustafakacalınpdf.pdf?0>. [Erişim Tarihi: 13.04.2024] s. 60, G130/4)

[5] Âhiniñ: yâranun/ yürü sufi: yürü ey Âhi (Mutafa Kaçalın, *Âhi [1476-1517] Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10590,Âhi-divanimustafakacalınpdf.pdf?0>. [Erişim Tarihi: 13.04.2024] s. 60, G130/5)

Ve lehu eyzan

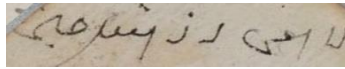
[Gazel-i Hâverî]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ey bî-vefâ igen dahı hercâyî olmaya
Deme ki ettüğün kişi 'âlemde bulmaya
- 2 Yırtub yakamı çâk edeyin mahşere varıb
Yarın meger ki hâzret-i hağ kâdî olmaya
- 3 Şol deñlü yârelendi tîğ-i hecrle
Îsâ inüp ki merhem urursa onulmaya
- 4 Aldırdım 'aqlımı göricek bir perî-veş
Ey dil igende kendüziñi yavu kulmaya
- 5 Bir gün ola ki Hâverî ol şem' âbdâr
Gündüz çerâğile seni araya bulmaya⁸⁶

[Der-kenar]

['Abdî]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Neylesün bir hüsne dil bir tîrle(?)
Şehr-i tenhâ bir iki hüner ile
- 2 "Müft mesken şanur cihânı kişi

⁸⁶ (1)Ey vefasız sevgili; çok da hercayı olmaya, kişinin yaptığını dünyada bulmayacağını söyleme. (2)Yakamı yırtayım, meğerki yarın mahşere varınca Allah kadi olmaya. (3)Ayrılık kılıcıyla şu denli yaralandı, İsa inip merhem sürse dahi şifa bulmaz, o yara kapanmaz. (4)Ey gönül; peri gibi bir güzel görünce aklım başımdan gitti, kendini çok da kaybetme (5)Ey Haveri, o parlak mum bir gün ola ki چراغ ile gündüz seni araya bulmaya.

Nağd ü 'ömrin verir kirâ yerine

- 3 Baña sevdâ-yı zülfün âhîr-i kâr
Kara çul giydürür kabâ yerine”⁸⁷

83

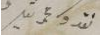
Ve lehu eyzan

[80b] [Gazel-i Muhibbî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “Güzeller nâzla reftâr ederler
Dutarlar gonce-veş güftâr ederler
2 Koyub 'âşıkların ol mâh-rûlar
Raķib ile varub bâzâr ederler
3 Dün ikrâr eylemişken bûseyi yâr
'Aceb n'oldu bugün inkâr ederler
4 Güzellerden vefâ ummak 'acebdir
Cefâ derseñ ineñ bisyâr ederler
5 Muhibbî sırr-ı 'aşkı etme izhâr
Sakın Manşûr-veş berdâr ederler”⁸⁸

⁸⁷ (2)Kişi dünyayı beş bir konut sanır, bütün ömrünü kira yerine verir. (3)Saçlarını karası benim için işin sonudur, kaba yerine kara çul giydirir.

(Şiirin ikinci beytinde “nağd ü 'ömrin” şeklinde yazılan ifade “nağd-i 'ömrin” şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarımı yapılmıştır.)

[1] Bu beyit a.g.e de bulunmamaktadır. (Kılıç, F.(2018). *Aşık Çelebi-Meşâ'irü's-Şu'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024]. s.453 G/1)

[2] Nağd ü 'ömrin: Nağd-i 'ömrin Kılıç, F.(2018). *Aşık Çelebi-Meşâ'irü's-Şu'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024]. s.453 G/5)

[3] kabâ: 'abâ Kılıç, F.(2018). *Aşık Çelebi-Meşâ'irü's-Şu'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024]. s.453 G/2)

⁸⁸ (1)Güzeller nazla yürürler, dutarlar gonca gibi söz söylerler. (2)O ay yüzlüler aşıklarını bırakıp varıp rakip ile pazar ederler. (3)Sevgili, dün öpücük için söz vermişken acaba ne oldu da bugün inkar eder? (4)Güzellerden vefa beklemek şaşırtıcı bir durumdur; cefa dersin çok daha fazlasını yaparlar (5)Muhibbi; aşk sırrını sakın meydana çıkarma, Mansur gibi dara çekerler.

[1] dutarlar: dönerler (Orhan Yavuz-Kemal Yavuz, *Muhibbî Divanı (Bütün Şiirleri) (1.Cilt)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2016, s.645, G1134/1)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

[81a] 1 “Vâz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan

Gâh olur şöyle ki bîzâr olurum cânımdan

2 ‘Arz-ı hâl eylesem ol yâr döner yüz çevirir

Nice hoşnud olayın gerdiş-i devranımdan

3 Bezm-i ğam muṭribiniñ saz nevâsın ne bilür

N’idüğüm anlamayan nâle vü efgânımdan

4 Hâtırım şorma gel ey ehl-i selâmet ehli

Ne belâ çekdüğimi hâl-i perşânımdan

5 Ağlayup şem‘a gibi hâlîme yanar yakılır

Her kim İshâk okıya defter (ü) divanımdan”⁸⁹

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Ḥamdü l’illâh dostlar ben cânımı gördüm yine

⁸⁹ (1) Sevgilimden vazgeçsem beni ayıplama, bazı zamanlar şöyle olur ki canımdan usanıyorum (2)Halimi bildirsem o sevgili döner, yüz çevirir; zamanın geçiş tarzından nasıl hoşnut olayım?(3)Ağlayıp inlemelerimden ne halde olduğumu anlamayan kişi gam meclisi çalgıcısının sazın nağmesini ne bilir? (4)Selamet ehli; hatırımı sorma, gel de ne belalar gördüğümü, ne sıkıntılar çektiğimi perişan halimden anla. (5)İshak, her kim defter ve divanımı okursa mum gibi halime yanar yakılır.

[2] yâr: yâra (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.269, G196/2)

[3] saz nevâsın: saz u nevâsın (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.269, G196/4)

[4] ehli: anla (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.269, G196/5) (Divandaki kelime manaya daha uygun olduğu için günümüz Türkçesine aktarımda anla kelimesi kullanılmıştır.)

[5] şem‘a: şem‘ / her kim: her ki (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.269, G54/7)

Cân (u) dil eglencesi cânânımı gördüm yine

2 Bir nazarda ben kılun biñ gamdan âzâd eyledi

Ol efendim ol kerîmü’ş-şânımı gördüm yine

3 Dide-i Ya’kûb-ı bahtım n’ola bulsa nûrlar

Ey birâder Yûsuf-ı Ken’ânımı gördüm yine

4 Dostlar dil-teng idim güldüm açıldım gül gibi

Bâğ-ı vuşlatda gül-i handânımı gördüm yine

5 Şoḥbet-i nâ-cinsden ey Ḥayretî oldum ḥalâş

Ḥamdü l’illâh ehl-i dil yârânımı gördüm yine”⁹⁰

86

Ve lehu eyzan

[Gazel-i’ Amrî]

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ûlün

1 “Reyhân saçuñıñ olmasa ḥayrânı benefşe

Gözetmez idi boynın egüp anı benefşe

[81b] 2 Sıḥḥat koḥusun aldı yine ḥaṭṭ-ı ruḥuñdan

Hoş bû ile pür kıldı gülistânı benefşe

3 Zülfüñ gibi ter müşk ile tıldurdu cihânı

Olup çemenin micmer-gerdânı benefşe

⁹⁰ (1)Dostlar! Hamdolsun; ben yine canımı, can ve gönül eglencesi canımı gördüm. (2)Yine o şanı cömert olan efendimi gördüm, ben kulunu birbakışta bin gamdan azad eyledi. (3)Bahtımın yakup gibi olan gözleri nurlar bulsa buna şaşılır mı? Ey kardeşim yine Kenanlı Yusuf’umu gördüm.(4)Gonca gibi yüreğim daralmıştı, sıkıntılıydım. Gül gibi açıldım güldüm, yine kavuşma bağında gülen gülümü gördüm (5)Ey Hayreti; cinsi bozukların sohbetinden kurtuldum, hamdolsun yine gönül ehli dostlarımı gördüm.

[3] nûrlar: nûr u fer (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.386, G407/3)[4] dostlar: gonca-veş (Divandaki kelime manaya daha uygun olduğu için günümüz Türkçesine aktarımda “gonca-veş” kelimesi kullanıldı.) (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.386, G407/4)

[5] Ey Hayretî oldum ḥalâş: oldum ḥalâş ey Ḥayretî (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.386, G407/5)

- 4 Mâtem-zede oldu ecelin andı meger kim
Gördü gül-i terde haṭ-ı cânânı benefşe
- 5 ‘Amrî gibi baş egdi vü miskinlige geldi
Serkeş görüp ol zülf-i perîşânı benefşe’’⁹¹

87

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Aḥmed]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 “Ne fettândır gözün kim cân uğurlar
Ne kâfîrdır saçın îmân uğurlar
- 2 Şabâ reyḥânesi bâğ-ı ruḥuñdan
Nesîm-i sünbûle reyḥân uğurlar
- 3 Felek ḥ‘an-ı cemâliñ ḥasretinden
Şabâ ḥuñ-sofrasından nân uğurlarlar
- 4 Gözün ser-mest nâr olup her dem
Yanar tennûrdan biryân uğurlar
- 5 Ruḥ-ı mihrin rakîbe açma Aḥmed
Şaḥın îmânıñı şeyṭân uğurlar’’⁹²

⁹¹ (1)Menekşe, reyhana benzeyen saçının hayranı olmasaydı boynunu eğip onu izlemezdi. (2))Menekşe yüzündeki ayva tüylerinden yine sıhhat kokusunu aldı, gül bahçesini güzel koku ile doldurdu. (3)Menekşe, çimenlik yerin tütsüleyicisi olup saçın gibi taze misk kokusu ile dünyayı doldurdu. (4)Menekşe, ölümünü hatırlayıp hüznünlendi oysaki taze gülde sevgilinin ayva tüylerini gördü. (5)Menekşe, o dağınık saçlarını inatçı görüp Amri gibi baş eğdi ve zavallılığa ulaştı

[2] Sıḥḥat: cennet (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.111, G147/2)

[3] micmer-gerdânı: micmere-gerdânı (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.111, G147/2)

⁹² (1)Gözün ne kadar fettandır ki can çalar, saçın ne kadar kâfîrdır ki iman çalar. (2)Bir demet sabah fesleğeni, yüzünün bahçesinden reyhan ve sünbül esintisi çalar (3)Felek; güzelliğinin sofrasının hasretinden sabah, kan sofrasından ekmek çalar.(4)Gözün her an ateş sarhoşu olup yanan fırından kebab çalar. (5)Ahmet, güneş yüzünü sakın rakibe açma, imanını şeytan çalar.

[2] reyḥânesi: reyḥâncısı/ sünbûle reyḥân: sünbül (ü) reyḥân (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa DivanI*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.156, G51/2)

[4] Gözün ser-mest nâr olup her dem: gözün ser-mesti alur sîneden dil (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa DivanI*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.156, G51/5)

[5] Aḥmed: zâhid (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa DivanI*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.156, G51/6)

Ve lehu eyzan

Nazire-i Mesîhî

[Gazel-i Mesîhî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “Müjeñ kim sînedden î mân uğurlar
İki göz arasından cân uğurlar
- 2 Alup gönlümü sînemden hayâlin
Yanar tennûrdan biryan uğurlar
- [82a] 3 Ne hoş üstâd uçar cerrâh-ı gamzeñ
İrağdan neşteriyle kan uğurlar
- 4 Şabâ yeli kapar gonca külâhın
‘Amr şan efser-i sultân uğurlar
- 5 Mesîhî muhteridir pişesinde
Degildir şan‘at-ı dîvân uğurlar”⁹³

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 “Görmek isterseñ tecellâ ile nûr

⁹³ (1)Kirpiğin ki yürekten iman çalar, iki göz arasından can çalar (2)Hayalin yüreğimden gönlümü alıp yanan fırından kebab çalar. (3)Yan bakış cerrahın ne kadar hoş üstad olur, uzaktan neşteriyle kan çalar. (4)Sabah rüzgarı gonca külâhını kapar kaçır, Amr sanki sultanın tacını çalar. (5)Mesîhi, sanatında bir mucittir; divan sanatını çalmış bir şair değildir.

(Beyitte muhteridir kelimesi sözlükte olduğundan (مختار) farklı yazılmıştır.)

[2] alup: alur (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.164, G72/2)

[3] uçar: olur/ ırğdan: ki ‘ırğdan (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.164, G72/3)

[4] ‘Amr: ‘Ömer (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.164, G72/4)

Ka‘be-i dîdâr-ı yâra karşı tur

2 Şöyle mest oldum mey-i ‘aşkıñla kim

Girmeye kulağıma âvâz-ı şûr

3 Halka-ı zîkr içre dildârı görüp

Şeyh aydur kûşesinden yâ şabûr

4 Zağm-ı tîrûñ kabre koydu halkı hep

Oğlarıñdan toptolu oldu kubûr

5 Bûlbûlünüm yanuna varsam dedim

Dedi n’ola bûlbûl iseñ öte tur

6 Bu Mesîhîñün kıyâmet sözleri

Şanki ‘Îsâdır inüp zuhûr’’⁹⁴

90

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Câmdır çarhıñ gemisi kimisi hum-hânedir

Ger degilse nâlesi ra‘dîñ neden mestânedir

2 Nuql encüm mey şafağ sâğar hilâl (ü) sâkî devr

Kehkeşân tahta-i pişhûn (u) felek meyhânedir

⁹⁴ (1) Tecelli ile nur görmek istersen sevgilinin yüz kubesine karşı dur. (2) Aşk şarabıyla şöyle sarhoş oldum ki surun sesi kulağıma girmeye. (3) Şeyh, zikir halkası içinde sevgiliyi görüp köşesinden ya sabır der. (4) Senin oklarının yarısı halkı kabre koydu, mezar hep onun oklarıyla dopdolu oldu. (5) Bûlbûlünüm yanına varsam dedim; bûlbûl isen ne olur ki sen ötedur, dedi. (6) Bu Mesîhi’nin kıyamet sözleri sanki İsa’dır ki inip ortaya çıktı. (Gazelde öte dur ifadesi iki anlama gelecek şekilde kullanılmıştır: ötüp dur ve uzak dur.)

[1] görmek: ger sen/ tecellâ ile nûr: tecellî ide nûr (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.144, G46/1)

[3] Şeyh aydur kûşesinden yâ şabûr: Kûşesinden şeyh ider yâ şabûr (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.144, G46/3)

[4] Oğlarıñdan: Oğlarıñla (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.144, G46/5)

[6] inüp zuhûr: inip etdi zuhûr (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.144, G46/6)

- [82b] 3 Sûsen (u) gül görelî sen serv-ḳaddî bâğda
Birisi gömgök delî birî kıvîl dîvânedir
- 4 Cân alup bir bûse verirmiş şeb-i vûşlatda yâr
Yârdan kim men' eder gönlümü çün cân cânadır
- 5 Ey Mesîhî hûblar şayd etmege şî'rûndeki
Halka-i mim ile her bir nokṭa dâm (u) dânedir⁹⁵

91

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 "Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdik
Biz vefâ bûyını gülzâr-ı fenâda sezdik
- 2 Zülfüne degmek içün verdi icâzet bize yâr
'Ömrü çoğ olsun anıñ kim biz aña değmezdik
- 3 La'lüne ideliden kendülerini teşbîh
Meyi emdik şekerîñ başını muḥkem ezdik
- 4 İşidürüz ki içen âb-ı ḥayâtı ölmez
Biz ḳara günlüde emsek lebiñi ölmezdik
- 5 Ey Mesîhî bizi öldürmege 'âr edeli yâr

⁹⁵ (1)Feleğin gemisi camdır, kimisi meyhanedir eğer öyle değilse gök gürültüsünün iniltisi neden sarhoşçadır. (2)Yıldızlar meze, şafak şarap, hilal kadeh ve devr sakidir; Samanyolu meyhanenin tahta masası, felek meyhanedir.(3)Sen servi boylu sevgiliyi susam ve gül bağda görelî bir tanesi aşırı delî bir tanesi zirdeli olmuştur. (4)Kavuşma gecesinde sevgili can alıp bir öpücük vermiş, sevgiliden gönlümü kim menedebilir ona kavuşmama kimse engel olamaz çünkü onlar can cana baş başadır (5)Ey Mesîhi, güzelleri avlamak için şiirindeki mim harfinin halkasıyla her bir nokta tuzak ve yemdir.

[1] ra'dıñ: çarḫıñ / gemisi: kimisi (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.172, G85/1)

[2] devr: hûr (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.172, G85/2)

[5] mim ile: cim ile (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.172, G85/5)

Haḡ bilür dünyeden uşandık cândan bezdik”⁹⁶

92

[Müfred]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Ehl-i irfân hîdmetin kıl eyle kesb-i ma‘rifet

Câhile yâr olma ki nâdân olursun ‘âkıbet⁹⁷

93

[Müfred]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şanma dünyâ ehlini ehl-i huzûr

İki ‘âlem ‘âlemin ‘âlim sürer⁹⁸

94

[Müfred]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1 Görüp bir çâr-ebrûyî dime ey dil çe(?) nâçârım

Zamâne çâr ebrûda ederler çâre dilberler⁹⁹

⁹⁶ (1)Sabah rüzgarı gibi dünya bahçesini bir baştan bir başa gezdik, biz fanilik bahçesinde vefa kokusunu sezdik (2)Sevgili, saçlarına dokunmak için bize izin verdi, ömrü çok olsun onun ki biz ona layık değildik. (3)Kendilerini(şarabı ve şekeri) sevgilinin dudaklarına benzeteli şarabı içtik, şekerin başını iyice ezdik. (4)İşitiyoruz ki ölümsüzlük suyunu içen ölmez, biz bu kara günlüde dudağını emsek ölmezdik. (5)Ey Mesîhi, sevgili bizi öldürmeye utanmadığından beri Allah bilir dünyadan usandık canımızdan bezdik.

[4] Biz kara günlüde emsek: Biz kara günlü ger emsek (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.204, G135/4)

[5] uşandık cândan bezdik: uşandık u cândan bezdik (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.204, G135/5)

⁹⁷ (1)İrfân ehlinin hizmetini yap, marifet kazan; cahile dost olma ki sonunda cahil olursun.

⁹⁸ (1)Dünya ehlini huzur ehli sanma, alim iki âlem âlemini sürer.

⁹⁹ (1)Ey gönül, bıyığı yeni terlemiş delikanlıyı görüp ne çaresizim deme, zamane delikanlılarında dilberler çare bulurlar.

[Müfred]

Müstefilün Fâ‘ilün Müstefilün Fâ‘ilün

1 Yâhu saña efendi görmege toymak olmaz

Serv-i kıadd-i bülendün yanınca uymak olmaz¹⁰⁰

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 “Hoş idi vuslat olsa ‘âdetimiz

Lîk yok başda ol sa‘âdetimiz

2 Tâk-ı ebrûlarıña dil vereli

Hak bilür tâk oldu tâkatimiz

[83a] 3 Ulumağı göreydiñ olsa eger

Seg kıadarca kıuyuñda ‘izzetimiz

4 Öliceğ kabrime çün uğrayasın

Nûra müstağrak ola türbetimiz

5 Halkı bir bir yaturdün ey sâkî

Tolu urmuşa döndü şöhetimiz

6 Cânı çekdik Mesîhî dil-dâra

Ancak aña yetişdi kıudretimiz”¹⁰¹

¹⁰⁰ (1)Yahu, efendi, seni görmeye doymak olmaz, uzun boylu servinin yanında uyumak olmaz.

¹⁰¹ (1)Kavuşma olsaydı adetimiz hoştu ancak o saadetimiz başta yok. (2)Kemer biçimindeki kaşlarına gönül vereli allah bilir ki güçten kuvvetten kesildik yorulduk (3)Eğer senin mahallende köpek kadar değerimiz olsa ulumayı görürdün. (4)Ölünce kabrime uğrayasın ki türbemiz nura gark ola. (5)Ey saki halkı bir bir yaturdun, sohbetimiz dolu vurmuşa döndü (6)Mesihî, sevgiliye canımızı verdik kudretimiz ancak ona yetişti.

[3] Seg kıadarca kıuyuñda ‘izzetimiz: seg-i kıuyun kıadarca ‘izzetümüz (Mine Mengi, *Mesihî Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.181, G100/4)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayâlî]

Mefûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 “Rûz-ı ezelde hâk-i vücûdum elenmeden
Cân tıflı daği ten beşiginde belenmeden
- 2 Serkeşîñ idi senin cân ile gönül
Mihr ile bu dâ‘irede tolanmadan
- 3 Ayağına akardı yaşım bir sehî-ğadiñ
Cân çeşme-sârı hâk-i bedenle bulanmadan
- 4 Bir özge ‘âlemim var idi ‘aşk-ı yâr ile
Âdem henüz hâb-ı ‘ademden uyanmadan
- 5 Pervâne kıldı şem‘-i cemâliñ Hayâlî
Kandil tâk-ı sipihrlere üzre yanmadan”¹⁰²

[Der-kenar]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Feûlün

- 1 Eger dilber okursa bu varağdan
Şulu şeftâlular versün tutağdan¹⁰³

[4] kabirime çün uğrayasın: kabrümüze uğrar isen (Mine Mengi, *Mesihî Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.181, G100/5)

¹⁰² (1)Ezelde vücut toprağım(yaratılış toprağı) elenmeden can çocuğı dahi ten beşiginde kundaklanmadan. (2)Güneş ile ay bu dairelerde dolanmadan can ile gönül zerre gibi kendini kaptırmıştı. (3)Gönül çeşmesi beden toprağı ile bulanmadan gözyaşlarım o düzgün endamlı sevgilinin ayağına akardı. (4)Adem yokluk uykusundan uyanmadan sevgilinin aşkı ile bir başka alemim vardı. (5)Kandil gökyüzü kubbesinde yanmadan güzel yüzünün mumu Hayaliyi pervane kıldı. (İkinci beyit mecmuada eksik ve hatalı olduğundan divandaki şekli ile günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

[1] Rûz-ı ezel: Rûz u ezel/ belenmeden: bulanmadan (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.298, G1/1)

[2] Serkeşîñ idi senin: sergeşteñ idi zerre gibi/ Mihr ile bu dâ‘irede tolanmadan: Mihr ile meh bu dâ‘irelerde dolanmadan (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.298, G1/2)

[5] Kandil: Kandil-i mihr / Hayâlî: Hayâlîyi / tâk-ı sipihrlere: tâk-ı sipihr (Sipihr kelimesi mecmuada şekliyle yayılmıştır.) (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.298, G1/5)

¹⁰³ (1)Dilber eğer bu sayfadaki yazıları okursa dudağından sulu şeftaliler versin.

[Der-kenar]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Dilberâ gel bendene vuşlat kıluben eyle şâd
Rahm idüp saña habîbâ evvel eyle yâd¹⁰⁴

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Gönlümün her dem hayâl-i yâdır eglencesi
Ehl-i 'aşkıñ kanda ise vardur eglencesi
- 2 Egleyen her dem hayâl-i i kûy-ı dilberdir benim
Bülbül-i şûrîdeniñ gülzâdır eglencesi
- [83b] 3 Zâhidiñ mescid bucağı 'âşkıñ künc-i belâ
Rind olanıñ hâne-i hammâdır eglencesi
- 4 Dem-be-dem dilber lebi yâdına dil abdâlınıñ
Hânkâh-ı 'âşkda esrâdır eglencesi
- 5 Ğamdan âzâd oldılar 'âlemde şol dildârlar
Hayretî bigi ğam-ı dildâdır eglencesi”¹⁰⁵

¹⁰⁴ Ey dilber, gel kölene kavuşup onu şad eyle; ey sevgili, sana merhamet edip yad eyleye.

¹⁰⁵ (1)Gönlümün eglencesi her an sevgilinin hayalidir, aşıkların eglencesi nerede ise vardır (2) Benim (gönlümü) her an eğleyen, eğlendiren sevgilinin bulunduğu yerin hayalidir, çılgın bülbülün eglencesi gül bahçesidir. (3)Zahidin köşesi mescid, aşkın köşesi bela köşesidir, rind olanın eglencesi şaraphanedir. (4)Sevgili dudağı anısına gönül abdâlının(perişan aşğın) eglencesi her an aşk tekkesinde sırlardır (5)Şu aşıklar alemde gamdan azad oldular, Hayreti gibi onların eglencesi güzellerin gamıdır. (Mecmuada dildar kelimesinin yerine divandaki dildade kelimesi kullanılmıştır. Bu kelime mana yönüyle daha uyumlu olduğundan günümüz Türkçesine divandaki şekliyle aktarılmıştır.)

[2] her dem: gönlüm (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.415, G451/2)

[3] hâne-i hammâdır: gûşe-i hammâdır (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.415, G451/4)

[4] hânkâh-ı 'âşkda: hâne-kâh-ı 'âşkda (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.415, G451/3)

[5] oldılar: oldu / 'âlemde şol dildârlar: şol dil-dâdeler 'âlemde kim/ bigi: gibi (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.415, G451/5)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün

- 1 “Ne âteş (ü) ne bâd (ü) âb (ü) gil idim cânâ
Sen serv-i hevâ-bağşa ben mâyl idim cânâ
- 2 Daği gili Ferhâdîñ olmamış idi taḥmîr
Ben râh-ı meşakḳatde pâ-der-gil idim cânâ
- 3 ‘Âlemde henûz adı yâd olmadan engûruñ
Ḥûmḥâne-i vaḥdetde ben ḳan-zîl idim cânâ
- 4 Leylîye daği Mecnûn olmamış idi meftûn
Ben vâdî-i ḥayretde lâ-ya ‘ḳil idim cânâ
- 5 ‘Âşk eyledi âvâre ben Ḥayretîyi yoksa
Her ḥızmete cân ile müsta‘cil idim cânâ”¹⁰⁶

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâḳ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Nice hoş vaḥdet idi geceki cem‘iyyetimiz
Reşḳ-i Firdevs-i berîn olmuş idi şöḥbetimiz

¹⁰⁶ (1)Ey sevgili, ne ateş ne hava ne su ne toprak idim; ben, sen aşk arzu bağışlayan servi boylu sevgiliye hayrandım (2)Ey sevgili, daha ferhat'ın toprağı yoğurulmamıştı ki ben sıkıntı yolunda kıpırdayamaz durumda, sıkıntıdaydım (3)Ey sevgili, dünyada henüz üzümün adı duyulmadan ben vahdet meyhanesinde körkütük sarhoştum. (4)Ey sevgili, mecnun daha leyla'ya gönül vermemişti; ben hayret vadisinde kendimden geçmiş haldeydim . (5)Ey sevgili, ben Hayreti'yi aşk perişan etti yoksa ben her hizmeti candan bir şekilde yerine getirmek için sabırsızlanan biriydim.

[1] Ne âteş (ü) ne bâd (ü) âb (ü) gil: Ne âteş ü bâd ü ne âb ü gil (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.133, G1/1)

[3] olmadan: olmadın (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.133, G1/3)

[5] yoksa: yohsa (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.133, G1/5)

- 2 İçelim bâdeyi ayılmadın ölüp gidelim
Ayağı götürelim elde iken hürmetimiz
- 3 Murğ-ı dil serv-i ser-efrâzı hevâsında bilir
Kadrimiz gibi degüldür yücedür himmetimiz
- [84a] 4 [İki] gündür gelürüz gelmedi dükkânına yâr
Elimizden ne gelür işlemedi devletimiz
- 5 Bize şehrüñ güzeli nâz ider oldu İshâk
Var gibi şimdi güzel sevmek ile kudretimiz”¹⁰⁷

103

[Der-kenar]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

- 1 Seni binler arasında anıñçün ihtiyâr etdim
Kul olmaz degme bir şâha gönül âl-i cenâb ister¹⁰⁸

104

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Fâ’îlâtün Fâ’îlâtün Fâ’îlâtün Fâ’îlün

- 1 “[Yâr] hecrinde neler çekdigimi yâd eyle
Bi’llah ey gam kılunam gel beni âzâd eyle
- 2 Eksik etme sitem (ü) cevriñi ‘âşıklardan

¹⁰⁷ (1)Geceki topluluğumuz çok hoş bir beraberlikti, sohbetimizi yüce cenneti kıskandıran bir yer olmuştur(?) (2)Şarabı içelim ayılmadan ölüp gidelim, hürmetimiz elde iken kadehi götürelim. (3)Gönül kuşu uzun boylu sevgiliyi arzusunda bilir, gayretimiz itibarımız gibi değildir, yücedir (4)İki gündür geliyoruz ama sevgili dükkanına gelmedi, şansımız yaver gitmedi elimizden ne gelir (5)İshak, bize şehrin güzeli naz eder oldu; şimdi güzel sevmek ile iktidarımız oldu gibi.

[3] bilir: uçar (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.206, G98/3)

[5] kudretimiz: şöhretimiz (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.206, G98/5)

¹⁰⁸ (1)Gönül, değme bir şâha kul olmaz, yüce gönüllü ister; seni binler arasında onun için seçtim.

Dil vilâyetlerini ‘aşk ile âbâd eyle

3 Gel gel ey gonca-dehen yüzümüze bir güle bak

Dil-i gamgînimi bir lahza ne var şâd eyle

4 Ölicecek ‘âşık-ı miskîni çıkarma dilden

Hayra gir mağberesin seng ile bünyâd eyle

5 Hûblar içre begim nâm (u) nişân ister iseñ

Öldür İshâkı kayırmaz bir eyü ad eyle”¹⁰⁹

105

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem‘i]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 “Yâr yolunda gönül cân fedâ eyleyelim

Âhîret hakkını dünyâda edâ eyleyelim

2 Kavlimiz cân verüben ‘ahde vefâ etmek idi kim(?)

Ṭuralım ‘ahdemize kavle vefâ eyleyelim

3 Kaşı mihrâbına ‘uşşâk sücûd etmek çün

Maḥfil-i ‘aşka çıkub yine şâlâ eyleyelim

4 Yâri ok gibi başub bağrımıza ağıyârñ

Bu gönül kâmetini reşk ile yâ eyleyelim

[84b] 5 Sâkî-i devr ola kim bizi ayakdan götüre

¹⁰⁹ (1)Ey gam, sevgilinin ayrılığında neler çektiğimi hatırla; billah kulunum gel beni azat eyle (2)Sitem ve eziyetlerini aşıklardan eksik etme, gönül vilayetlerini aşk ile imar et. (3)Ey gonca ağızlı, gel yüzümüze bir kez gülererek bak; kederli gönlümü bir an sevindir, bundan ne çıkar? (4)Zavallı aşıkı ölünce gönülden çıkarma; hayra gir, mezarını taş ile inşa et. (5)Beyim, güzeller içinde şan ve şöret istersen İshak’ı öldür; üzölmeye gerek yok iyi bir isim yap.

[2] ‘aşk ile: adl ile (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.300, G244/2)

[3] yüzümüze: yüzüme (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek, 2014, s.300, G244/4)

Baş açup el götürüb Şem‘i du‘a eyleyelim”¹¹⁰

106

Ve lehu eyzan

[Gazel-i ‘Amrî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 “Cihân dilberleri cânlar kıparlar
Yıkırlar gönlümüzü geh yaparlar
- 2 ‘Aceb bu var mı dilberlik yolunda
Görürler ‘âşıkı yoldan şaparlar
- 3 Girüp meydân ‘uşşâk arasında
Semend ü nâzı her yaña çaparlar
- 4 Puta tapmağı bir şûret ederler
İki ‘âlem kamu aña taparlar
- 5 Seni sevmez deyü ‘Amrîniñ a‘dâ
Yıkırlar gönlünü bühtân yaparlar”¹¹¹

¹¹⁰ (1)Gönül sevgilinin yolunda canımızı feda edelim, ahiret hakkını dünyada yerine getirelim (2)Sözümüz, can verip verdiğimiz sözü tutmak idi sözümüzde duralım, ahdimize uyalım (3)Ey aşıklar onun mihraba banzeyen kaşlarına secde etmek için aşk mahfiline çıkıp davet edelim (4)Gönül, sevgiliyi ok gibi bağrımıza basıp bu ağyarın boyunu haset ile yay eyleyelim, belini ikiye bükelim. (5)Şem‘i devrin sakisi ola ki bizi kadehten götüre (çabucak çekilip götüre) baş açıp (büyük bir istekle) el kaldırıp(yalvarıp yakarıp) dua edelim.

[2] etmek idi kim (?): etmek idi /‘ahdemize kavle vefâ eyleyelim: kavlümüze ‘ahde vefâ eyleyelim (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.507, G117/2)

[4] bu gönlü: büküm (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.508, G117/6)

[5] Şem‘i du‘a eyleyelim: medh ü senâ eyleyelim (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.508, G117/7)

¹¹¹ (1)Dünya güzelleri canlar alırlar; gönlümüzü yıkarlar, yerle bir ederler. (2)Aşıkı görürler yoldan şaparlar acaba bu dilberlik yolunda var mıdır? (3)Aşıklar arasında meydana girip naz atını her yöne koştururlar. (4)Putu tapmayı bir âdet haline getirirler, bütünüyle iki alemde ona taparlar (5)Düşmanlar Amri’nin gönlünü yıkarlar, o seni sevmez diye (Amri’ye) iftira atarlar.

(Beyitte semend ü nâzı şeklinde yazılan ifade semend-i nâzı şekliyle düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır)

[3] meydân: meydâna / semend ü nâzı: semend-i nâzı (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.72, G36/3)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Behiştî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Âşık-ı âvârenim giydim melâmet bürdesin
Kûyuñu terk eylemek yokdur ger öldürdesin
- 2 Ger nevâzişler erişmese didâr-ı gülden
Neyle dem-sâz eylesün ‘âşık dil-i âzürdesin
- 3 Tâze tâze lâle hadlerle gül handânken
Neylerim ben gülşeniñ birkaç gül-i pejmürdesin
- 4 Nice yıllardur ki ölmüştür Behiştî cevri ile
Defter-i ‘uşşâkıñ ey şeh yoklamasun mürdesin”¹¹²

Ve lehu eyzan

[Gazel-i ‘Amrî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 “Yüregim ‘aşk ile göyünmüşdür
Kara bağrum benim delinmişdür
- 2 Tañ mı ‘âlem gözüme târ olsa

[4] puta: bûte (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1979, s.72, G36/4)

¹¹² (1)Senin avare aşıkınım, melamet hırkasını giydim; mahallenin terk eylemek yoktur meğerki öldürdesin.(2)Eğer gül yüzünden iltifatlar erişmese gönül incinmiş aşık ne ile dost olsun? (3)Gönül taze taze lale yanaklılarla neşeliyken ben gül bahçesinin birkaç solgun gülünü neyleyim? (4)Ey şah, Behiştî yıllardır cevri ile ölmüştür; aşıkların defterini yoklamış ölüsün. (Mecmuadaki gül kelimesi eksik yazıldığı için divandaki gönül kelimesi ile günümüz Türkçesine aktarım gerçekleştirilmiştir.)

[1] ‘âşık-ı âvârenim: ‘âşık-ı âvârenün (Yaşar Aydemir.(2018). *Behiştî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>. [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.335, G413/1)

[2] erişmese: erişmezse / didâr-ı gülden: sadâ-yı çengden / ger: eger (Yaşar Aydemir.(2018). *Behiştî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>. [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.335, G413/3)

[3] gül: gönül (Yaşar Aydemir.(2018). *Behiştî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>. [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.335, G413/2)

[4] nice yıllardur ki ölmüştür Behiştî cevri ile: nice biñ yıldur Behiştî cevriyle ölmüş durur/ yoklamış: yoklamazsun (Yaşar Aydemir.(2018). *Behiştî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>. [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.335, G413/5)

Şem-i bahtım benim söyünmüştür

- 3 Dâne-i hâl ü dâm-ı zülfünden
Murğ-ı dil kendüden usanmıştır
- 4 Leb-i la‘lîn için ağlamazın
İki gözüm ‘aķîķa dönmüştür
- 5 Ye ğamîñ naķdin erteye kıomayup
Çünkü ‘Amrî yiyen öğünmüştür’’¹¹³

109

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kâdirî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- [85a] 1 “Benim ‘aşķ ehline ‘âlemde üstâd
Ne Mecnûndur benim yanımda Ferhâd
- 2 Yürü şofi ki bir dem şoķbetünden
Bu yıkık göñlümüz olmadı âbâd
- 3 Bu fırķatden ben öldüm ey mu‘allim
Daķı ol serv kılmaz mısın âzâd
- 4 Bekâ-ı ‘ömrün için her seķer gül
Aķub eczâ okur bülbüller evrâd
- 5 Yeter cevrim Kâdirîye demişsin

¹¹³ (1)Yüreĝim aşķ ile yanmıştır, benim kara baĝrım delinmiştir. (2)Dünya gözüme karanlık olsa ayıplanır mı? Benim bahtımın mumu sönmüştür. (3)Ben tanesi ve zülûf tuzaĝından (dolayı) gönül kuşu kendinden usanmıştır. (4)Lal gibi dudakların için ağlamaktan iki gözüm akıķa(kırmızı renkli deĝerli bir taşa) dönmüştür. (5)Amri, gam sermayesini ye, erteleme çünkü onu yiyen gururlanmıştır.

[1] delinmiştir: döĝünmüştür (Mehmet Çavuşoĝlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.31, G67/1)

[3] usanmıştır: uçunmuştur (Mehmet Çavuşoĝlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.31, G67/3)

[4] ağlamazın: ağlamadan (Mehmet Çavuşoĝlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.31, G67/4)

Eliñden hey bî-vefâ dâd (u) feryâd”¹¹⁴

110

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 1 “Gözüm ağlar o sîm-endâma karşı
Ğarîb oğlan gibi aḥşâma karşı
- 2 Yaşamı yırtarım açma yakañı
Kızıl gül gibi kim bed-nâma karşı
- 3 Gönül kakülleriñden oldu ğam-ğîn
Ğarîb âdem gibi aḥşama karşı
- 4 Beni sen kışsa-h^van ettiñ deyü dil
Eder dildâr ile hengâma karşı
- 5 Rakîb ile edersin şöḥbet-i ḥâş
Necâtîsin yürürsün ‘âma karşı”¹¹⁵

¹¹⁴ (1)Dünyada aşk ehline üstat benim, benim yanımda ne Ferhad ne Mecnun üstatdır. (2)Ey sofı yürü ki bu yıkık gönlümüz sohbetinden bir an olsun neşe bulmadı. (3)Ey muallim, ben bu ayrılıktan öldüm; o servi boylu sevgiliyi daha azat etmeyecek misin? (4)Ömrünün bekası için(ömrünün devamı için) her sabah gül cüzler açıp bülbüller dualar okur (5)Hey vefasız, “Kadiri’ye yaptığım zulümler yeter” demişsin, senin elinden illallah.

[3] daḥı ol serv kılmaz mısın âzâd: daḥı kılmaz mısın ol servi âzâd (Ahmet K. Gümüş, 16. Asır Divan Şairi Kadiri ve Gazelleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.24, 2020, s.240, G13/3)

[5] Kâdirîye demişsin: demişsin Kâdirîye / bî-vefâ: vefâsuz (Ahmet K. Gümüş, 16. Asır Divan Şairi Kadiri ve Gazelleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.24, 2020, s.240, G13/5)

¹¹⁵ (1)Gözüm garip oğlan gibi akşama doğru o gümüş endamlı sevgiliye karşı ağlar. (2)Kızıl gül gibi adı kötüye çıkmış kişiye karşı yakarı açma, yakamı yırtarım. (3) Gönül garip edem gibi akşama karşı kaküllerinden dolayı hüznüldür (4)Sen beni hikaye anlatan biri haline getirdin diye gönül sevgili ile zamana karşı eder. (5)Rakip ile has sohbet edersen Necatî’sin köre karşı yürürsün.

(Beyitte şekline yazılan kışsa-h^van sözlükte olduğu (قصه خوان) şeklinden farklı yazılmıştır.)

[1] Ğarîb: yetîm / aḥşâma: bayrama (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.346, G438/1)

[2] kim: ben (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.346, G438/2)

[5] Necâtîsin yürürsün ‘âma karşı: Necâtîyi sürersin ‘âma karşı (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.346, G438/5)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Uşûlî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Şem‘ gibi ‘aşk odundan diñmedi yaşıım benim
Âh kim oñulmadı bağırdagı başım benim
- 2 Zehr-i hecr ile felek tāsın dolular içmege
Bezm-i miñnetde bulunmadı ayakdaşıım benim
- 3 Künc-i ğamda yâr-i cânım göñlümün eğlencesi
Derd ü miñnet yoldaşıım gamda qarındaşıım benim
- 4 Ni‘met-i dünyâya bakmadım Uşûlî olalı
Künc-i miñnet meskenim derd (ü) belâ aşım benim”¹¹⁶

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Vişâlî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

- 1 Esîr oldu göñül bir dil-rübâyâ
Kim anıñ çehresi t‘an eder aya
- [85b] 2 Leb-i la‘linden anıñ hâsta cânım
Ne müşkil ermez olursa şifâyâ

¹¹⁶ (1)Aşk ateşinden mum gibi benim yaşıım dinmedi (aşk ateşiyle mum gibi eridim), ah ki benim bağıımdaki yaram iyileşmedi, o yara kapanmadı. (2)Ayrılık zehri ile felek tasını doldurur, mihnet meclisinde içmeğ için benim yoldaşıım (bana ayak uyduracak biri) bulunmadı. (3)Gam köşesinde candan sevgilim gönlümün eğlencesi, derd ve mihnet yoldaşıım gam da benim kardeşim. (4)Usuli, benim meskenim mihnet köşesi, aşım dert ve bela olalı dünyanın nimetlerine bakmadım.

[1] Şem‘ gibi ‘aşk odundan: ‘Aşk odundan şem‘ gibi / diñmedi: dökmedi / bağıırdagı: bağııımdaki (Mustafa İsen, *Usuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s.185, G89/1)

[2] zehr-i hecr: zehr-i kıhr / dolular: tölular (Mustafa İsen, *Usuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s.185, G89/2)

[3] ğamda: ğamdur (Mustafa İsen, *Usuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s.185, G89/3)

- 3 Ȧolaldan bŭy-ı zŭlfŭñden dimâğım
Göñŭl meyl eylemez misk-i HıȦaya
- 4 Ȧaş-ı yâyn Ȧurup ol Ȧeşm-i mesti
Nişân etdi beni tîr ü belâya
- 5 Olısar fırȦati derd ile Ȧâsım
Erişmedin Vişâlî MuşȦafâya¹¹⁷

113

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Fâ' ilâtŭn Fâ' ilâtŭn Fâ' ilŭn

- 1 “Yâr şandım göñŭl verdim saña
Ben baña ettim dirîğâ ben baña
- 2 Dedi Ȧarşu tŭt dil-i bîmârınŭ
Ȧamzem oȦlarına dedim hoş ola
- 3 İki gözsŭz baȦayın dŭnyâya ger
Ȧâk-i pâynŭ bilmez isem tŭtiyâ
- 4 Dedi Ȧamzem oȦları ile nicesin
Nice gelŭrse dedim ey bî-vefâ
- 5 Kimdŭrŭr derseñ Necâtî dostum
Bende-i muȦliş muȦibb-i bî-riyâ¹¹⁸

¹¹⁷ (1)Gönŭl, herkesi kendine baȦlayan bir gŭzele esir oldu ki onun yŭzŭ ayı ayıplar. (2)Onun kırmızı dudaklarından benim canım hastadır, şıfa bulmazsa bu durum Ȧok zordur. (3)Zihnim saȦlarının kokusu ile dolduğundan beri gönŭl Hıta miskine meyletmez. (4)O sarhoş gözlŭ(baygım bakışlı) sevgili yay gibi kaşalarını kurup beni bela oklarına nişan etti. (5)Visali, Mustafa'ya erişmeden ayrılığŭ derd ile bŭlen biri olacak.

(Beyitte “tîr ü belâya” şeklinde yazılan ifade “tîr-i belâya” şeklinde dŭzeltilerek gŭnŭmŭz TŭrkȦesine aktarılmıştır.)

¹¹⁸ (1)Sevgili sandım sana gönŭl verdim, eyvahlar olsun, ben kendi kendime ettim. (2)Hasta gönlŭnŭ yan bakış oklarıma uzak tut, dedi; hoş ola dedim. (3)Eğer senin ayaklarının toprağınŭ sŭrme diye bilmezsem ben bu dŭnyaya iki gözsŭz bakayım. (4)Yan bakış oklarımla ile nasılsın, dedi; ey vefasız nasıl gelirse, dedim (5)Necati, dostum kimdir dersin samimi halis bir kŭle riyasız bir dosttur.

[1] yâr şandım: yâr ola şandım (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. AkȦağ Yayınları, Ankara 1992, s.158, G19/1)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Ahmed]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 “Gönlüm almağa yine yâr gelür

Şîve-i nâz ile dil-dâr gelür

2 Gül yüzü gülşenini görmeyicek

Bâğ-ı cennet gözüme hâr gelür

[86a] 3 Gözü sevdâsına düşüp nergis

Ki diliñ nesîm-i ‘atât gelür

4 Çözer sünbül gürûhun bâd-ı seher

Lâ-cerem gülşene bîmâr gelür

5 Saña âsân ola ey dost firâk

Müşkil ol ki Ahmede düşvâr gelür”¹¹⁹

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1 “Niyâzım öğredir dildâra nâzı

¹¹⁹ (1)Gönlümü almaya yine sevgili gelir, işve ve naz ile o sevgili gelir. (2)Gül yüzünün bahçesini görmeyince cennet bağı gözüme diken görünür. (3)Nergis, sevgilinin gözünün sevdasına düşünce senin gönlünden güzel kokuların esintisi gelir (4) sabah rüzgarı sünbül topluluğunu açar, şüphesiz gül bahçesine hasta gelir. (5)Ey dost, sana ayrılık kolay ola; o zordur ki Ahmed’e zor gelir.

(Beyitte “şîve-i nâz” şeklinde yazılan ifade “şîve vü nâz” şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

[1] gönlüm: gönlü/ şîve-i nâz: şîve vü nâz (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.164, G64/1)

[3] düşüp: düşmüş / ki diliñ nesîm-i ‘atât gelür: ki dile nesme-i ‘atât gelür (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.164, G64/4) Divanda 3. beytin ikinci mısrası ile 4. beytin birinci mısrası yer değiştirmiş şekildedir

[4] çözer sünbül gürûhun bâd-ı seher: çözdü sünbüllerini bâd-ı seher (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.164, G64/3)

Gel ey ‘âşıkларуñ nâz u niyâzı

2 Şurâhî söyledi mâ fi‘z-‘zamîri

Dirîgâ meclisiñ fâş oldu razı

3 Dili çıkdı şurâhîniñ ‘acebdür

Ele vermez ise yine boğazı

4 Otursun ma‘şukûñ bezminde âşık

Müdâm olsun yanında hâş Ayazı

5 Niçün oğlân oyuncağı edindiñ

Bu mudur ey Necâtî ‘aşk bâzı”¹²⁰

116

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem‘î]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 “Kucam derdüm niğârı pîrehensüz

Çürütdüm varımı kıaldım kefensüz

2 Öürsem kimse etmez baña tîmâr

Ne dirlik pâdişâhım baña sensiz

3 Benim rûh-ı revânım sîneye gel

Bilirsin çünkü cân olmaz bedensiz

[86b] 4 Bulunmaz bu cihân bağında hergiz

Ne yâr ağıârsız ne gül dikensiz

¹²⁰ (1)Ey âşıkların nazı niyâzı gel, benim yalvarışlarım sevgiliye nazı öğretilir. (2)Sürâhi içte gizli olan hakikatleri söyledi, eyvahlar olsun ki meclisin sırrı ifşa oldu meydana çıktı. (3)Yine boğazı ele vermez ise acaba sürâhi nin dili neden çıkmıştır. (4)Aşık maşukun meclisinde otursun, onun yanında has kölesi Ayaz gibi daimi olsun. (Gazneli Mahmut’un kölesi Ayaz’dır) (5)Ey Necati, neden çocuk oyuncağı edindin; aşk oyuncağı bu mudur?

[4] ma‘şukûñ: saltanat / âşık: Maḥmûd/ yanında: elinde (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.434, G634/4)

[5] edindiñ: edersin / bu mudur ey Necâtî ‘aşk bâzı: Necâtî böyle midir ‘aşk bâzı (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.346, G438/5)

5 Eritdiñ cânıñı hecr ile Şem‘î
Şarardıñ zer gibi bir sîm-tensüz”¹²¹

117

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Aḥmed]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

- 1 Şehâ maḳşûdumuz senden vefâdır
Geçer kalmaz bu dünyâ bî-vefâdır
- 2 Degil bizden seni biz sevdüğümüz
Yeñilmez sevdigüm gönül belâdır
- 3 Vefâ mı içün severler hûb olanı
Niderler şol hûbı kim bî-vefâdır
- 4 Bu renc u bu belâ vü kahr (u) miḥnet
Bugün baña ise yârın sañadır
- 5 Ne ma‘nâdır kâmuva luṭf edesin
Ne ki cevriñ var ise Aḥmede midir¹²²

¹²¹ (1)Sevgiliyi gömleksiz kucaklayayım dedim, varlığını çürüttüm kefansız kaldım. (2)Padişahım, ölürsem hiç kimse beni tedavi etmez; bana sensiz bu nasıl bir dirlik? (3)Benim salınarak yürüyen sevgilim sineye gel çünkü bilirsin can bedensiz olmaz. (4)Bu cihan bağında sevgili ağyarsız, gül dikensiz asla bulunmaz. (5)Şem‘î canını ayrılık ile erittin, gümüş tenli sevgili olmayınca altın gibi sarardın.

[1] kucam: kuçam (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘î Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.482, G77/1)

[4] bulunmaz: salınmaz (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘î Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.482, G77/2)

[5] eritdiñ cânıñı hecr ile Şem‘î: Sarardın ateş-i hasretle Şem‘î / şarardıñ: erirsin (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem‘î Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.482, G77/6)

¹²² (1)Ey şah, maksatımız senden ilgi görmektir; bu dünya vefasızdır, geçer kalmaz. (2)Bizim seni sevmemiz bizden değildir (bizim isteğimizle değildir), sevdiğim gönül yenilmez bir beladır. (3)Güzel olanı vefa için mi severler, şu güzeli ne yapsınlar ki vefasızdır. (4)Bu sıkıntı, bu bela, bu kahr ve miḥnet bugün bana ise yarın sanadır. (5)Ahmet ne manadır ki herkese lütufta bulunasın ne kadar zulmün, eziyetin varsa Ahmed’ midir? (Bu gazel şairin divanında şairin divanında bulunmamakta olup “Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. MİL.YZ.A.7521 Numaralı Mecmua-yı Eşar” ile karşılaştırılmıştır.)

[2] degil bizden seni biz sevdüğümüz: degil bizden seni sevmek ḥabîbüm (Tuğba Savatlı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş‘ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi). Yüksek Lisans. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 20121, s67 G79/3)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Muşlihî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1 Baña sensiz cihân bir ân gerekmez

Ki vaşlıñ isterim hicrân gerekmez

2 Gözüme dürr-i 'aşkıñ görünürken

Baña hiç la'lile mercân gerekmez

3 Hayâlîñ var iken eglencem ey dost

Bu gurbetde dañi yârân gerekmez

4 Benim çün cân dirîğ eyler demişler

Bu gurbetde dañi yârân gerekmez

[87a] 5 Ölürse Muşlihî gamdan tabîbim

Aña derdiñ gerek dermân gerekmez¹²³

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Aḥmed]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1 “[Ser]-nâme-i maḥabbeti cânâna yazmışım

[3] Bu beyit a.g.m de bulunmamaktadır. (Tuğba Savatlı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi). Yüksek Lisans. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 20121, s67 G79)

[4] bu renc u bu belâ vü kahr (u) miḥnet: nedendür bu belâ vü kahr u miḥnet (Tuğba Savatlı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi). Yüksek Lisans. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 20121, s67 G79/4)

[5] ne ki cevriñ var ise Aḥmed'e midir: ne cevriñ var ise Aḥmed'edür (Tuğba Savatlı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi). Yüksek Lisans. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 20121, s67 G79/5)

¹²³ (1)Bana sensiz bir dünya bir an gerekmez ki sana kavuşmak isterim ayrılık gerekmez. (2)Gözüme aşk incin görünürken bana la'l ile mercan hiç gerekmez. (3)Ey dost, hayalin var iken o benim eglencemdir; bu gurbette dahi dostlar gerekmez. (4)Benim için canını esirger demişler, bu gurbette dahi dostlar gerekmez. (5)Tabibim, Muslihi gamdan ölürse ona derdin gerek derman gerekmez

Hasret risâlesin varak-ı cânâ yazmışım

- 2 [Nâliş]lerini derd ile bî-çâre bülbülün
Bâd-ı şabâ eli ile gülistâna yazmışım
- 3 [Zülfün] hikâyetini gönülde mişâl edip
Gam kıssasını levh-i perîşâna yazmışım
- 4 [Resm] etmişim gözümde hayâlünü gûyâyâ
Nağş-ı nigârı sâgar-ı mercâna yazmışım
- 5 Tâb-ı ruhuñla sûzını yazarken Aḥmedin
Şevkiñle odlara tutuşub yana yazmışım”¹²⁴

120

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

- 1 “[Cihân]da âdem olan bî-gam olmaz
Anıñcün bî-gam olan âdem olmaz
- 2 [Gönül] gözyaşını yağıdırmayınca
Maḥabbet sebze-zârı ḥurrem muḥkem olmaz
- 3 Güzeller taş bağırlı olmayınca
Binâ-yı ‘aşk iñende muḥkem olmaz
- 4 [Lebi] gonca beli ince güzeller
Öpüb kucmağ ile gâlib kem olmaz
- 5 [Gelüp] aḥşamlayam dilemişdi ol yâr

¹²⁴ (1)Aşk mektubunu sevgiliye yazmışım, hasret risalesini can sayfasına yazmışım (2)Çaresiz bülbülün dert ile inleyişlerini sabah rüzgarının eli ile gül bahçesine yazmışım. (3)Saçlarının hikayesini gönülde örnek gösterip gam kıssasını dağınık sayfaya yazmışım. (4)Güya gözümde hayalini resmetmişim, sevgilinin resmini mercan kadehe yazmışım. (5)Yanağının parlaklığıyla Ahmet’in ateşini yazarken aşkınla ateşlere tutuşup yanayazmışım.

[5] tutuşub: düşüben (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.251, G199/5)

Sitâremde dirîgâ aḥşam olmaz

6 [Dikildim] servi gibi toĝru geldim

Eṣigüñden bir adım gitsem olmaz

[87b] 7 Necâtî tevbeñi bozmaḵ olmaz

Çemende lâle vü gül epsem olmaz”¹²⁵

121

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Penâhî]

Mefâ’ilün Mefâ’ilün Fe’ülün

1 Cihânda var mı gülşen ḥârî yoḵdur

Bulunur güzel âĝyârî yoḵdur

2 Şitâ yüzlü raḳibimden şikâyet

‘Aceb var mı ki miskînḵâr[1] yoḵdur

3 ‘Abes ḥarc eylemiş ḵulmetde ‘ömrün

Dirîgâ aña kim gülzârî yoḵdur

4 Beyân eyler o kim sırrañ ü cehren

Muḵarrer bil anıñ esrârî yoḵdur

5 Cehâlet ḥânesinde ḵâim olmuş

Ḥacerveş gönîlünün âḥbârî yoḵdur

6 Bize ṭ’an eyleyen işbu cihânda

¹²⁵ (1)Dünyada gamsız olan insan olmaz, onun için gamsız olan insan olmaz. (2)Gönül gözyaşını yağıdırmayınca aşk çimenliği, bostanı neşeli olmaz (3)Güzeller taş bağırlı olmayınca aşk binası sağlam olmaz (4)Gonca dudaklı, ince belli güzelleri öpüp kucaklamak ile üstün gelen eksik olmaz. (5)Gelip akşamlayayım demişti o ay yüzlü sevgili eyvahlar olsun ki yıldızında akşam olmaz. (6)Servi gibi dikildim doğru geldim eşîğinden bir adım gitsem olmaz. (7)Necati, tövbeni bozmak olmaz; çimenlikte lale ve gül dilsiz olmaz.

[2] ḥurrem: muḥkem (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.249, G219/2)

[4] ḵucmağ ile: ḵocmağ için / dilemişdi ol yâr: demişdi ol mâh (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.249, G219/4)

[5] gelüp: gelem (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.249, G219/5)

[7] olmaz: dilerler (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.249, G219/7)

Meger müşrikdir ol ikrânı yokdur

- 7 Niçün şağlar Penâhi sergüzeştin
Bilür kim hıfza lâyıķ yârı yokdur¹²⁶

122

Ve lehu eyzan

[Murabba‘-yî Yahyâ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Geçdi cânım firâķ cânıma
Tîr-i cevri girdi kanıma
Nâleden bir kimse gelmez yanıma
Söyle ey bâd-ı şabâ cânânıma
- 2 Merdüm-i ‘aşķ ile oldum âşinâ
Ėam nedendir gelmez andan rûşenâ
Derd-i hecriñ ‘ayş u ‘işretdir baña
Söyle ey bâd-ı şabâ cânânıma

- [88a] 3 Hicrân anıñ dil ri‘âyet eylesin
Ėamzesi bağrum ziyâfet eylesün
Bî-vefâlıkdan ferâğat eylesün
Söyle ey bâd-ı sabâ cânânıma”¹²⁷

¹²⁶ (1)Dünyada dikenî olmayan gül bahçesi var mıdır, etrafında ağyarı olmayan güzel bulunur mu? (2)Ey zavallı, acaba soğuk yüzlü rakibimden şikayet var mı ki miskinkarı yoktu. (3)Sıkıntıda ömrünü boş yere harcamış, ona eyvahlar olsun ki gülbahçesi yoktur.(4) O ki gizliden ve açıktan açıklar; şüphesiz bil, onun esrarı yoktur. (5) Cahillik hanesinde oturmuş, taş gibi gönlünün haberi yoktur. (6) İşte bu cihanda bizi ayıplayan meğer o müşriktir, ikrarı yoktur. (7)Penâhi , maceralarını niçin saklar? Bilir ki hatırlamaya layık bir yârı yoktur.

¹²⁷ (1)Zulüm okları kanıma girdi, sevgilinin ayrılığı canıma geçti, inlemelerimden dolayı kimse yanıma gelmez, ey sabah rüzgarı sevgilime bunları söyle. (2)Aşkın göz bebeği ile aşına oldum, gam niçindir ondan aydınlık gelmez, ayrılığının derdi bana yiyip içip eğlenmek gibidir, ey sabah rüzgarı bunu o sevgilime söyle. (3)Onun ayrılığına gönül riayet eylesin, yan bakışları bağrumı ziyafet eylesin, vefasızlıktan vazgeçirsin ey sabah rüzgarı bunları o sevgilime söyle.

[1] geçdi cânım firâķ cânıma: geçdi cânanun firâķi cânıma / tîr-i cevri girdi kanıma: tîr-i cevri gibi girdi kanıma (Mehmed Çavuşoğlu(2023). *Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.179, Mus.29/1)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Dehhânî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “‘ Aceb bu derdimiñ dermânı yok mı
Yâ bu şabr etmeniñ oranı yok mı
- 2 Şu gibi kanımı toprağa kırdıñ
Ne şanırsın ğarîbiñ kanı yok mı
- 3 Cemâl-i hüsnüñe mağrur olursun
Kemâlîñ hüsnünüñ nokşânı yok mı
- 4 Alupdur yârimi ağıâr elimden
‘ Aceb bu âhımıñ sultân yok mı
- 5 Kuluñ Dehhânî ‘ aşkıñda ölürse
Tapuña irmege imkân yok mı”¹²⁸

[2] Bu dördlük divanda bulunmamaktadır. (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.179, Mus.29)

[4] Bu beyit gazelde bulunmamaktadır. (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.179, Mus.29)

¹²⁸ (1)Acaba bu derdimin dermanı yok mudur, ya bu sabretmenin oranı yok mudur? (2)Kanımı su gibi toprağa karıştırdın, garibin kanı yok mu sanırsın? (3)Güzelliğine gurulanırsın, güzelliğinin mükemmelliğinde eksiklik yok mu? (4)Sevgilimi yabancılar elimden alır, acaba bu ahımın sultanı yok mu? (5)Senin kulun Dehhânî aşkıdan ölürse huzuruna erişmeye imkan yok mu?

[1] etmeniñ: itmegüñ (Ümran Ay-Ersen Ersoy, *Hoca Dehhânî Divanı*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2017, s.129, G100/1)

[3] kemâlîñ hüsnünüñ: kemâl-i hüsnünüñ (Ümran Ay-Ersen Ersoy, *Hoca Dehhânî Divanı*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2017, s.129, G100/6)

[4] alupdur yârimi ağıâr elimden: güler düşmen benim ağladığıma/‘aceb bu âhımıñ sultân yok mı: ‘aceb şol kâfirîñ imânı yok mı (Ümran Ay-Ersen Ersoy, *Hoca Dehhânî Divanı*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2017, s.129, G100/3)

[5] Kuluñ Dehhânî ‘ aşkıñda ölürse: Begüm Dehhânîye ölmezden öndiñ / irmege imkân: irmegüñ imkânı (Ümran Ay-Ersen Ersoy, *Hoca Dehhânî Divanı*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2017, s.129, G100/1)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “Olup dil bir nigârîñ mübtelâsı
Yolunda çokdur derd ü belâsı
- 2 ‘Acebdür mülk-i istignâsı ‘âşkıñ
Baş egmez degme sulţâna gedâsı
- 3 Gönül ol bî-vefâya karşı her dem
İnen âh etme götürmez hevâsı
- 4 Şu kim cân u ten ile vaşl-ı yâra
Harîdâr olmaya bir pul bahâsı
- 5 Nezâketle seni tenhâca İshâk
Ne varmış öpmeye hey kuculası”¹²⁹

Ve lehu eyzan

[Gazel]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- [88b] 1 Mısr-ı hüsnîndeki güm kıldı gönül cân sırrı

¹²⁹ (1)O gönül bir sevgilinin tutkunu olup yolunda derd ve belası çoktur. (2)Aşkın tok gözlülük ülkesi şaşırtıcıdır, onun dilencisi seçkin sultana baş eğmez. (3)Gönül, o vefasız karşı her an daha fazla ah etme; onun havası götürmez. (4)Bir pul değeri ile şu ki can ve ten ile sevgiliye kavuşmak için müşteri olmadı(5)Hey kucaklanası sevgili İshak seni tenhada nazikçe öpse ne olur?

[1] bir nigârîñ: ol nigârîñ / çokdur: ölmedür (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışek, 2014, s.342, G306/1)

[4] cân u ten ile: cân nakdi ile / olmaya: olmadı (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışek, 2014, s.342, G306/4)

[5] tenhâca: tenhâda / öpmeye: öpmeye (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışek, 2014, s.342, G306/5)

Şâm-ı zülfündeymiş aldı lebiñden haberi

2 Haber-i firkat-i gülden çü gördüm anı şabâ

Bülbülün lale-şifat kan ile tıldu ciğeri

3 Ciğeri gamzeñ okı deldü dilden geçübün

Cânıma urdı revân tutmadı sînem siperi

4 Siperi pareleyüp tîrüne cânlar vireyin

Başa toğursa bu devlet güneşi eseri

5 Eseri kılıc-ı yâd u bilünün bilemezin

Ne ümide tolanır işbu sa'âdet kemeri

6 Kemerî himmet ile bilüne bağladı el-an

Ki kemer-beste kul etti saña şems (ü) kameri

7 Kamer-i bedri hilâleyleyen ol mihri hâkı

Âhsen-i hüsnüñedir evvel ahîri nazarı¹³⁰

126

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Şem'î]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1 “Ar idermiş beni öldürmege ol sîmtenim

Varayın yalvarayın boynuma takup kefenim

2 Tek beni zülf-i dil- âvîzüñe ber-dâr eyle

Çekeyin pâdişehim kendü elimle resenim

3 Tuymaya girsem eger mur-ı za'îfün gözüne

¹³⁰ (1) Gönül can sırrını güzellik ülkende güm kıldı ki haberi dudağından aldı, kisiyah saçlarındaymış. (2) Sabah rüzgarı onu gülün ayrılık haberinden görünce bülbülün ciğeri lale gibi kanla doldı. (3) Yan bakış okların ciğeri deldi gönülden geçip canıma vurdu, ruh sinemin siperini tutmadı. (4) Bu devlet güneşi eseri başa doğursa siperi parçalaıp okuna canlar vereyim. (5) Şu saadet kemeri hangi ümide dolandır eseri belinin mi yoksa başkasının kılıcı mı bilemiyorum. (6) Kemerî, himmet ile şimdi beline bağladı ki kemer bağlayan kişi güneş ve ayı sana kul etti. (7) Bedir ayını hilal eyleyen o sevginin hakkı ki ilk ve son bakışı senin güzelliğinin hüsnüñedir. (Bu şiirde reddü'l-acüz ale's-sadr sanatı yapılmıştır, dize sonlarındaki kelimelerin dize başlarında tekrar ettiği görülmektedir.)

Ey Süleymân-ı zemân şöyle hayâl oldu tenim

- 4 Hülle-i cennet olursa çekeyin çâk edeyin
Dem-i vuşlatda baña hâyil olur pîrehenim
- 5 Şem'iyim kûşe-yi meyhâneyi vermem feleğe
Gülşen-i bâğ-ı cinândan baña yegdir vatanım"¹³¹

127

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayâlî]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- [89a] 1 "[Başım] diyâr-ı gâmda belâ kûhsâridir
İki gözüm bi'aynihi anıñ pınarıdır
- 2 Dîvâr çekdi haţtı verüp oldu ğabğabı
Ruhsâr-ı yâr mışr-ı melâhat nişânıdır
- 3 [Mecnûn] alalı başına murğ âşiyânını
Dîvânelik vilâyetiniñ tâcdâridir
- 4 [Zünnâr]-ı aşkı belüne kim bağladı desen
Deyr-i cihânda bir şanemiñ yadigâridir
- 5 Beyti ocağına şu koyan cümle şâ'iriñ
Cânâ Hayâlîniñ gazel-i âbdâridir"¹³²

¹³¹ (1)O gümüş tenli sevgili beni öldürmeye utanmış, boynuma kefenimi asıp varıp yalvarayım. (2)Padişahım, gönül çeken güzel zülfüne sadece beni as; kendi elimle ipimi çekeyim. (3)Ey zamanın Süleyman'ı zayıf karıncanın gözüne duymaya girsem tenim şöyle görünmez oldu yok oldu (4)Cennet elbisesi olursa çekip yırtayım, kavuşma anında bana gömleğim mani olur. (5)Şemiyim, feleğe meyhane köşesini vermem; cennet bahçesinin gülistanından benim için vatanım yeğdir.

[3] mur-ı za'îfün gözüne: zerrece murûñ gözüne (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem'i Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.507, G116/4)

[5] Şem'iyim kûşe-yi meyhâneyi vermem feleğe: Şem'iyim kûşe-yi gâmun vermezem ey meh feleğe (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem'i Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.507, G116/8)

¹³² (1)Başım gam diyarında bela dağıdır, iki gözüm tıpkı onun pınarıdır. (2)Ayva tüyleri duvar çekti, çenesi top oldu, sevgilinin yüzü güzellik ülkesinin nişanıdır. (3)Mecnun kuş yuvasını başına alalı delilik şehrinin hükümdarıdır. (4)Aşk ipini beline kim bağladı desen dünya kilisesinde put gibi güzel bir sevgilinin yadigarıdır.(5)Ey sevgili, öncü olan ve yön gösteren bütün şairlein beyti Hayali'nin parlak ve taze gazelidir.

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hilâlî]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Feûlün

- 1 [...ey] ârzû-yı cân 'âşık
Devâ-yı derdine dermân 'âşık
- 2 [Â]sitân-ı cinân sensiz gerekmez
Ve gülsüz bâğ olur zindân[1] 'âşık
- 3 [...] cennete almaz olaldan
Fenâ iklîminiñ sultân[1] 'âşık
- 4 [...] mülk-i istiğnâsı 'aşkıñ
Hemîşe andadır cevân-ı 'âşık
- 5 [...] her seher evrâd-ı 'ârif
Hayâlîñ her gece mihmân-ı 'âşık
- 6 Seniñle oldu her dem cân u dilden
Hilâlî bende-i fermân 'âşık¹³³

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Cem]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Feûlün

- [89b] 1 “Belân ile gönül maḥzûn olupdur

[2] verüp oldu ğabğabı: ve top oldu ğabğabı / mışr-ı melâḥat nişânıdır: mülk-i melâḥat ḥişândır (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.142, G42/2)

¹³³ (1) (...) canın arzuladığı aşık, derdinin devasına derman aşık! (2)Sevgili, cennetlerin eşiği sensiz gerekmez ve ey aşık gülü olmayan bağ aşığın zindanı olur. (5)Vuslatın her sabah arifin duasıdır, hayalin her gece aşığın misafirdir. (6)Hilali her an canugönülden seninle oldu ferman kölesidir. (Gazelde beyitlerin başlangıç kısımlarında bulunan kelimeler mecmuanın aldığı hasar sonucu okunamadığı için günümüz Türkçesine aktarımı yapılamamıştır.)

Cefân ile ciger pür-hûn olupdur

2 Niçün rahm eylemezsin baña ey dost

Ki ‘aşkıñla yaşım ceyhûn olupdur

3 Şu deñlü kanlu yaş ağıdı gözümnden

Ki cümle yeryüzü gülgûn olupdur

4 N’ola hûnî gözün kan eyler ise

Ki kan etmek aña kânûn olupdur

5 Ceme leylî-i zülfün tolaşaldan

Firâk-ı ‘aşk ile Mecnûn olupdur”¹³⁴

130

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ûlün

1 Cedvelden çıkma pergâra çekerler

Doğru yoluna gitmeyeni dâra çekerler

2 Âşüfteler ol gamze-i hûn-rîzûn elinden

Haçerler ile sînelere yara çekerler

3 Şimşâd şalınmağda elim varmasun kim

Güzeller anı şîve-i refâra çekerler

4 Bülbül çağur el şalar elin turre-i şimşâd

‘Âkılları hep cânib-i gül-zâra çekerler

5 Gül devridir ser-hoş ol utanma Necâtî

¹³⁴ (1)Senin belan ile gönül hüznüldür, cefan ile ciger kan doludur. (2)Ey dost, neden bana merhamet etmezsin ki senin aşkınla gözyaşlarım ceyhun olmuştur. (3)Şu kadar kanlı yaş aktı gözümnden ki bütün yeryüzü gül rengine döndü. (4)Kanlı gözün kan eyler ise bunda şaşılacak ne var ki kan etmek ona kanundur. (5)Saçının siyahlığı Cem’e dolaştığından beri aşk ayrılığı ile mecnun olmuştur.

[1] Beyitin a.g.m da 1. ve 2. Mısralarının yer değiştirdiği görülmektedir (Halil Ersoylu, *Cem Sultan’ın Türkçe Divanı(Cilt I)*, Kervan Kitapçılık, İstanbul 1981, s.105, G62/1)

Haclet rakamın cebhe-i hüş-yâra çekerler”¹³⁵

131

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Revânî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Tâzece bir goncadır ol dilber-i ra‘nâcığım

Yâ nihâl-i servdir ol kâmet-i bâlâcığım

[90a] 2 [Guşşadan] nergis gibi beñzim şararsa tañ mıdır

Bir nazâr kılmaz baña ol gözleri şehlâcığım

3 [Tatlu] tatlu öpdü qarşumda lebiñi câm-ı mey

Bilmezem sâki ben andan nice alam acuğım

4 [Yeğ] sever ‘âşıklañın atañdan anañdan seni

Kaçma anlardan ziyân gelmez benim babacığım

5 Hey niçün rahm eylemezsin bu Revânî bendeñe

A begim a pâdişâhım a benim mirzâcığım”¹³⁶

¹³⁵ (1)Cetvelden çıkma düzeltirler, doğru yoluna gitmeyi denar çekerler. (2)Aşüfteler, o kan dökücü yan bakışlarının elinden hançerler ile sinelerde yara açarlar. (3)Şimşad boylu sevgili salınmakta elim varmasın ki güzeller onu yürüyüşündeki edaya çekerler. (4)Bülbül çağırır elini sallar şimşad boylu sevgilinin saç lüleleri akılları hep gül bahçesinin tarafına çekerler (5)Necati, gül devridir sarhoş ol utanma; utanma rakamını akıllılar cephesine çekerler.

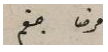
[1] cetvelden çıkma pergâra çekerler: cetvelden inen çıkma ki pergâra çekerler (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.192, G95/1)

[2] elinden: ucından (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.192, G95/4)

[3] varmasın kim: var dimesün kim (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.192, G95/5)

[4] çağur el: çağırur (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.192, G95/7)

¹³⁶ (1)O hoş, güzel sevgilim ya tazece bir goncadır; o uzun boylu sevgilim ya servi fidanıdır. (2)Kederden nergis gibi benzim sararsa buna şaşılmaz, o şehla gözlü sevgilim bana bir kez bakmaz. (3)Şarap kadehi, karşımda dudağımı tatlı tatlı öptü, saki bilmem ki derdimi ben ondan nasıl alayım (4)Aşıkların seni annenden babandan daha çok sever, benim babacığım onlardan sana zarar gelmez, kaçma. (5)A beyim, a padişahım a benim beyzadeciğim bu Revani kuluna niçin merhamet etmezsin?

(Gazelde mirzacığım kelimesinin sözlükte (میرزا) yazıldığından farklı yazılarak hata yapıldığı görülmektedir)

[2] tañ mıdır: tañ degül (Ziya Avşar (2017). *Revani Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56143,revani-divanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s. 323, G253/2)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Ârifi]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 [...] cism-i insânda nihândır
Ser-a-ser nüshâ-i kevn (ü) mekândır
- 2 [...] dur] cihânda dilde mevcûd
Velî dil bî-cihân bî-nişândır
- 3 [...] giryânı] eşkiz yaşda gönlüm
Hakîkat ol bir ulu âsitândır
- 4 [...]âdım] saña şûfî diyârın
Kim ol candurur andan cihândır
- 5 Cihânın 'Ârifi öñin şöñin қо
Kim anın öñi şöñi bir ândır¹³⁷

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Ahmed]

Müstef'îlün Fe'ûlün Müstef'îlün Fe'ûlün

- 1 “[Sâyem] zıyâ verirdi gün gibi gökde aya
Bir dem müşâhip olsam sen serv-i mehlikâyâ
- 2 [Cân] gülşeninde hüsnün berg aşdı fitne-engîz
Dil mezra'ında hâlîñ tohum oldu her belâyâ

¹³⁷ (1) O ki insan cisminde gizlidir, bir baştan bir başa varlık ve kainat nüshasıdır. (2) Cihanda aratır, dilde mevcuttur fakat gönül cihansız, belirtisizdir. (3)Gönlüm yasta, gözlerimiz ağlamaktadır; o hakikat bir ulu eşiktir. (5)Arifi, dünyanın önünü sonunu bırak ki onun önü sonu bile andır. (Gazelde beyitlerin başlangıç kısımlarında bulunan kelimeler mecmuanın aldığı hasar sonucu okunamadığı için günümüz Türkçesine aktarımı yapılamamıştır.)

[90b] 3 Kaşın çatub cihânı peyveste ağladırısın

Bârân ziyân değil mi şol misk tozlu yaya

4 Bir sâ‘at olmaz idim sen meh-likâdan ayrı

Gün yüzünün firâkı erişdi iki aya

5 Şatıldığında Yûsuf tartıldı gerçi miske

Sen câna tartılırsun aylaksın ol bahaya

6 Zülfün şebinde verdim dil hattına gören der

Mağribde bir kalender âyine şunmuş aya

7 Dil rûşen olmaz Ahmed cevır oku delmeyince

Bî-revzen olsa hâne muhtâc olur ziyâyâ”¹³⁸

134

Ve lehu eyzan

[Gazel-i İshâk]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Görmedim sen şem‘-i bezm-ârâyı bir gün bir gece

Âh (u) yaşım gitdiler arayı bir gün bir gece

2 Bilmedim kendüm sensiz ey ârâm-ı cân

Şöyle oldum görmedim dünyâyı bir gün bir gece

3 N’eydi böyle dostum cânsız kırmaktan [...] gârağ

¹³⁸ (1)Senin gibi ay yüzlü serviye bir an arkadaş olsam gölgem güneş gibi gökteki aya ışık verirdi. (2)Güzelliğin Can gülşeninde fitne çıkaran yaprak astı, halin gönül arazisinde her belaya tohum oldu. (3)Kaşalarını çatıp dünyayı daima ağlatırsın, şu misk tozlu yaya yağmur ziyan değil mi? (4)Sen ay yüzlüden bir saat ayrı olmazdım, gün yüzünün ayrılığı iki aya erişti. (5)Yusuf satıldığında gerçi miske tartıldı; sen cana tartılırsın o pahaya bedavasın. (6)Saçının akşamında ayva tüylerine gönül verdim; gören mağripde bir kalender aya ayna sunmuş, der. (7)Ahmed, eziyet oku delmeyince gönül aydınlık olmaz; ev penceresiz olunca ışığa muhtaç olur.

[1] verirdi: vire idi / bir dem müşâhip olsam: bir gün mukârin olsam (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.292, G263/1)

[2] oldu: ekdi (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.293, G263/2)

[4] gün yüzünün: gün ruhları (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.293, G263/5)

[5] tartılırsun: dartılırsun (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.292, G263/8)

[6] şebinde: düninde / şunmuş: şundu (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.292, G263/7)

‘Âşık-ı şûrîde vü şeydâyı bir gün bir gece

- 4 Rûz-ı hicrâna firâkatde la‘liñ yâdına
Komadık elden mey-i hamrâyı bir gün bir gece
- 5 Dünyede âdem misin İshâk eger kucmaz isen
Ol perî-şûret semen sîmâyı bir gün bir gece”¹³⁹

135

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Meşrebî]

Mefûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Haddim degildi kim ser-i zülfünde bend olam
Aş bu günâh için beni tâ halka pend olam
- [91a] 2 [Çevgân-ı] tîğ-i ‘aşkla meydânda tûb olub
Ağıldır hevâya başımı tâ serbülend olam
- 3 Beñzedûñ mü kamu seg-i kûy-ı dilbere
Lâyık mıdır ki ululanub hod-pesend olam
- 4 Müjgânîñ ile zülfün için hağdan isterim

¹³⁹ 1)Sen meclisi süsleyen mumu bir gün bir gece görmedim, ah ve gözyaşlarım bir gün bir gece onu arayıp gittiler. (2)Ey sevgili, sensiz kendimi bilmedim; şöyle oldum: dünyayı bir gün bir gece görmedim. (3)Dostum, perişan ve mecnun haldeki aşıkı bir gün bir gece böyle cansız koymaktan maksat neydi. (4)Ayrılık gününde dudağının yadı için elden kırmızı şarabı bir gün bir gece bırakmadık. (5)İshak eğer o peri görünümlü yasemin yüzlüyü bir gün bir gece kucaklamazsan alemde insan mısın?

[1] sen: ol (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.299, G242/1)

[2] bilmedim kendüm sensiz ey ârâm-ı cân: bilmedim kendüm unuttum sensiz ey ârâm-ı cân (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.299, G242/2)

[3] cânsız komakdan [...]. ğaraž: cânsız komak mıydı ğaraž / ‘âşık-ı şûrîde: ‘âşık-ı üftade (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.299, G242/3)

[4] rûz-ı hicrâna firâkatde: rûz-ı hicrân u şeb-i firâkatde (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.252, G299/4)

[5] ol perî-şûret semen sîmâyı: peri-peyker melek-simayı (Keklik Murat, *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek, 2014, s.252, G299/5)

Dâim nişân-ı tîre esîr-i kemend olam

5 Dermânı añma baña devâdan bu hoşdurur

Kim derdiñile Meşrebî-i derdmend olam¹⁴⁰

136

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Zâtî]

Mefûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Hâstesine bakmaz habîbimiz
Bîmâre añmaz oldu dirîgâ tabîbimiz
- 2 Ehl-i nişâb kısmet olunduğda âh kim
Derd-i firâk imiş bizüm andan naşîbimiz
- 3 [Meyl] eyleridi âdeme geh gâh ol perî
Şeytânlığ etmeseydi arada rakîbimiz
- 4 Pîr-i mugân görüb o büt-i nevcivândır
Hey hüsn içinde buşladı bizim şalîbimiz
- 5 Nâlişlerine Zâtînin ol serv-i gül‘izâr
Taşînler etdi dedi begû ‘andelîbimiz¹⁴¹

¹⁴⁰ (1)Haddim değildi ki saçının ucunda asılayım, beni bu günah için as ta halka öğüt olayım (benden ibret alsınlar)(2)aşk kılıcının çevganıyla meydanda başımı top edip hevaya yücelt yüce başlı olayım. (3) Sevgilinin mahalle köpeğine benzedin mi, layık mıdır ki büyüklenip kendini beğenmiş olayım. (4) Hak’tan kirpiğin ve saçın için daima okun hedefine kemendin esiri olayım isterim. (5) Bana dermanı anma bu devadan hoştur ki derdin ile dertli Meşrebi olayım.

¹⁴¹ (1)Doktorumuz hastasına bakmaz, eyvahlar olsun ki doktorumuz hastasını anmaz oldu. (2)Ah ki ermaye ehli kısmet olunca bizim ondan nasibimiz ayrılık derdiymiş. (3) Arada rakibimiz şeytanlık etmeseydi o peri, ademe bazen meylederdi. (4) O meyhaneci görüp o delikanlının putudur, hey bizim salibimiz güzellik içinde busladı.(5) Zati’nin inleyişlerine o gül bahçesine salına salına yürüyen servisi söyle andelibimiz tahsinler etti, dedi.(Bu gazel Zati üzerine hazırlanmış olan çalışmalarda bulunmamaktadır.)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Dâî]

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 [...] bizden cân diler dildârımız
Ey gönül ver kim anıñdır varımız
- 2 [...] eyledi] cân kişverin gâret dirîğ
Olmağıçün gözleri Tâtârımız
- [91b] 3 Kûyuna her dem olur yaşım revân
Cennete mâil durur envârımız
- 4 Vaşl (u) hecrine anıñ haqdır dedik
Var bihişt (u) dûzağa ikrârımız
- 5 Gûş-ı dilberde yaraşur dür gibi
Dâiyâ bu nazm-ı güherbârimız¹⁴²

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “Öpülse yâr ne yâr olsa dilber
Kuculsa râm-ı dildâr olsa dilber
- 2 Ne deñlü ağılasa zâr olsa 'âşık
Açılsa gülse gülzâr olsa dilber
- 3 Söz ańlamağda fettân olsa maħbûb

¹⁴² (1)Ey gönül, sevgilimiz bizden can diler; canı ver ki varımız onundur. (2)eyvah, gözleri tatarımız olmak için can ülkesini yağmalamış. (3)Senin mahallene gözyaşlarım her an akar, nurlarımız cennete meyillidir. (4)Onun ayrılık ve kavuşmasına haktır dedik, cennet ve cehenneme ikrarımız var. (5)Ey Dai, bu cevher yağdıran şiirimiz sevgilinin kulağına inci gibi yaraşır.

Biraz şûh olsa ‘ayyâr olsa dilber

4 Nedir ‘âşıkların hâlini bilse

Güzel hûb dil-figâr(?) olsa dilber

5 Cefâyı az kılsa Hayretîye

Sözüm budur vefâdâr olsa dilber”¹⁴³

139

[Der-kenâr]

Feilâtün Mefâ‘ilün Feilün

1 Âh elinden zemân âdemiñ

Ki göge çıkdı burnu eñ keminiñ¹⁴⁴

140

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Bahârî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

1 “Mücerred olanıñ efkârı meyde

Ğulağı her nefes âvâz-ı neyde

2 Şu kim nefse uyub etdi te’ehhül

Değişdi ‘âlem-i ıtlâkı kayda

3 Tecerrüd ‘âleminiñ şâhı iken

Ne lâzım bende olmağ ‘Amr ü Zeyde

¹⁴³ (1)Sevgili dostla dost olsa öpülse, sevgili boyun eğse kucaklansa. (2)Aşık ne kadar ağlayıp inlerse sevgili de o kadar açılıp gülse gül bahçesi olsa (3)O sevgili sözü anlamakta cıvılsı olsa biraz şuh biraz kurnaz olsa. (4)Sevgili aşıklarının halini bilse onları güzel sevse de gönlü yaralansa. (5)Sözüm budur ki sevgili vefalı olsa, hayretiye az eziyet etse.

[1] yâr ne yâr olsa: yâr ile yâr olsa (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.211, G122/1)

[4] hûb dil-figâr(?) olsa: sevse dil-efgâr olsa (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.211, G122/4)

[5] budur: bu kim (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.211, G122/5)

¹⁴⁴ (1)Ah elinden, zamane ademin ki en kötüsünün burnu göge çıktı.

- 4 Gerekmez baña tabl ile gelen zen
Hemân ‘aşkı ola tenhâca yerde [şayda]
- 5 Te‘ehhül dedüñ gider geçer de
Bahârî key şakın aldanma keyde’’¹⁴⁵

141

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayâlî]

Mef’ûlü Fâ’îlâtü Mefâ’îlü Fâ’îlün

- 1 “Mest etdi halk-ı ‘âlemi ol la’l-i nâblar
Devr-i lebiñde ayağa düşdü şarâblar
- 2 Bağ-ı cihânda görmege sen servi bir nazar
Âb-ı revâna göz olupdur habâblar
- 3 Dâğ-ı siyâhlar yez-i zeyn etti der gören
Mecnûn gördü ki üstüne üşmüş gurâblar

[92a] 4 [Bîhude] şanma cûyu şadâsı ki taşla

Katı gönülünü olduğunu söyler şarâblar

- 5 Dökme Hayâlî yaş raşamın şafha-i gama
Rûz-ı şümâr olunca bunu kim hesâblar’’¹⁴⁶

¹⁴⁵ (1)Yalnız olanın aklı fikri şarapta, kulağı ise her an ney sesinde olur. (2)Şu ki nefse uyup ehlileşti, evlendi, ıtlak alemini kayda değışti (3)Tecerrüd aleminin şahı iken ne lazım Amr ü Zeyde köle olmak. (4)Bana davul ile gelen kadın gerekmez aşkı hemen tenhaca yerde ola. (5)Bahârî ehlileşme dediğın geçer gider de sakın hileye aldanma.

(Beyitte te‘ehhül şeklinde yazılan ifadenin sözlükte yazıldığı şekliyle, güzel he ile yazılmadığı görülmektedir.)

[4] ‘aşkı ola: ‘aşk ola / tenhâca yerde: tenhâ yerde (Ayşegül Pomakoğlu, *Bahârî Divanı: İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2013, s.222, G106/4)

[5] dedüñ: dedigüñ (Ayşegül Pomakoğlu, *Bahârî Divanı: İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2013, s.222, G106/5)

¹⁴⁶ (1)Berrak katıksız kırmızı şarap gibi olan dudakların cihan halkını sarhoş etti. (2)Cihan bağında sen servi boyluyu bir bakış görmeden hava kabarcıkları akarsuya göz olmuştur (3)Gören kişi siyah yaralar beni süsledi, der; Mecnun gördü ki kargalar üstüne üşüşmüş. (4)Su sesini ki taşara boşunadır sanma, şaraplar katı gönüllü olduğunu söyler. (5)Hayali, gam sayfasına gözyaşlarını dökme; hesap günü olunca bunu kim hesaplar

[3] yez-i zeyn etti: beni zeyn etti / gördü ki: gör ki (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.134, G24/3)

[4] cûyu şadâsı ki taşla: cûy şadâsın ki taşlara / gönülünü: gönüllü / şarâblar: âblar (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.134, G24/4)

[5] hesâblar: hişâlar (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.134, G24/5)

[Der-kenâr]

Feilâtün Mefâ‘ilün Feilün

1 Âh elinden zemân âdemiñ

Ki göge çıkdı burnu eñ keminiñ¹⁴⁷

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

1 “[Meminüñ] dil ‘aceb âvâresidir

Ölümlü hastası bî-çâresidir”

2 Cihânda kabza-i kavş-i murâdım

Meminiñ iki kaşı arasındır

3 Oñulmasun kıo gitsün dilde zaḥmıñ

K’anıñ şemşîr-i ‘aşkı yarasındır

4 [Nice] sevmeyeyin cân u gönülden

Yürekler vaşlası cân pâresidir

5 Ağarmışdır şakalı Hayretîniñ

Tarîkiñ eski yüzü karasıdır”¹⁴⁸¹⁴⁷ (1)Ah elinden, zamane ademin ki en kötüsünün burnu göge çıktı.¹⁴⁸ (1)Gönül Memi’nin acaba avaresi midir; ölümlü hastası(aşığı) çaresizidir. (2)Dünyada istek yayının sapıyım; Memi’nin iki kaşının arasındır. (3)Gönülde yaran şifa bulmasın, bırak gitsin ki onun aşk kılıcı yarasındır (4)Canıgönülden nasıl sevmeyeyim ki o yürekler parçası, can pâresidir. (5)Hayretinin sakalı ağarmıştır, yolun eski yüz karasıdır. Divanda 2. ve 3. beyitler yer değiştirmiş şekildedir. (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.199, G101)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Necâtî]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 “[Vâ'iz] sözüne isteyen elbetde 'ilâcı
Mey nûş idegörsün ki başar acıyı acı
- 2 [Dil] şîşe gibi nâzik ü şâfiydi dirîgâ
La'lüñ meyini içmegeli bozdu mizâcı
- 3 [Çîn] u Hıtan bacını boynuña mı aldıñ
Ey hâl-i ruhı memleket-i Rûm hârâcı
- 4 [Yüzü] kara gözleri ağ ola raķîbiñ
Sögmek nicedir bilmeziñ el-kışsa du'âcı
- [92b] 5 Geldükce seher karşı çıkar bunca dil ü cân
Kimdir dileyen dimeyen bârı ser-i kûyuña cârı
- 6 Ağyâr-ı bed-endîşi Necâtî depelerseñ
Fevt eyleme kim fırsatıdır geldi yamacı”¹⁴⁹

¹⁴⁹ (1)İlacı vaiz sözüne isteyen elbette şarap içedursun ki acı acıyı basar. (2)Eyvah ki gönül şîşe gibi halis ve nazıktır, dudaklarının şarabını içemeyeli mizacı bozdu. (3)Ey yüzündeki beni Rum memleketinin haracı olan sevgili, Çin ve Hıta haracını boynuna mı aldın? (4)Ey duacı, sözün kısısı sövmek nedir bilmem; akibin yüzü kara; gözleri ak ola. (5)Bunca gönül ve can sevgili geldikçe sabaha karşı çıkar, senin mahallende kadeh isteyen kimdir? (6)Necati, kötülük düşünen yabancıyı tepelersen kaçırma ki bu yamacına gelmiş fırsattır.

[2] içmeyeli: içmegeli (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.436, G640/2)

[3] Çîn u Hıtan: Çîn u Hıtenüñ (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.436, G640/3)

[4] yüzü kara gözleri: yüzi kara vü gözleri (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.436, G640/4)

[5] Bu beyit divanda bulunmamaktadır. (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.436, G640)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Kemâl Paşazâde]

Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlün

- 1 “Âlemde gam kişiye dem-â-dem gelür gider
Âdem mi var kim ‘âleme hurrem gelür gider
- 2 Bâr-ı belâyı her kişiye çekdirir felek
Kimdir ki bu cihâna müsellemler gelür gider
- 3 Nergis meger ki bildi vefâsız durur cihân
Bâğıñ yolunda gözleri pür-nem gelür gider
- 4 Göz yum bu cihândan aç gör ki kendü hâlîñe
Sen göz açub yumunca bu ‘âlem gelür gider
- 5 Âdem gerek ki adını ‘âlemde ańdura
‘Âlemde ad alur âdem gelür gider”¹⁵⁰

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Zâtî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 “Saçınıñ istedim bûyın şabâdan
Dedi miskîn yürü geç bu hevâdan
- 2 Su'âl etmez cebîn (u) kâkülünden

¹⁵⁰ (1)Gam dünyada insana her an gelir gider ki dünyaya neşeli gelip giden insan var mı? (2)Felek bela yükünü her kişiye çektirir, her kimdir ki dünyaya muhakkak gelir gider. (3)Nergis meger bildi ki dünya vefasızdır, onun için bağıñ yolundan gözleri nemli gelir gider (4)Bu dünyadan göz yum kendi haline gözünü aç gör ki sen gözünü açıp kapatıncaya kadar bu âlem gelir gider (5)İnsan gerek ki dünyada adını andıra, dünyada ad kalır insan gelir gider.

[2] Bâr-ı belâyı her kişiye çekdirir felek: her kişiye belâ yükünü çektirir felek (Yekta Saraç, *Kemâl Paşazâde Divan ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 202, s.180, G126/2)

[4] Göz yum bu cihândan aç gör ki kendü hâlîñe: Göz yum cihândan aç gözünü kendü hâlîñe / açub yumunca: yumup açınca (Yekta Saraç, *Kemâl Paşazâde Divan ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 202, s.180, G126/6)

[5] âdem gerek ki adını ‘âlemde ańdura: ceht it ki hayr ile ańalar halk aduñı / ad alur: adıdur alan (Yekta Saraç, *Kemâl Paşazâde Divan ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 202, s.180, G126/9)

Cevâb etmez baña aждан karadan

3 Muḥammed ümmeti kaldık ayakda
Şefâ‘at irmez ise Muştafâdan

4 Şu deñlü dilde mihriñ var kim ey meh
Kovarsıñ kapudan düşer bacadan

[93a] 5 Dem-â-dem Zâtîyâ sögüp nigâra
Tudağun ağızına añar du‘âdan”¹⁵¹

147

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Ḥayâlî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “[Ana] rahminde tenüm şol dem ki şûret bağıladı
Bir şanem yolında zünnâr-ı maḥabbet bağıladı
- 2 Gördü kim Mecnûn beni Âdemde yok resm-i vefâ
Vardı ol divâne vahşîlerle ülfet bağıladı
- 3 Maḥmil-i tâbûtda olur metâ‘ı bir kefen
Ol ki bir kaç gün fenâ dünyâda şöhret bağıladı
- 4 Genc-i zâta nefis ejderhâsın etdi pâsbân
Çün tılsım-ı adını üstâd-ı hıkmîet bağıladı
- 5 Yâd-ı la‘lûnle Ḥayâlî nûş eder hûn-ı ciger

¹⁵¹ (1)Sabah rüzgarından saçının kokusunu istedim, ey miskin bu arzudan vazgeç, dedi. (2)Alnın ve kakülünden sual etmez, bana aktan karadan cevap vermez. (3)Muhammed ümmeti, mustafa’dan şefaata ulaşmaz ise ayakta kaldık. (4)Ey ay yüzlü sevgili gönülde sevgin şu denli var ki kapıdan kovarsan bacadan düşer. (5)Ey Zati, daima sövüp sevgilinin dudağını dua ile anar.

[2] su‘âl etmez: su‘âl etdüm (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zati Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.16, G1026/2)

[4] dilde: mehde (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zati Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.16, G1026/4)

[5] añar: ańsun (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zati Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.16, G1026/5)

Gör ʔabîb-i hecr aña cânâ ne şerbet bağıladı”¹⁵²

148

Ve lehu eyzân

[Gazel-i Hayretî]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Nice bir ağlayayın derd ile her gâh meded
Yâ nice bir diyeyin âh meded vâh meded
- 2 Yazaram dûd-ı siyâh ile felek şafhasına
Her kaçan âh ederim derd ile ey mâh meded
- 3 Göricek dedi dehânîñla gönül zülfeynîñ
Sizi dil-ğastelere eylemiş ol şâh meded
- 4 Ey şanem gel meded eyle eşigîñ ģastasıyuz
Nice bir çağıralum hey meded Allâh meded
- 5 Ģayretî baña meded ermedi bir kimseden âh
Toludur gerçi şadâm ile cihân âh meded”¹⁵³

¹⁵² (1)Şu zaman ki ana rahminde benim şekil buldu, put gibi bir sevgilinin yolunda aşk kuşağı bağıladı. (2)Mecnun beni gördü ki insanda vefa alameti yok, o divane gitti vahşilerle dost oldu. (3)O ki birkaç gün fani dünyada şöhret buldu, tabut mahmilinde malı bir kefen olur. (4)Kendi hazinesine nefis ejderhasını bekçi yaptı çünkü adının tılsımını bilgelik üstadı bağıladı (5)Hayali, dudaklarının hatırasıyla ciğer kanını içer; ey sevgili gör ki ayrılık doktoru ona Ne şerbetler verdi?

[1] yolında: yâdına (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.421, G61/1)

[2] gördü kim Mecnûn beni: gördü Mecnûn kim beni (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.421, G61/2)

[3] ol: şol (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.421, G61/3)

[4] zâta: cânâ / tılsım-ı adını: tılsım-ı âdemi (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.421, G61/4)

¹⁵³ (1)Derd ile her zman çokça ağlayayım ya nasıl diyeyim ah meded vah meded? (2)Ey ay yüzlü sevgili, her ne zaman ki ah ederim derd ile felek sayfasına siyah duman ile yazarım (3)Gönül ağzınla iki zülfünü görünce o şah sizi aşıklara imdat eylemiş, dedi (4)Ey put kadar güzel sevgili, eşiginin hastasıyız, gel yardım eyle, nice bir çağıralum hey meded (5)Hayreti ah ki bana bir kimseden yardım ulaşmadı, gerçi sesim ile dünya doludur ah ki yardım et.

[1] nice: neçe (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.159, G38/1)

[3] sizi: seni (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.159, G38/3)

[4] Allâh meded / nice: nece (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.159, G38/4)

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- [93b] 1 “Olsam n'ola okuña nişân ey kaşı kemân
Meydân-ı gamda kaldı tenimde bir üstüh^vân
2 Açmañ füsürde dillere tomâr-ı şî'rimi
Gül defteri açılmaz inen olıcağ hazân
3 Yügrügi olana yine meydân durur bugün
Gelsün berü bu tab'im ile kılsun imtihân
4 Dağ-ı gamiñ tenimde siperdir çü gam değil
Ger ta'n taşın atsa baña cümleten cihân
5 Ğam yime her taraftan atarlarsa saña taş
Sen şâh-ı mîvedâr olıgör Hayretî hemân”¹⁵⁴

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Mesîhî]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 “Her cânibe hercâyî güzeller kim aqarlar
Ğayrıları şuya vü meni oda yaqarlar
2 Serhoş şanuban maħkeme-i gülşen içinde

¹⁵⁴ (1)Ey keman kaşlı sevgili, gam meydanında tenimde bir kemik kaldı okuna hedef olsam bundan ne çıkar? (2)Kati gönüllü kimselere şiir tomarımı açmayın, ifşa etme şiir tomarımı açmayın, ifşa etmeyin, sonbahar olunca gül defteri pek açılmaz (3)Yügrüğü(iyi koşan atı) olana bugün yine meydan durur, yakına gelsin bu yaradılışla imtihan kılsın. (4)Eğer dünya bütünüyle taşını atsa beni ayıplasa gam yaran tenimde siperdür çünkü gam değil. (5)Hayreti, sana her taraftan taş atarlarsa üzülme, sen hemen meyveli dal oluver.

[3] gelsün berü bu tab'im ile kılsun imtihân: gelsün bu esb-i tab'im ile etsün imtihân (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.359, G364/3)

[4] ta'n taşın atsa: ta'ne taşın ata (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.359, G364/4)

Şebnemler üşüb goncenîñ ağzını kôşarlar

3 Gülşende sebû ile kâtı baş kôşar ancak

Vallâhi şurâhîyede bir kulp daşarlar

4 Kılmağa meremmet bu kühene kûbbe-i çarhı

Encüm deyü her gece nice mîh kâşarlar

5 Erkân-ı kâlenderlere tolaşma kim anlar

Şol tahta çıkan pâdişeh tahta kâşarlar

6 Ğafletde iken alma Mesîhîyi eyâ mevt

Epsem uyuyan kişîye hiç el mi yokarlar”¹⁵⁵

151

[Der-kenâr]

Mefûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1 Dersen gönül o mâhına zülfünde bend olam

Dimez mi senge nâgâh esîr-i kemend olam¹⁵⁶

152

Kâmî Çelebi Rast

[Murabba‘]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

¹⁵⁵ (1)Sebatsız güzeller ki her yöne başkaları suya akarlar ve bebi ateşe yakarlar (2)Çiy taneleri gül bahçesi mahkemesi içinde sarhoş sanıp üşüşüp goncanın ağzını koklarlar (3)Gül bahçesinde testi ile açık baş kôşar vallahi sürâhi ye de bir kulp takarlar. (4)Bu eski feleğin kubbesini tamir etmek için her gece yıldızlar diye çok çivi çakarlar. (5)Kalender erkanlarına dolaşma ki anlar şu tahta çıkan padişahı maskaraya alırlar. (6)Ey ölüm, Mesîhi’yi gaflette iken alma; sessiz uyuyan kişîye hiç el sürerler mi?

Üçüncü beyitte “sebû ile” şeklinde yazılan kelimenin sözlükteki (سبو) şekliyle yazılmadığı görülmektedir.

Bunun yanında Beşinci beyitte “taht” şeklinde yazılan kelimenin sözlükteki (تخت) şekliyle yazılmadığı görülmektedir.

[3] gülşende: meclisde (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.152, G57/5)

[4] kühene: kühen (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.152, G57/6)

[5] tolaşma kim: tolaşma ki (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.152, G57/2)

[6] epsem uyuyan kişîye hiç el mi yokarlar: hiçbir kişîye uyur iken hiç el mi yokarlar (Mine Mengi, *Mesîhi Divanı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1995, s.152, G57/7)

¹⁵⁶ (1)Gönül, o ay yüzlüye saçında bend olayım dersin sana ansızın kemendin esiri olayım demez mi?

[94a] 1 ‘İzzetiñ haqqıçün Allâhım

Kimseyi derde mübtelâ etme

Yârini ya‘ni ‘âşık-ı zârıñ

Yâd kimseyle âşinâ etme

2 Burc-ı Keyvânı yakmasun âhım

Alma âhım esirge ey mâhım

Muştafâ ‘aşkına bağışla baña

Ne günâh ettimse Allâhım¹⁵⁷

153

[Der-kenâr]

Zâtî

Fe‘ilâtün Fe‘lâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 “Beni kurbânıñ edin urma bıçağıñ ğaneme

Ne bilür yoluña cân virmegi ol bir meleme”¹⁵⁸

154

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hâverî]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Feilün

1 Gözüm ki bezm-i ğamıñda piyâle olsa gerek

O bezm içinde serâyende nâle olsa gerek

2 Derûn-ı dilde olan kanlu kanlu peykânıñ

Bu bezm-i ğamda baña berk-i lâle olsa gerek

3 Bu katre katre yaşımcün çe var çe yok dimesin

¹⁵⁷ (1)Allah’ım izzetin hakkı için kimseyi derde mübtela etme senin yârin olan ağlayıp inleyen aşığını yabancılarla aşına etme. (2)Ahım Keyvan burcunu yakmasın, ey ay yüzlü sevgilim ahımı alma, esirge. Allah’ım ne günah ettimse Mustafâ aşkına bana bağışla.

¹⁵⁸ (1)Beni kurbanın edin, bıçağını koyuna vurma; yoluna can vermeyi o meleyen koyun ne bilir?

[1] urma: çalma (Çavuşoğlu Mehmed- Tanyeri M. Ali, *Zati Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1987, s.216, G1342/1)

Bahâr-ı hüsne şanma anı jâle olsa gerek

- 4 Şaķın şaķın bıçağın üstüñâna ırgürme
Ki öliceķ itüñe ol nevâle olsa gerek
- 5 Şi' rde Hâverî müy-ı miyânınñ ańsa n'ola
Çün i'tibâr gazelde hayâle olsa gerek¹⁵⁹

155

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hâverî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Deheniñiz görünür ğonce ser-i mâr baña
Ruĥlarıñsız gül-i nevreste gelür ĥâr baña
- 2 Parelendim nice kez mareke-i 'aşkıñda
Daĥı ĥapuñda şehâ olmadı tîmâr baña
- 3 Öyle za'f erdi seni beklemeden ĥapuñda
Ki gelür bâr-ı girân sâye-i divâr baña
- 4 Dil-i senginini şu gibi aķıtdım yâriñ
Bu kerâmet yeter idenlere inkâr baña
- 5 Beni ĥo yârla varsen Mısıra sultân ol
Cümle 'âlem saña ey Hâverî ol yâr baña¹⁶⁰

¹⁵⁹ (1)Gam meclisinde gözüñ kadeh olsa gerek, o meclis içinde nale söyleyen inleyen olsa gerek. (2)Gönlün derinliklerinde olan kanlı kanlı peykanın bu gam meclisinde bana lale yaprağı olsa gerek. (3)Bu damla damla yaşım için ne var ne yok demesin, güzelliķ baharına onun şebnem olacağını sanma. (4) Bıçağını sakın kemiğine erişirme ki ölünce itine o nevale olsa gerek. (5)Haverî, şiirde ince bellini ansa bunda şaşılacak bir şey yoktur çünkü gazelde itibarın hayalde olması gerek?

¹⁶⁰ (1)Ey gonca, yanaklarıñsız yeni yetişmiş gül bana diken gibi gelir; ağzınız bana yılanın başı gibi görünür.(2) Ey şah, aşkının savaş meydanında çok kez parçalandım; bana daha senin kapında tîmar olmadı. (3) Seni kapında beklemekten dolayı öyle zayıfladı ki bana duvarın gölgesi ağır bir yük gibib gelir. (4) sevgilinin taş kalbini su gibi akıttım bana inkar edenlere bu keramet yeter. (5)Ey Haverî, beni sevgili ile bırak var ğit sen Mısır'a sultan ol; bütün alem sana o yar bana

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Muḥzırzâde Fikrî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- [94b] 1 Yâri gör kanımı şarâp eyler
Dil-i sûzânımı kebab eyler
- 2 Ḥam-ı zülfini çenge benzetsem
Çaluben sînemi rebâb eyler
- 3 Çeküben zülfini zeyl üzre
Degmesün göz deyü nikâb eyler
- 4 Göricek yâri aḡar gözüm yaşı
Şebnemi zâḡir âfitâb eyler
- 5 Eşk-i Fikrî eger aḡarsa müdâm
Nice merdüm evin ḡarâp eyler¹⁶¹

Ve lehu eyzan

[Mesnevi]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ey baña cevriñi nihâyet eden
Göñlümün gözünü ḡâret eden
- 2 Beni ‘âlemlere melâmet eden
‘Âleminde özi ferâḡat eden
- 3 Ğam verip ḡam-güsârım olmazsın

¹⁶¹ (1)Yâri gör ki kanımı şarap eyler, yanık gönlümü kebab eyler. (2)Saçının kıvrımını çenge benzetsem sinemi çalıp rebab eyler. (3)Zülfünü uzatarak çekip göz değmesin diye örter. (4)Sevgiliyi görünce gözyaşlarım akar, Güneş çiy tanelerini meydana çıkarır. (5)Fikri'nin gözyaşları eğer daima akarsa birçok insanın evini harap eyler.

Nakşı geçtik nigârım olmazsın

4 Bilmem adın ki ola evrâdım

Adın ile şeref bula yâdım¹⁶²

158

[Müfred]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Serîr-i saltanat bâd-ı hevâdır pâydâr olmaz

Yazılmış işbu ma'nî pâye-i taht-i Süleymâna¹⁶³

159

[Müfred]

Merdümî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Gel ey şimşâd-kâmet gonca-leb gül-ruḥ cihân içre

Benefşe içelüm zerrîn kadeḥle gülsitân içre¹⁶⁴

160

[Müfred]

Baba Çelebi Efendi

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1 İkimiz bir şem'a döndük ey fûrûzende cemâl

Saña yakmak ḥaslet oldu baña yanmaklık ḥişâl¹⁶⁵

¹⁶² (1)Ey bana eziyet etmeyi son dereceye ulaştıran, gönlümün gözünü yağmalayan, (2)Beni alemlere ayıplayan, aleminde özü terk eden (2)Hem gam verip hem gamı ve kederi defeden gam ortağım olamazsın, nakşı geçtik nigarım olamazsın (3)Adını bilmem ki virdlerim ola, yadım senin adın ile şeref bula.

¹⁶³ (1)Saltanat tahtı, heves rüzgarıdır, kalıcı değildir; bu mana Süleyman'ın tahtının ayaklarına yazılmış.

¹⁶⁴ (1)Ey şimşir boylu, gonca dudaklı, gül yüzlü sevgili dünya içine gel; gül bahçesine karşı altın kadehle menekşe içelim

¹⁶⁵ (1)Ey parlak yüzlü sevgili ikimiz bir muma döndük, sana yakmak bana yanmaklık haslet oldu.

161

[Der-kenar]

[Ahmed Paşa]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Dâmeniñ çek hâr elinden gel sen âhımdan şakın

Şad hezârân cübbe-i gül çâķ olupdur bâddan”¹⁶⁶

162

[Der-kenar]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1 Yâr ile ikimiz gül-i nesrine beñzeriz

Ben benzemeyeli beñzerim ol hoş ķoķunla¹⁶⁷

163

[Müfred]

Emrî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Çünkü bir ‘âşık daķı istersin ey şeh kendüñe

Gözlerüñ cellâdı tîg ile iki etsün beni”¹⁶⁸

164

[Müfred]

Zâtî

¹⁶⁶ (1)Ey gül, diken elinden eteğini çek, sen gel ahımdan sakın; yüz binlerce gül cübbesi rüzgardan yırtılmıştır.

[1] Şad hezârân: Kim hezârân (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.278, G240/7)

¹⁶⁷ (1)Sevgili ile yaban gülüne benzeriz, ben o hoş kokunla benzemeyli benzerim.(?)

¹⁶⁸ (1)Ey şah, kendine bir aşık daha istersen gözlerinin celladı kılıç ile beni ikiye ayırsın.

[1] gözlerüñ: gamzeñüñ (M.A. Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.411, Muk.483/2)

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 “Şîşe-i hier olsa yerüm n’ola mânend-i gül-âb

Ey felek bir tâze-ter gülden çıkardıñ sen beni”¹⁶⁹

165

[Müfred]

Nazîre

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şîşe-i hier olsa yerim n’ola manend-i ‘arağ

Ey felek bir lebleri mülden çıkardıñ sen beni¹⁷⁰

166

[Müfred]

Hakkı

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Feulün

1 Seni ben ey pir âdem şanurdım

Dil-i divâneye merhem şanurdım¹⁷¹

167

[Der-kenar]

Sehere-yi bî-hayâ

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Feilün

1 Mûnis olan gözüm cemâliñ ile

Ol kaçan kıatlanur hayâliñ ile

¹⁶⁹ (1)Ey felek, yerim gül suyu gibi ayrılık şîşesi olsa bundan ne çıkar, sen beni pek körpe bir gül olan sevgiliden çıkardın [1] çıkardıñ: çıkarduñ (Akdeniz Metin, *Tab‘i’nin Mecmu‘a-ı Eş‘arı (İnceleme Metin)*, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2016, s.261). Bu beyit Zati divanında bulunamadı.

¹⁷⁰ (1)Ey felek, yerim ayrılık şîşesi olsa bundan ne çıkar, sen beni dudakları şaraptan olan bir sevgiliden çıkardın.

¹⁷¹ (1)Ey pir, ben seni adem şanırdım; divane gönüle merhem şanırdım.

2 Gele inşâf eyle bari

Ayrılık bir midir vişâliñ ile¹⁷²

168

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Hayretî]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 “Ben seniñ eşigini mesned-i ‘izzet bilürem

Ayağıñ tozunı sertâc-ı sa‘âdet bilürem

2 Baş ile cânı nişâr etmege yolunda seniñ

Dostum başım için cânıma minnet bilürem

3 Yârdan ben nice vuşlat umayın kim yañılup

Ger öpem eşigi taşını hıyânet bilürem

4 Şimdi bir hâlete ergürdi beni hicriñ kim

Ayda bir gün yüzüñi görmegi vuşlat bilürem

5 Hayretî görmedim ammâ ki ferâsetle hele

Bu ‘âdem mülkini bir gûşe-i vahdet bilürem”¹⁷³

169

[Kıt’a]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

[95a] 1 Rûh-i şânî demiş idim evvel

¹⁷² (1)Yüzünün güzelliği ile sana alışmış olan gözüm hayalin ile nasıl katlanır (2)Gel insaf eyle bari, sana kavuşmak ile ayrılık bir midir? (Hayasız Sihirbazlar)

¹⁷³ (1)Ben senin eşigini yücelik makamı bilirim, ayağının tozunu saadetin baş tacı bilirim. (2)Dostum, başım için senin yolunda baş ile canı saçmayı canıma minnet bilirim. (3)Ben yanılıp sevgiliden nasıl kavuşma umayım ki eğer eşigini taşını öpsem onu hıyanet bilirim. (4)Şimdi ayrılığın ki beni bir hallere ulaştırdı, ayda bir gün yüzünü görmeyi kavuşma bilirim. (5)Hayreti, görmedim ama tez anlayışla ben yokluk ülkesini bir vahdet köşesi bilirim.

[4] hicriñ: fûrkât (Mehmet Çavuşoğlu,-M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.304, G278/3)

Şonra bildim ki rûh kendisisin

2 Gel begim gel şu serv-i kıaddin için

Doğrı söyle kimin efendisisin

3 Ey gözüm nûrî serv-i âzâdem

Gittim uş himmet-i ricâl ile

4 Sensiz yine dileğim harâm oldu

Âhiret hakkını helâl eyle¹⁷⁴

170

[Kıt'a]

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün

1 Beni 'aşkında öldür ey felek

Mübtelâ etme bir nigâra dağı

2 Fülk-i dil çıkmadı kenâra dağı

Mevc-i gam kıldı(?) bir kenâra dağı¹⁷⁵

171

[Müfred]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1 'Âfiyet ol kişiniñ canına kim bir güzeli

Gece pehlûya çeküp ertesi hamâme düşer¹⁷⁶

172

Ve lehu eyzan

¹⁷⁴ (1)İlk önce ikinci ruh demiştim sonra bildim ki ruhun kendisisin gel beyim şu servi boyun için gel, doğru söyle, kimin efendisisin? (2)Ey gözümün nuru servi boylum, şu makam mevki sahiplerinin himmetiyle gittin, yine sensiz dileğim haram oldu, ahiret hakkını helal et.

¹⁷⁵ (1)Ey felek, beni aşkında öldür; bir başka sevgiliye mübtela etme. Gönül gemisi kenara çıkmadı, gam dalgası ile bir kenara vurdu.

¹⁷⁶ (1)Afiyet o kişinin canına ki bir güzeli gece pehluya çekip ertesi hamama çeker.

[Der-kenar]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 bilürin cev̄r (ü) cefâ eylersin

Bâri ‘âlemde vefâ resmini bünyâd etme¹⁷⁷

173

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Cevr eyle diyesin ol kim idesin vefâ

Zirâ ki her sözüme idersin benim ‘inâd¹⁷⁸

174

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Ey ğonce sen gülü kaçan âdem semen kaçar

Yâ gül kaçar kucan seni yâ yâsemen kaçar¹⁷⁹

175

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

- 1 Egerçi cân u dil naḳdini yoluñda râygân ettim

180

¹⁷⁷ (1)[...] bilirim eziyet edersin, bari alemde vefa resmini yapma.

¹⁷⁸ (1)Eziyet et diyesin öyle ki vefa edesin zira ki benim her sözüme inat edersin.

¹⁷⁹ (1)Ey gonca, sen gülü adem ne vakit semen kaçar, seni kucaklayan ya gül kaçar ya yasemen kaçar.(Tekerleme)

¹⁸⁰ (1)Eğer ki can ve gönül nakdini yolundan bedava verdim [...]

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün

- 1 Bir kilindir süciye artuğ şu katar
Ademi meyhâneci kafır eder [...] ¹⁸¹

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

- 1 İleti üz üz İbrâhîm
Biz gibi ihtiyârı değil ¹⁸²

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Feûlün

- [95b] 1 Başuma tâc ve tâcuma gühersin
Gönülde gözgüsün gözde başarsın
2 İçüme derd ve derdüme devâsın
Tenüme cân cânuma belâsın
3 Gerekir şaklamak sözde terâzu
Ki döndürmez dinlesem zûr bâzu ¹⁸³

¹⁸¹ (1) Bir küçük testi şaraba artık su katar, insanı meyhaneci kafır eder [...]

¹⁸² (1) İleti üz üz biz gibi ihtiyârı değil.

¹⁸³ (1) Başıma tac ve tacıma elmassın; gönülde aynasın, gözde basarsın. (2) İçime dert ve derdime devasın; tenime can, canıma belasın (3) Döndürmez denilse kuvvetliyi sözde terazu saklamak gerektir.

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Feulün

1 Bulmaz kişi hülleyle göge râh

Dönülmez kimseye efsûn ile mâh¹⁸⁴

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Zâtî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 “Her gece bir câyı rûşen eylemektür niyyetiñ

Gün gibi hercâyisin bildik seniñ mâhiyyetiñ

2 Eyle şevkıñ var durur her-câyîlikdan ey şanem

Şem'i olurduñ eliñden gelse her cem'iyetiñ

3 Dostum ehl-i velâyet etse bari hağ seni

‘Âlemi bir demde seyrân eylemekdir himmetiñ

4 Minnet etme öldürür Zâtîyi bir gün deyü

Fırkat anı öldürür yanıñda kılsun minnetin”¹⁸⁵¹⁸⁴ (1) Kişi hülleyle göge yol bulamaz, kimseye ay ve efsun ile dönülmez.¹⁸⁵ (1)Senin niyetin her gece bir mekanı aydınlatmaktır, güneş gibi yerinde durmazsın, senin mahiyetini şimdi bildik. (2)Ey sanem, hercayilikten öyle ışığın vardır; elinden gelse her cemiyetin mumu olurdun. (3)Dostum, Allah seni bari velayet ehli etse himmetin alemi bir zamanda dolaşmaktadır. (4)Zatiyi bir gün öldürür diye minnet etme, ayrılık onu öldürür minnetin yanında kalsın.[1] niyyetiñ: himmetiñ (Tarlan Ali Nihad, *Zati Divanı (Edisyon Kritik Ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı (2.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, s.207, G703/1)[2] eyle şevkıñ var durur her-câyîlikdan ey şanem: ey kamer her-câyîlikdan şöyle şevkıñ var seniñ Tarlan Ali Nihad, *Zati Divanı (Edisyon Kritik Ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı (2.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, s.207, G703/2)[4] minnet etme öldürür Zâtîyi bir gün deyü: Minnet etme tıgün ile Zâtîyi öldürmeği Tarlan Ali Nihad, *Zati Divanı (Edisyon Kritik Ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı (2.Cilt)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, s.207, G703/5)

181

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Çün iş açıldı ne hâşıl pusudan
Kilimin çıkarır her kişi şudan¹⁸⁶

182

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Almazam âb-ı hayât olursa destinden ayak
Geçdik andan fâriğ ol dutdı halilüm gelmesen¹⁸⁷

183

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Degil bir kısım her şâhşın ezelde
Berâber bitmedi beş parmak elde¹⁸⁸

184

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

¹⁸⁶ (1)Her kişi sudan kilimini çıkarır çünkü iş açıldı, pusudan ne çıkar.(Pusudan bir şey elde edilemez.)

¹⁸⁷ (1) Ab-ı hayat olursa da elinden kadeh almam; dostum, gelemesen de ondan geçtik, rahat ol.

¹⁸⁸ (1)Her şahsın kısım ezelde bir değil, beş parmak elde beraber bitmedi.

- 1 Beşikden gitmedi dahı gurûrun
Dirîgâ ‘aşk içinde yok huzûrun¹⁸⁹

185

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feûlün

- 1 ‘Îtâb aşdıķca ĥadden cenge döner
Ėatı oldukķa toprak senge döner¹⁹⁰

186

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feûlün

- 1 Vefânîñ evveli ger bârlıķdır(?)
Cefânîñ âĥiri bîzârlıķdır¹⁹¹

187

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feûlün

- 1 Her iş vakti erişmeyince bitmez
Bunu bilen kişi bî-vaķit iş etmez¹⁹²

¹⁸⁹ (1) Gururun daha beşikden gitmedi; eyvahlar olsun, aşk içinde huzurun yok.

¹⁹⁰ (1) Azarlama sınırı aşıkça kavgaya döner, toprak katı oldukķa taşa döner.

¹⁹¹ (1) Vefanın evveli [...] cefanın sonu bıkmışlıktır.

¹⁹² (1) Her iş vakti erişmeyince bitmez, bunu bilen kişi vakitsiz iş etmez.

188

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

- 1 İki dilber gözedende dil olmaz
İki kıble tapanlar âkîl olmaz¹⁹³

189

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Aladur 'aşk-bâzı merd olanlar
Ne bilsün nâle-i bî-derd olanlar¹⁹⁴

190

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Hurûsı gör ki bî-vakıt ölse nâgâh
Çalarken kayid(?)baş oynar ey şah¹⁹⁵

191

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Eger reddi ola vü ger kabulü
Gerekmez kim ola mihmân fuzûlî¹⁹⁶

¹⁹³ (1)İki dilber gözeden kişide gönül olmaz, iki kıbleye tapanlar akıllı olmaz.

¹⁹⁴ (1)Aşk-bazlıkta merd olanlar aladır, dertsiz olanlar inlemeyi ne bilsin?

¹⁹⁵ (1)Ey şah, horozu gör ki ansızın vakitsiz ölse [...] çalarken baş oynar.

¹⁹⁶ (1)Eğer reddi ve kabulü olsa misafirin fuzuli olması gerekmez.

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Deger mihmân sekiz göstermişiz yer
 Konuğ umduğu olmaz bişürdüğü yer¹⁹⁷

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feulün

- 1 Çü mihmânız kapında nişedir sed
 Kerem ehli konuğı eylemez redd¹⁹⁸

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Yavuz tıflıñ hûyunı dâyeden şor
 Yavuz hem-sâyeyi hem-sâyeden şor¹⁹⁹

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

[96a] 1 yürüyüb şu içince

¹⁹⁷ (1)Değerli misafire sekiz yer gösteririz, konuk umduğunu değil pişeni yer.

¹⁹⁸ (1)Çünkü kapında misafiriz, bu engel niçindir; kerem ehli konuğı reddetmez.

¹⁹⁹ (1)Kötü çocuğun huyunu dadısına sor, kötü komşuyu kötü komşudan sor.

Mihnet köprüsünden er geçince²⁰⁰

196

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

- 1 görür 'âri olan aç
El açmakdan (hisse?) ħor u muhtâc²⁰¹

197

Ve lehu eyzan

[Gazel-i Emrî]

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün

- 1 “Tob-ı ğabğabla qal'asın cânıñ
Yıkmağa kıl parankı müjgânıñ
2 Geceyi gündüze katup geliyor
Ruĥuña ĥaţţ-ı 'anber-efşânıñ
3 Deheniñ ĥoĥkasındaĝı dürden
Diş şırıtmadı hîç dendânıñ
4 Qatı âhen-dil imiş ey qaşı yâ
Sîne zahmın acıtdı peykânıñ
5 D'avâ-i 'aşq ider bugün Emrî
Eline girdi gibi dâmânıñ”²⁰²

²⁰⁰ (1) [...] yürüyüp su içince mihnet köprüsünden er geçince

²⁰¹ (1) [...] görür özgür olan aç, el açmaktan hisse hor ve muhtaç (hisse?):

²⁰² (1) Çene topuyla canın kalesini yıkmak için kirpiklerinin parankını (suyu iyi verilmiş kılıç) kullan. (2) Yüzüne anber saçan ayva tüyleri gündüzü geceye katıp geliyor. (3) Ağzının hokkasındaki inciden hiç diş göstermedi. (4) Ey yay kaşlı sevgili, demirden gönlün katıymış, peykanın sinemin yarasını acıttı. (5) Emri bugün eteğin eline girdi gibi aşk davası eder.

[3] şırıtmadı: şiritmedi (M.A.Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.157, G287/3)

[5] D'avâ-i 'aşq ider bugün Emrî: Emri gonca lebine öykündi / eline girdi gibi dâmânıñ: ağzını kana yudu bâd anun (M.A.Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.157, G287/5)

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Şu su kim tiz aķa köprü yakar ol
Fırın kim germ ola ekmek yakar ol²⁰³

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Alur eyeli 'avret bu yapudan
Ki düşer bacadan kovsan kapudan²⁰⁴

Ve lehu eyzan

[Der-kenar]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kapuñda itin oldumsa uluduñ dime sultânım
Göge ererse de başım yine yoluñda ĥaşı'im ben²⁰⁵

Ve lehu eyzan

[Gazel-i 'Amrî]

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 “[Şol karşıdan] görünen âfet kıyâmet ancak
[Biñ nâz ile] şalınan ol serv-kâmet ancak

²⁰³ (1)Şu su ki hızlı akınca köprü yıkar, fırın ki cıcsk olunca ekmek yakar.

²⁰⁴ (1)Sahipli avret bir yapıdan alır ki kapıdan kovsan bacadan düşer.

²⁰⁵ (1)Sultanım, kapıda itin oldumsa uludun deme; başım göge ererse de yine yolunda tozum.

- 2 [‘Uşşâk-ı mey]- perestüñ gelmezse meclisine
[Zâhid] selâmet olsun bunlar melâmet ancak
- 3 [Şîşe] şikeste olsa durmaz içinde çün âb
[Göñlüm] şınıklığına yaşum ‘alâmet ancak
- 4 [Hercâyîler] seversin gel tövbe eyle ey dil
[Her] işlenen günâhıñ sonu nedâmet ancak
- 5 [Biñ kez] ölür dirilir fırkat gününde ‘âşık
[Dilber] firâkı ‘Amrî rûz-ı kıyâmet ancak’’²⁰⁶

202

[96b]

[Murabba‘-ı Yahyâ]

- 1 Ey kızılbaş ile torlaklar başı sersem seme
Kendüni iki cihânda bu‘di-i kâri’ eyleme
Tâciñ ile âlet-i hengâme olma ‘ âleme
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhım deme
- 2 Şâh-ı Îrânım diyü mülke(?) idersin iftiḥâr
Bir iki virânıñ baykuşu olduñsa ne var
Bâcını(?) terk eyle gel olmak dilerseñ tâcdâr
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhım deme
- 3 Yâ muṭî ol yâ şavaş eyleyi kıl terk-i vaṭan
Halk arasında ne yüz ile gezersin böyle sen
Gel beri şeyṭân gibi sürülmedin dergâhdan
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhım deme
- 4 ‘Âlem-i ma‘nîde olduñ ey dünyâlar gövdeni

²⁰⁶ (1)Şu karşıdan görünen afet ancak kıyamettir, bin naz ile salınan ancak o servi boyludur. (2)(Ey) zahid, sürekli şarap içen aşıkların meclisine gelmezse selamet olsun bunlar ancak melamettir.(3) Şişe kırık olunca içinde su durmaz, gönlümün kırıklığına alamet ancak yaşımdır. (4)Ey gönül, hercayiler seversin gel tövbe eyle; işlenen her günahın sonu ancak pişmanlıktır. (5)Amri, aşıklar ayrılık gününde bin kez ölür dirilir, dilber ayrılığı ancak kıyamet günüdür. [5] fırkat gününde: fırkat şebinde (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul 1979, s.89, G53/5)

Teñriniñ merdûd on iki imâmıñ düşmeni
Saña yardımcı olurdu sevseler onlar seni
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhim deme

- 5 Rûh-ı pâk-ı haydar ervâh-ı evlâd-ı resûl
Kerbelâ senden seni sürdü bizi etdi qabûl
Var kıyâs eyle nesin ey bî-mezâk u bî-uşûl
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhim deme
- 6 Diñle Yahyâ sözünü küfrünü qo imâna gel
Âsitân-ı hazret-i sultân-ı ‘âlî şâna gel
Hânqâh-ı ma‘denü’l-işşandır dervîşâne gel
Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhim deme²⁰⁷

203

Ve lehu eyzan

[Kaside-i Yahyâ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 “Çekelüm gün gibi aq sancaq ile şarka çeri
Kara topraqa qaralım kıralım sürh-seri
- 2 İnmeysesün mülhid ile Râfızîniñ başından
Gürz ile tîğimiziñ zammeleri kesreleri
- 3 Keselim aşlı ile şâh-ı vücûdun şâhim
Uralım cümle teberrâyiye tîğ ü teberi
- 4 Çâr Yâruñ *rağiya’llâhu te‘âlâ ‘anhüm*
İntikâmın alalım qahr idelüm ehl-i şeri

²⁰⁷ (1)Ey kızılbaş ve hergeleler başı sersem budala, aleme tacın ile kavga, gürültü aleti olma, cihan şahının kölesi ol ben de bir şahım deme. (2)İran şahıyım deyi aleme iftihar edersin bir iki viranın baykuşu oldunsa ne var? Taç sahibi olmayı istersen gel, harcını terk eyle, cihan şahının kölesi ol ben de bir şahım deme. (3)Ya itaat eden ol ya savaş eyle, vatanı terk et; sen böyle halk arasında ne yüz ile gezersin? Yakına gel, şeytan gibi dergahtan sürülmedin, cihan şahının kölesi ol ben de bir şahım deme. (4)Haydarın temiz ruhu ve resul evladının ruhları, Kerbela senden seni sürdü bizi kabul etti; ey zevksiz ve asılsız var kıyas eyle nesin? Cihan şahının kölesi ol ben de bir şahım deme. (5)Yahya sözünü dinle, küfrünü bırak, imana gel; şanı yüce sultanın huzurunun eşğine gel; ihsan cevheri tekkesine dervişe yakışır surette gel; dünya şahının kölesi ol, ben de bir şahım deme.

- 5 Boğazını alalım bahır gibi surh-seriñ
Geçelüm taht-ı Süleymânî ile Üsküderi
- 6 Râfızî şâhını mât eylemek için fi'l-hâl
Sürelim atımızı naṭ'-i cihânda ileri
- 7 Gece gündüz getirür kendüye nûrâniyyet
Mâh-ı tâbân ile hûrşîd-i cihânîñ seferi
- 8 Yel gibi atlar ile tayy-i mekân eyleyelim
Koyalım 'ayn-ı 'adûya bu ğubâr-ı kederi
- 9 Açalım şark ilini mihr-i cihân-tâb gibi
Tâbi' oldu bize Şîrvân iliniñ şîr-i neri
- 10 Çıka geldi gözünüñ nûru 'Acem şâhınıñ
Uçdı şâhîn gibi açdı periye bâl (ü) peri
- 11 Haḫ Ta'âlâdan aña nûr-ı hidâyet indi
Fırka-i dâlden oldu beri geldi berî
- 12 Gül ü nergis gibi gönlüm gözüm açıldı hemân
Yankulandı dil-i virânede bu şenlik haberi
- 13 Aluruz tâcını tahtını bu kerre şâhîñ
Himmet etsün bize 'Oşmân iliniñ gerçek eri"²⁰⁸

²⁰⁸ (1)Güneş gibi ak sancak ile doğuya asker sevkedelim, kızılbaşı kiralım, kara toprağa karalım. (2)Allah'ı inkar eden dinsiz ile Rafizi'nin başından gürz ve kılıcımızın zamme ile kesreleri inmesin. (3)Vücut dallarını aslı ile keselim, kılıç ve baltaları cümle ehlibeyte düşman olanlara vuralım. (4)Dört dostun(radiyallahu teala anhüm) intikamını alalım, şer ehlini kahredelim. (5)Kızılbaşın(Safevî ordusunun) deniz gibi boğazını(iki kara kıta arasındaki deniz) alalım Süleyman tahtı ile Üsküdar'ı geçelim. (6)Rafizi şâhını mat etmek için hemen dünyanın satranç tahtasından(yeryüzünden) atımızı cihanda ileri sürelim. (7)Cihanın güneşi ile parlayan ayın seferi kendisine gece gündüz parlaklık getirir. (8)Yel gibi atlarla tayy-i mekan eyleyelim, bu keder tozunu düşmanın gözüne koyalım. (9)Doğu ülkesini (İran) dünyayı aydınlatan güneşi gibi açalım, Şirvan eyaletinin erkek aslanı (Şirvan valisi Ellkas Mirza) bizim hakimiyetimiz altına girdi. (10)Acem şahının (Şah İsmail'in) gözünün nuru şahin gibi periye kanat açtı, uçtu. (11)Yüce Allah'tan ona hidayet nuru ulaştı, dalaletle düşmüş olanlardan geri durdu, uzaklaştı, kurtuldu. (12)Gül ve nergis gibi gözüm gönlüm açıldı, içim ferahladı; deli gönülde şenlik haberi yankılandı. (13)Şahın tacını tahtını bu defa alırsız, Osmanlı ülkesinin gerçek eri bize himmet etsin.

[2] zammeleri kesreleri: zamme ile fethaları (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/2)

[5] Süleymânî ile Üsküderi: Süleymânlar ile Üsküderi (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/5)

[6] naṭ'-i cihânda: naṭ'-i cihândan (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/6)

[7] mâh-ı tâbân: meh-ı tâbân (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/7)

[10] periye: beriye (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/10)

[97a]

Murabba‘

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ey felek dünyâ duraldan etmediñ böyle haṭâ
Bir melek-simâ civâna eylediñ cevır (ü) cefâ
Ağlasun bu mâteme ‘âlem ilâ yevmü’l- cezâ
Hay Muhammed ümmeti hâk oldu Sultân Muştafâ
- 2 [...] ferhundesı şehzâdeler ferzendesi
Kâmurân-ı ‘âlemiñ biñ cân ile cânânesi
[...] anı ‘askeriñ merdânlar merdânesi
Hay Muhammed ümmeti hâk oldu Sultân Muştafâ
- 3 Şol begler baş baş ağalar leşker ü ṭabl ü haşem
Sernigûn oldu dirîgâ ṭuralı ṭabl-ı ‘âlem
Kırtâs-ı ‘ömre böyle naķş etmiş ‘âlem
Hay Muhammed ümmeti hâk oldu Sultân Muştafâ
- 4 Beñzer kim naẓar erdi cemâline anuñ
İşidenler taḥsîn eyler kemâline anuñ
Konub bâd-ı belâ nâzik nihâline anuñ
Hay Muhammed ümmeti hâk oldu Sultân Muştafâ
- 5 Âsumândan beri tam söylenir bu merd civân
Tîğ-i hicrân kıldı biñ zaḥm urub bağırına kıan
Çekmedi elem etmedi feryâd-ı fiğân

[11] İndi: irdi (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/11)

[12] hemân: bugün / yankulandı: yangılandı / dil-i virâne de bu şenlik haberi: dil-i divâne de şenlik haberi (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.38, K7/12)

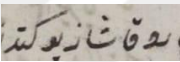
[13] tâcını taḥtını: taḥtını tâcını (Mehmed Çavuşoğlu(2023).*Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*, (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024], s.39, K7/13)

- Hay Muḥammed ümmeti ḥâk oldu Sulṭân Muşṭafâ
- 6 Al-i pak-i saltanat terk eyleyüp oldu şehîd
Düşmene zaḥm urmadı ḥançerleri kesdi ümid
Edenler bulalar ḥaḳdan yevmi'l-va'îd
Hay Muḥammed ümmeti ḥâk oldu Sulṭân Muşṭafâ
- 7 Tâb-ı 'âlem iken gün yüzü oldu kûsûf
Mâhtâb iken cemâli âyineye erdi ḥusûf
Cennet-i Firdevs-i 'âlâda görüp ehl-i kûsûf
Hay Muḥammed ümmeti ḥâk oldu Sulṭân Muşṭafâ²⁰⁹

205

[Murabba]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Yedi ḥâne-i eflâk zindân-ı belâ
Gitdi neşât merḥabâ
[...] dünyâdan artuḳ kimse ummasun vefâ
Gitdi Sulṭân Muşṭafâ ḳalmadı 'âlemde şafâ
- 2 [...] yedi cihânda ḳılınmış idi âşîyan
Umardı sâyesinde ḥoş geçe(?) ḥalk-ı cihân
[...] ḳadrini çün gitdi elden nâgehân
Gitdi Sulṭân Muşṭafâ ḳalmadı 'âlemde şafâ
- 3 Ḳan ağladı ol şâh içün cümle ins ü cin
Belki gökdeki melek bu çerḥ-i Rûḥu'l-emîn

²⁰⁹ (1)Ey felek, dünya var olduğundan beri böyle hata etmedin; bir melek yüzlü civana eziyet ettin; alem bu mateme kıyamet gününe kadar ağlasın; hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu. (2)Alem bahtıyarı bin can ile cananesi, şehzadelerin oğulları, (...) kutlu kişisi; (...) askerin yiğitler yiğidi; hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu. (3)Eyyahlar olsun! Şu beyler, baş baş ağalar; asker, davul, adam tepetaklak oldu; alemin davulu duralı ömür sayfasına ilim böyle nakşetmiş; hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu. (4)Onun yüzünün güzelliğine nazar değmişe benziyor; işitenler onun kemalini takdir eder; onun nazik fidanına bela rüzgarı konmuş; hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu. (5)Bu civan mert asumandan beri tam söylenir, ayrılık kılıcı bağrına kan vurup bin yara açtı elem çekmedi, feryat figan etmedi, hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu. (6)Saltanatın temiz soyunu ı terk edip şehit oldu; düşmana hançerleri yara açmadı ümit kesdi hesap günü edenler haktan bulalar; hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu.(7)Kusuf ehli Firdevs-i ala cennetinde görüp alemin ışığı iken gün yüzü güneş tutuldu, yüzünün güzelliği mehtap iken aynaya ay tutuması erişti, hay Muhammed ümmeti, Sultan Mustafa toprak oldu.

Derd ü belâya uğradı şanma zemîn

Gitdi Sultân Muştafâ kalmadı ‘âlemde şafâ²¹⁰

206

Ve lehu eyzan

[Mütekerrir Murabba‘]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

[97b] 1 “Ey felek feryâd eliñden pür-cefâsın pür cefâ

Kimse râhat olmadı senden sürüp zevk u sefâ

Ne muşîbetdür yine bu etdüğün ey bî-vefâ

Şanı ol şehzâdeler şebâzı Sultân Muştafâ”

2 Saña ey hercâyî dünyâ n’itdi Sultân Muştafâ

Böyle kıydıñ ol hümâyâ yok yere ey bî-vefâ

Ummasun hiç kimsene şimdeñ gerü senden bî-vefâ

Şanı ol şehzâdeler şebâzı Sultân Muştafâ

3 “Neyledüñ ey çarh-ı hûnî göz göre kan eylediñ

Kıydıñ ol dürr-i yetime hâke yeksân eylediñ

Cümle ‘âlem halkının işini efgân eylediñ

Şanı ol şehzâdeler şebâzı Sultân Muştafâ”

4 Kıydılar düşmen sözüyle âh begim saña ey şâh

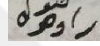
Yoğ idi hiç pâdşâh hazretiñde bir günâh

Bunda olmadınsa ger anda olasın sen pâdşâh

Şanı ol şehzâdeler şebâzı Sultân Muştafâ

5 Niçe kıydıñ ol hümâyâ ey Süleymân-ı zamân

²¹⁰ (1)Feleğin yedi hanesi, bela zindanı, (...) gitdi, artık dünyadan kimse vefa ummasın, Sultan Mustafa gitti, alemde safa kalmadı. (2)Yedi cihanda aşıyan kılmıştı, cihan halkı sayesinde (?) umardı, kaldırını (bil) çünkü ansızın elden gitti, Sultan Mustafa gitti, alemde safa kalmadı.(3)O şah için insan ve cin yani herkes kan ağladı, belki gökteki melek bu Cebrail’in feleğidir, yeryüzü derd ve belaya uğradı sanma, Sultan Mustafa gitti, alemde safa kalmadı.

- ‘Ömrünün sermâyesi degilmiydi ol nev-civân
Hoş yürek var imiş el-haḳ andan ey şâh-ı cihân
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 6 Acısın ol nev-civâna cümle insan acısın
Ol şebâb-ı devlete deryâ-yı ummânda acısın
Vaşfını gûş edicek kâfir müselmân acısın
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 7 Yer gök ehli seniñçün dutdu mâtem etdi yas
Ḳalkala ile düşdi cihâna ağladı her cinn u nâs
Hoş muṭi’ olduñ babaññ Emrîne bî-iltibâs
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 8 Bile kıldı dediler seniñ namâzuñı resûl
Ol Muḥammed Muştafâyile ‘Ali-yi zevcü’l-Betül
Ba’d ez-ân kıldı Hüseyin ile Ḥasan ey
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 9 Döymedi seniñ firâḳıña Cihângir ḳardeşñ
Terkini urdu yoluñda dünyede cân u başın
Bağrına ḥançer basıp cündde oldu yoldaşñ
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 10 Görmekiçün anda bâğ-ı cennetiñ o evbaşını
Bile aldı yanına şâhñ gibi ḳardaşını
Ḳodı gitdi bu fenânıñ içini ve taşını
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- 11 Âh begim zulm eyledi ol şehbâza dehr-i dñ
Ordusu ṭagıldı cümle ‘askeri oldu zebûn
Ṭaglar saçın çözüb oldu ‘âlemler sernigûn
Ḳanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ
- [98a] 12 Çünkü pervâz etdi bu fânî cihândan ol hü mâ

Cennet-i Firdevsde buldı ol maķâm-ı müntehâ

[Eşi] oldu anda aña şeh Hüseyin-i Kerbelâ

Ķanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ

13 [Raĥmetinle] toyla anı yâ ilahe'l-'âlemin

İntikâmın alıver düşmenden anıñ yâ Mu'în

Muntazır olup aña derlerdi cümle ĥûr-i 'în

Ķanı ol şehzâdeler şehbâzı Sultân Muştafâ²¹¹

207

Ve lehu eyzan

[Müsemmen]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Elvedâ' ey pâdişâh-ı pür-melâĥat elvedâ'

Elvedâ' ey devlet-i taĥt-ı sa'âdet elvedâ'

²¹¹ (1)Ey felek, feryat elinden cefa dolusun cefa; hiçkimse mutlu mesut bir hayat sürüp rahat olmadı; ey vefasız, yine bu yaptığın nasıl bir musibettir? O şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (2)Ey! Sana hercayı dünya ne yaptı? Ey vefasız, o hümayaya yok yere böyle kıydın; hiç kimse bundan sonra senden vefa ummasın; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (3)Ey kan dökmeye meyilli felek, göz göre göre kan eyledin sen ne yaptın? O inci gibi kıymetli yetime kıydın, toprakla bir eyledin; bütün alem halkının işini feryat figan eyledin; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede?(4) Ah beyim, düşman sözüyle sana kıydılar; ey şah, padişahın yanında hiçbir günahı yoktu; sen burada padişah olamadın da orada padişah olasın; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (5)Ey zamanın Süleyman'ı, o hümayaya nasıl kıydın; o delikanlı, ömrünün sermayesi değil miydi? Ey cihanın şahı; doğrusu onda hoş yürek varmış, şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (6)O delikanlıya bütün insanlar acısın; o umman deryasında devletin yiğidine acısın; kafir, Müslüman vasfını duyunca, acısın; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (7) Yer ve gök ehli senin için matem tuttu yas ett, yer sarsılmaya başladı her cin ve insan ağladı, babanın benzersiz emrine hoş itaat ettin, o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (8)Resul bile senin namazını kıldı dediler; o Muhammed Mustafa ile Betül'ün kocası Ali birlikte senin namazını kıldı, sonra da Hasan ile Hüseyin kıldı; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (9)Senin ayrılığına Cihangir kardeşin dayanamadı, senin yolunda dünyada can ve başından geçti, bağrına hançer basıp orduda yoldaşın oldu, o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (10)Cennet bağının evbaşını onda görmek için şahin gibi kardeşini yanına aldı; bu yokluk aleminin içini ve dışını bıraktı gitti; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (11)Ah beyim! Aşâğılık dünya o yiğide zulmetti; ordusu dağıldı, bütün askeri sefil oldu; dağlar saçını çözüp alemler tepetaklak oldu; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (12)O hüma, bu fani cihandan uçtu; o son makam olan Firdevs cennetinde buldu; orada Kerbela'nın Şah Hüseyin'i ona orada eş oldu; o şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede? (13)Ey alemlerin ilahı, onu rahmetinle yiyip içir; ya Muin, onun intikamını düşmandan alıver; bütün melekler onu bekleyip "O şehzadelerin şanlı yiğidi Sultan Mustafa nerede?" derlerdi. (Bu murabbanın ilk birimi ile üçüncü biriminin II. Selim'in "Mersiyye-i Selîmî Berâ-yı Katl-i Sultân Muştafâ" başlıklı mersiyesinden alınmış olduğu saptanıp diğer birimlerinin farklı bir sanatçının şiirine ait olduğu tespit edilmiştir.)

[1] râĥat: mesrûr (Recep Hasar, *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyyeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s.511, Mer.67/1)

[3] ey çarĥ-ı ĥûnî göz göre kan eyledin: ey çarĥ-ı zâlim neyledün kan eyledün / kıydıñ ol dürr-i yetime ĥâke yeksân eyledin:

yıkduñ ol genc-i cihân mülkini virân eyledün (Recep Hasar, *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyyeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s.511, Mer.67/2)

Elvedâ ey ehl-i 'irfân içre daħil elvedâ'
Elvedâ' ey gülşen-i ħüsn içre âfet elvedâ'
Elvedâ' ey bülbül-i bâğ-ı leţâfet elvedâ'
Elvedâ' ey ehl-i dil koptı kıyâmet elvedâ'
Elvedâ' ey ħüdânındır irâdet elvedâ'
Elvedâ' ey pür hüner şehzâde Sultân Muştafâ

- 2 [Eyleyüb] dâd u 'adâlet şeh Süleymân-ı zamân
Hikmet u kudret ħüdânındır eyâ şâh-ı cihân
Dünyâya dil verenlerün ħâli 'ayân
Mîr-i mîrân çarĥ elinden aġlayup kılur figân
[...] cihângîr edüp olmaz şâdumân
Devr elinden ey dil-i kâtib amân el-amân
Ĥ'ab-ı ġafletden göz açup eyâ ġâfil uyan
Kâniya ol nev-civân şehzâde Sultân Muştafâ²¹²

[Der-kenar]

Yazduġın etdi eline taġdir yezdânı etdi
muţı'kendüye gerdûn-ı gerdân (zebâna)

208

[Müfred]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- [98b] 1 Bu ne fırķat bu ne 'izzet bu ne mercân olur

Kim seni çok sevdikçe baña meylîñ az olur²¹³

²¹² (1)Ey güzellik dolu padişah, elveda; ey saadet tahtının devleti, elveda; ey irfan ehli içinde dahil olan elveda; ey güzellik bahçesi içindeki afet, elveda. Ey letafet bağının bülbülü, elveda; ey gönül ehli kıyamet koptu, elveda; iradet Hüda'nındır; ey hünerli Şehzade Sultan Mustafa elveda. (2) Zamanın Süleymanı olan şah adaleti sağladı, hey cihan şahı, hikmet ve kudret Hüda'nındır, dünyaya gönül verenlerin uykusu aşıkardır; beyler beyi felek elinden inleyip feryat eder. Dünyayı zaptedip neşeli olmaz; ey yazıcı gönül devr elinden aman ettim; hey gafil, gaflet uykusundan uyan; o genç şehzade Sultan Mustafa nerede?

²¹³ (1)Bu ne ayrılık bu ne izzet bu ne mercan olur ki seni çok sevdikçe bana meylin az olur.

[Müfred]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Derd ü ğam kûşesini Kadriye tefvîz etmiş
Hele yarattı bizi hüsni ilinin sultânı²¹⁴

210

Müfred

[Necâti]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 “Dünyâ evi meşekkat ü renc ü ‘anâ imiş
Şahni şafâ dedikleri mâtem-serâ imiş”²¹⁵

Kaküle bend eyleyüb her pehlivânı humreniñ

211

[99a]

Li-kâtibihî

[Gazel-i ‘Ulvi]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “[Yâreler] kesmiş kolına dil-ber-i bî-bâkimiz
Hayli mecruh oldu andan sîne-i şad-çâkimiz
2 [Bir kadeh] meyle kişi iki cihâna hüküm eder
Şöyle şanma zâhidâ yokdur bizim emlâkimiz
3 [Zerrece] hergiz dehânın görmedik cânâneniñ
Karşu tutduk gerçi kim âyîne-i idrâkimiz

²¹⁴ (1)Dert ve gam köşesini Kadriye tefviz etmiş bizi hele güzellik ehlinin sultanı yarattı.

²¹⁵ (1)Dünya evi zahmet, sıkıntı, güçlük yeriymiş; sefa sahnesi dedikleri matem eviymiş.

Bu beyit Necati’nin Şehzade Sultan Mahmud için yazdığı bir mersiyenin matla beytidir. (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.125, Mer.)

- 4 [Sürmek] içün der-geh-i yâre gubâr-âsâ yüzüñ
Niçe yıl bâd-ı şabâ ile yelipdir hâkimiz
- 5 ‘Ulviyâ tāk-ı felekde mâh-ı nevdür dediler
Hep görenler ‘aks-i tîğ-ı âh-ı âteş-nâkimiz’’²¹⁶

212

Ve lehu

[Mütekerrir Murabba‘]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ey gözi âfet nigârım şanki ‘âlem hânıdır
Pâdişâhım hem efendim hem bu cismim cânıdır
[Ol] cemâliñ çünkü gönlüm tahtınıñ sulţânıdır
Gel benim rûh-ı revânım bende hânıñ hâlidir
- 2 [Gönlüm] ârâm eylemez hey pâdişâhım sensizin
Sen nice kılabilürsin ‘ayş (u) ‘işret bensüzün
[Yağdı] yandırdı beni bu nâr-ı hicrân añsuzın
Gel benim rûh-ı revânım bende hânıñ hâlidir
- 3 [Sen] gidelden gitdi ‘aqlım hep yañıldım bildiğim
Derdüme eyle devâyı hey yoluñda öldüğüm
[İştîyâñkın] yağdı cânım bende bilmem n’olduğüm
Gel benim rûh-ı revânım bende hânıñ hâlidir
- 4 [Yağdı] cânım nâr u hasret işim oldu âh u zârım
Firqatiñle dîde pürnem ten za‘îf cân bî-ğarâr
[...] dek ağlayayın kıra gözlüm zâr zâr
Gel benim rûh-ı revânım bende hânıñ hâlidir

²¹⁶ (1)Korkusuz aldırış etmeyen sevgilimiz koluna yaralar kesmiş, paramparça olan gönlümüz ondan hayli yaralandı (2)Ey zahid, bir kadeh şarapla kişi iki cihana hükmeder; şöyle sanma, bizim mülklerimiz yoktur (3)Sevgilinin ağzını asla zerrece görmedik, gerçi ki idrak aynamız karşı tuttuk. (4)Gubar asa sevgilinin dergahına yüzünü sürmek için çok yıldır sabah rüzgarı ile toprağımız esmiştir. (5)Ey Ulvi, ateşli ahımızın kılıç aksini görenler hep feleğin kubbesinde hilal dediler

- 5 [Çok] zamândır mübtelâñım ey güzel hânım benim
Yoluña Ferhâduñum cân ile cânânım benim
Gel esirge âşıkıñ ey çeşm-i fettânım benim
Gel benim rûh-ı revanım bende hânıñ hâlîdir²¹⁷

213

Velehu

[Gazel-i Hayâlî]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 “Harâb olupdur ol âbâd gördüğüm gönlüm
Gamiñla topdoludur şâd gördüğün gönlüm
- 2 Cihânda başına sultân iken benim servim
Kul oldu sen şehe âzâd gördüğün gönlüm
- 3 Cefâya öğrenüben cevre cân verir şimdi
Vefâ vü mihr ile mu'tâd gördüğün gönlüm
- 4 Görünce dâne-i hâlünü dâm-ı zülfünde
Tutuldu kaldı o şayyâd gördüğün gönlüm
- 5 Karışdı kara yere kûhsâr-ı mihnetle
Hayâlî şimdi o Ferhâd gördüğün gönlüm”²¹⁸

²¹⁷ (1)Ey gözleri afet gibi olan sevgilim, sanki dünyanın sultanıdır; padişahım hem efendim hem de bu cismimin canıdır; o yüzünün güzelliği çünkü gönlüm tahtının sultanıdır; gel benim ruh-ı revanım bende kalacağın hanın boştur. (2)Ey padişahım, sensizim gönlüm rahat ve huzur içinde değildir; bensiz sen nasıl yiyip içip eğlence yapabilirsin? Beni bu ayrılık ateşi ansızın yaktı, yandırdı gel benim ruh-ı revanım bende kalacağın hanın boştur. (3)Sen gittiğinden beri aklım gitti; hep bildiğimi yanıldım; hey yolunda öldüğüm, sen derdime deva eyle; sana olan özlemim canımı yaktı, bende ne olduğumu bilemedim; gel benim ruh-ı revanım bende kalacağın hanın boştur. (4)Kara gözlüm ayrılığınla işim ah u zar oldu, ayrılığınla göz nemli, ten zayıf, can kararsız oldu; canımı yaktı, inleyerek ağlayayım, gel benim ruh-ı revanım bende kalacağın hanın boştur. (5)Ey benim güzel hanım, benim can ile cananım hayli zamandır mübtelanım, yoluna Ferhad'ınım, ey benim fitne koparan gözlüm gel aşıkını esirge, gel benim ruh-ı revanım bende kalacağın hanın boştur.

²¹⁸ (1)O şen gördüğün gönlüm yıkılmış, viran olmuştur, mutlu gördüğün gönlüm gamınla dopdoludur. (2)Benim servi boylu sevgilim dünyada başına sultan iken serbest, özgür gördüğün gönlüm senin gibi bir şaha kul köle oldu. (3)Vefa ve sevgi ile alıştığını bildiğin gönlüm cefaya imrenip eziyete şimdi can verir. (4)Saçlarının tuzağında ben tanesini görünce o avcı olarak gördüğün gönlüm tutuldu kaldı. (5)Hayali, şimdi o Ferhad gördüğün gönlüm mihnet dağlarıyla kara toprağa karıştı gitti.

[1] gördüğüm: gördüğün / topdoludur: dopdoludur (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.295, G51/1)

[3] mihr: cevri (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.295, G51/3)

[5] o: bu (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.295, G51/5)

[99b]

Mersiye-i Sultân Muştafâ

[Terkib-i Bent]

[Taşlıcalı Yahyâ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1

“Meded meded bu cihânın yıkıldı bir yanı

Ecel celâlîleri aldı Muştafâ Hânı

Tolındı mihr-i cemâli bozuldu dîvânı

Vebâle koydılar âl ile Âl-i 'Osmânı

Geçerler idi geçende o merd-i meydânı

Felek o cânibe döndürdü şâh-ı devrânı

Yalancının kıyı bühtânı buğz-ı pinhânı

Akıtdı yaşımızı yakdı nâr-ı hicrânı

Cinâyet etmedi cânî gibi anuñ cânı

Boğıldı seyl-i belâya tağıldı erkânı

N'olaydı görmeye idi bu mâcerâyı gözüm

Yazıklar aña revâ görmedi bu râyı gözüm

2

Tonandı aklar ile nûrdan menâra tönüp

Güşâde-hâtır idi şevk ile nehâra tönüp

Göründü halka dırâht-ı şükûfedâra tönüp

Yürüdü kulları yanınca lâlezâra tönüp

Tururdu hıddet ile şâh-ı cihân nâra tönüp

Otağı haymeleri karlu kûhsâra tönüp

Müzeyyen idi bedenlerle Akhışara tönüp
El öpmege yürüdi mihr-i bî-karâra tönüp
Tolındı gelmedi çünkim o mâh-pâre tönüp
Görenler ağladılar ebr-i nev-bahâra tönüp
Bir ejdehâ-yı dü-serdür bu hayme-i dünyâ
Dehânına düşen olur hemîşe nâ-peydâ

3

O bedr-i kâmil ol âşinâ-yı baħr-i 'ulûm
Fenâya vardı telef etdi anı tâlî '-i şûm
Dögündi kaldı hemân hasretiyle tığ nücûm
Küyindi şâm-ı firâkında tıldu yaş ile Rûm
Kara giydi Karamana guşsa etdi hücûm
O mâhı ince hayâl ile etdiler ma'dûm
Tolandı gerdenine hâle gibi mâr-ı semûm
Rızâ-yı Hâk ne ise râzî oldu ol merhûm
Haţâsı ğayr-ı mu'ayyen günâhı nâ-ma'lûm
Zihî sa'îd ü şehîd ü zihî şeh-i mazlûm
Yıkıldı yer yüzine aşlına rücû' etdi
Sa'âdet ile hemân kurb-ı hâzrete gitdi

4

Getürdi arkasını yire Zâl-i devr-i zamân
Vücûdına Rüstem sitem ile erdi ziyân
Döküldü gözyaşı yıldızları çoğaldı figân
Dem-i memâtı kıyâmet güninden oldu nişân
Ġiriv ü nâle vü zâr ile tıldı kevn (ü) mekân
Aķar şü gibi müdam ağlamakda pîr ü cuvân

[100a] [Vücûd] iline aķın şaldı aķdı eşk-i revân

Eyâ serîr-i sa‘âdetde pâdişâh-ı cihân

[O cân-ı] âdemiyan oldu hâk ile yeksân

Diri ķala ne revâdır fesâd iden şeytân

Nesîm-i şubh gibi yerde ķoma âhumuzı

Ĥaķâret eylediler nesl-i pâdişâhumuzı

5

Bir iki eğri fesâd ehli nitekim şemşîr

Bir iki nâme-i tezvîri ķıldı ķatline tîr

[Gelür] ezelde muķadder olan ķalîl ü keşîr

Hezâr ķayřerûn oldu leyâl-i ‘ömri ķařîr

[Eceldür] âdeme derbend-i teng ü târ-ı ‘aşîr

Żarûrîdür bu ki uğrar aña cuvân ile pîr

[Yirini] zîr-i zemîn eyledi o mihr-i münîr

Yirini gitdi cihândan nitekim merd-i faķîr

[Bu] vâķı ‘a olımaz hâlķa kâbil-i ta‘bîr

Ki Erdişîr-i vilâyetde ola ‘âdet-i şîr

Bunuñ gibi işi kim gördi kim işitdi ‘aceb

Ki oğlına kıya bir server-i ‘Ömer-meşreb

6

[Ferîd-i] ‘âlem idi ‘âlim idi a‘lem idi

MuĤammed ümmetine mevti mevt-i ‘âlem idi

[Ziyâde] mâtem idi Ĥaylî emr-i mu‘zam idi

ŞalâĤ u zühdi ķavî i‘tikâdı muĤkem idi

[MeřâyîĤ ile] muřâĤib ricâle hem-dem idi

Kerâmet ile kerîmü’l-Ĥıřâl âdem idi

[Nücûm gibi] cihân-dîde vü mükerrem idi
Vücûdu muhteşem ü şevketi mu‘azzam idi

[Tevâzu‘ ile] selâmında hod müsellemin idi
‘Aceb o bedr-i tamâmuñ ne ‘âdeti kem idi

Hayflar oldu aña iftirâ ile gitdi
Huzûr-ı Hakk’a du‘â vü senâ ile gitdi

7

[Sipihrüñ] âyinesinde göründü rûy-ı fenâ
Kodı bu keşret-i dünyâyâ kıldı ‘azm-i beğâ

[Garîbler gibi] gitdi o yollara tenhâ
Çekildi ‘âlem-i bâlâyâ hemçü murğ-ı hü mâ

[Hakîkaten] sebep-i rif‘at oldu düşmen aña
Naşîbi olmasa tañ mı bu cîfe-i dünyâ

[Hayât-ı] bâkîye irişdi rûhı ey Yağyâ
Şefîkı rûh-ı Muhammed refîkı zât-ı Hudâ

[Enîsi gâyb] erenler celîsi ehl-i şafâ
Ziyâde ide yaşum gibi rahmetin Mevlâ

İlâhî cennet-i Firdevs aña turağ olsun

Nizâm-ı ‘âlem olan pâdişâh sâğ olsun’’²¹⁹

²¹⁹ (1.Bent) Eyvah, bu cihanın bir yanı yıkıldı; ölüm eşkıyaları Mustafa Han’ı aldı. Yüzünün güneşi battı, divanı bozuldu; Osmanlı sultanını hile ile günaha soktular. O meydanın yiğidini adı geçtikçe çekiştirirlerdi, felek zamanın şahını o tarafa döndürdü. Yalancının kuru iftirası ve gizli kini gözyaşımızı akıttı, ayrılık ateşini yaktı. O bir canı gibi cinayet işlemedi, onun canı bela selinde boğuldu, erkanı dağıldı. Gözüm bu macerayı görmeseydi ne olurdu? Yazıklar olsun, gözüm bu hükmü ona layık görmedi. (2.Bent)Nurdan bir minare gibi aklarla donandı, gündüz gibi şevk ile gönlü rahat idi. Çiçek açmış bir ağaç gibi halka göründü, kulları lale bahçesi gibi yanından yürüdü. Cihan padişahı öfkesinden ateşe dönüp dururdu, otağının çadırları karlı dağlar gibidir. Bedenlerle süslenmiş beyaz bir hisara benziyordu, kararsız yerinde duramayan güneş gibi el öpmeye yürüdü. O ay parçası gibi doğdu, gelmedi; bunu görenler ilkbahar bulutu gibi ağladılar. Bu dünya çadırı iki başlı bir ejderdir, ağzına düşen her daim görünmez olur. (3.Bent)O olgun dolunay gibi ve o ilimler denizinin aşınası yok olup gitti, uğursuz talih onu telef etti. Yıldızlar döğündü hemen yarası hasretiyle kaldı, ayrılığının akşamında Anadolu yandı, yaş ile doldu. Keder Karaman’a hücum etti, karalar giydi; o ayı ince hayal ile yok ettiler. Zehirli yılan gibi gerdanına hale gibi dolandı, o merhum Allah’ın takdiri ne ise ona razı oldu. Hatası belirsiz, günahı malum değil; ne kutlu bir şehit ve ne zulme uğramış bir şah. Yeryüzüne yıkıldı aslına geri döndü, saadetle hemen Allah’ın yakınına gitti. (4.Bent) Devr ve zamanın Zal’i arkasını yere getirdi, vücuduna Rüstem’in sitemi ile zarar geldi. Gözyaşı yıldızları döküldü, feryat çoğaldı; ölüm zamanı kıyamet gününden belirdi Kainat feryat, figan, inilti ile doldu; genç, ihtiyar akarsu gibi sürekli ağlamakta. Ey saadet tahtında oturan cihan padişahı dökülen gözyaşları

Mersiye-i Sultân Muştâfâ

[Terkib-i Bent]

[Rahmî]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1

[100b] “Ey dil bu ittîşâl nedür mâsivâ ile

Kaṭ' -ı ta'alluk it yûri mîkrâz-ı lâ ile

vücut ülkesine akın salıp aktılar. O insanların canı toprak ile bir oldu, fitne çıkaran şeytanın diri kalması reva mıdır? Padişahımızın neslini küçük düşürdüler, ahımızı sabah rüzgarı gibi yerde bırakma. (6.Bent) Alemin biricigiydi, alemde alimdi; onun ölümü Muhammed ümmetine alemin ölümü gibi oldu. Çok büyük bir yastı, hayli büyük bir olaydı; onun iyiliği, zühdü ve takvası kuvvetli ve inancı sağlamdı. Şeyhlerle sohbet eder, yüksek mevkide bulunanlarla yakın dosttu; kerametiyle güzel huyların en yücesine sahip bir insandı. Yıldızlar gibi dünya görmüş ve muhteremdi, vücudu muhteşem ve heybeti çok büyüktü. Tevazu ile selamında kendi herkes tarafından kabul edilirdi, acaba ayın en dolgun ve parlak hali gibi olan o kişinin hangi adeti kötüydü? Ona yazıklar oldu, iftira ile gitti; Allah'ın huzuruna dua ve övgülerle gitti. (7.Bent) Feleğin aynasında yokluğun yüzü göründü, bu dünya kesretini bıraktı, beka alemine yöneldi. O yollara garipler gibi yalnız gitti, Hüma kuşu gibi yüce aleme çekildi. Hakikaten düşman onun yücelmesini sağladı, bu dünya leşi onun nasibi olmasa bu ayıplanır mı? Ey Yahya, onun ruhu sonsuz hayata kavuştu; şefkatçisi Muhammed'in ruhu, yoldaşı ise Allah'ın zatıdır Dostu gayb erenler, arkadaşısı safâ ehlidir; Mevla gözyaşım gibi rahmetini çok eylesin İlahi Firdevs cenneti ona yurt olsun, alemin nizamı olan padişah sağ olsun.

[2/1] aklar: ağlar (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/2-1)

[2/2] yürüdü: yürürdü / yanınca: önünce (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/2-2)

[2/3] hıddet ile şâh-ı cihân: şâh-ı cihân hıddetiyle (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/2-3)

[2/5] tolındı: tutuldu (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/2-5)

[3/1] o bedr-i kâmil ol âşinâ-yı baḥr-i 'ulûm: o bedr-i kâmil ü ol âşinâ-yı baḥr-i 'ulûm (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/3-1)

[3/2] ḥasretiyle tâğ nücûm: dâğ-ı ḥasreti ile nücûm (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/3-2)

[3/3] giydi: geyürdi / etdiler: kıldılar (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/3-3)

[3/5] sa'id ü şehîd: şehîd-i sa'id (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/3-5)

[3/6] yıkıldı yer yüzine: yüz urdı hâke o meh (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/3-6)

[4/1] Zâl-i devr-i zamân: Zâl-i devr ü zamân / Rüstem sitem ile: sitem-i Rüstem ile (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/4-1)

[5/4] nitekim: nite ki (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/5-4)

[7/1] dünyâya: dünyâyı (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/7-1)

[7/6] turağ: durag (Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s.145 Mus.8/7-6)

‘Ankâ-yı Kâf-ı kudret olanlar zebûn iken
Kim başa vara heft ser-i ejdehâ ile
Dâyim kazâ vücûdumuzu hâr (u) has mişâl
İltür ‘adem diyarına seyl-i fenâ ile
Rûhuñ beden ki ‘âriyetî bir libâsıdır
‘Âkıll gurûr ider mi bu köhne kabâ ile
Âhım menâr-ı çarha çıkup eyledi nidâ
Kaldurmağa cenâze-i şâhı şalâ ile
Ol Mehdî-i zemâne varup Yâr-ı Gâr olup
Gıtdi cinâna zümre-i Âl-i ‘Abâ ile
Şeb kara geydi çözdî saçın ebr-i tîre reng
Şemle şarındı şems-i cihân gökde ay ile
Oldu şehîd Hazret-i Sultân Muştafâ
Yâr oldu aña şâh-ı şehîdân-ı Kerbelâ

2

Cellâd-ı dehr kâtil-i halk-ı cihân imiş
Hûn-ı şafaqla dâmeni toptolu kan imiş
Mirrîh-vâr hançer-i zerrîn ile hilâl
Bir baş kesici kan dökici cân-sitân imiş
‘İzzetle kıl nazar ki kamu halk-ı kâyinât
Derbend içinde gece kalan kârbân imiş
Şâd olma vaşla gâyet hicrân imiş anıñ
Evvel bahârıñ âhîri âhîr hazân imiş
Bir nokta ile zillet olur devlet-i cihân
Sultânlığın nihâyeti ancak bir an imiş

Bu dehr-i d n dedikleri mekk re p r-f s n
Bir z lmi çok mürüvveti yok b -em n imiş
‘  ret-fez -y  g l  en iken   ret  cih n
Ma‘n de h r ile  olu bir g list n imiş
Olmazsa   dl k n‘ola ger  am zam n dır
Gök geyse n‘ola  sum n m tem zam n dır

3

F n  olup zem de bu h yl bu h  em
Erdi be  aya ol  eh-i b - abl (u) b -‘alem
 eb t  -i  fit b ile     s n itdi  at‘
M hu  ih  ta etdi cem lin  am m-   am

[101a]

[Bu]  atre s bh -i merc nd  ya  m
Ge  rmege mez r n n üstünde dem-be-dem
[T b t ] üzre d   se n‘ola d d-   hl r
Olur siy h Ka‘ben n örtüsü l -cerem
‘ bret-n m -y   yine-i mihr-i h veri
Göstermedi anu  gibi bir z t-  mu terem
  r-i ecel kem n-i  az dan    up hem n
Mir‘ t-  himmeti  od  ‘ar  üstüne  adem
T v s-  b st n-  ris letle y r olup
Ser-pençe ile  od  vücudun bu dem ‘adem
Genc ne-i sa‘ detdi cism   c n ile
H tm etdilerse n‘ola r sm n ile

4

Y d eyleyince ‘  retini acıd   ar b
Gözden     nca a lad   an d de-i h b b

Zerrîn tabaqla gün gibi îsâr ederci sîm
Meh sâğarını tolu içerken ol âfitâb
İfgâr kıldı cisini eyleyüp enîn
Yoldu saçını nâle kılup çeng ile rebâb
Ser-tâ-kadem olursa n'ola ger kebûd-veş
Gökden götürdi kendüyi atdı ol dem şehâb
Zîkr eyleyüb anıñ cereyân-ı kelâmını
Dögdi başını taşlara çok nâle kıldı âb
Zencîr-i zer aşarşa n'ola tākına güneş
Kandîl oldı türbesi üstinde mâhtâb
Ol âfitâbı koynına koydukda ol zîr-i hâk
Kerrûbiyân didi ki yâ leytenî türâb
Kand-i lebinde gerd-i fenadan görüp eşer
İp taktı gerdenine boğuldu o dem şeker
5

Yâ Rab cinânda ol şehi 'âlî-makâm kıl
Kâşânesini ravza-i Dârü's-selâm kıl
Havrâyı cümle aña qaravaş eyleyüp
Ğilmân-ı bâğ-ı cenneti aña gulâm kıl
[101b] Seyr eyledikçe gülşen-i 'adni Burâk ile
Serkeşlik eyler vahşî gibi aña râm kıl
Ğilmânlarıyla eyleyecek 'ayş u 'işreti
Ol bezm içinde mihr ü mehi iki câm kıl
Kim kıldı ise hâzret-i şehden anı cüdâ
Yâ Rabbi anı iki cihânda cüzâm kıl

Ol yirde yatduğunca velî şâh-zâdesin

Evreng-i saltanatda ebedî müstedâm kıl

El götürüp senâsına şâhîñ cınâr-vâr

Rahmî du ‘â-yı devletini ihtitâm kıl

Bâd-ı fenâ ham etmeye ol serv dalını

Ser-sebz ü hürrem eyleye kıddi nihâlini”²²⁰

²²⁰ (1.Bent)Ey gönül, bu masiva ile Hakk’a kavuşmak nedir, yokluk makası ile yürü bağımlı kes. Kudret kaf’ının ankası olanlar zavallı iken ejderhanın yedi başlısı ile kim başa çıka. Kaza, vücudumuzu çer çöp gibi daima fena seliyle yokluk diyarına götürür. Beden ki ruhun ödünç bir elbisesidir, akıl bu eski cübbe ile gururlanır mı? Ahım, şahın cenazesini sela ile kaldırmak için feleğin minaresine çıkıp seslendi. O zamanın mehdisi varıp mağara dostu olup cennetlere al-i aba topluluğuyla gitti. Gece kara giydi, ok bulutlarına hileli saçını çözdü, cihanın güneşi gökte ay ile mumla sarındı. Hz. Sultan Mustafa şehit oldu, Kerbelâ şehitlerinin şahı ona yar oldu. (2.Bent) Dünyanın celladı cihan halkının katiliymiş, eteği şafak kanıyla dopdolu kan. Mars gibi altından hançer ile hilal bir baş kesici kan dökücü can alanmış. Yücelikle bak ki bütün kainat halkı gece dar geçit içinde kalan kervanmış. Kavuşmaya sevinme onun sonu ayrılmış, ilkbaharın sonu sonbaharmış. Devlet cihanı bir nokta ile hakir olur, sultanlığın sonu ancak bir anmış. Bu aşağılık dünya dedikleri büyü dolu hilekarmış, zulmü çok cömertliği yok bir amansızmış. Dünya görünüşte gül bahçesinin uçsuz bucaksız eğlencesiyken manada diken ile dolu bir gül bahçesiymiş. Gam zamanıdır, sevinçlilik olmazsa buna şaşılır mı; matem zamanıdır, gökyüzü gök rengi giyse buna şaşılır mı? (3.Bent) Zamanede bu zümre, bu maiyetindekiler fani olup alemsiz ve tablsızların şahı sonsuzluğa ulaştı. Gece güneş kılıcıyla omzuna dökülen saçlarını kesti, gam bulutu yüzünün güzelliğini kuşattı. Mezarının üstünde her an geçirmek için bu damla yaşım mercandan tespih tanesiydi. Ah dumanları tabutunun üzerine düşse buna şaşılır mı, kuşkusuz Kabe’nin örtüsü siyah olur. Doğu güneşi aynasının ibret göstereni onun gibi saygıdeğer bir kişiyi göstermedi. Ecel arslanı kaza tuzağından çıkıp hemen bu an yokluk, vücudunu güçlü el ile bıraktı himmet aynası arş üstüne ayağını koydu. Peygamberlik bostanının tavusuyla yar olup himmet aynasını arş üstüne ayak bıraktı. Bedeni ve canı ile saadet hazinesiydi, halat ile mühürlese bu şaşılır mı? (4. Bent)Eğlencesini hatırlayınca şarap acıdı, hava kabarcığının gözü gözden çıkınca kan ağladı. O güneş ay kadehini dolu içerken altından tabakla gün gibi gümüş ikram ederdi. Çeng ile rebab inleyip saçını yoldu. Eğer bulut mavi gibi baştan ayağa olursa buna şaşılır mı, o an gökten götürdü kendisini attı. Su, onun kelimelerinin akışını zikreyleyip başını taşlara vurdu çok inledi. Güneş kemerine altın kemer asarsa buna şaşılır mı, mehtap türbesi üstünde kandil oldu O güneşi toprak altının koynuna koydukda Allah’a en yakın melekler “Keşke toprak olsaydım.” dedi O an şeker dudaklarının şekerinde yokluk tozundan bir iz görünce gerdanına ip taktı, boğuldu.(5.Bent)Ya Rab, o şahı cennetlerde makamı yüksek kıl; yerini yuvasını cennet bahçesi kıl. Bütün hurileri ona cariye eyleyip cennet bağının gılmanlarını ona kul eyle. Cennet bahçesini Burak ile seyrettikçe dik kafalılık yap, ona itaat et. Bu meclis içinde güneş ve ayı gılmanlarıyla yiyip içip eğleneceği iki kadeh kılYa Rbbi, şah hazretlerinden onu kim ayırdı ise onu iki dünyada cüzam kıl. O yerde yattıkça o velî hükümdarın oğlunu sonsuza kadar saltanat tahtında daimi kıl. Rahmi, cınar gibi şahın övgüsüne el götürüp saadet duanı sona erdirme. Yokluk rüzgarı o serv dalını eğmeye, o fidan boyluyu talihli ve şen eyle.

[2/3] ‘izzetle: ‘ibretle (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/2-3)

[2/4] gâyet: âhiri (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/2-4)

[2/5] zillet olur: zillet imiş / ancak bir an imiş: ‘âlemde ân imiş (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/2-5)

[2/7] gülşen iken: gülşeninün / tolu bir gülîstân imiş: tolu gülîstân imiş (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/2-7)

[2/8] n’ola âsumân: âsumân n’ola (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/2-8)

[3/3] bu kaçre sübhâ-i mercândi yaşım: bu kaçra sübhâ-i mercân durur yaşım (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/3-3)

[3/6] mir’ât-ı himmeti: mirkât-ı himmeti (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/3-7)

[3/7] gencine-i sa’âdetdi cism ü cân ile: Gencine-i sa’âdet iken cismi cân ile / n’ola rîsmân ile: n’ola anı rîsmân ile (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/3-8)

[4/3] نای : nây (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/4-3)

[4/4] kebûd-veş: kebûd-pûş (Fatih Tıǧlı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/4-4)

[Farsça Der-kenar]

[Molla Câmi]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Dil bedest âver ki hacc-ı ekber est
Ez hezârân Ka‘be yek dil bihter est
- 2 Ka‘be bünyâd-ı Halîl-i Âzer est
Dil nazargâh-i Celîl-i ekber est”²²¹

[Der-kenâr]

- 1 Dinle emdi dilgünüñ destânını
Yürüdü yıkdı hâcetuñ bûstânını²²²

[102a]

[Boş sayfa]

[Gazel-i Emrî]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- [102b] 1 “Dil reh-i gamda câna katlanmaz

[4/8] görüp: bulup (Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/4-8)

[5/2] cümle aña: aña cümle (Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/5-2)

[5/3] eyler: itse (Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/5-3)

[5/4] eyleyecek: edicek / ol bezm: bu bezm (Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/5-4)

[5/6] velî: anuñ / ebedî: ebed (Fatih Tıgılı, *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.79, tkb.2/5-6)

²²¹ (1)Bir gönül yapmak en büyük haccdır, binlerce Ka‘be yapmaktan bir gönül almak daha iyidir. (2)Ka‘be, Azeroğlu Halil İbrahim’in binasıdır; gönül ise yüce Allah’ın nazargahıdır.

Bu beyitlerin çevirisi a.g.e de şu şekildedir: Kalbi ele geçirmek hacc-ı ekberdir ve bir kalbi ele geçirmek binlerce Ka‘be’den yeğdir. Ka‘be Halil’in elle yaptığı bir bina, kalp ise Celil-i Ekber’in nazargahıdır. (İsmet İpek, *Neş’e Molla Câmi Şiirlerinin Şerhi (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2019, s.379)

²²² (1)Şimdi dinle tilkinin destanını, hacetin bostanını yürüdü yıktı.

Cân ten-i nâ-tüvâna katlanmaz

2 ‘Aklı kıdum çün yolın tutdum

Yol bilen kârbâna katlanmaz

3 Kakülün müddet-i medîd ister

‘Ömr ise ol zamâna katlanmaz

4 Bâğ-ı kûyîñ şafâsın aındıkça

Gönül âb-ı revâna katlanmaz

5 Ölür Emrî lebûnde yare görüp

Kimseler zaḥm-ı câna katlanmaz”²²³

219

Li-kâtibihî

[Gazel-i Sâlikî]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

1 Ḥarîm-i cennet kûyîñ edinmişken vaṭan ‘âşık

Cihânda eylemez ey serv gül-geşt-i çemen ‘âşık

2 Yakasın çâk edüp şevkiñle cânâ yüz sürer ḥâke

Semen bâğ içre olmuşdur saña ey sîm-ten ‘âşık

3 Mekânım künc-i mihnet ğuşşa (vü) ğam-ḥ^varım enîsim ğam

Gözüm nem-nâk ve sînem çâk dil pürḥûn ve ben ‘âşık

4 Eder miydiñ ‘aceb ‘uşşâka bu cevri firâvânı

²²³ (1)Gönül gam yolunda cana katlanmaz, can güçsüz tene katlanmaz (2)Aklı bıraktım çünkü yolunu tuttum, yol bilen kervana katlanmaz. (3)Kakülün uzun zaman ister, ömr ise o zamana katlanmaz. (4)Senin mahalle bahçenin sefasını andıkça gönül bu hayata katlanmaz. (5)Emri dudaklarında yara görüp ölür, kimseler can yarasına katlanmaz.

[2] çün yolın: cünûn (M.A. Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.122, G220/2)

[4] şafâsın: hevâsın/ âb-ı revâna: eşk-ı revâna (M.A. Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.122, G220/3)

[5] kimseler: kimsene (M.A. Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.122, G220/5)

Eger olsaydın ey sultân-ı ‘âlem böyle sen ‘âşık

- 5 Yeter Sâlikî çün bülbül cemâliñ gülsitânında
Revâ mıdır ola ey goncem zâğ u zağan ‘âşık²²⁴

220

Nazîre Li-Muḥarririḥî

[Gazel-i ‘Amrî]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Saña göz ‘âşık u dil ‘âşık u cân ile ten ‘âşık
Tenimde her kılım cânâ olupdur cümleten ‘âşık
- 2 Siphr-i Bî-sütûnı çâk ederken tîşe-i âhım
Daḥi bilmezdi adın Bî-sütûnuñ kûhken ‘âşık
- 3 Eger biñ yerde bâğı olsa tırılmaz bağ-ı cennetde
Cihânda gülşen-i kûyîñ idinmişken vaṭan ‘âşık
- 4 Alub cânını âğyârıñ vişâle irgürürsin âh
Ne dersin ğamdan ölsün mü seni cândan seven
- 5 Çün irdi tîğ-i ‘aşkın cânâ [âh] neylesün cismi
Şehîd-i ‘aşk olıncağ istemez ‘Amrîm kefen ‘âşık²²⁵

²²⁴ (1)Ey servi boylu sevgili, aşık senin cennet mekan olan mahallenin vatan edinmişken dünyada çimenliğin gül seyrine çıkmaz. (2)ey sevgili, aşık senin arzunla yakasını yırtıp toprağa yüz sürer; ey gümüş tenli, o sana yasemin bağı içinde aşık olmuştur.(3)Mekanım mihnet köşesidir, dert ve keder hakiriyim, dostum gamdır; gözüm nemli ve bağrım yırtık, gönül kan dolu ve ben aşıkım. (4)Ey alemlerin sultanı, eğer sen böyle aşık olsaydın acaba aşıklara çok eziyet eder miydin? (5) Salık, sevgilinin yüz güzelliğinin gül bahçesinde bülbül olarak yeter, ey goncam aşığın çaylak olması reva mıdır?

²²⁵ (1)Ey sevgili, sana göz aşık, gönül aşık, can ve ten aşık; tenimde her kılım bütünüyle aşık olmuştur. (2)Ah baltam Bi-sütun dağının gökyüzünü yırtarken dağ kazan aşık (Ferhad) Bi-sütun dağının adını dahi bilmezdi. (3)Aşık dünyada senin mahallenin gül bahçesini vatan edinmişken eğer bin yerde bağı olsa cennette durmaz. (4)Ah! Yabancıların canını alıp vuslata eriştirirsin, seni candan seven aşık gamdan ölsün mü, ne dersin? (5) Aşk kılıcın cana erişti, cismi neylesin; aşk şehidi olunca Amri'm kefen istemez.

[Gazel-i Sâlikî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tatalım olmuşdurur bu halk-ı dünya ‘âşıkıñ
Hiç benim gibi bulunmaz zâr u şeydâ ‘âşıkıñ
- 2 Sâkıyâ meclisde sâgar öpmesün la‘liñ müdâm
Cânını acıtmasun yok yere şahbâ ‘âşıkıñ
- 3 Mihr ü mehle şanma encüm sînesi pür dâğdır
‘Âşıkıñdır ey yüzü gün çarh-ı mînâ ‘âşıkıñ
- 4 Şanma kûyıñ itlerin zülfüñ gamıyla nâfe-var
Post aldı eğnine bir nice şeydâ ‘âşıkıñ
- 5 Sâlikî miskîni zülfüñ urmasun ayaklara
Kâfir olmadı n’ola olduysa cânâ ‘âşıkıñ²²⁶

[Mu‘aşşer]

[Muştafâ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- [103a] 1 “[Çünkü] alur işbu tâcî tahtı devr-i rûzigâr
Terk edüp bu raht u bahtı bir nemed kıl ihtiyâr
[Besleme] ol cismi kim anı yiyiser mûr u mâr
Ğırre olma dehr-i dûna kim değıldir ber-karar
[Niçe merdüm] kanıla boyandı işbu lâle-zâr
Nice biñ hasretlü yatır nice biñ biñ gül‘izâr

²²⁶ (1)Tatalım ki bu dünya halkı aşkın olmuştur, hiç benim gibi ağlayıp inleyen mecnun bulunmaz. (2)Ey saki, sevgilinin dudağını daima kadeh öpmesin; kadeh yok yere aşkın canını acıtmasın. (3)Aşğın sinesi yaralarla doludur; güneş, ay ve yıldız sanma. Ey gün yüzlü sevgili mavi gökyüzü aşkındır aşkın. (4)Mahallenin itlerini saçının gamıyla nafeli sanma bir nice mecnun aşkın sırtına post aldı. (5) Ey sevgili, miskin Saliki’yi saçların ayaklara vurmasın; kafir olmadı aşkın olduysa n’ola?

[Toludur] feryâd u âh u zârla dâr u diyâr

Cehd kıl dünyâda kim senden kıla bir yâdigâr

Baña dersên devr elinden oldu ‘aqlım târ u mâr

2 [Vaqt-ı şubh] erdi yine ‘azm-i gülistân eyledik

Lâleye kıldık nazâr bağrumızı kan eyledik

Âh kıldık cümle tağı taşı nâlân eyledik

Kûh-i mihnet kazmada Ferhâd’ı yalan eyledik

[Âhirin bildük] fenâ terk-i dil ü cân eyledik

Nâm u nengi biz bugün toprağa yeksân eyledik

[Niçe gün] yüzlüleri hâk içre pinhân eyledik

Ey gönül tut kim seni bu çerhâ sultân eyledik

Nice sultânlar yatur toprağ içinde hûâr u zâr”²²⁷

223

[Kıt’a]

Be-ismi Peri

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

1 ‘Arz edip noğşânım ol mâha dedim

İşi eksiklikdir abdâlîñ müdâm

²²⁷ (1.Bent)Zamanın geçmesi bu taç ve tahtı alır, bu eşya ve ve bahtı terk edip bir keçeyi tercih et. O cismi besleme ki onu karınca ve yılan yiyecek, aşağılık dünyada gururlu ve kibirli olma ki o devamlı değildir. Bu lale bahçesi birçok insanın kanyla boyandı, nice bin hasretli nice bin gül yanaklı yatar. Memleket feryat, ah ve inilti ile doludur. Dünyada çalış çabala ki senden bir hatıra kalsın. Bana sorarsan devir elinden aklım karmakarışık olmuştur. (2.Bent)Sabah vaktine eriştik yine gül bahçesine gittik; laleye baktık bağrumızı kan eyledik; bütün dağı taşı ah edip inlettik; mihnet dağını kazmada Ferhad’ı yalan eyledik; dünyanın sonunda yok olacağını bildik gönül ve canı terk ettik; şan ve şöreti bugün biz toprakla bir eyledik; nice gün yüzlüleri toprağa gömdük; ey gönül, tut ki seni bu feleğe sultan eyledik; nice sultanlar toprak içinde zavallı, hor bir şekilde yatar. (Bu şiir a.g.e de mu’aşşer olarak kaydedilmiş olup mecmuada iki mısranın eksik olduğu tespit edilmiştir.)

[1] tâcı tahtı: tâc u tahtı / ol: şol / dehr-i dūna: devr-i duna / gül’izâr: tâc-dâr / cehd kıl dünyâda kim senden: cehd kıl senden ki dünyâda/ Bu mısra mecmuada bulunmamaktadır: Âkıbet bildün bunu kim saña kalmaz pâyidâr (Esra R. Cantürü, *Millî Kütüphanedeki 2519 No’lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2022, s.80, Mu./1)

[2] tağı taşı: tağ u taşı / kûh-ı minnet kazamada: derd ü miñnet çekmede / seni bu çerha: seni dünyâya/ Bu mısra mecmuada bulunmamaktadır: Def’-i gam kılmaklığa ya’ni ki dermân eyledük (Esra R. Cantürü, *Millî Kütüphanedeki 2519 No’lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2022, s.80-81, Mu./2)

2 Yâ kıya noıksânım üstine beni
Yâ ide abdâlını ol meh temâm²²⁸

224

[Der-kenar]

Emrî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1 “Bulındı yine bâde-fürûşuñ defînesi
Bir niçe küp ki her biri Cem hazînesi”²²⁹

225

[Mısra-ı 'Ubeydî]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Be şofî deme şarâb âdemi harâp eyler²³⁰

226

[Der-kenar]

'Ubeydî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1 “Degül regler binâ-yı cismi yıķmasun diyü yaşım
Aña bennâ-yı kıdret câ-be-câ kırşun akıtmışdır”²³¹

²²⁸ (1)O ay yüzlü sevgiliye arz edip eksikliğimi söyledim, abdâlın işi daima eksiktir ya eksikliğim üzerine beni bırak ya da o ay yüzlü abdâlını tamamlaya.

²²⁹ (1)Meyhanecinin definesi yine bulundu, nasıl bir küptür ki her biri Cem hazinesidir.

[1] küp: hum (M.A.Yekta Saraç, *Emri Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024] s.406, Muk.460)

²³⁰ (1)Ey sufi, şarap insanı harap eyler deme

[1] deme: deyme (Ömer Arslan, *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.282, G/12)

²³¹ (1)Damarlar değil gözyaşım cisminin binasını yıķmasın diye kudret mimarı ona yer yer kırşun akıtmıştır.

[Tarih-Kıt'a]

Mef'ûlû Mefâ'ilûn Mef'ûlû Mefâ'ilûn

- [103b] 1 Şabreyle cefâkâra kendüñe 'azâb etme
Bu devr ü zamân halkıñ öcünü alur bir bir
- 2 Bir zulmet idilürdi rahmet güneşi anı
Ol zâlim-i bî-dîniñ zulmi olamaz takrîr
- 3 Hayf etmiş idi gâyet budâğı sâye
Mevtine dedim târîh öldü öğüt hıznîr²³²
- (960)

[Tarih-Kıt'a]

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn (Fâ'lûn)

- 1 O müfsidiñ ki adın aınmağ olmaz âdem olan
'Aceb anıñ koca şeytân mı idi me'nûsı
- 2 Ayağı altına geldi başı bihamdillah
Zamân ile ele girmezdi gerçi yapısı
- 3 Leşine kuzgun üşürmüş görüp dedim târîh
Gezûb bakar iken oldu feresi câmûsı²³³
- (960)

[Tarih-Kıt'a]

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

²³² (1)Cefa edene sabreyle, kendine azap etme; bu zaman, halkının öcünü bir bir alır. (2) Rahmet güneşi onu karanlık ederdi. O dinsiz zalimin zulmü anlatılamaz. (3)Budağı gölge gayet hayıflanmıştı, ölümüne tarih dedim: Öğüt hıznîr öldü. (1545)

²³³ (1)İnsan olan o fitne çıkararın adını anmaz, acaba onun dostu koca şeytan mıydı? (2)Şükürler olsun ki başı, ayağı altına geldi; gerçi yapısı zaman ile ele girmezdi. (3)Leşine kuzgun üşüşmüş görüp tarih dedim, gezip bakarken camızı atı oldu.(1545)

- 1 Şol yaşayim şoflu arıyla bakardı bize
arpuza bezerdi illki anı yzi gz
- 2 Kendyi acı avun gibi yere aldı felek
abri iinde bir oldu gecesiyle gndz
- 3 am degil bira gn irise cibl-i rif' ate
Zlimi ir zamn gibi ara olur yz
- 4 ldgne ad olup bar dedi trini
Gz aklar dedim aldı ayaklı arpuzu²³⁴
(960)

230

[Tarih-Kıt'a]

Fe' iltn Fe' iltn Fe' iltn Fe' iln

- 1 Yoluna geldi anı sye gibi seyl-i bel
llere etdgini buldı azsın bildi
- 2 Tolu yelken gibi arnını ne drb
Cismi ketisi biraz 'lemi seyrne geldi
- 3 Fı ile ld geberdi ili andn etdi
Oldu tr anı hay amr u mey devrildi²³⁵

231

[Tarih-Kıt'a]

Mef' iln Mef' iln Fe' ln

- 1 Melmet etdi celld-ı memtı
Apasız ldrp ol bed-nihdı
- 2 krlar etdi mazlmn-ı 'lem

²³⁴ (1)Bize sof krıyla bakardı; onun yz gz illaki karpuzla benzerdi. (2)Felek kendisini acı kavun gibi yere aldı; kabri iinde gecesi ve gndz bir oldu. (3) Bira gn ycelik dana erise gam degil; zalimin yz ahir zaman gibi kara olur. (4) ldgne mutlu olup deniz tarihini syledi; gz aklar ayaklı kopuzu aldı dedim. (1545)

²³⁵ (1)Bela seli glge gibi onun yoluna geldi; ellere ettiini buldu, kazasını bildi. (1)Dolu yelken gibi krnını ne drp cisim gemisi biraz alemi dolamaya geldi. (3) Fenalk ve ahlaksızlı ile ld geberdi eli gldrd, onun tarihi oldu: Hay, arap devrildi.

Olur târîh-i mevti hışm-ı Hâdî²³⁶

(960)

232

[Tarih-Kıt'a]

Müstef'ilün Feûlün Müstef'ilün Feûlün

- 1 Yola revâne olsa ol zâlim-i zamâne
Düşnâm iden civâne diler ki tâle'ömreh
- 2 Şol bir biñ balıklı bir günde ittifâkı
Karnı yukarı geldi öldü hemân ol ebleh
- 3 Mevtine dedi târîh vardı ayak yoluna
Yomladı 'ayş-ı 'Abdî öldü cinniyle nâgeh²³⁷

(960)

233

[104a]

Târih-i Nevâyî

[Kıt'a]

- 1 'Ömr kıo yaşveş geçer ey nev-civân
Bâkî tevekkül yâ rahîm bu gölgelik
- 2 Hoş Türk olma o zâlim gibi
Munda ne dervîş kıalur ne mâlik
- 3 Müfsid yârin başı olur nâ-bedîd
Dehr binasıdır nitekim hâlik
- 4 Merg-i müfâcatına târîh budur
Kabri kıazıldıkda bu beyti dedik
- 5 Öldü semiz 'Abdî geberdi gece

²³⁶ (1)Ölüm celladı aslı kötü yaradılışı fena olanı apansız öldürüp ayıpladı. (2)Alemin mazlumlari şükürler etti, ölüm tarihi Hâdî'nin hışmı olur.

²³⁷ (1) O zamanın zalimi yola koyulsa küfreden civana diler ki ömrü uzun olsun. (2)Şu bin bir balıklı bugünde tesadüfen karnı yukarı geldi o ahmak hemen öldü. (3)Ölümüne tarih dedi: ayak yoluna vardı, Abdi'nin yaşamı uğurlu oldu ansızın cinniyle öldü.

Mezbele gibi yeri buldu gedik²³⁸

234

Târih-i ‘Arabî

[Kıt’a]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 Zâlim’ül- halkı mu‘tedin ve eşim

Kâne bâbü‘l-meẓâlim fuh

2 Zâlimün mâte ẓultü târiḥahü

Mâte kelbü’ş-şâķi harruhu²³⁹

235

Târih-i Fârsî

[Kıt’a]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1 Resid ân ẓâlim-i meşhûr ra merg-i müfâcâteş

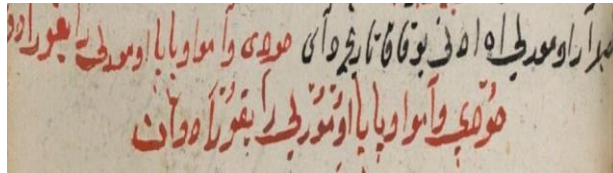
Maḥal u müsteḥaķ âmed revâ bâşed sezâ bâşed

2 Şenidem ez dem-i cânân şadâ-yı ḥûb-ı nâz baḥş

Dilâ merg-i müfâcât câh-ı cânî ra şafâ bâşed²⁴⁰

236

Târih-i Zebân-ı Bosnevî

Sene 960

²³⁸ (1)Ey genç, ömrü bırak yaş gibi geçer; ya rahim, bu gölgelikte tevekkül bakıdır(2) O zalim gibi hoş Türk olma; bunda ne derviş ne de malik kalır(3) Bozguncu yârin başı görünmez olur, nitekim helak eden dünya binasıdır.(4) Ani ölümüne tarih budur, bu beyti kabri kazılınca dedik: (5)Yağlı, besili Abdi gece geberdi; gedik, çöplük gibi yeri buldu.

²³⁹ (1)Halkın zalimleri azgın ve günahkarlardır.(2) Zulüm kapısı açıldı; zalim öldü ve tarihi söyledim, haydut köpek öldü, kurtuldu.

²⁴⁰ (1)O meşhur zalimin ani ölümü geldi; yerinde ve haklı geldi; revadır ve uygundur. (2)Cananın sesinden iyi ve güzel bir ses duydum; ey gönül, ani ölüm canının canına sefa verdi.

[Der-kenâr]

Ṭarfetü'l-ayn kökü kıvırl üzüml ile kıynata şuyın içe,
dökülmüş şacı bitüre

237

[Der-kenâr]

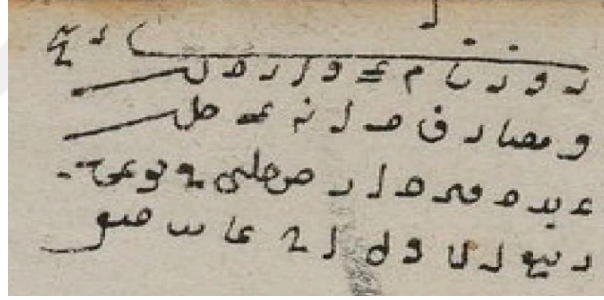
Fe' ilâtün Mefâ'ilün Feilün

- 1 Âh elinden zebân-ı âdemiñ
Ki göğge çıkdı burnı eñ keminiñ²⁴¹

2

[Der-kenâr]

[104b]

3

[Der-kenar]

Tarîh-i âl-i 'Osmân sene 687

Tarîh-i Bursa sene 726

Salṭanat-ı 'Osmân sene 19

Taht-ı Orḡân sene 727

Vefât-ı Orḡân sene 759

Salṭanat-ı Sulṭân Murâd 759

²⁴¹ (1)Ah elinden, zamane ademin ki en kötüsünün burnu göğge çıktı

Feth-i Gelibolu sene 758

Feth-i Edirne sene 761

Feth-i Dimetoka sene 761

Fevt-i Yıldırım sene 805

Faltanat-ı Sulţân Yıldırım Bâyezıd sene 791

Salţanat-ı Sulţân Murâd sene 823²⁴²

238

[Muhammes]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hüsrevâ çek tîğ-i şâhın bed-gümânıñ üstüne
Çağlasun fâni devân olsun Revânıñ üstüne
Çünkü gelmezsin şeh-i şâhib-kırânıñ üstüne
Sür semend-i himmetiñle ey Süleymân-ı zamân
‘Asker-i İslâmı çek varıcak Vanıñ üstüne²⁴³

239

[Der-kenâr]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ehl-i diller meclisinden sen ırâğ olma şağın

²⁴² Osmanlı hanedanı tarihi - sene1288

Bursa tarihi - sene1326

Osman saltanatı-

Orhan’ın tahta çıkışı- sene 1327

Orhan’ın vefatı – sene 1358

Sultan Murat saltanatı – sene 1358

Gelibolu’nun fethi – sene 1357

Edirne’nin fethi - sene 1371

Dimetoka’nın fethi - sene 1371

Yıldırım’ın vefatı - sene 1403

Sultan Yıldırım Beyazıd – sene 1389

Sultan Murat’ın saltanatı- sene 1840

²⁴³ (1)Ey Hüsrev, kötü şüphelerde bulunanların üstüne şah kılıcını çek çünkü hükümdarın üstüne gelmezsin; fani çoğalsın, Revan’ın üstüne devan olsun, ey zamanın Süleyman’ı himmet atınla sür, İslam askerini Van’ın üstüne varınca çek. (Semend sözcüğünün metinde semt şeklinde hatalı yazıldığı tespit edilerek düzeltilmiştir.)

Kim bu meclisinden ırâğ olan olur haḳḳa yakın²⁴⁴

240

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dilberim mektebde ben burda uzun muntazır
Ey mu‘allim luṭf edüp ol şâhı âzâd eyle gel²⁴⁵

241

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Burc-ı sâğardan şafaḳ düşdükçe ol mâh alnına
Beş hilâl biñ encümi bir laḫza pervîn ider²⁴⁶

[105a]

Der- maḳam-ı çargâh uşûleş dü yek

242

[Farsça Der-Kenar]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ey dil eyyâm-ı hecr şod bünyâd
Rev ki hergeh nevt mübârek bâd²⁴⁷

243

[Der-kenâr]

[Necâti]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Dutalım zenbîl ile gökden iner meh-pâreler

²⁴⁴ (1) Aşıklar meclisinden sen sakın uzak olma ki bu meclisten uzak olan hakka yakın olur.

²⁴⁵ (1) Dilberim mekteptedir; ben burada uzun uzun beklemekteyim; ey muallim, lütfet bana o şâhı azad eyle

²⁴⁶ (1) Kadeh burcundan o ay yüzlünün alnına şafak düştükçe hilal bin yıldızı bir anda pervin eder.

²⁴⁷ (1) Ey gönül, ayrılık günlerinin temeli kuruldu; git yeni olan şeylerin heran mübarek olsun.

A begüm yerden mi çıktı ‘âşık-ı bî-çâreler’’²⁴⁸

244

[Der-kenâr]

[Necâtî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Gönlümü kı ‘aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âkıbet bir şâha kul olur saña olsun dirin’’²⁴⁹

245

[Der-kenar]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kucayın dilber ya gül gibi gelsek
Kocmayın baba çağırşak ulusak²⁵⁰

246

[Der-kenar]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

- 1 Gözüm yaşı deñiz çeşmim gemidir
‘Înâyet bileniñ şâhım demidir²⁵¹

Bol tükürük kevni mekâna hâyil olmaz

247

[Farsça der-kenar]

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Feülün

²⁴⁸ (1)A beyim! Yüzü ay parçası gibi olan o güzellerin gökten zenbil ile indiklerini varsayalım, çaresiz aşıklar yerden mi çıktı?

[1] Dotalım: Tatalım (Ali N. Tarlan, *Necati Beg Divanı*. Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s.212, G139/1)

²⁴⁹ (1)Gönlümü bırak, aşkın ile mübtela olsun derim; sonunda bir şaha kul olur, sana olsun derim.

²⁵⁰ (1)Dilber kucaklayayım ya gül gibi gelsek, baba kocmayın, çağırşak, ulusak.

²⁵¹ (1)Şahım, göz yaşalarım deniz, gözüm gemidir; inayet bilenin zamanıdır.

- 1 “Şekker be terâzû-yı vezâret ber-keş
Şev hem-reh-i bülbül be-leb-i her Mehveş”²⁵²

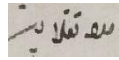
248

[Murabba‘]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün

- 1 Hevâ-yı ‘aşka düşelden dil-i hazîn nigârim
Belâ vü derd ü gam oldu enîs u munîs ü yârim

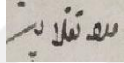
Cihânı tıtdı ser-â-ser figân u nâle vü zârim

dükendi şabr u qarârım

- 2 Nigâr lâle ‘izârım dağıldı gül gibi hâra
Elüm erişmedi kaldı yetem o kıdd-ı çenâra

Diyâr-ı gurbete düşmekden özge kalmadı çâre

dükendi şabr u qarârım

- 3 Müyesser olmadı hergiz şafâ-yı vuşlat-ı cânân
Derûn-ı cânımı yakub kül etti âteş-i hicrân

[...]

[...] ²⁵³

249

[Gazel-i ‘Amrî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

- 1 “Cihân dilberleri cânlar kıparlar
Yıkırlar gönümüzü geh yaparlar

²⁵² (1)Şekerini vezirlik tartısıyla tart, o ay yüzlü sevgilinin dudaklarıyla bülbüle yoldaş ol.

²⁵³ (1) Ey nigarım, hüznü gönül aşk arzusuna düştüğünden beri bela, dert, gam; arkadaş, yoldaş ve dostum oldu. (2)Feryat figanlarım bir baştan bir başa cihânı sardı, sabrım tükendi. (2)Lale yanaklı sevgilim, gül gibi dikene takıldı; o çınar boyluya elim erişmedi, kaldı. Gurbet diyarına düşmekten başka çare kalmadı, sabrım tükendi. (3)Sevgiliye kavuşmanın sefası asla nasip olmadı; ayrılık ateşi canımın içini yakıp kül etti. (Murabba nazım şekliyle yazılan bu şiirin son biriminin eksik bırakıldığı saptanmıştır.)

- 2 ‘Aceb bu var mı dilberlik yolunda
Görürler ‘âşıkı yoldan şaparlar
- 3 Girüp meydân ‘uşşâk arasında
Semend ü nâzı her yana çaparlar
- 4 Puta tapmağı bir şûret ederler
İki ‘âlem kamu aña taparlar
- 5 Seni sevmez deyü ‘Amrîniñ a‘da
Yıkarlar gönlünü bühtân yaparlar”²⁵⁴

[105b]

[Boş sayfa]

250

[Gazel-i Hayâli]

Mefâ‘lün Mefâ‘lün Feûlün

[106a] 1 “Nice bir ehl-i İslâma bu kîniñ

Behey beze seniñde var a dîniñ

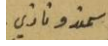
2 Giyersen âsumânîler felek-veş

Yağarsın halkını ehl-i zemîniñ

3 Müselmân sevmeden geçdiñ Hayâli

Yine bir kâfir oldu nâzenîniñ”²⁵⁵

²⁵⁴ (1)Dünya güzelleri canlar alırlar; gönlümüzü yıkarlar, yerle bir ederler. (2)Aşıkı görürler yoldan şaparlar acaba bu dilberlik yolunda var mıdır? (3)Aşıklar arasında meydana girip naz atını her yöne koştururlar. (4)Putu tapmayı bir âdet haline getirirler, bütünüyle iki alemde ona taparlar (5)Düşmanlar Amri’nin gönlünü yıkarlar, o seni sevmez diye (Amri’ye) iftira atarlar.

(Beyitte semend ü nâzı şeklinde yazılan ifade semend-i nâzı şekliyle düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır)

[3] meydân: meydâna / semend ü nâzı: semend-i nâzı (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1979, s.72, G36/3)

[4] puta: bûte (Mehmet Çavuşoğlu, *Amri Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1979, s.72, G36/4)

²⁵⁵ (1)Bu kinin bir İslam ehline nice dir? Behey miskin, zavallı senin de dinin var. (2)Felek gibi gök renginde açık maviler giyersen yeryüzü ehlinin halkını yakarsın (3)Hayali Müslüman sevmeden geçtin, yine nazlı narin sevgilin bir kafir oldu.

[1] beze: kâfir (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.256, G38/1)

[2] giyersen âsumânîler felek-veş: geyüp ay [**] âfitâbum âsumânî (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.256, G38/3)

[3] yine: meger (Ali N. Tarlan, *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s.256, G51/5)

[Gazel-i Şevkî]

Mef'ûlû Fâilâtü Mefâilü Fâilün

- 1 “Evvel kaşın hilâlini iden müsevvede
Yazdı hilâl tâğ-ı zebercede
- 2 Mey- h'âreniñ du'âsı n'ola olsa müstecâb
Her dem kadeh du'âsın okur pîr-i meygede
- 3 Âşûblar koparsa lebiñde lebiñ n'ola
Şimdi mi oldu bâde-i nâb üzre 'arbede
- 4 Med çekdi tîğ-ı gamzesi başuma lûtf edip
Erdi bu devlet ile gönül baht-ı sermede
- 5 Kimdir der iseñ ey ey yüzü gün Şevkî-i garîb
Bir gözü yaşlı yıldızı düşkün felek-zede”²⁵⁶

[Farsça Der-kenar]

Sa'dî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Dîde ez dîdâr hûbân ber giriften müşkülest
Her ke mâ râ in naşîhat mi koned bî hâşilest”²⁵⁷

²⁵⁶ (1)Evvel kaşının benzerini taslak yapan zeberced kubbeye hilal şeklini yazdı.(2)İçkicinin duası kabul olsa bunda şaşılacak bir şey var mı? Meyhane piri her an kadeh duasını okur. (3)Karğaşa çıkaranlar dudağından dudağıni koparsa bunda şaşılacak bir şey var mıdır? Halis şarap üzerine şimdi mi arbede oldu? (4)Yan bakış kılıcını başıma lütfedip med çekti, gönül bu talih ile ebedi bahta kavuştu. (5)Ey gün yüzü sevgili, garip Şevki kimdir dersin bir gözü yaşlı yıldızı düşkün felekzededir.

[1] hilâlini iden: misâlini etmiş / yazdı hilâl: yazdı hilâl şeklini (Tuba Işınsu Durmuş-Rıdvan Canım (2018). *Edirneli Şevki Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59035,sevki-divanipdf.pdf?0> [Erişim Tarihi:10.04.2024] s.318, G181/1)

[3] lebiñ: hâtuñ (Tuba Işınsu Durmuş-Rıdvan Canım (2018). *Edirneli Şevki Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59035,sevki-divanipdf.pdf?0> [Erişim Tarihi:10.04.2024] s.318, G181/3)

²⁵⁷ (1)Güzellerden gözü almak çok zor, çok; bize bu öğüdü vermenin hiç yararı yok. (Nimet Yıldırım,., *Sa'di-yi Şirâzî Divanı*. Dergah Yayınları, İstanbul 2022, s.108, G73/1) <https://ganjoor.net/saadi/divan> [Erişim Tarihi:20.04.2024]

[Der-kenâr]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Öpmege istedüğim mûzesiniñ kebkebidir
Kimse dış kıpparamaz aña demir leblebidir²⁵⁸

[Farsça Der-kenar]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- [106b] 1 Her ki râ rehberî be ğurâb şod

Âkıbet menzileş ħarâb şod²⁵⁹

[Mütekerrir Muhammes]

[Übeydî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ĥüsñ ile ol meh bulaldan şehr içinde iştiĥâr

- 1 “Ĥüsñ ile ol meh bulaldan şehr içinde iştiĥâr
‘Âşık-ı abdâlıdur tacın geyer her tâc-dâr
Tekke-yi ğamda kılı kırbânı olursam ne var
‘Âşık-ı pâ mâlıyım başı açuk abdâlıyım
Ĥûblarda la‘lûdür dervîş kıldım ihtiyâr
2 Çü siyâĥ altunlu ğarrâ’ pâresi mâĥ-ı felek
Âfitâbuñ ‘aynıdur tâcında her zerrîn benek
Aĥlas-ı gerdûn gibi âvâresiyüm ĥaşre dek
‘Âşık-ı pâ mâlıyım başı açuk abdâlıyım

²⁵⁸ (1)Çizmesinin çivisini öpmeye çalışıyorum, ona hiç kimse dış geçiremez, o demir leblebidir.

²⁵⁹ (1)Her kimin önderi rehnüması karga olursa sonunda evi harap olur.

Hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr

3 Çerh dükkânı Ubeydî kendü mihr-i rûşeni

Şa'sa'a-duz pür envârında zerrin sûzeni

Râziyum miḥnet ocağında ütülse beni

Âşık-ı pâmâliyım başı açuk abdâliyım

Hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr"²⁶⁰

256

[Murabba]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- [107a] 1 Seniñle söyleşem fırsat bulıcağ dostum
Gülşen-i ḥüsnüñ dikenlerle dolıcağ dostum
[Güllerin] pejmürde ḥâl olup şolıcağ dostum
Bilesin ḳadrim benim ol vaḳt olıcağ dostum
- 2 [Gerçi] meh-rûda ermişdirir kemâline cemâl
Ġâfil olma eksilür ey bedr olur bulsa kemâl
[Âfitâb] olsa daḥî devrân irişdürür zevâl
Bilesin ḳadrim benim ol vaḳt olıcağ dostum
- 3 [Niceye] dek ḥüsne ḥurşîd-i 'âlem olasın

²⁶⁰ (1)O ay yüzlü güzellik ile şehir içinde şöhret bulduğundan beri tacını giyen her taç sahibi abdal aşıkıdır, gam tekkesinde kulu kurbanı olursam bunda şaşılacak bir şey var mıdır? Ayaklar altına alınmış aşıkıyım, başı açık abdâliyım; güzellerde dudağıdır, dervîş seçtim. (2)Siyah altınlı parlak paresi feleğin ayı, tacında altından yapılmış her benek güneşin aynısıdır. Kıyamete kadar felek atlası gibi avarisiyim. Ayaklar altına alınmış aşıkıyım, başı açık abdâliyım; güzellerde dudağıdır, dervîş seçtim. (3)Ubeydi, felek dükkânı kendi parlayan güneşi; şaşaa dikici nurlarında altından iğnesi; beni miḥnet ocağında ütülse razıyım. Ayaklar altına alınmış aşıkıyım, başı açık abdâliyım; güzellerde dudağıdır, dervîş seçtim.

[1] hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr: hûblarda taḳyeci dervîşi kıldım ihtiyâr (Ömer Arslan. *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.253, Muh7/1)

[2] çü: bir / benek: paleng /hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr: hûblarda taḳyeci dervîşi kıldım ihtiyâr (Ömer Arslan. *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.254, Muh.7/3)

[3] Çerh: âsumân / Şa'sa'a-duz pür envârında: Şa'sa'a dest-i pür envârında /Hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr: Hûblarda

taḳyeci dervîşi kıldım ihtiyâr (Ömer Arslan. *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.254, Muh.7/2)

‘Âlem-i ‘ulvîde kıdsiyle kıdsilerle hem-dem olasın

[Çün] meleklikden çıkup sen dâhî âdem olasın

Bilesin kıdrim benim ol vâkt olıcağ dostum

4 [Gül] ola gül yüzüne zâr olan bî-zâr ola

Çeşmine ‘âşıkların her kirpüğün biñ hâr ola

[...] hüsniñ kapısı beklerin mismâr ola

Bilesin kıdrim benim ol vâkt olıcağ dostum

5 [...] degül bed-mihriligin ey mâh-ı tâbân bilmiş ol

Biñ ‘ivâz eyler birine çarh-ı devrân bilmiş ol

[...] dünyâ-yı âhîr saña devrân bilmiş ol

Bilesin kıdrim benim ol vâkt olıcağ dostum

6 Âsitânın kim hazân-dîde şarmış bağ ola

Lâlesin ruhsârının kır kızıl yaprağ ola

[Tûtî-yi] ser-sebz iken hattın kararıp zâğ (ola)

Bilesin kıdrim benim ol vâkt olıcağ dostum

7 ‘Âşık-ı dil-hasteyi şalma igen derd ü gama

Bilmiş ol bir pâre şâdık az bulunur âdeme

Hüsniñün çağı geçüp çün iresin bir ‘âleme

Bilesin kıdrim benim ol vâkt olıcağ dostum²⁶¹

257

[107b]

Târih-i Rahmî

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Feûlün

1 Seni çünkü ayağa urdı devrân

²⁶¹ (1)Dostum, fırsat bulunca seninle konuşayım; güzelliğinin gül bahçesi dikenlerle dolunca; güllerin perişan olup solunca o vakit benim kadrime bilesin. (2) Ey dolunay, gerçi yüz güzelliği ay yüzünde kemaline ermiştir; gafil olma, kemal bulsa eksilir; güneş olsa dahi devran yok olur. Dostum, o vakit benim kadrime bilesin. (3)Dostum, niceye dek güzellekle alemin güneşi olasın, yüce alemde kutsiyle kutsilerle dost olasın, meleklikten çıkıp adem olasın, o vakit benim kadrime bilesin. (4)Dostum, gül yüzüne gül ola; ağlayıp inleyen usanmış ola; aşıkların gözüne her kirpiğin bin diken ola, beklerin güzelliğinin kapısı kazık ola; o vakit benim kadrime bilesin. (5)Ey parlayan ay, felek birine bin bedel verir; bilmiş ol; felek sana dünyanın sonu (...) bilmiş ol; o vakit benim kadrime bilesin. (6)Eşiğin ki yaprakları sararıp solmuş bağ ola, yüzünün lalesi kuru kırmızı yaprak ola, yeşil başlı papağan iken hattın kararıp karga ola, o vakit benim kadrime bilesin. (7)Gönlü hasta aşık daha fazla dert ve gama salma, ademe o bir parça sadık az bulunur, bilmiş ol; güzelliğinin çağı geçip bir âleme ulaşasın, o vakit benim kadrime bilesin

Yeter ser-defter-i hûbâna baş ol²⁶²

258

[Tarih-i mısra]

Âşaf-ı Sultân Süleymân geldi geçdi şadrına

Âşaf verdi Süleymân mührin

Âh hayfâ dedi rahmet eyledi²⁶³

Sene 962

259

[Der-kenar]

Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûl

1 Ruḥunda Raḥminiñ ḥaṭṭını ferdi

Göricek didi târîhin tıraş ol

Daldı rahmet deñizine ḳapudan²⁶⁴

Sene 937

260

[Farsça Der-kenar]

1 Be minnet çü Hızır âb-ı ḥayvân dihed

Ne gired ḥired-mend eger cân dihed²⁶⁵

Muşadda

Ḥamza yazdı

²⁶² (1)Mademki dünya seni ayağa düşürdü yeter artık güzellerin başına geç.

²⁶³ (1)Sultan Süleyman'ın Asaf'ı geldi, sadrına geçti; Asaf, Süleyman mührünü verdi. "Ah, hayfa!" dedi, rahmet eyledi.Sene 1554

²⁶⁴ (1)Yüzünde Rahmi'nin satırlarını ferdi görünce tarihini söyledi, tıraş ol. Kapıdan rahmet denizine daldı.

²⁶⁵ (1)Minnete Hızır gibi ab-ı hayat verir, akıllı olan can verir, almaz.

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kâr ü kisb etsün diñüz haṭ gelmeden dilberlere
Haṭ gelicek sîm harc etmek gerek berberlere²⁶⁶
- 2 Harc-ı sîm etsün diñüz haṭ gelmeden dilberlere
Haṭ gelicek harc-ı sîm etmek gerek berberlere²⁶⁷

[Mütekerrir Muhammes]

[Harîkî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- [108a] 1 [Belüm] bir kılca qalmışdır ğamıñdan ey cefâkârım
Yetiş rahm et vişâliñden ḥabîbim şabr u ârâmım
Saña göñlüm verildi qalmadı tende dilâ ‘arım
Raķîbi şâz iden ben bendesin ğam-nâk iden yârim
Ki a‘nî şâh-ı ḥûbânım Muḥammed-yüz(i) gülzârım
- 2 ‘Âşık olaldan dilber oldu gecem gündüz
Olur bu dil seniñ derdiñden ey rûḥum benim cânsız
Olur âḥir fiğân ile bu âḥvâlim benim sensiz
Ne ferri var nücûmuñ gökde ey mâh mâh-ı tâbânsız
Ki a‘nî şâh-ı ḥûbânım Muḥammed yüz(i) gülzârım
- 3 [Sevelden] sen perî(y)i ben za‘îf her dem işim nâlân
Cemâliñ Yûsufun göster bize gel eyleme pinhân

²⁶⁶ (1)Dilberlere ayva tüyü gelmeden çalışıp kazanmalarını söyleyin çünkü ayva tüyleri gelince berberlere para harcamak gerek.

²⁶⁷ (1)Dilberlere söyleyin ayva tüyleri gelmeden para harcamalarını söyleyin ayva tüyleri gelince berbere para harcamak gerek.

[Gönül] Ya ‘kûbı derdüne tabîbim eyle gel dermân
Beni âhîr helâk eyler bilürsün derd ile hicrân
Gel ey hânım benim a ‘nî Muhammed yüz(i) gülzârım

- 4 [Hemân] şâz eylemezsın ben kuluñ hâlîm harâb oldu
Gözümün yaşı guşşañdan dilâ kanlu şarâb oldu
[Senîñ] cevriñden ey maħbûb cemâliñ seyr-i hâb oldu
Harîkî bendene şun lebleriñ kim teşne âb oldu
Yetiş ey derde dermânım Muhammed yüz(i) gülzârım²⁶⁸

263

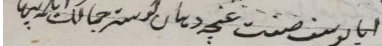
[Tahmis]

[Şiyâmî]

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

- [108b] 1 Bulmadım evreng-i râhat mesken-i ‘uzlet gibi
Görmedim semt-i sa ‘âdet mülket-i vaḥdet gibi
Dehr-i dûnuñ levî (ü) let devlet-i miḥnet gibi
Halk içinde muṭeber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes şîḥḥat gibi
2 Lezzet-i dünyâyı ço balı belâdır ‘âkıbet
Sâkî-i devrân añma bî-vefâdır ‘âkıbet
Gülşen-i bezm-i vücûduñ bî-beḳâdır

²⁶⁸ (1)Ey cefakarım, gamından belim bir kıl kadar kalmıştır; habibim, yetiş merhamet et, sana kavuşmak için sabır ve huzurum kalmadı; gönlüm sana verildi, ey gönül tende utanmam kalmadı; rakibi kural dışı eden benim, kölesini kederlendiren ise sevgilimdir; benim güzeller şahım yüzü gülzar olan Muhammed nerede? (2)Sevgili, aşık olduğumdan beri gecem gündüz oldu; ey benim ruhum, bu gönül senin derdinden yolunda cansız olur; benim bu hallerim feryad ile son olur; ey ay yüzlü sevgili, mehtapsız gökte yıldızların ferî yoktur, benim güzeller şahım, yüzü gülzar olan Muhammed nerede? (3) Sen periyi ben zaif sevdiğinden beri işim her an ağlamak olmuştur; Yusuf gibi cemalini bize göster; gel, gizlenme; tabibim gel, gönül Yakup’unun derdine derman bul, derd ile ayrılığı bilersen sonunda beni helak eyleme; ey benim hanım gel, yüzü gülzar olan Muhammed nerede? (Şiirde derdüne kelimesinin nun harfî ile yazılması gerekirken “ñ” ile yazıldığı görülmektedir.) (4)Ben kulunu kural dışı etmezsın, benim halim harap oldu; ey gönül, gözümün yaşı kederden kanlı şarap oldu; ey sevgili, senin zulmünden cemalin uyku gezintisi oldu; ateşli kölene dudaklarını sun ki susuzluk su oldu; ey derde dermanım yetiş, yüzü gülzar olan Muhammed nerede? (Bu şiir Muhibbi’nin “gibi redifli” gazeline Siyami tarafından yazılan bir tahmistir.)

(Şiirin üçüncü bendinde “Eya Yûsuf-şîfat gonce dehân göster cemâliñ eyleme pinhân” şeklinde üstü çizili bir mısra bulunmaktadır. Bu mısranın yanlış yazılıp üstünün çizildiği nazım şeklindeki mısra sayısından saptanmaktadır.)

Ke bu 'ayş u 'işreti çün kim fenâdır 'âkıbet

Yâr-i bâkî ister iseñ olmaya tâ'at gibi

- 3 Gün yüzün çarhın bugün mihr-i cihân-ârâsıdır
'Anber-efşân zülfün ey meh başımın sevdâsıdır
Mest iden cân u dili la'l-i lebün şahbâsıdır
Saltanat dedükleri ancak cihân gavğâsıdır
Olmaya baht u sa'âdet dünyede vahdet gibi

- 4 Dehr-i dîn-perver gamından dostlar öldüm meded
'Aksine dönmüşdürür çarh-ı murâdım tâ ebed
Bâkî kalmaz kimse ey dil sen kayırma nîk ü bed
Olsa kumlar şağışınca 'ömrüne hadd ü 'aded
Gelmeye bu şişe-i çarh içre bir sâ'at gibi
- 5 Ey Şiyâmî gir tarîk-i hakka pendim kıl kabûl
Dâ'ireñ gözle hevânı bil budur[ur] hem u[şûl]
Dinlegil kânûn-ı şâh-ı aşk kesb ola vusûl
Ger huzûr etmek dilerseñ ey Muhibbî [fâriğ ol]
Olmaya vahdet makâmı gûşe-i 'uzlet gibi²⁶⁹

264

[109a]

[Mütekerrir Muhammes]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 [Kâkülü] bend eyleyüp her pehlivânı Hamzanın

²⁶⁹ (1)Yalnızlık yeri gibi rahat bir taht bulmadım, aşağılık dünyanın talihi mihnet gibi terslemektir, vahdet ülkesi gibi saadet semti görmedim, halk içinde devlet gibi itibarlı bir nesne yok, dünyada bir nefes sıhhat gibi devlet olmaya. (2)Dünya lezzetini bırak, sonunda balı beladır, devranın sakisi anma sonunda vefasızdır, varlık meclisinin gül bahçesi sonsuz değildir, bu eğlenceyi yeme içmeyi bırak ki sonu kötüdür, ebedi bir sevgili istiyorsan ibadet gibisi yoktur. (3)Ey ay yüzlü sevgili, gün yüzün bugün dünyayı süsleyen güneştir; anber saçan saçların başımın sevdâsıdır, cân ve gönülü sarhoş eden dudak lalinin şarabıdır, saltanat dedükleri ancak dünya kavgasıdır, dünyada vahdet gibi baht ve saadet yoktur. (4)Dostlar, aşağılık kimseleri koruyan dünya gamından öldüm, meded; murad feleğim ta ebed tersine dönmüştür; ey gönül, sen iyi kötü kayırma kimse baki kalmaz; ömrün kumlar sayısınca sınırsız olsa bile bu felek şişesi içinde bir saat kadar bile gelmez. (5)Ey Siyami, Hak yoluna gir, nasihatimi kabul kıl, alemde daireni gözle, nefsin bil hem usul budur; gel, aşk şahının kanununu dinle, vusul elde et; ey Muhibbi eğer huzur içinde olmak istersen vazgeç, dünyada yalnızlık köşesine çekilmek gibi birlik makamı olmaz.

(Şiirde sahbâ (صهبا) şeklinde yazılması gereken kelimenin sahbâ şeklinde yazıldığı görülmektedir.)

Ėamzesi kırdı niçe şâhib-kırânı Ėamzanıñ
Ėalkı eğdi kendüye kaç-ı kemânı Ėamzanıñ
Ėamze-i fettân ile ‘asker-i İslâm ile
Aldı dil mülkini çeşm-i kâhremânı Ėamzanıñ

- 2 [AĞlamağdan] nice görsün dehri çeşm-i rûşenim
‘Amr vâvı gibi ayrılmaz yanından düşmeniñ
[...] kâf-ı meşakğat olmasun mı meskenim
Ėamze-i fettân ile ‘asker-i İslâm ile
Aldı dil mülkini çeşm-i kâhremânı Ėamzanıñ
- 3 [Hecrinden] ancağ Zâl-i gerdûn eyleyübdür ser-nigûn
Pençe-i kâhri nice Rüstemleri kıldı zebûn
Bağrinden ‘Ubeydi bağrım oldu Ėarğ-ı hûn
Ėamze-i fettân ile ‘asker-i İslâm ile
Aldı dil mülkini çeşm-i kâhremânı Ėamzanıñ²⁷⁰

Muğibbî fermâyed

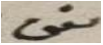
Eğerçi zâhir idesiñ

265

[Farsça Rübâ‘î]

Mefûlü Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilü Fa‘lün

- [109b] 1 Şâhâ beğâ-yı ‘ömr-i tu bâd hezâr sâl

Dâl-i çe Ėüne Ėüyed hezâr sâl

Sâl-i hezâr mâh u mihr şad hezâr rûz

Rûzî hezâr sâ‘at u sâ‘at hezâr sâl²⁷¹

²⁷⁰ (1) Hamza’nın her pehlivanı kakülü bend eyleyip yan bakışı birçok hükümdarı kırdı; Hamza’nın kemana benzeyen kaşı halkı eğdi. Fitne koparan yan bakış ile İslam askeri ile Hamza’nın kahraman gözü gönül ülkesini aldı. (2) Aydınlık gözüm ağlamaktan dünyayı nasıl görsün, Amr vavı gibi düşmanın yanından ayrılmaz. Fitne koparan yan bakış ile İslam askeri ile Hamza’nın kahraman gözü gönül ülkesini aldı. (3) Ancak ayrılığından devrin Zal’i tepetakla geldi, kahrır pençesi nice Rüstemleri aciz bıraktı. Ubeydi, denizinden bağrım kana boğuldu, fitne koparan yan bakış ile İslam askeri ile Hamza’nın kahraman gözü gönül ülkesini aldı.

²⁷¹ (1) Ey şah, senin ömrünün bekası çok olsun hayatının geri kalanı boşuna olacak; bin yıla ihtiyacın yok nasıl deniyor biliyor musunuz? Her gün bin saat ve saatte bin yıldır.

266

[Der-kenar]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Anıñçün mezârım üstüne
Ben bu eşkâli böyle vaz‘ etdim
- 2 Ki gören şormadan bile hâlîmi
Ben bu dünyâda neyledim nitdim
- 3 Hey boy-ı servi çeşm-i bâdâmım
Şeftalusına doymadım gittim²⁷²

267

[Müfred]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ne semen kalur bu bâğ içre ne derd-i yâsemin
Kişi kalmaz tene aldandığın? kalur hemîn²⁷³

268

Müfred

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Derd ü gam kûşesini Kadriye tefvîz etmiş
Hele yaratdı bizi hüsni ilinin sultânı²⁷⁴

269

[Mütekerrir Murabba‘]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün

- 1 Yoluñda pâymâl edüp şehâ bu gayret-i ‘ârım

²⁷² (1)Ben mezarım üstüne onun için bu şekli koydum. (2)Ki gören gören halimi bile sormadan ben bu dünyaya neyledim, ne ettim? (3)Hey, servi boylum, badem gözlüm; şeftalisine doymadım gitti.

²⁷³ (1)Bu bağ içinde ne yasemin kalır ne de yaseminin derdi kalır; kişi tende kalmaz ancak aldandığın kalır.

²⁷⁴ (1) Dert ve gam köşesini Kadriye tefviz etmiş bizi hele güzellik ehlinin sultanı yarattı.

Ķapuñda ħizmete te‘alluĶ ol mudurur kârım

Bugün cân (u) gönñülden Ķuluñ oldum yoĶdur inkârım

Memi şâhım efendim gül-‘izârım serv-i reftârım

2 Leţâfet mergzâr-ı ten sacuñ sünbül yüzüñ güldür

Lebün bezm-i şafâ gûyiyâ ey Ķonce fem müldür

Bahâr-ı hüsnüñe Ķarşu gönñül şûrîde bülbüldür

Memi şâhım efendim güli-‘izârım serv-i reftârım

3 Temâşâ edüp bâĶ-ı ruĶuñ ey verd-i Ķandânım

Hevâya düştü gönñüm Ķasretünle etdi efgânım

Yüzüme berkli baksañ şaĶalu kesb eder cânım

Memi şâhım efendim gül-‘izârım serv-i reftârım

4 Şehâ ‘izzet seririnde bugün güzel sensin

Nazîriñ yoĶ mülk-i ħüsn içinde bî-bedel sensin

Ne deñlü medh ederse ben Ķuluñ aña maĶal sensin

Memi şâhım efendim gül-‘izârım serv-i reftârım²⁷⁵

270

[Der-kenar]

[Ahdi]

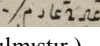
Ķande

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

[110a] 1 “Ķande varam sâye-yi serv-i bülendim var iken

Kime yalvaram senüñ gibi efendim varken”²⁷⁶

²⁷⁵ (1)Ey şah, yolunda bu gayret ve arım ayaklar altına alınıp kapında hizmete baĶlılığı (...)olmuştur. Bugün canugönñülden kulun oldum, inkarım yoktur. Memi şahım, efendim, gül bahçem, salınarak yürüyen sevgilim. (2)Ten çimenliĶi letafettir, saçın sünbül, yüzün güldür; ey gonca ağız, dudaĶın sefa meclisidir sanki şaraptır, gönñül güzellik baharına Ķarşı perişan bülbüldür. Memi şahım, efendim, gül bahçem, salınarak yürüyen sevgilim. (3)Ey gülen gülüm, yüz bahçeni seyredip gönñüm aşka düştü, hasretinle feryat eden biriyim, yüzüme berkli baksan canım sakalı harcar. Memi şahım, efendim, gül bahçem, salınarak yürüyen sevgilim (4)Ey şah, bugün ulu tahtında (...) güzel sensin; benzerin yok bu güzellik ülkesi içinde sen bedelsizsin; ben kulun seni ne kadar överse ona mahal sensin. Memi şahım, efendim, gül bahçem, salınarak yürüyen sevgilim.

(Birinci beyitte “Ķayret-i ‘ârım” şeklinde yazılan ifade Ķayret ü ‘ârım şeklinde düzeltilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.)

²⁷⁶ (1)Selviye benzeyen endaminin gölgesi varken nereye gitsem, senin gibi efendim varken kime kul olsam?

[Arapça Metin]

Sü'ile 'an Eflâtûn il ilâhi 'ani'l-âhlaṭ el-erba'atü ed-demü ve'l-balğam ve's-şafra ve's-sevdâ sümme sü'ile 'ani'l-balğam fe-ḳale el melik'ül ekber ve sü'ile 'ani'd-dem fe-ḳale yedüke ve 'abdüke el-'abdü ḳad teḳabbele ve 'ani's-şafra'î kelbin 'aḳûrun fi'l-ḥadiḳa²⁷⁷

[Arapça Metin]

Ruviye 'ani'n-nebiyyi rasûlillâhi şallallâhü 'aleyhi ve sellem ennehu deḥale yevmen 'alâ aşḥâbî fe-ḳale elâ ü'allimüküm devâ'en 'allemenî Cebrâ'il (a.s) ḥaysü lâ yahtâcü ilâ devâ'i'l-eṭibbâ fe-ḳâlû yâ rasûlellâh mâzâ ke'd-devâ fe-ḳale (a.s) ḥuzu min evveli maṭari nisan ve'kraû 'aleyhi'l-fâtihate seb'in merraten ve âyetü'l-kürsî seb'in merra ve sebbih ismi rabbike'l-a'lâ ve sûrete'l-kâfirîn ve'l-iḥlâş ve'l-muavvezeteyn küllüjünne seb'in merra ve sübhânallâh ve'l-ḥamdülillâh seb'in merra sümme yeşrabü min zâlîke'l-mâ'i küllü dâ'in fi cesedihi ve yü'âfihi ve yuḥarrişihu 'an 'araḳihi ve lahmihi ve 'ızâmihi ve cemî'i a'zâihi ḥazâ devâün mine'n-nebiyyi (a.s) Nuḳile min Zübdetü'l-Âbidîn li-şarṭi en yenḳusa zâlîke'l-maṭar ilâ'l-arzî ve üdḥile 'aleyhi ḳıṭ'atü's-sükker.²⁷⁸

[1] Kime yalvaram: Kime ḳul olam (Canım, R.(2018). Ahdi-Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/60327,latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzamapdf.pdf?0> [14.04.2024] s.385)

²⁷⁷ Dört ana unsur yüce Eflatun'dan soruldu: kan, balgam safra ve sevdâ. Sonra balgamdan soruldu. Dedi ki o büyük meliktir.

Kandan soruldu. Dedi ki elin ve kulundur. Kul kabul etti. Safradan soruldu. "O, bahçedeki azgın köpektir" dedi.

²⁷⁸ Peygamberimizden rivayet edildi. Peygamberimiz ahabının olduğu bir odaya girdi ve dedi ki Cebrail(a.s)'ın bana öğrettiği bir devâyı size bir şifa öğreteyim mi? Bu devada başka hiçbir doktorun şifasına ihtiyaç duyulmaz. Dediler ki: "Ya Resulallah nedir bu deva?"Peygamberimi(a.s) buyurdu ki: İlk yağan nisan yağmurunu toplayın ve ona yetmiş kere Fatiha, yetmiş kere Ayetel Kürsi ve yetmiş kere İsmi Rabbikel ala ve yetmiş kere Kafirin Suresi ve yetmiş kere İhlas ve yetmiş kere muavvezeteyn okuyun. Hepsini yetmişer defa okuyun. Sonra yetmişer defa sübhanallah ve elhamdülillah okuyun. Sonra o suyu için. Vücuttaki bütün dertler için içiniz. Şifa bulursunuz. Ter, kemik ve etini ve bütün uzuvlara meşhur bir devadır. Zübdetü'l-Arifin'den nakledildi. Biraz şeker katılmak şartıyla.

[110b] Mu‘ammâ-i Sücûd Beg

[Mesnevi]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 “Bir su’âlim vardır ey kân-ı sehâ
Luţf edüp anuñ cevâbın ver baña
- 2 Ol nedir kim alibi var cânı yok
ana beñzer rengi illâ anı yok
- 3 D rl  dürlü renge girer görünür
G h olur y  bir ayağ adır bürünür
- 4 Yokdurur ayakları ve elleri
Başlara ıkar ayaklar elleri
- 5 Başınıñ üstünde vardır bir g zi
P re p redir vel kin kend zi
- 6 Birbirin terk eyleyüb olmaz c d 
C n (u) başım yoluna olsun fed 
- 7 Bir güzel s m n-beden şeyd sı var
ucar anı san anı her dem s v r
- 8 Gece gündüz aker anı oynuna
Tolanur hem- n ıl de boynuna
- 9 Cem‘ olıcağ anuñ ile ol zam n
er  urur mihr ile şan kim  sm n
- 10 Her ki bu sırrı bil rse  şik r
Ey S c d  başım üzre yeri var”²⁷⁹

²⁷⁹ (1)Ey cömertlik kaynağı, bir sualim vardır, l tfedip bana onun cevabını ver. (2)O nedir ki kalbi var canı yok, rengi kana benzer illa, kanı yok. (3)Türlü türlü renge girip görünür, bazen olur bir ak adıra bürünür. (4)Elleri ve ayakları yoktur, ayaklar ve elleri başalara ıkar. (5)Başının üstünde bir gözü vardır ama kendisi parça parçadır. (6)Birbirini terk

Kandil

[Lügaz-Mesnevi]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Ne kamedir aşılmış bir kıl ile
Yekini şerh idemez dil ile
- 2 Kaçan kim üstüne gelse yağı çok
Olur şayrusı hoş hem içi tok
- 3 Kaçan kim gelmese üstüne yağı
Olur bigi olur gidene bayağı²⁸⁰

Çadır

[Lügaz-Mesnevi]

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Ol nedir kim adı anuñ dört harf olur

edip ayrılmaz, canım ve başım yoluna feda olsun. (7)Bir güzel gümüş beden divanesi vardır, sanki her an binici onu kucaklar. (8)Gece gündüz onu koynuna çeker gerdanlık gibi boynuna dolandır. (9)Onun ile o zaman toplanacak sanki güneş ile gökyüzü dönecek (10)Ey sücudi, başım üzerine yeri var; bu sırrı bilirse aşikardır.(Mecmuada muamma olarak kaydedilen şiirin a.g.e de lugaz olarak kaydedildiği tespit edilmiştir.)

[1] baña: kemâ (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240 Lug/1)

[2] illâ: amma (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240, Lug/2)

[3] görünür: gör nedür / gâh olur yâ bir ayağ çadır bürünür: gâh olur bir ağ çadıra bürünür (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240, Lug/3)

[4] yokdurur: yokdur / ayaklar elleri: ayaklar ve elleri (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240 Lug./4)

[5] vardır bir gözi: vardır gözü (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240, Lug/5)

[7] anı her dem süvâr: iki simin-süvar (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240 Lug/7)

[8] tolanır: tolar (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 240, Lug/8)

[10] bilürse: iderse (İlyas Kayaokay, 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*[ESTAD], C.1, S. 1, 2018, s. 241, Lug/10)

²⁸⁰ (1) Bir kıl ile asılmış nasıl bir boydur ki birini dil ile açıklayamam. (2)Ne zaman ki üstüne yağı çok gelse şayrusı hoş hem içi tok olur. Ne zamanki yağı üstüne gelmese gidene bayağı olur gibi olur. (Kandil)

Dördü harf olsa yine dördü kalur

- 2 Ki mülûk ile misâfir görünür
Ki mekâbirde mücâvir görünür
- 3 Ki Irakdan görünür ak göl gibi
Ki girür çul işi olmuş kol gibi
- 4 Kande varsa bir ayağ üzre turur
Kandile kendü yerin soyurur(?)
- 5 Bu su'âle kim ki verirse cevâb
'Akl rûşendir anuñ fikr şavâb²⁸¹

274

[111a]

Kestâne

[Lügaz-Mesnevi]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol kim kışa müdevver
İçi kâfurdur daşı 'anber
- 2 Libâsı gül gibidir hâr u hâşâk
İdipdir gonce gibi cismin çâk
- 3 Ger ateşi görse koparır tarrâka
Üni gider Horâsân 'Irâka
- 4 İgende fikre varma bergiyâne(?)
Çerezdir yiyince olur dâne dâne²⁸²

²⁸¹ (1)O nedir ki onun adı dört harf olur, dördü harf olsa yine dördü kalır (2)Ki hükümdarlar ile misafir görünür, ki mezarlıklarda komşu görünür (3)Ki Irak'tan ak göl gibi görünür, ki çul üstü olmuş kol gibi girer. (4) Nereye varsa ayak üstünde durur, kand ile kendi yerini soyurur. (5)Bu suale kim ki cevap verirse onun aklı parlaktır, fikri doğrudur. (Çadır)

²⁸² (1)O nedir ki [...] kısa yuvarlak, içi kafurdur, dışı anberdir. (2)Giysisi gül gibidir, diken ve çer çöptür, gonca gibi cismini yırtmıştır. (3)Eğer ateşi görse gürültü koparır, ünü Horasan ve Irak'a gider; çok fikre varma bergiyane çerezdir yiyince tane tane olur. (Kestane)

275

Dinâr

[Lügaz-Kıt'a]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol kim teni kâfûra beñzer
Muḥabbeti çok yüzü hem nûra beñzer
- 2 Cihânı seyr eder elsüz ayaqsuz
İkidir yüzü hem cismi müdevver²⁸³

276

Namâz

[Lügaz-Kıt'a]

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 [Ol] nedir kim Hâk yaratmış beş imiş
[...] birbirine beñzememiş
- 2 İkisine gün toḵunur muttaşıl
[Üçini] gün görmez imiş yaz ve kış²⁸⁴

277

Ney

[Lügaz-Kıt'a]

- 1 [...] sekizdürür anıñ gözü
[...] ıcek] göz nedür añlanur sözü
- 2 [...] gibi belinde zünnâr vardır

²⁸³ (1)O nedir ki teni kafura benzer, muhabbeti çok, yüzü nura benzer. (2)Dünyayı elsiz ayaksız dolaşır. cismi ikidir hem de yuvarlaktır.(Dinar)

²⁸⁴ (1)O nedir ki Hak yaratmış beş imiş, biri de birbirine benzememiş.(2)İkisine sürekli güneş dokunur, üçünü yaz ve kış güneş görmez imiş (Namaz)

[...lıkdan] şararmışdır beñzi²⁸⁵

278

Mikraz

[Lügaz-Kıt'a]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

1 [...] verse hüsni-i şem'i

[...] dolaşmış iki ef'î

2 [...] ağzı var velîkin

[...] hâlâyıklara nef'î

3 [...] kim ağzına şığarsa

Bilürseñ söyle buñu eyle cem'i²⁸⁶

279

Mîzân

[Lügaz-Mesnevi]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ol nedir kim vardır altı ayağı

Altı ayakta vardır iki dırnağı

2 Yağrını ortasında bir kuyruğu var

Her neye derse geçirür buyruğu var²⁸⁷

²⁸⁵ (1)(...) onun gözü sekizdir, (...) göz nedir, sözü anlanır. (2)(...) gibi belinde kuşağı vardır, benzi (...)dan sararmıştır. (Ney)

(Sayfanın kenarı büküldüğü için ilk baştaki kelimeler okunamamaktadır.)

²⁸⁶ Cevabı makas olan lugazın ilk satırlarında bulunan kelimeleri sayfanın içe doğru kıvrılmasından dolayı okunamamıştır.

²⁸⁷ (1)O nedir ki altı ayağı vardır, altı ayakta iki dırnağı vardır. (2) Sırtının ortasında bir kuyruğu var, her kime söylese sözünü geçirir buyruğu vardır (Mizan)

[Lügaz-Kıt'a]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol kim anuñla kılsa şöhet
Verir cümle yaradılmışa râhat
- 2 Anı bulmayıcak bir lahza âdem
Bulmaz dünyeden bir zerre lezzet
- 3 Ne cismi var ne teni var ne cânı
Velîkin Teñridendir halka rahmet²⁸⁸

[Lügaz-Kıt'a]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol kim yerde gökde yok vücûdu
Kimesneye degül anuñ sücûdu
- 2 Te'âlâ şânühü anı yaratdı
Kamu mañluğa rızkın andan etdi
- 3 Ayağı yok velîkin yürüse tiz
Ne Gül-gûn erişe aña ne Şebdiz²⁸⁹

²⁸⁸ (1)O nedir ki onunla sohbet etse bütün yaratılmışa rahat veir. (2)Adem, bir an onu bulamayınca dünyadan bir zerre lezzet bulamaz (3)Ne cismi ne teni ne canı var ancak yaratılışa rahmet Tanrı'dandır. (Leb)

²⁸⁹ (1)O nedir ki yerde gökte vücudu yok, onun secdesi kimseye değil. (2)Şanı yüce olan Allah onu yarattı; bütün yaratılmışlara rızkını ondan verdi. (3)Ayağı yok fakat çabuk yürüse ona ne Gülgün ne Şebtiz ona yetişebilir. (Âb)
(Lügazda Hüsrev- i Perviz'in atları Şebdiz ve Gülgün'a telmih yapılmaktadır.)

282

Enâr

[Lügaz-Kıt'a]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol kim anuñ yokdur apısı
Taş u toprak değil bûrcı yapısı
- 2 İçinde sâkin olmuş bir nice er
Giyerler câme-i la'lin amısı²⁹⁰

283

Ateş

[Lügaz-Mesnevi]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feûlün

- 1 Nedir ol cismine giymiş şaru on
Yürüdükçe ılur ol dâima ün
- 2 Dün ü gün giymesi anuñ semurdur(?)
Anuñ atına varmaklık atardır²⁹¹

284

[Der-kenar]

[İhyâ Efendi Rûmî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

[111b] 1 “Efendi saña kim derler ne yerdensin nedir aduñ

Cefâyı kimden öğrendiñ a zâlim kimdir üstâdın”²⁹²

²⁹⁰ (1)O nedir ki onun apısı yoktur, kulesi ve yapısı taş ve toprak değildir. (2)İçinde birçok er oturur, hepsi kırmızı renkli elbise giyerler. (Narlar)

²⁹¹ (1)O nedir ki cismine sarı don giymiş, yürüdükçe daima ün kılar(?). (2)Dün ve gün giydiğı onun katına varmak tehlikelidir.(Ateş)

²⁹² (1)Efendi, sana kim derler, hangi yerdensin, adın nedir? A zalim, eziyeti kimden öğrendin, üstâdın kimdir?

[Der-kenar]

[Ahmed Paşa]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Âşık u ma'sûka beñzer âsumân ile zemîn
Birisi giryân olıcağ birisi ħandân olur”²⁹³

[Der-kenar]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Cihânîñ 'âkıbet vardır fenâsı
Beĳâyîçün urulmadı binâsı²⁹⁴

[Gazel-i Şem'i]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 “Ey cemâlün âfitâbı mazher-i nûr-ı Ĥudâ
Oldı nâzil gün yüzün vaşfında gökden ve'd-đuhâ
2 Eşigünde yaşıma ve'n-necm okurlar ey melek
Ĥağ demişler tenzilü'l- esmâü min şavtu'l-semâ
3 Gelmedi iki cihâne gün gibi mişliñ seniñ

[1] Efendi: efendim Bayram, Ömer. (2005), *Seyyid Azim Şirvani Tezkiretü's-Şuara Giriş ve Metin B*, <https://archive.org/embed/Tezkiret-uar-SeyyidAzimZirvni> [Erişim tarihi: 14.04.2024].s71

[2] Cefâyı: cefânı Bayram, Ömer. (2005), *Seyyid Azim Şirvani Tezkiretü's-Şuara Giriş ve Metin B*, <https://archive.org/embed/Tezkiret-uar-SeyyidAzimZirvni> [Erişim tarihi: 14.04.2024].s71

Bu beytin kime ait olduğu ile ilgili bir belirsizlik mevcuttur. İhya Efendi Rumi'ye ait olan şiire Derzi-zade Ulvi tesdis yazmıştır karışıklığın ana nedeni budur. Ayrıntılı bilgi için bkz (Çukurlu, Talip - Arıtürk, Çiğdem. “Milli Kütüphane’de Bulunan 06 Mil Yz A 2713 Numaralı Şiir Mecmuası ve Bu Mecmua Hakkında Yayımlanmış Bir Makale Üzerine”. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi* 13 [GÜZ 2020] (Ekim 2020), 291-314. <https://doi.org/10.28981/hikmet.777034>.) [Erişim Tarihi: 14.04.2024]

²⁹³ (1)Yeryüzü ile gökyüzü aşık ile maşuka benzer, birisi ağlayınca birisi güler.

[1] Birisi giryân olıcağ: kim biri ağladuğınca (Ali N.Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.184, G93/5)

²⁹⁴ (1)Dünyanın yokluğu sonu vardır, binası sonsuzluk için vurulmadı.

İki ‘âlem âfitâbı sensin ey bedr-i dücâ

4 Ey hilâl-ebrû kaşın mihrâbına baş egdürüp

‘Âşıkın kıddini bükmede selâm olsun saña

5 Menzil-i meyhâne kim ehl-i başîret hâkidir

Edinür cân gözüne şâhib-i nazarlar tûtiyâ

6 Yeryüzün bârân-ı eşkim seyl tûtdu ser-te-ser

Aramızda yâr ile ol deñlü geçdi mâcerâ

7 İ’timâd etme sözüne Şem’iyâ hergiz anıñ

Ol kişi kim dünyede var diye dilberde vefâ”²⁹⁵

288

[Gazel-i Şeyhî]

Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

1 “Olmayıcak vefâsı güzelden ne fâyide

Ağlamağıla gide göz elden ne fâyide

2 Her bî-vefâyâ bunca özenmek ne derd-i ser

²⁹⁵ (1)Ey yüz güzelliğinin güneşi, Allah’ın İlâhi tecellisinin ortaya çıktığı yer, gün gibi yüzünün vafında gökten Ve’duha suresi indi. (2)Ey melek, eşğinde yaşama Necm Suresi okurlar; isimler gökten indirilmiştir hak demişler.(3) Ey karanlığı aydınlatan dolunay, senin benzerin iki cihana gelmediği gün gibi ortada, aşık, iki dünya güneşi sensin.(4) Ey hilal kaşlı sevgili, kaşının mihrabına baş eğdirip aşkın boyunu bükmede sana selam olsun(5) Meyhane yolu ki basiret sahiplerinin toprağıdır; görüşü, düşüncesi kuvvetli olanlar can gözüne tutiya(sürme) edinir.(6) Yeryüzünü gözyaşı yağmurumun seli başatan başa tuttu, içimizde sevgili ile o kadar macera geçti(7) Ey Şem’i, onun sözüne asla güvenme, dünyada güzellerde vefa var diyen o kişi kim?

[2] şavtu’l-semâ: savbi’s-sema (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/2)

[3] cihâne: cihânde (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/3)

[4] Bükmede: bükmede (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/4)

[5] Bu beyit a.g.e de şu şekilde geçmektedir: “Ayağın toprağını cânâ göreliden gözlerüm/Gaç bilür dünyâ gibi çıkıdı gözümünden tûtiyâ” (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/5)

[6] seyl: seyli (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/6)

[7] Bu beyit a.g.e de şu şekilde geçmektedir: “ Şem’iyâ kendüm bilelden bî-vefâ dünyâde ben/Görmedüm mihrî cihânde mâh-rûlerden vefâ” (Karavelioğlu Murat Ali, *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi I* (Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.434, G6/7)

Ma‘şûk ile bahş u cedelden ne fâyide

3 Yâriñ cemâli şem‘ine biñ cehd ederse dil(?)

Olmayıcak çü kısmet ezelden ne fâyide

4 Maḥbûb (u) sîm ü zer dükeli seniñ oldu tut

Yok bir nefes çü mühlet ecelden ne fâyide

5 Ey Şeyhî bu defteri oda yak var sükût kıl

Uşanmadıñ mı şi‘r ü gazelden ne fâyide”²⁹⁶

289

[Der-kenar]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Zevkle dış bileyüp yâriñ leb-i ḥandânına

Sâkiyâ nevbet baña geldikde ihmâl eyledin”²⁹⁷

290

[Der-kenar]

[Ḥayretî]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1 “Bozarırdı gözi ağardı şakalı kırı sevdâdan

Cihânda Ḥayretî gibi siyehkâr olmasun [kimse]”²⁹⁸

²⁹⁶ (1)Vefası olmayınca güzelden ne fayda, ağlamak ile göz elden gidince ne fayda? (2)Her vefasız bunca özenmek çok sıkıntıdır, maşuk ile bahis ve tartışmadan ne fayda? (3)Gönül, sevgilinin yüz güzelliği mumuna bin kere uğraşıp çalışıp çabalasa da ezelden kısmet olmayınca ne fayda? (4)Varsay ki sevgili, gümüş, altın hepsi senin oldu; bir nefes yok, vade ecelden ne fayda? (5)Ey Şeyhi, bu defteri ateşe yak; var sessiz ol, usanmadın mı, şiir ve gazelden ne fayda? [1] gide: çıka (Halit Bilekin, *Şeyhi Divanı(İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, s.218, G159/1)

[2] ma‘şûk: ma‘şûka (Halit Bilekin, *Şeyhi Divanı(İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, s.218, G159/2)

[3] cehd ederse (dil) : cehd eder isem (Halit Bilekin, *Şeyhi Divanı(İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, s.218, G159/3)

²⁹⁷ (1)Yarin gülen dudağına zevkle dış bileyip sıra bana gelince ihmal ettin

²⁹⁸ (1)Kuru sevdadan gözü bozardı, sakalı ağardı; dünyada Hayreti gibi kimse günahkar olmasın.

[1] bozarırdı: bozardı (Mehmet Çavuşoğlu, -M. Ali Tanyeri, *Hayreti Divan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1981, s.381, G398/5)

[Der-kenar]

1 Hey yârenler şu yârımı dün de görmedim bugün de

İki ‘âlemde varımı dün de görmedim bugün de²⁹⁹

5

[112a]

Ecza-yı Habb-ı Uzun ‘Ali

Şûret oldur ki habbıñ eczâsı beyân olunur:

Şık	Sülümen	Aksıçan
Dirhem	Dirhem	Otu
30	10	Dirhem
		10
Çaranfil	Afyon	[...]
Dirhem	Dirhem	Çekirdek
3	2	Misk
Gül/kül	İki Pulluk	Arpa Otu
Şuyu	Limon	Bir Üç
Dirhem	Şuyu	Mikdâr
nim		

Cümlesi bunlardır ibâret-i mücerrebdır ihtirâz olunmaya³⁰⁰

²⁹⁹ (1)Hey yarenler, şu yârımı dün de bugün de görmedim; iki alemde varımı dün de bugün de görmedim.

³⁰⁰ Bütünü bunlardır, denenmiş tecrübe edilmiştir, itiraz edilmeye

[112b]

[Mütekerrir Muhammes]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ey melâhat bâğı içre şâh-ı hûbânım Hüseyñ
Gülistân-ı nâzda serv-i hırâmânım Hüseyñ
Düşmesin boynuña kanım pâk-dâmânım Hüseyñ
Gel benim hânım Hüseyñ şâh-ı hûbânım Hüseyñ
Kerbela-i ğamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyñ
- 2 Nâzdan her vech ile kıomaz vech-i ahseniñ
Yüzü yokdur yüzüne bakmağa mihr-i rûşeniñ
Yoluña cân vermeyen cânâ Yezîd olsun seniñ
Gel benim hânım Hüseyñ (şâh-ı hûbânım Hüseyñ)
Kerbela-i ğamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyñ
- 3 Kaçma benden gel şehîd-i Kerbelânın haqqıyçün
Sâķi-i maşşer 'Aliyyü'l-Murtazânın haqqıyçün
Gel emânî[y]i esirge Muştafânın haqqıyçün
Gel benim hânım Hüseyñ (şâh-ı hûbânım Hüseyñ)
Kerbela-i ğamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyñ³⁰¹

³⁰¹ Nevrûz-ı 'Acem

(1)Ey yüz güzelliğı bağı içindeki güzellerin şahı Hüseyñ, kanım boynuna düşmesin pak-damanım Hüseyñ, (naz gülistanında nazlı nazlı salınan servim Hüseyñ); mahallenin gül bahçesinde inleyen bülbülüm Hüseyñ, benim hanım Hüseyñ, güzellerin şahı Hüseyñ gel, gam Kerbelasında öldüm canım Hüseyñ gel, yetiş (2)En iyi yolun nazdan her sebeple bırakmaz parlak güneşin yüzüne bakmaya yüzü yoktur. Ey sevgili, senin yoluna can vermeyen Yezid olsun, benim hanım Hüseyñ güzellerin şahı Hüseyñ gel, gam kerbelasında öldüm, canım Hüseyñ gel, yetiş. (3)Kerbela şehitlerinin hakkı için benden kaçma, canım Hüseyñ gel yetiş (7)Maşşer sakisi Aliyyü'l-Murtaza'nın hakkı için gel, Mustafa'nın hakkı için esirge, benim hanım Hüseyñ, güzellerin şahı Hüseyñ gel, gam Kerbelasında öldüm, canım Hüseyñ gel, yetiş. (Muhammes nazım şekli ile yazılan bu Kerbela mersiyesinin birinci bentinde "Gülşen-i küyüñda inler bülbül-i zârım Hüseyñ " mısrasının fazladan yazıldığı tespit edilmiştir.)

[Gazel-i Celâlî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- [113a] 1 “Bugün ben bir şeh-i ‘âlî-cenâba mübtelâ oldum
 Gam-ı sevdâ-yı zülfîyle giriftâr-ı belâ oldum
- 2 Niçe demler durur sâķî hevâ-yı la‘l-i nâbuñla
 Hâbâb-ı mey kimi(gibi) âvâre düşdüm pür-hevâ oldum
- 3 Miyânıñ yâdına ser-cümle varım der-miyân etdüm
 Dehânıñ Fikrîne düşdüm fenâ-ender-fenâ oldum
- 4 Hayâl u h‘ab-ı dilber dîdede eglencem olmuştur
 Hayâlimde deñiz mâlikleriyle âşinâ oldum
- 5 Celâlî gördiler râciḥ kâmusı guşşadan ‘aķlı
 Kõmadım ‘aşķı ‘âlem bir yaña ben bir yaña oldum”³⁰²

[113b]

[Gazel-i Hâtîfî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hastalanmış yâ İlahî yâre şıḥḥat rûzî kıl
 Hey meded ol gözleri bîmâre şıḥḥat rûzî kıl
- 2 Cânımı ayırdı tenimden dürlü miḥnetle benüm
 Râzıyım cân ile tek dildâre şıḥḥat rûzî kıl
- 3 Şufdan gördüm kesafetde cemâli mihrini

³⁰² (1)Bugün ben cömert şerefli şaha tutuldum, saçlarının kara gamıyla belaya tutuldum. (2)Saki kıpırmızı dudaklarının arzusuyla nice zamanlar durur, şarabın üstündeki hava kabarcığı gibi avare düştüm, arzu dolu oldum(3)Belinin yadına bütün varımı ortaya koydum, ağzının fikrine düştüm yokluk içinde yok oldum (4)gözümde sevgilinin uyku ve rüyası eglencem olmuştur, hayalimde deniz sahipleriyle aşına oldum. (5)Celali, bütünü aklı kederden üstün gördüler; aşķı bırakmadım dünya bir yana ben bir yana oldum.

[4] Hayâl u h‘ab-ı rular: hayâl-i hûb-rûlar (Murat Güneş, *Manastırly Celal Bey Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2013, s. 509, G419/5)

[5] guşşadan: ‘aşķdan ((Murat Güneş, *Manastırly Celal Bey Divanı*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2013, s. 509, G419/7)

Merhamet kıl ol kamer ruhsâra şıhhat rûzî kıl

4 Ey kılân cümle cihân halkını her dem ber-murâd

Baňa çekdir zahmeti ol yâre şıhhat rûzî kıl

5 Hâr-ı gamla öldürüp bu Hâtifi bî-çâresin

Yâ İlâhî ol yüzü gülzâre şıhhat rûzî kıl³⁰³

295

[Mütekerrir Müseddes]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

[114a] 1 Zeyn oldu geldi gülşene 'âlem bahâr ile

Gönlü açıldı goncelerin cûy-ı yâr ile

Her kişi gitdi gülşene bir gül'izâr ile

Cânım dehâna geldi benim âh u zâr ile

Gel gel helâk etme beni intizâr ile

Şâyed ki aña acıyasın rûzgâr ile

2 Kıldı havâle derd ü belâya ki 'aşk-i pâk

Her lahza dil ederse n'ola âh-i derd-nâk

Müşkül degil olursa tenim bu hevâda hâk

Müşkül budur ki hasret ile cân ola helâk

Gel gel helâk etme beni intizâr ile

Şâyed ki aña acıyasın rûzgâr ile

3 Firkat çü yakdı dâğ-ı gamıñ kara bağrıma

Çan ağladı özü göyünüp her-dem üstüme

Hecr-i lebiñle geldi bu dem cânım ağzıma

Dermân olursa senden olur yine derdime

³⁰³ (1)Ya İlâhi hastalanmış o sevgiliye şifa ver. Hey meded, o baygın bakışlı sevgilinin gözlerine sıhhat nasip eyle. (2)Türlü mihnetlerle canımı tenimden ayırdı, ben razıyım, can ile sadece sevgiliye şifa ver. (3)Suftan bulanıklıkta güneş gibi yüzünü gördüm, merhamet eyle, o ay yüzlüye sıhhat nasip eyle. (4)Ey bütün dünya halkını her an arzusuna kavuşturan, zahmeti bana çektir, o sevgiliye sıhhat nasip eyle (5)Ya İlâhi, bu Hatifi çaresizini gam dikeniyiyle öldürüp o gül yüzlü sevgiliye sıhhat nasip eyle

- Gel gel helâk etme beni intizâr ile
Şâyed ki aña acıyasın rüzgâr ile
- 4 'Âlem hevâ-yı 'aşkıñ ile bî-ķarâr ise
Çeşm-i felek yoluñda seniñ eşk-bâr ise
[Evlâdıñ]ey efendi eger şad hezâr ise
Öldürme bak kuluña nola h^var u zâr ise
Gel gel helâk etme beni intizâr ile
Şâyed ki aña acıyasın rüzgâr ile
- 5 [...] vedâ-i râh edip ol serv-ķamete
Künc-i ğam içre uğradı çünkim seķâmete
[...] erişdi ĥasret ile uş nihâyete
Kalsun mı bu firâķ begim tâ kıyâmete
Gel gel helâk etme beni intizâr ile
Şâyed ki aña acıyasın rüzgâr ile³⁰⁴

296

[Gazel-i Sûzenî]

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- [114b] 1 Pek nâzik olur gerçi ki cânâne şarılmaķ
Yok çâre lebiñ öpmege cânâne şarılmaķ
- 2 Göñlüm dolaşaldan berü şol zülf-i siyâha
Cânım diler ol serv-i ĥırâmâna şarılmaķ
- 3 Hoşdur şanemâ leb-be-leb ü sîne-be-sîne

³⁰⁴ (1)Göñül, alem baharıyla süsledi, gül bahçesine geldi; sevgilinin ırmağı ile goncaların gönlü açıldı; gül bahçesine her kişi bir gül yanaklı ile gitti; ah ve inilti ile benim canım ağzıma geldi; gel, beni beklemekle helak etme; şayet ki ona zamanla acıyasın (2)Temiz aşk, derd ve belaya havale kıldı; göñül, dertli her an ah ederse bunda şaşılacak bir şey var mıdır? Tenim bu arzuda toprak olursa zor değil; zor olan budur ki can hasret ile helak ola. (3)Ayrılık kara bağrıma gam yarasını yaktı; her an üstüme özü yanıp kan ağladı; dudaklarının ayrılığıyla bu an canım ağzıma geldi; derdime derman olursa yine senden olur; gel, beni beklemekle helak etme; şayet ki ona zamanla acıyasın. (4)Ey efendi, alem aşk arzunla kararsız ise, feleğin gözü senin yolunda gözü yaşlı ise, evlâdın binlerce ise hor görülüp inleyen ise kuluna bak, öldürme; gel, beni beklemekle helak etme; şayet ki ona zamanla acıyasın. (5)O servi boylu sevgiliye yol vedası edip gam köşesi içinde sakatlığa uğradı; hasretiyle şu sonuca erişti; beyim, bu ayrılık kıyamete kalsın mı? Gel, beni beklemekle helak etme, şayet ki ona zamanla acıyasın.

Bir sîm ü beden dilber-i rindâne şarılmağ

4 Sen câna şarılmazdım eyâ rûh-ı muşşavver

Şun'ı ezeli olmasa ten (u) câne şarılmağ

5 Rûzî olma mı şubhdañ ey Sûzenî her şeb

‘Üryân oluben ol gül-i ħandâna şarılmağ³⁰⁵

³⁰⁵ (1) Gerçi ki sevgiliye sarılmak pek nazik olur, dudağını öpmek için sevgiliye sarılmaya çare yok.(2) Şu siyah saçlarına gönlüm dolaştığından beri canım o salınarak yürüyen sevgiliye sarılmak ister.(3) Ey sanem, dudak dudağa ve sine sineye gümüş bedenli rindane sevgiliye sarılmak hoştur.(4)Ey cisimlenmiş ruh, Allah'ı olmasa sen sevgiliye, senin canına ve tenine sarılmazdım. (5)Ey Suzeni, her gece subahtan üryan olup o gülen güle sarılmak nasip olmaz mı? (Bu gazelin araştırmalar sonucunda Sadettin Nüzhet tarafından hazırlanan “Aşık Ömer-Hayati ve Şiirleri” adlı çalışmaya kaydedildiği tespit edilmiştir fakat mecmuayı tertip eden kişi bu şiiri Suzeni mahlaslı bir şaire ait olarak kaydetmiştir.)

[1] gerçi ki: her gece (Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer-Hayati ve Şiirleri*, Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1935, s.98, G186/1)

[2] dolaşaldan berü şol zülf-i siyaha: düşeli ol resen-i zülf-i nigâra/ serv-i ħırâmâna: dilber-i rindâne (Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer-Hayati ve Şiirleri*, Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1935, s.98, G186/4)

[3] sine-be-sîne: sine-i besîne (Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer-Hayati ve Şiirleri*, Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1935, s.98, G186/3)

[4] Bir sîm ü beden: sen sîm beden/ dilber-i rindâne: dilber-i fettâne (Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer-Hayati ve Şiirleri*, Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1935, s.98, G186/4)

[5] Rûzî olma mı şubhdañ ey Sûzeni her şeb: Ömer’le ola bir gece ey dilber-i fettân (Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer-Hayati ve Şiirleri*, Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1935, s.98, G186/5)

5. MESTAP TABLOSU

Tablo 10. Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
61a-61b	Firâkı	Ğamzesi tîrine ol meh sînemi kılsa nişân Çağruşub cân u gönülden der el amân el amân	Niçe bir âh idesin bezmi Fıraķi yâd ile Bendesin âh vâlîni var yûri kıl şâh 'ayân	Gazel		- - - + - - - - - + - - - - - + - - - - - + - -	
61b	İşhâk	Fûlân ibn-i fûlâna kâdir olsam Aradan ikilik gitse bir olsam	Leb-i cân bahşını öpmege İşhâk Cihânı hep virürdüm kâdir olsam	Gazel		- - - + - - - - - + - - - - - + - - - - - + - -	
61b-62a	İşhâk	Derd-i hecrûnle neler çekdüğüm Allâh bilür Ger ölürsem dimezem kimseye Allâh bilür	Fürkâtünde yine bir derde düşübdür İşhâk Gâh bilmez unudur kendüzini gâh bilür	Gazel		- - - + - - - - - + - - - - - + - - - - - + - -	
62a	İşhâk	Görüb yüzünde pertev-i nûr-ı Muhammedi Kâfirdür ol ki sevmeye gün yüzlü Aḥmedî	Düşdi 'aşâya za'f ile İşhâk-ı derd-mend Raḥm eyle ol faķîre ki yok ğayrı mesnedi	Gazel		- - - + - - - - - + - - - - - + - - - - - + - -	
62a	İşhâk	Bezm-i ğam muṭribiñin sîne rebâbın götürür Çeşm-i giryân kabağı tolu şarâbın götürür	Ol cefâ yükü ne cevır eylese İşhâk çeker Ne kıdar olsa anuñ nâz (u) 'itâbın götürür	Gazel		- - - + - - - - - + - - - - - + - - - - - + - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
64a	Zâtî Zâtî	Murâdum budurur 'âlemde Hâkdan Ki zikrûn dūr ide bâtıl tutağdan	Düşürmez bir niçe yıldır ki Zâtî Lebüñ zikirin dahi dilden tutağdan	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
64a-64b	Mesîhî	Bañā dil-dâr 'arz-ı kâmet eyler Kulına gör ne 'âlî himmet eyler	Mesîhî ârzû-ı kûy-ı dildâr Seni eñ şoñra ehl-i cennet eyler	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
64b	Şem'î	N'ola ger yoğ ise mescidde bizüm rağbetümüz Gele meyhâneye zâhid göresin hürmetimiz	Hizmetinde yanalum âteş-i şevkini müdâm Şem' iyim çünkü bizüm yanmağı imiş hizmetimiz	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
64b-65a	İshâk	Biñ yerde cânımızda müjeñ zaḥmı var ola Bir kez lebün ışırada bilsek ne var ola	İshâk târîh oldu her gazel güzellere Bir büseye virür ki tamām âbdâr ola	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
65a	İshâk	Seni bu ḫüsñ ile görse firişte Gideydi kendüden evvel görüšte	Yüze yüz dedim İshâka cefânı İnanmadı başına geldi işte	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
65a-65b	Şem'î	N'ideler cânı cânân olmayınca N'ideler derdi dermân olmayınca	Maḳâm olmadı genç-i 'ışka Şem'î Bu gönölüm şehri vîrân olmayınca	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	
65b	'Amrî	Komadun bağrumı çün yarmayınca Kodayam bende seni şarmayınca	Güzellerde budur 'âdet ki 'Amrî İşi bitmez kişi yalvarmayınca	Gazel		+ - - - - / + + - - - - / + - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
65b	Necâtî	Ey cemâl-i feruḥ-i ferḥunde- zât Bir güzelsin ḥüsn gibi bî-sebât	Bir iş it anılasın dünyede Ey Necâtî fâ'ilâtün fâ'ilât	Gazel		- + - + - + - + - +	
66a	Mesîhî	İlâhî her birin pâyende eyle Çerâğ-ı ruhların tâbende eyle	Mesîhî medḥi bu denlû başardı Begenmezseñ yürü var sende eyle	Gazel		+ - + - + - + - + -	
66b	Ḥayâlî	Gönlüm ister iki başdan yine âvâre düşe Yağalar çâk edüben dâmen-i kühsâra düşe	Ey Ḥayâlî kamu aḥvâlîni añ şâyed kim Bu gazel bir gün ola şâh-ı cihân-dâra düşe	Gazel		+ - + - + - + - + -	
67a	Ḥayretî	Göz görüben oldu gönül mübtelâ Ey şanem-i sîm-ten ü meh-likâ Hey ne şanem nûr-ı Ḥudâsın Ḥudâ Şalli 'alâ seyyidînâ Muştafâ	Ḥayretî çün gördü yüzün ey nigâr Nûr-ı Ḥudâ gördü yine âşikâr Geldi bu söz diline bî-iḥtiyâr Şalli 'alâ seyyidînâ Muştafâ	Mütekerrir		- + - + - + - + - +	
67a-67b	Kâtibî	Zülfünü gün yüzüne etme niḳâb Olmasun zerrece edada ḥicâb	Cümleden ḥubı etmedir tefriḳ Kâtibî yârî şimdi aşl-ı ḥesâb	Gazel		+ - + - + - + - + -	
67b	Kâtibî	Beni göz göre öldürdü ol âfet Edün yarın kıyâmetde şehâdet	Ölürseñ Kâtibî rahm eylemez yâr Cihânda ḳalmamış hergiz mürüvvet	Gazel		+ - + - + - + - + -	
67b	Kâtibî	Naṭ'-ı ḥüsn içre kime şalsañ at Leblerün eyler anı ey şâh mât	'Aşk girdâbına her kim ki düşe Kâtibî ummasın ol râh-ı necât	Gazel		+ - + - + - + - + -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
68a	Kâtibî	Olur mu hiç bunun gibi havâdis Yanında yârîñ ağıyar ola hâdis	İkimiz yâr ile bir şöhet etdük Kadeh ey Kâtibî olmışdı şâlis	Gazel		- - - - / - - - - / - - - +	
68a	Kâtibî	Degildir eksigîñ ey dil seniñ o yâr ile bahs Revâ mıdır ki ide bende şchriyâr ile bahs	Cihânda Kâtibî her kişiye naşibi gelür 'Abeğdir eyleme yok yere rûzgâr ile bahs	Gazel		- - - - / - - - - / - - - - / - - - - / - - - +	
68b	Kâtibî	Benim gözüm yaşına rûy-ı yâr olur bâ'is Şular çoğalmağa zîrâ bahâr olur bâ'is	Gönülde 'aşkını yığ şakla Kâtibî yârîñ Tuyulmasına anıñ âh (u) zâr olur bâ'is	Gazel		- - - - / - - - - / - - - - / - - - - / - - - +	
68b	Lâ-edri	Seni sevmek baña munca hâşâdur Eger ki sevgül(?) gönül belâdur	-	Der-kenar		- - - - / - - - - / - - - +	
68b	Kâtibî	Ğam-ı devrân ile gayetde bozılmışdı mizâc Eyledi sâkî şarâp ile yine aña 'ilâc	Diler iseñ saña ey Kâtibî rahm ide o mâh Yalvarıp hâkka yüzün göklere dut başını aç	Gazel		- - - - / - - - - / - - - - / - - - - / - - - +	
68b	Lâ-edri	Bir gümüşden kal'a ki habs olmuş idi anda âb Geldi zerrîn topla feth etdi anı âfitâb	-	Müfred		- - - - / - - - - / - - - - / - - - +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
70b-71a	Kâtibî	Baňa ey dil nesne gelmez la'l-i cânândan lezîz Nesne mi olur cihânda kişiye cânndan lezîz	Dilberin hûnî gamı baňa baňa ğidâ-yı rûhdur Kâtibî dünyâda yokdur âşîka andan lezîz	Gazel		- - + + - / - + + - / - + + - - + +	
71a	Hayretî	Ne Süleymâna esîriz ne Selimin kûluyuz Kimse bilmez bizi bir şâh-ı kerîmin kûluyuz	Çul olan 'aşka cihân beglerine eĒmedi baş Başka sultân-ı cihânuz gör a kimin kûluyuz	Der-kenar		+ + + + - / + + + - / + + + - - + +	
71a	Lâ-edri	Nigârâ ben seni görmeĒe vardım Revâyı revâ mı içeri koydırmayasın	Cemâlin bâĒına seyrâne geldim Çapudan dibe dek yemiş aĒacı	Der-kenar		- - + + - / + - - + + - - + +	
71a	Kâtibî	Yârin egerçi la'l-i lebi tâze meyvedir ÖpmeĒe vermez işi gücü baňa şivedir	Yüzüne güldüĒüne inanma şakın rakîb Ey Kâtibî bilürsin anın işi lîvedir	Gazel		- - + + - / + + + - - + + - - + +	
71a-71b	Kâtibî	Gonceyi gülşende ol gül yüzlü yârim şandılar Bülbülün eĒĒânını feryâd (u) zârım şandılar	Kâtibî hecinde yârin şöyle dökdüm gözyaşın Bu yedi deryâ eşk-i bî-çarârım şandılar	Gazel		- - + + - / + + + - - + + - - + +	
71b	Kâtibî	Dehenniñ sırrını var mı dedim ey mâh bilür Nâz ile güldü dedi Ēâibi Allâh bilür	Bir zamân Kâtibî ey mâh Ēamıñsız olmaz Râh-ı 'aşķında anı kendüye hem-râh bilür	Gazel		- - + + - / + + + - - + + - - + +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
71b-72a	Kâtibî	Nigârın ey gönül ince belin olmaz kucan derler Leb-i cân-bağışını şorsañ kıtar ol cânâ cân derler	Belümi iki bükdü derd-i aşkın her gören cânâ Seni ey Kâtibî pîr eylemiş ol nev-civân derler	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - -	
72a	Kâtibî	Nağd ü cân alur metâ'-yı vûşlat olur 'anâ şatar Gayra ihsân eyler ama baña istiğnâ şatar	Câm-ı 'aşkın cür'asın nûş eyleyenler Kâtibî 'Aynına almaz cihânı kendüyi deryâ şatar	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - -	
72a	Kâtibî	'Aql u idrâki olan 'âlemi mesken mi şanur Bu hevl-nâk evi bir küşe-i me'men mi şanur	Düşsem ayağına alur eline hançerini Bilmezin dost beni Kâtibî düşmen mi şanur	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - -	
72b	Kâtibî	Bugün mücrim isek yarın şefâ'at hâhımız vardır Tayan sen zühdüne zâhid bizüm Allâhımız vardır	Bize germ olmasun mihr-i felek ey Kâtibî hergiz Aynı on dördüne beñzer bizüm bir mâhımız vardır	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - -	
72b	Kâtibî	Gün yüzünde zülfün ey meh-rû kılaldan târ mâr Tağilub 'aqlım büyüñ miskiniñ oldum bî-karâr	Ol nigârın muşhaf-ı hüsnünde hattın Kâtibî Kâtibî kudret muhaqqak yazmış âyet ber- kenâr	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - - + - - - - / + - - - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
72b-73a	Kâtibî	Seniñcün dostlar baña 'aceb cânânedir derler Benimçün saña düşmenler 'aceb cânâ nedir derler	Uyurken Kâtibî yâri bulup bir bûsesin aldım İşidenler bu vaz'ımı benim rindânedir derler	Gazel		+ - - - - + - - - - + - - - - + - - - -	
73a	Kâtibî	İtlerüñle ki şol gedâ geçinür 'Âlem içinde pâdşâh geçinür	Kâtibî aňsam adın ol yârin Her kişi aña mübtelâ geçinür	Gazel		+ - - + - - + - - + - - + - - + - - + - - + - -	
73a-73b	Kâtibî	Mısr-ı hüsniñ her kaçan 'uşşâka dilber gösterir Yûsuf-ı Ken'ân ile kendin berâber gösterir	Kâtibî ey meh kaçın Fikrîyle olaldan hilâl Şehr içinde anı barmag ile eller gösterir	Gazel		+ - - + - - + - - + - - + - - + - - + - - + - -	
73b	Kâtibî	İşidüp ahımı benim her-bâr Kâlbî seng ikeñ âh eder kühsâr	Kâtibî haţ-ı yârı vaşf eyle Hüsni haţtıyla hûb olur eş'âr	Gazel		+ - - + - - + - - + - - + - - + - - + - - + - -	
73b-74a	Kâtibî	Tekellüm eyledükçe leblerüñ üstüne cân dıtrir Yüzüñ gördükçe ey meh-rû seniñ mihr-i cihân dıtrir	Şarardım za'f ile âh eylesem tutar beni lerze Yel esdükçe nitekim Kâtibî berg-i hâzân dıtrir	Gazel		+ - - + - - + - - + - - + - - + - - + - - + - -	
74a	Kâtibî	Pâyıña yüz sürmege ben hâke himmet yok mudur 'Âşık-ı bî-çâreye hergiz 'inâyet yok mudur	Baş koyanlar eşigine erdiler hep devlete Kâtibî yoksa seniñ başında devlet yok mudur	Gazel		+ - - + - - + - - + - - + - - + - - + - - + - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
76a	Kâtibî	Yârdan gelse eger başına her gün biñ taş Yüz çevirme şaşın ey dil aña ol hâzır baş	Gönlünü her kime verseñ çıkar ol sengin dil Oñma demiş saña ey Kâtibî Hâce Bekdâş	Gazel		+ + - - - /+ + + + +	
76a	Kâtibî	Yine şahın-ı çemen ey dil 'acâ'ib lâle-zâr olmuş Açılmış gonceler gülşende bülbüller hezâr olmuş	O mâhin gerçi şakıldım gönülde 'aşkıñı muhkem Tuyulmuş Kâtibî gün gibi halka âşikâr olmuş	Gazel		- - - - - /+ + + + +	
76a-76b	Kâtibî	Bin esb-i himmete ne tûrursun rikâbe baş Ey dil ayağını felek-i nü-kıbâba baş	Gören ruğunda zulfünü hükmetdi küfrüne Kim dedi aña Kâtibî varup kitâba baş	Gazel		- + - - - /+ + + + +	
76b	Kâtibî	Eyler ise öldüğümden yoluna dildâr hâz Günde biñ kez öleyin tek eylesün ol yâr hâz	Gönlümü uğurladı bir gamze ile Kâtibî Hamdülillah eylemiş ol gözleri 'ayyâr hâz	Gazel		- + - - - /+ + + + +	
76b-77a	Kâtibî	Ederse dil n'ola her dem leb-i nigâra tama' Raķib etmesün amma şaşın o yâre tama'	Kişiyi Kâtibî gamdan halâş eder dâ'im Ederse n'ola gönül câm-ı hoş-güvâra tama'	Gazel		- + - - - /+ + + + +	
77a	Kâtibî	Bezm-i 'aşkında olaldan sine def Gamzenin tirine cânımdır hedef	Kâtibî medh et geçen şâirleri Olmağ istersen eğer hayru'l-halef	Gazel		- - - - - /+ + + + +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
77a-77b	Kâtibî	Ölmeğiçün yoluna 'arz eyledim dildâra şevk 'Ömrü çoğ olsun hele gösterdi ol meh-pâre şevk	Ol perîyi da'vet etdim dün gece gamhâneme Dedi şâd ol Kâtibî var bizde de bir pâre şevk	Gazel		- + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - +	
77b	Kâtibî	Beni ağlatma her dem ey yüzü gül Terahhüm eyle bir gün yüzüme gül	Revâdir Kâtibî efgân ederseñ Seni ol gonce leb edindi bülbül	Gazel		+ - - - - + /+ + - - - - + /+	
77b-78a	Kâtibî	Mihri gönülden ol şanemiñ çün berî degül Harc eyle naqd ü eşki eliniñ deri degül	Şevk-i lebünüle Kâtibî sâkı şarâp için Divânını okutdı hemân defteri degül	Gazel		- - - + /+ - - - + /+ - - - + /+ - - - + /+	
78a	Kâtibî	[Söy]le ey h'ace hayr eder mi bu mâl Tutalum kim ola hecriñ mâlâmâl	Yârsız Kâtibî kararım yok Beni divâne kıldı ol haţ (u) hâl	Gazel		- + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - +	
78a	Kâtibî	Seyr-i gülzâr eyleyüp geymiş bugün ol gonce al Gösterüp gül ruhların etmek diler 'uşşâka al	Açdı hüsnî muşhafın dilber göründü lâm elif Dedi saña Kâtibî gayet güzel geldi bu fâl	Gazel		- + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - +	
78b	Kâtibî	Saña düşmez ey perî agyâr handân eylemek İşimiz her dem bizüm feryâd (u) efgân eylemek	Vaşl-ı yâre iricek cânın fedâ et Kâtibî Farz olurmuş kişiye 'ıyd olsa kurbân eylemek	Gazel		- + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - + - +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
78b	Kâtibî	Derdiyle öldüğüm benim ol nâtüvâna(?) dek Raḥm eyle ḫâlîni görüp ol nâtüvâna dek	İster müdâm olamaz ḫarâbatî Kâtibî İrşâd eylesün anı pîr-i mugâna dek	Gazel		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	
78b-79a	Kâtibî	Zâhid-i ḫuşk olma meyl eyle şarâb-ı şâfa gel Ta'nı қо vâ'iz ḫarâbât ehline inşâfa gel	Naḳd ü eşkiñ geçmedi yanında fûls-i aḫmere Kâtibî etme heves şimden gerü isrâfa gel	Gazel		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	
79a	Kâtibî	Beni cevır ile helâk etdiñ efendim var ol Luṭf ise ancağ olur çok yaşı berḫürdâr ol	Yoğ imiş yâr-ı vefâdâr cihândâ bildim Dimezin kimse ile Kâtibî ayruḡ yâr ol	Gazel		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	
79a-79b	Kâtibî	Şun'-i ḫaḳkı görmeydir ḫüsnuñ temâşâdan ğaraż Lebleriñ öpmekdürür câm-ı muşaffâdan ğaraż	Kâtibî ol bî-vefânıñ yalvarıp öptüm eliñ Dedi kim bilseñ nedir bunca temennâdan ĝaraż	Gazel		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	
79b	Kâtibî	Sıneme şevķiñle yakdım tâze dağ Oldı ey gül-ruḡ baña dağ üstü bağ	Tañrıya yakın olurmuş şübhesiz Kâtibi ağyardan olan ırağ	Gazel		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	
79b	Zâuî	'Aşķdan çün gönümüz bir lahza ḫâlî itmesün Zâtîyâ âteşsiz olmasun ocağı kimsenün	-	Der-kenar		- - +/- + + + + + + + + - - - - - - - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
79b	Lâ-edri	Sevicek biterken bile tumanlı kılâm Kalbini gussa vü gam derdümü aқыyla alam	-	Der-kenar			
79b-80a	Âhi	Derd-i hasret bu degil kim ola firkat bâkî Derd odur kim ben ölem kala bu hasret bâkî	Şoḥbeti var mey-i nâb ile bugün Âhinin Yürü şûfi seniñle yine şoḥbet bâkî”	Gazel		+ + + + + - + - + - + + + + + +	
80a	Hâverî	Ey bî-vefâ igen dahı hercâyî olmaya Deme ki ettiğün kişi 'âlemde bulmaya	Bir gün ola ki Hâverî ol şem' âbdâr Gündüz çerâğile seni araya bulmaya	Gazel		+ + + + + - + - + - + + + + + +	
80a	Lâmîi	Neylesün bir hüsne dil bir tırle(?) Şehr-i tenhâ bir iki hüner ile	Baḥa sevdâ-yı zülfün âḥir-i kâr Kara çul giydürür kabâ yerine	Der-kenar		+ + + + + - + - + - + + + + + +	
80b	Muḥibbî	Güzeller nâzla refât ederler Dutarlar gönçe-veş güftâr ederler	Muḥibbî sırr-ı 'aşkı etme izhâr Sakın Mañşûr-veş berdâr ederler	Gazel		+ + + + + - + - + - + + + + + +	
81a	İshâk	Vâz gelsem baḥa 'ayb eyleme cânânımdan Gâh olur şöyle ki bizâr olurum cânımdan	Ağlayup şem'a gibi ḥâlîme yanar yakılır Her kim İshâk okıya defter (ü) divanımdan	Gazel		+ + + + + - + - + - + + + + + +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
81a	Hayretî	Hamdülillâh dostlar ben cânımı gördüm yine Cân (u) dil eglencesi cânânımı gördüm yine	Şoĥbet-i nâ-cinsden ey Hayretî oldum ĥalâş Ĥamdülillâh ehl-i dil yârânımı gördüm yine	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
81a-81b	'Amrî	Reyhân saçunın olmasa ĥayrânı benefşe Gözetmez idi boynın egüp anı benefşe	'Amrî gibi baş egdi vü miskinlige geldi Serkeş görüp ol zülf-i perişânı benefşe	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
81b	Aĥmed	Ne fettândır gözün kim cân uĥurlar Ne kâfirdir saçın î mân uĥurlar	Ruĥ-ı mihrin rakîbe açma Aĥmed Şakın î mânını şeytân uĥurlar	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
81b-82a	Mesîhî	Müjeñ kim sîneden î mân uĥurlar İki göz arasından cân uĥurlar	Mesîhî muĥteridir pişesinde Degildir şan'at-ı divân uĥurlar	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	Nazire
82a	Mesîhî	Görmek istersen tecella ile nûr Ka'be-i didâr-ı yâra karşı tur	Bu Mesîhî'nün kıyâmet sözleri Şanki 'İsâdır inüp zuhûr	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
82a-82b	Mesîhî	Câmdır çarĥın gemisi kimisi ĥum-ĥânedir Ger degilse nâlesi ra'dın neden mestânedir	Ey Mesîhî ĥûblar şayd etmege şi'ründeki Ĥalka-i mim ile her bir nokta dâm (u) dânedir	Gazel		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
82b	Mesîhî	Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdik Biz vefâ bûyını gülzâr-ı fenâda sezdik	Ey Mesîhî bizi öldürmege 'âr edeli yâr Hâk bilür dünyeden uşandık cândan bezdik	Gazel		+ + - - /+ + - - /+ + - - /+	
82b	Lâ-edri	Ehl-i irfân hîdmetin kıl eyle kesb-i ma'rifet Câhile yâr olma ki nâdân olursun 'âkıbet	-	Müfred		- - - - /- - - - /- - - - /-	
82b	Lâ-edri	Şanma dünyâ ehlini chl-i huzûr İki 'âlem 'âlemin 'âlim sürer	-	Müfred		- - - - /- - - - /- - - - /-	
82b	Lâ-edri	Görüp bir çâr-ebrûyı dime ey dil çe nâçarım Zamâne çâr ebrûda ederler çâre dilberler	-	Müfred		- - - - /+ - - - - /+ - - - - /+	
82b	Lâ-edri	Yahu saña efendi görmege toymak olmaz Serv-i kıdd-i bülendün yanınca uymak olmaz	-	Müfred		- - - - /- - - - /- - - - /- - - - /-	
82b-83a	Mesîhî	Huş idi vuşlat olsa 'âdetimiz Lîk yok başda ol sa'âdetimiz	Cânı çekdük Mesîhî dil-dâra Ancağ aña yetişdi kudretimiz	Gazel		+ + - - /+ + - - /+ + - - /+	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
83a	Hayâlî	Rûz-ı ezelde hâk-i vücûdum elenmeden Cân ıtlı daî ten beşiginde belenmeden	Pervâne kıldı şem'-i cemâlin Hayâlîyi Kandil tâğ-ı sipihrlere üzre yanmadan	Gazel		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	
83a	Lâ-edri	Eger dilber okursa bu varakdan Şulu şeftâlular versün tutağdan	-	Der-kenar		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	
83a	Lâ-edri	Dilberâ gel bendene vuşlat kıluben eyle şâd Rahm idüp saña habîbâ evvel eyle yâd	-	Der-kenar		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	
83a-83b	Hayretî	Gönlümün her dem hayâl-i yârdır eğlencesi Ehl-i 'aşkın kanda ise vardır eğlencesi	Çamdan âzâd oldılar 'âlemde şol dildârlar Hayretî bigi gam-ı dildârdır eğlencesi	Gazel		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	
83b	Hayretî	Ne âteş (u) ne bâd (u) âb (u) gil idim cânâ Sen serv-i hevâ-bahşâ ben mâyil idim cânâ	'Âşk eyledi âvâre ben Hayretîyi yoksa Her hizmete cân ile müsta'cil idim cânâ	Gazel		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	
83b -84a	İşhâk	Nice hoş vahdet idi geceki cem'iyyetimiz Reşk-i Firdevs-i berîn olmuş idi şoşbetimiz	Bize şehrûn güzeli nâz ider oldu İşhâk Var gibi şimdi güzel sevmek ile kudretimiz	Gazel		- - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - - + / - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
84a	Lâ-edri	Seni binler arasında anıñcün ihtiyâr etdim Kul olmaz degme bir şâha gönül âl-i cenâb ister	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
84a	İshâkı	[Yâr] hecride neler çekdigimi yâd eyle Bi'llah ey gam kulunam gel beni âzâd eyle	Hûblar içre begim nâm (u) nişân ister iseñ Öldür İshâkı kayırmaz bir eyü ad eyle	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -	
84a-84b	Şem'i	Yâr yolunda gönül cân fedâ eyleyelim Âhîret hâkķımı dünyâda edâ eyleyelim	Sâķî-i devr ola kim bizi ayakdan götüre Baş açup el götürüb Şem'i du'a eyleyelim	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -	
84b	'Amrî	Cihân dilberleri cânlar kıparlar Yıkırlar göñlümüzü geh yaparlar	Seni sevmez deyü 'Amrîniñ a'dâ Yıkırlar göñlünü bühtân yaparlar	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -	
84b	Behiştî	'Âşık-ı âvârenim giydim melâmet bürdesin Kûyuñu terk eylemek yokdur ger öldürdesin	Nice yıllardur ki ölmüşdür Behiştî cevri ile Defter-i 'uşşâķıñ ey şeh yoklamasun mürdesin	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -	
84b	'Amrî	Yüreğim 'aşķ ile göyünmüşdür Kara bağrum benim delinmişdür	Ye gamıñ naķdin erteye kımayup Çünkü 'Amrî yiyen öğünmüşdür	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
85a	Kâdirî	Benim 'aşk ehline 'âlemde üstâd Ne Mecnûndur benim yanımda Ferhâd	Yeter cevrim Kâdirîye demişsin Eliñden hey bî-vefâ dâd (u) feryâd	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
85a	Necâtî	Gözüm ağlar o sîm-endâma karşu Ğarîb oğlan gibi ahşâma karşu	Rakîb ile edersin şöhet-i hâş Necâtîsin yürürsün 'âma karşu	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
85a	Uşûlî	Şem' gibi 'aşk odundan dîñmedi yaşım benim Âh kim oñulmadı bağırdağı başım benim	Nî'met-i dünyâya bakmadım Uşûlî olalı Künc-i miñnet meskenim derd (ü) belâ aşım benim	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
85a-85b	Vişâlî	Esîr oldu gönül bir dil-rübâya Kim anıñ çehresi t'an eder aya	Olısar fırkatı derd ile kâsım Erişmedin Vişâlî Muştâfâya	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
85b	Necâtî	Yâr şandım gönül verdim saña Ben baña ettim dirîğâ ben baña	Kimdürür dersen Necâtî dostum Bende-i muhliş muhibb-i bî-riyâ	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
85b-86a	Ahmed	Gönlüm almağa yine yâr gelür Şîve-i nâz ile dil-dâr gelür	Saña âsân ola ey dost firâk Müşkil ol ki Ahmede düşvâr gelür	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
86a	Necâtî	Niyâzım öğredir dildâra nâzı Gel ey 'âşıkıların nâz u niyâzı	Niçün oğlân oyuncacı edindiñ Bu mudur ey Necâtî 'aşk bâzı	Gazel		+ - - - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
86a-86b	Şem'i	Kucam derdüm niğârı pîrehensüz Çürütdüm varımı kıldım kefensüz	Eritdiñ cânını hecr ile Şem'i Şarardıñ zer gibi bir sîm-tensüz	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
86b	Ahmed	Şehâ maşşûdumuz senden vefâdır Geçer kıalmaz bu dünyâ bî- vefâdır	Ne ma'nâdır kâmuva lutf edesin Ne ki cevriñ var ise Ahmede midir	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
86b-87a	Muşlihi	Baňa sensiz cihân bir ân gerekmez Ki vaşlın isterim hicrân gerekmez	Ölürse Muşlihi gamdan tabibim Aňa derdiñ gerek dermân gerekmez	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
87a	Ahmed	[Ser]-nâme-i maħabbeti cânâna yazmışım Hasret risâlesin varak-ı cânâ yazmışım	Tâb-ı ruhuñla sûzını yazarken Ahmedin Şevkiñle odlara tutuşub yana yazmışım	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
87a-87b	Necâti	[Cihân]da âdem olan bî-gâm olmaz Anıñçün bî-gâm olan âdem olmaz	Necâti tevbeñi bozmağ olmaz Çemende lâle vü gül epsem olmaz	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
87b	Penâhi	Cihânda var mı gülşen hârı yoğdur Bulunur güzel âğyârı yoğdur	Niçün şağlar Penâhi sergüzeştin Bilür kim hıfza lâyığ yârı yoğdur	Gazel		+ - - - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
87b-88a	Taşlıcalı Yahya	Geçdi cânım firâk cânıma Tîr-i cevri girdi kıanım Nâleden bir kimse gelmez yanıma Söyle ey bâd-ı şabâ cânânıma	'Aşık olaldan aña leyl ü nehâr 'İşkum artar eksilür şabr u karar Olmasun Yahyâ gibi maḥzûn u zâr Söyle ey bâd-ı şabâ cânânıma	Murabba'		- + - - - / - + - -	Makta birimi mecmuada bulunmadığından Taşlıcalı Yahya divanından alınmıştır.
88a	Dehhânî	'Aceb bu derdimin dermânı yok mı Yâ bu şabr etmenin oranı yok mı	Ḳuluñ Dehhânî 'aşkıñda ölürse Ṭapuña irmege imkân yok mı	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
88a	İşhâk	Olup dil bir nigârın mübtelâsı Yolunda çokdur derd ü belâsı	Nezâketle seni tenhâca İşhâk Ne varmış öpmeye hey kuculası	Gazel		+ - - - - / + - - - -	
88b	Lâ-edri	Mısr-ı ḥüsnîdeki güm kıldı gönül cân sırrı Şâm-ı zülfündeymiş aldı lebiñden haberi	Ḳamer-i bedri hilâleyleyen ol mihrî ḥaḳı Âḥsen-i ḥüsnüñedir evvel aḥîrî naẓarî	Gazel		+ + - - - / + + - - -	
88b	Şem'i	'Ar idermiş beni öldürmege ol sîmtenim Varayın yalvarayın boynuma taḳup kefenim	Şem'iyim kûşe-yi meyḥâneyi vermem feleḡe Gülşen-i bâḡ-ı cinândan baña yegdir vaṭanım	Gazel		+ + - - - / + + - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
91b	Lâ-edrî	Âh elinden zemân âdemiñ Ki göge çıkdı burnu eñ keminiñ	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
91b	Bahârî	Mücerred olanıñ efkârı meyde Kulağı her nefes âvâz-ı neyde	Te'ehhül dedüñ gider geçer de Bahârî key şaķın aldanma keyde	Gazel		++-/-++-/-++-/-	
91b-92a	Hayâlî	Mest etdi halk-ı 'âlemi ol la'l-i nâblar Devr-i lebiñde ayağa düşdü şarâblar	Dökme Hayâlî yaş raķamın şafha-i ğama Rûz-ı şümâr olunca bunu kim hesâblar	Gazel		++-/-++-/-++-/-	
92a	Lâ-edrî	Âh elinden zemân âdemiñ Ki göge çıkdı burnu eñ keminiñ	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
92a	Hayretî	[Meminün] dil 'aceb âvâresidir Ölümlü hastası bi-çâresidir	Ağarmışdır şaķalı Hayretiniñ Tarîķiñ eski yüzü qarasıdır	Gazel		++-/-++-/-++-/-	
92a-92b	Necâtî	[Vâ'iz] sözüne isteyen elbetde 'ilacı Mey nûş idegörsün ki başar acıyı acı	Ağyâr-ı bed-endişi Necâtî depelerseñ Fevt eyleme kim fırsatdır geldi yamacı	Gazel		++-/-++-/-++-/-	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
93b	Lâ-edri	Dersen gönül o mâhına zülfünde bend olam Dimez mi senge nâgâh esîr-i kemend olam	-	Der-kenar		- - + / - + - - + - - + - -	
94a	Kâmî Çelebi	'İzzetiñ haqqıçün Allâhım Kimseyi derde mübtelâ etme Yârini ya'ni 'âşık-ı zârıñ Bir kimseyle âşinâ etme	Bûrc-ı Keyvânı yakmasun âhım Alma âhım esirge ey mâhım Muştafâ 'aşkına bağışla baña Ne günâh ettimse Allâhım	Murabba'		+ + - - + / - + - - + + - -	
94a	Zâû	Beni kurbânıñ edin urma bıçağıñ ğaneme Ne bilür yoluña cân virmegi ol bir meleme	-	Der-kenar		+ + - - + / - + - - + + - -	
94a	Hâverî	Gözüm ki bezm-i ğamıñda piyâle olsa gerek O bezm içinde serâyende nâle olsa gerek	Şi'rde Hâverî mûy-ı miyânıñ ansa n'ola Çün i'tibâr ğazelde hayâle olsa gerek	Gazel		+ + - - + / - + - - + + - -	
94a	Hâverî	Deheniñiz görünür ğonce ser-i mâr baña Ruhsârıñız gül-i nevreste gelür hâr baña	Beni kı yârla var sen Mışıra sultân ol Cümle 'âlem saña ey Hâverî ol yâr baña	Gazel		- - + + - - + / - + - - + + - -	
94b	Fikrî	Yâri gör kanımı şarâp eyler Dil-i süzânımı kebab eyler	Eşk-i Fikrî eger aşarsa müdâm Nice merdüm evin hârâp eyler	Gazel		+ + - - + / - + - - + + - -	

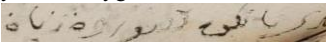
Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
94b	Lâ-edri	Ey baña cevri ni hâyet eden Gönlümün gözünü gâret eden	Bilmem adın ki ola evrâdım Adın ile şeref bula yâdım	Mesnevi		+ + - - / + - - + + - -	
94b	Lâ-edri	Serir-i saltanat bâd-ı hevâdır pâyidâr olmaz Yazılmış işbu ma'nî pâye-i taht- i Süleymâna	-	Müfred		+ - - - / + - - - - / + - - - -	
94b	Merdümî	Gel ey şimşâd-kâmet gonçe-leb gül-ruh cihân içre Benefşe içelüm zerrîn kadehçe gülsitân içre	-	Müfred		+ - - - / + - - - - / + - - - -	
94b	Baba Çelebi Efendi	İkimiz bir şem'a döndük ey fûrûzende cemâl Saña yakmak haslet oldu baña yanmaqlık hışâl	-	Müfred		- + - - / + - - - - / + - - - -	
94b	Ahmed Paşa	Dâmenin çek hâr elinden gel sen âhımdan şakın Şad hezârân cübbe-i gül çâk olupdur bâddan	-	Der-kenar		- + - - / + - - - - / + - - - -	
94b	Lâ-edri	Yâr ile ikimiz gül-i nesrine beñzeriz Ben benzemeyeli beñzerim ol hoş koğunla	-	Der-kenar		- - + / - + - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
95a	Lâ-edri	Rûh-i şânî demiş idim evvel Şonra bildim ki rûh kendisisin	Sensiz yine dileğim haram oldu Âhiret hakkımı helâl eyle	Kıt'a		++-/-++-/-++-/-	
95a	Lâ-edri	Beni 'aşkında öldür ey felek Mübtelâ etme bir nigâra dahı	Fülk-i dil çıkmadı kenâra dahı Mevc-i gam kıldı bir kenâra dahı	Kıt'a		++-/-++-/-++-/-	
95a	Lâ-edri	'Âfiyet ol kişinin canına kim bir güzeli Gece pehlûya çeküp ertesi hamâme düşer	-	Müfred		++-/-++-/-++-/-	
95a	Lâ-edri	 bilürin cevır (ü) cefâ eylersin Bâri 'âlemde vefâ resmini bünyâd etme	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
95a	Lâ-edri	Cevr eyle diyesin ol kim idesin vefâ Zirâ ki her sözüme idersin benim 'inâd	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
95a	Lâ-edri	Ey gönce sen gülü kaçan âdem semen kaçır Yâ gül kaçır kucan seni yâ yâsemen kaçır	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
95a	Lâ-edri	Eğerçi cân u dil nağdini yoluñda râygân ettim 	-	Der-kenar			
95a	Lâ-edri	Bir kilindir süciye artuğ şu katar Ademi meyhâneci kıafir eder [...]		Der-kenar		- + - - / + - - / + - -	
95a	Lâ-edri	İlleti üz üz İbrâhîm Biz gibi ihtiyârı degil		Der-kenar		Kalıbı bulunmamaktadır	
95b	Lâ-edri	Başuma tâc ve tâcuma gühersin Gönülde gözgüsün gözde başarsın	Gerekir şaklamak sözde terâzu Ki döndürmez dinlesem zûr bâzu	Der-kenar		+ - - - / + - - - / + - -	
95b	Lâ-edri	Bulmaz kişi hülleye göge râh Dönülmez kimseye efsûn ile mâh	-	Der-kenar		+ - - - / + - - - / + - -	
95b	Zâfi	Her gece bir câyı rûşen eylemektür niyyetîñ Gün gibi hercâyisin bildik seniñ mâhiyyetîñ	Minnet etme öldürür Zâtîyi bir gün deyü Fırkat anı öldürür yanıda kıalsun minnetin	Gazel		- + - - / + - - - / + - -	
95b	Lâ-Edri	Çün iş açıldı ne hâsıl pusudan Kilimin çıkarır her kişi şudan	-	Der-kenar		+ - - - / + - - - / + - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
95b	Lâ-edri	Aladur 'aşk-bâzı merd olanlar Ne bilsün nâle-i bî-derd olanlar	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
95b	Lâ-edri	Hurûsı gör ki bî-vaqt ötse nâgâh Çalarken kayid baş oynar ey şâh	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
95b	Lâ-edri	Eger reddi ola vü ger kabulü Gerekmez kim ola mihmân fuzûlî	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
95b	Lâ-edri	Deger mihmân sekiz göstermişiz yer Konuğ umduğı olmaz bişürdüğü yer	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
95b	Lâ-edri	Çü mihmânız kapında nişedir sed Kerem ehli konuğı eylemez redd	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
95b	Lâ-edri	Yavuz tıflın hûyunı dâyeden şor Yavuz hem-sâyeyi hem- sâyeden şor	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - -	
96a	Lâ-edri	 yürüyüb şu içince Mihnet köprüsünden er geçince	-	Der-kenar			
96a	Lâ-edri	 görür 'âri olan aç El açmakdan (hisse?) hor u muhtâc	-	Der-kenar			

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
96a	Emrî	Ṭob-ı ğabğabla qal'asın cânın Yıkmağa kıl parankı müjgânın	D'avâ-i 'aşk ider bugün Emrî Eline girdi gibi dâmânın	Gazel		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	
96a	Lâ-edrî	Şu su kim tiz aķa köprü yakar ol Fırın kim germ ola ekmek yakar ol	-	Der-kenar		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	
96a	Lâ-edrî	Alur eyeli 'avret bu yapudan Ki düşer bacadan kıvsan kıpudan	-	Der-kenar		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	
96a	Lâ-edrî	Kapuñda itin oldumsa uluduñ dime sultânım Göge ererse de başım yine yoluñda ħaşı'im ben	-	Der-kenar		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	
96a	'Amrî	[Şol qarşudan] görünen âfet kıyâmet ancak [Biñ nâz ile] şalınan ol serv- kâmet ancak	[Biñ kez] ölür dirilir fırķat gününde 'aşık [Dilber] firâķı 'Amrî rûz-ı kıyâmet ancak	Gazel		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	
96b	Yahya	Ey kızılbaş ile torlaklar başı sersem seme Kendüñi iki cihânda bu'di-i ķârî eyleme Tâciñ ile âlet-i hengâme olma âleme Bende-i şâh-ı cihân ol ben de bir şâhım deme	Diñle Yahyâ sözünü küfrünü ķo imâna gel Âsitân-ı ħazret-i sultân-ı 'âlî şâna gel Ĥânķâh-ı ma'denü'l-iĥşândır dervişâne gel Bende-i şâh-ı cihân ol bende bir şâhım deme	Murabba		++-/-++-/- ++-/-++-/- ++-/-++-/-	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
98a	Lâ-edri	Elvedâ' ey pâdişâh-ı pür-melâhat elvedâ' Elvedâ' ey devlet-i taht-ı sa'âdet elvedâ' Elvedâ ey ehl-i 'irfân içre da hil elvedâ' Elvedâ' ey gülşen-i hüsn içre âfet elvedâ' Elvedâ' ey bülbül-i bâğ-ı letâfet elvedâ' Elvedâ' ey ehl-i dil kopdı kıyâmet elvedâ' Elvedâ' ey hüdânındır irâdet elvedâ' Elvedâ' ey pür hüner şehzâde Sultân Muştafâ	[Eyleyüb]dâd u 'adâlet şeh Süleymân-ı zamân Hikmet u kudret hüdânındır eyâ şâh-ı cihân Dünyâya dil verenlerün hâli 'ayân Mîr-i mîrân çarh elinden aglayup kı lür figân [...] cihângîr edüp olmaz şâdumân Devr elinden ey dil-i kâtib amân el-amân H'ab-ı gâfletden göz açup eyâ gâfil uyan Kâniya ol nev-civân şehzâde Sultân Muştafâ	Müsemmen	Mersiye	- + - - - / - - - - - / - - - - -	
98b	Lâ-edri	Bu ne fir kât bu ne 'izzet bu ne mercân olur Kim seni çok sevdikçe baña meylîñ az olur	-	Müfred		- + - - - / - - - - - / - - - - -	
98b	Lâ-edri	Derd ü gam kûşesini Qadriye tefvîz etmiş Hele yaratdı bizi hüsn ilinin sultânı	-	Müfred		+ + - - - / + + - - - / + + - - -	
98b	Necâti	Dünyâ evi meşek kât ü renc ü 'anâ imiş Şahını şafâ dedikleri mâtem-serâ imiş	-	Müfred		- - - + / - - - + / - - - + / - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

[illegible]

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
101b	Molla Câmî	Dil bedest âver ki hacc-ı ekberest Ez hezârân Ka'be yek dil bihterest	Ka'be bünyâd-ı Halîl-i Âzerest Dil nazargâh-i Celîl-i ekberest	Der-Kenar		- + - - - / - + - - -	Farsça
101b	Lâ-edri	Diñle emdi dîlgünün destânını Yürüdü yıkdı hâcetuñ bûstânını	-	Der-kenar			
102b	Emrî	Dil reh-i gâmda cânâ katlanmaz Cân ten-i nâ-tüvâna katlanmaz	Ölür Emrî lebünde yare görüp Kimseler zahm-ı cânâ katlanmaz	Gazel		+ + + - - - / + + + - -	
102b	Sâlikî	Harîm-i cennet kûyın edinmişken vañan 'âşık Cihânda eylemez ey serv gül-geşt-i çemen 'âşık	Yanar çün bülbül cemâlin gülistânında Revâ mıdır ola ey gönçem zâg u zağan 'âşık	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Li- kâtibihi
102b	'Amrî	Saña göz 'âşık u dil 'âşık u cân ile ten 'âşık Tenimde her kılm cânâ olupdur cümleten 'âşık	Çün irdi tîğ-i 'aşkın cânâ neylesün cismi Şehîd-i 'aşk olıncağ istemez 'Amrîm kefen 'âşık	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Nazire-i li-muharririhi
102b	Sâlikî	Tutalım olmuşdurur bu halk-ı dünyâ 'aşıkıñ Hiç benim gibi bulunmaz zâr u şeydâ 'aşıkıñ	Sâlikî miskîni zülfün urmasun ayaqlara Kâfir olmadı n'ola olduysa cânâ 'âşıkıñ	Gazel		- - - - - / - - - - - / - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
103a	Muṣṭafâ	[Çünkü] alur işbu tâcî taḥtî devr-i rūzigâr Terk edüp bu raḥt u baḥtî bir nemed kıl ihtiyâr [Besleme] ol cismi kim anı yiyiser mûr u mâr Gırre olma dehr-i dûna kim değıldir ber-ḳarar [Niçe merdüm] ḳanıla boyandı işbu lâle-zâr Nice biñ ḥasretlü yadır nice biñ biñ gül'izâr [Toludur] feryâd u âh u zârla dâr u diyâr Cehd kıl dünyâda kim senden ḳala bir yâdigâr Baña derseñ devr elinden oldu 'aḳlîm târ u mâr	[Vaḳt-ı şubḥ] erdi yine 'azm-i gülîstân eyledik Lâleye ḳıldık nazâr bağrumızı ḳan eyledik Âh ḳıldık cümle ṭağı ṭaşı nâlân eyledik Kûh-i mihnet ḳazmada Ferhâd'ı yalan eyledik [Âhirin bildük] fenâ terk-i dil ü cân eyledik Nâm u nengi biz bugün ṭoprağa yeksân eyledik [Niçe gün] yüzlüleri ḥâḳ içre pinhân eyledik Ey gönül ṭut kim seni bu çerḥâ sultân eyledik Nice sultânlar yatur ṭoprağ içinde ḥ'âr u zâr	Mu'aşşer		- - - - - / - - - - - / - - - - -	On mısradanoluşan bentler mecmuada dokuz mısradan oluşmaktadır. İki mısra eksiktir. Son bendi mecmuda bulunmadığından başka bir çalışmadan eklenmiştir
103a	Be-İsmi Peri	'Arz edip noḳşânım ol mâha dedim İşi eksiklikdir abdâlîñ müdâm	Yâ ḳoya noḳşânım üstine beni Yâ ide abdâlîñ ol meh temâm	Kıf'a		- - - - - / - - - - - / - - - - -	
103a	Emrî	Bulındı yine bâde-fürûşuñ definesi Bir niçe küp ki her biri Cem ḥazînesi	-	Der-kenar		- - - - - / - - - - - / - - - - -	
103a	'Ubeydi	Be şofî deme şarâb âdemi ḥarâb eyler	-	Mısra		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
103b	Lâ-edri	Melâmet etdi cellâd-ı memâtı Apañsız öldürüp ol bed-nihâdî	Şükürler etdi mazlûmân-ı 'âlem Olur târîh-i mevî hışm-ı Hâdî	Tarih- Kıt'a		--- +--- +--- +--- +---	
103b	Lâ-edri	Yola revân olsa ol zâlim-i zamân Düşnâm iden civâne diler ki tâle'ömreh	Mevtine dedi târîh vardı ayak yoluna Yomladı 'ayş-ı 'Abdî öldü cinniyle nâgeh	Tarih- Kıt'a		--- +--- +--- +--- +---	
104a	Nevayî	'Ömr kıo yaşveş geçer ey nev- civân Bâkî tevekkül yâ rahîm bu gölgelik	Öldü semiz 'Abdî geberdi gece Mezbele gibi yeri buldu gedik	Tarih - Kıt'a		Kalıp bulunmamaktadır	
104a	Lâ-edri	Zâlim'ül- halkı mu'tedin ve eşim Kânc bâbü'l-mezâlim fuh	Zâlimün mâte kıltû târîhahû Mâte kelbû's-şâkî harruhu	Tarih - Kıt'a		++ +-- +-- +-- +--	Tarih-i Arabî
104a	Lâ-edri	Resid ân zâlim-i meşhûr ra merg-i müfâcâteş Maħal u müsteħaķ âmed revâ bâşed sezâ bâşed	Şenidem ez dem-i cânân şadâ-yı hûb-ı nâz baħş Dilâ merg-i müfâcât câh-ı cânî ra şafâ bâşed	Tarih - Kıt'a		++ +-- +-- +-- +--	Tarih-i Farsî
104a	Lâ-edri			Tarih - Kıt'a			Tarih-i Bosnevî

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
104a	Lâ-edri	Âh elinden zebân-ı âdemiñ Ki göğçe çıkdı burnı eñ keminiñ	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
104b	Lâ-edri	Hüsrevâ çek tîğ-i şâhın bed- gümânın üstüne Çağlasun fânî devân olsun Revânîñ üstüne Çünkü gelmezsin şeh-i şâhib- kırânîñ üstüne Sür semend-i himmetiñle ey Süleymân-ı zamân 'Asker-i İslâmı çek varıcak Vanın üstüne	-	Muhammes		++-/-++-/-++-/-	
104b	Lâ-edri	Ehl-i diller meclisinden sen ırağ olma şaķın Kim bu meclisinden ırağ olan olur haķķa yaķın	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
104b	Lâ-edri	Dilberim mektebde ben burda uzun muntazır Ey mu'allim lutf edüp ol şâhı âzâd cyle gel	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
104b	Lâ-edri	Burc-ı sâğardan şafaķ düşdükçe ol mâh alnına Beş hilâl biñ encümi bir lahza pervîn ider	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	
105a	Lâ-edri	Ey dil eyyâm-ı hecr şod bünyâd Rev ki hergeh nevt mübârek bâd	-	Der-kenar		++-/-++-/-++-/-	Farsça

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
105a	Necâti	Dutalım zenbîl ile gökden iner meh-pâreler A begüm yerden mi çıktı 'âşık-ı bî-çâreler	-	Der-kenar		- + - - - / - + - - - / - + - -	
105a	Necâti	Gönلümü қо 'aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin 'Âkıbet bir şâha kıl olur saña olsun dirin	-	Der-kenar		- + - - - / - + - - - / - + - -	
105a	Lâ-edri	Қucayın dilber ya gül gibi gelsek Қucayın baba çağırсақ ulusак	-	Der-kenar		+ + - - - / + + - - - / + + - -	
105a	Lâ-edri	Gözüm yaşı deniz çeşmim gemidir 'Înâyet bilenîñ şâhım demidir	-	Der-kenar		+ + - - - / + + - - - / + + - -	
105a	Lâ-edri	Şekker be terâzû-yı vezâret ber- keş Şev hem-reh-i bülbül be-leb-i her Mehveş	-	Der-kenar		- - - + / + - - - + / + - - - +	Farsça
105a	Lâ-edri	Hevâ-yı 'aşka düşelden dil-i hâzîn nigârım Belâ vü derd ü gam oldu enîs u munîs ü yârim Cihânı tıtdı ser-â-ser figân u nâle vü zârım dükendî şabr u qarârım	Müyesser olmadı hergiz şafâ-yı vuşlat-ı cânân Derûn-ı cânımı yaqub kül etti âteş-i hicrân [...] [...]	Murabba'		- - - + / + - - - + / + - - - +	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
105a	'Amrî	Cihân dilberleri cânlar kıparlar Yıkarlar gönlümüzü geh yaparlar	Seni sevmez deyü 'Amrîniñ a'da Yıkarlar gönlünü bühtân yaparlar	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
106a	Hayâlî	Nice bir ehl-i İslâma bu kîniñ Behey beze seniñde var a dîniñ	Müselmân sevmeden geçdiñ Hayâlî Yine bir kâfir oldu nâzenîniñ	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
106a	Şevkî	Evvel kaşîñ hilâlîni iden müsevvede Yazdı hilâl tâk-ı zebercede	Kimdir der iseñ ey ey yüzü gün Şevkî-i garîb Bir gözü yaşlu yıldızı düşkün felek-zede	Gazel		- - - - - / + - - - - / + - - - -	
106a	Sa'dî	Dide ez didâr hûbân ber giriften müşkilest Her ke mâ râ in naşîhat mi koned bî hâşilest	-	Der-kenar		- - - - - / + - - - - / + - - - -	Farsça
106a	Lâ-edrî	Öpmege istediğim müzesiniñ kebkibidir Kimse dış kıparamaz aña demir leblebidir	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
106b	Lâ-edrî	Her ki râ rehberî be ğurâb şod Âkıbet menzileş ğarâb şod	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Farsça

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahtas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
106b	Übeydî	Hüsn ile ol meh bulaldan şehir içinde iştiâr 'Âşık-ı abdâlıdır tacin geyher her tâc-dâr Tekke-yi gamda kulu kurbânı olursam ne var 'Âşık-ı pâ mâliyim başı açuk abdâliyim Hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr	Çerh dükkâmı Übeydî kendü mihr-i rûşeni Şa'sa'a-duz pür envârında zerrin sûzeni Râziyum miñnet ocağında ütülse beni 'Âşık-ı pâ mâliyim başı açuk abdâliyim Hûblarda la'lüdür dervîş kıldım ihtiyâr	Mütekerrir Muhammes		- + - - - / - + - -	
107a	Lâ-edri	Seniñle söyleşem fırsat bulıcağ dostum Gülşen-i hüsnün dikenlerle dolıcağ dostum [Güllerin] pejmürde hâl olup şolıcağ dostum Bilesin kıdrim benim ol vaqt olıcağ dostum	'Âşık-ı dil-hasteyi şalma igen derd ü gama Bilmiş ol bir pâre şâdık az bulunur âdeme Hüsnünün çağı geçüp çün iresin bir 'âleme Bilesin kıdrim benim ol vaqt olıcağ dostum	Mütekerrir Murabba		- + - - - / - + - -	
107b	Rahmî	Seni çünki ayağa urdı devrân Yeter ser-defter-i hûbâna baş ol	-	Tarih		+ - - - - / + - - -	
107b	Lâ-edri	Âşaf-ı Sultân Süleymân geldi geçdi şadrına Âşaf verdi Süleymân mührin Âh hayfâ dedi rahmet eyledi	-	Mısra			
107b	Lâ-edri	Ruğunda Rahminiñ hattını ferdi Göricek didi târihin tıraş ol Daldı rahmet denizine kapudan	-	Der-kenar		+ - - / + - - / + - -	
107b	Lâ-edri	Be minnet çü Hızır âb-ı hayvân dihed Ne gired hıred-mend eger cân dihed	-	Der-kenar			Farsça

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
107b	Lâ-edri	Kâr ü kışb etsün diñüz haţ gelmeden dilberlere Haţ gelicek sîm harc etmek gerek berberlere	Harc-ı sîm etsün diñüz haţ gelmeden dilberlere Haţ gelicek harc-ı sîm etmek gerek berberlere	Der-kenar		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
108a	Harîkî	[Belüm] bir kılcı kalmışdır ğamından ey cefakârım Yetiş rahm et vişâlininden habîbim şabr u ârâmım Saña gönüm verildi kalmadı tende dilâ 'arım Raķibi şâz iden ben bendesin gam-nâk iden yârim Ki a'nî şâh-ı hûbânım Muhammed-yüz(i) gülzârım	[Hemân] şâz eylemezsin ben kuluñ hâlîm harâb oldu Gözümün yaşı guşşanından dilâ kanlı şarâb oldu [Seniñ] cevriñden ey maħbûb cemâlin seyr-i hâb oldu Harîkî bendene şun lebleriñ kim teşne âb oldu Yetiş ey derde dermânım Muhammed yüz(i) gülzârım	Mütেকerrir Muhammes		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	
108b	Siyâmî	Bulmadım evreng-i râhat mesken-i 'uzlet gibi Görmedim semt-i sa'âdet mülket-i vaħdet gibi Dehr-i dânuñ lev't (ü) let devlet-i miħnet gibi Halk içinde mu'teber bir nesne yoķ devlet gibi Olmaya devlet cihânda bir nefes şihħat gibi	Ey Şiyâmî gir tarîķ-i haķķa pendim kıl kabûl Dâ'reñ gözle hevânî bil budur[ur] hem u[şûl] Diñlegil kânûn-ı şâh-ı aşķ kesb ola vuşûl Ger hużûr etmek dilerseñ ey Muħibbî [fârîğ ol] Olmaya vaħdet maķâmı gûşe-i 'uzlet gibi	Tahmis		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	Muħibbî'nın "gibi" redifli gazeline yazılan bir tahmistir
109a	Lâ-edri	[Kâkûlû] bend eyleyüp her pehlivânı Ħamzanıñ Ħamzesi kırdı niķe şâhib-kırânı Ħamzanıñ Ħalkı eğdi kendüye kaç-ı kemânı Ħamzanıñ Ħamze-i fettân ile 'asker-i İslâm ile Aldı dil mülkini ķeşm-i ķahremânı Ħamzanıñ	[Hecrinden] ancak Zâl-i gerdûn eyleyübdür ser-nigûn Penķe-i ķahrı nice Rüstemleri kıldı zebûn Baħrinden 'Ubeydi bağrım oldu Ėarķ-ı hûn Ħamze-i fettân ile 'asker-i islâm ile Aldı dil mülkini ķeşm-i ķahremânı Ħamzanıñ	Mütেকerrir Muhammes		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - - + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
109b	Lâ-edri	Şâha beka-yi 'ömre tu bâd hezâr sâl Dâl-i çe gûne gûyed mogenni hezâr sâl Sâl-i hezâr mâh u mihr şad hezâr rûz Rûzî hezâr sâ'ato sâ'at hezâr sâ'at	-	Rübâ'î		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - -	Farsça
109b	Lâ-edri	Anîñçün mezârım üstüne Ben bu eşkâli böyle vaz' etdim	Hey boy-ı servi çeşm-i bādāmım Şeftalusına doymadım gitti	Der-kenar		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - -	
109b	Lâ-edri	Ne semen kalur bu bâğ içre ne derd-i yâsemîn Kişi kalmar tene aldandığın kalur hemîn	-	Müfred		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - -	
109b	Lâ-edri	Derd ü gam kûşesini qadriye tefvîz derd etmiş Hele yarattı bizi hüsni ehliniñ sultânı	-	Müfred		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - -	
109b	Lâ-edri	Yoluñda pây-mâl edüp şehâ bu gayret-i 'ârım Kapuñda hîzmete te'alluğ olmuşdurur kârım Bugün cân (u) gönülden kuluñ oldum yoğdur inkârım Memî şâhım efendim gül-'izârım serv-i refâtârım	Şehâ 'izzet seririnde Bugün güzel sensin Naẓîriñ yok mülk-i hüsni içinde bî-bedel sensin Ne deñlü medh ederse ben kuluñ aña maħal sensin Hey şâhım efendim gül-'izârım serv-i refâtârım	Mütekerrir Murabba		- - - - - + - - - - - - - - - + - - - - - - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
111a	Lâ-edri	[...] sekizdürür anıñ gözü [...] ıcek] göz nedür añlanur sözü	[...] gibi belinde zünnâr vardır [...] lıqdan] şararmışdır beñzi	Kıt'a	Lügaz		Cevabı: ney
111a	Lâ-edri	[...] verse hüsñ-i şem'i [...] dolaşmış iki efî	[...] kim ağzına şığarsa Bilürseñ söyle buñu eyle cem'i	Kıt'a	Lügaz	+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: mikraz
111a	Lâ-edri	Ol nedir kim vardır altı ayağı Altı ayakta vardır iki dırnağı	Bağrını ortasında bir kıyruğı var Her neye derse geçirür buyruğı var	Mesnevi	Lügaz	+ + - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: mizan
111a	Lâ-edri	Nedir ol kim anuñla kılsa şöhet Verir cümle yaradılmışa râhat	Ne cismi var ne teni var ne cânı Velîkin Teñridendir halka rahmet	Kıt'a	Lügaz	+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: leb
111a	Lâ-edri	Nedir ol kim yerde gökde yok vücûdu Kimesneye degül anuñ sücûdu	Ayağı yok velîkin yürüse tiz Ne Gül-gün erişe aña ne Şebdiz	Kıt'a	Lügaz	+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: âb
111a	Lâ-edri	Nedir ol kim anuñ yokdur kapısı Taş u toprak degil bürçü yapısı	İçinde sâkin olmuş bir nice er Giyerler câme-i la'lin kamısı	Kıt'a	Lügaz	+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: enâr
111a	Lâ-edri	Nedir ol cismine giymiş şaru tön Yürüdükçe kılar ol dâima ün	Dün ü gün giymesi anuñ semurdur Anuñ katına varmaklık hañardır	Mesnevi	Lügaz	+ - - - - / + - - - - / + - - - -	Cevabı: ateş

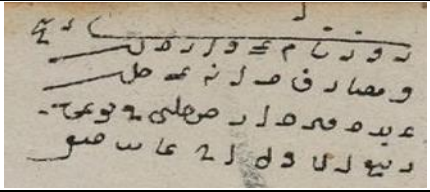
Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
111ab	Hayreî	Bozarırdı gözi ağardı şakalı kırı sevdâdan Cihânda Hayretî gibi siyehkâr olmasun [kimse]	-	Der-kenar		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
111b	Lâ-edrî	Hey yârenler şu yârımı dün de görmedim bugün de İki 'âlemde varımı dün de görmedim bugün de	-	Der-kenar		Kalıbı bulunmamaktadır	
112b	Lâ-edrî	Ey melâhat bâğı içre şâh-ı hûbânım Hüseyin Gülistân-ı nâzda serv-i hırâmânım Hüseyin Düşmesin boynuna kanım pâk- dâmânım Hüseyin Gel benim hânım Hüseyin şâh-ı hûbânım Hüseyin Kerbela-i gamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyin	Kaçma benden gel şehîd-i Kerbela'nın hakkıyçün Sâki-i mahşer 'Aliyyü'l- Murtazânın hakkıyçün Gel emâni[y]i esirge Muştafânın hakkıyçün Gel benim hânım Hüseyin (şâh-ı hûbânım Hüseyin) Kerbela-i gamda öldüm gel yetiş cânım Hüseyin	Mütekerrir Muhammes	Kerbela Mersiyesi	- + - - - / + - - - - / + - - - -	Nevruz-ı Acem
113a	Celâlî	Bugün ben bir şeh-i 'âlî-cenâba mübtelâ oldum Gam-ı sevdâ-yı zülfiyle giriftâr-ı belâ oldum	Celâlî gördiler râcih kâmusı guşşadan 'aqlı Komadım 'aşkı 'âlem bir yaña ben bir yaña oldum	Gazel		+ - - - - / + - - - - / + - - - -	
113b	Hâtîfî	Hastalanmış yâ İlahî yâre şîhhat rûzî kıl Mey midir ol gözleri bîmâre şîhhat rûzî kıl	Hâr-ı gamla öldürüp bu Hâtîfî bî- çâresin Yâ ilahî ol yüzü gülzâre şîhhat rûzî kıl	Gazel		- + - - - / + - - - - / + - - - -	

Tablo 10 (Devam). Paris Millî Kütüphanesi 380 Numaralı Şiir Mecmuası MESTAP Tablosu

Yer Numarası		PARİS MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 380 NUMARALI ŞİİR MECMUASI					
Yaprak nu.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
114a	Lâ-edrî	Zeyn oldu geldi gülşene 'âlem bahâr ile Gönlü açıldı goncelerin cûy-ı yâr ile Her kişi gitdi gülşene bir gül'izâr ile Cânım dehâna geldi benim âh u zâr ile Gel gel helâk etme beni intizâr ile Şâyed ki aña acıyasın rûzgâr ile	[...] vedâ-i râh edip ol serv- kâmete Künc-i gam içre uğradı çünkim sekkâmete [...] erişdi hasret ile uş nihâyete Kâlsun mı bu firâk begim tâ kıyâmete Gel gel helâk etme beni intizâr ile Şâyed ki aña acıyasın rûzgâr ile	Mütekerrir Müseddes		- - + / + - - + / - + - -	
114	Sûzenî	Pek nâzik olur gerçi ki cânâne şarılmağ Yok çâre lebiñ öpmege cânâne şarılmağ	Rûzî olma mı şubhdañ ey Sûzenî her şeb 'Üryan oluben ol gül-i handâna şarılmağ	Gazel		- - + / + - - + / - + - -	

Tablo 11. Mensur Bölümler Tablosu

Yp. Nu.	Müellif	Eser Adı (varsa)	Baş	Son	Konu	Açıklamalar
104a			Tarfetü'l-ayn kökü kızıl üzüm ile kaynata şuyın içe, dökülmüş şacı bitüre			
104b						
104b			Tarih-i âl-i 'Osmân sene 687 Tarih-i Bursa sene 726 Saltanat-ı 'Osmân sene 19 Taht-ı Orhân sene 727 Vefât-ı Orhân sene 759 Saltanat-ı Sultân Murâd 759 Feth-i Gelibolu sene 758 Feth-i Edirne sene 761 Feth-i Dimetoka sene 761 Fevt-i Yıldırım sene 805 Saltanat-ı Sultân Yıldırım Bâyezîd sene 791 Saltanat-ı Sultân Murâd sene 823			

Tablo 11 (Devam). Mensur Bölümler Tablosu

Yp. Nu.	Müellif	Eser Adı (varsa)	Baş	Son	Konu	Açıklamalar
			Sü'ile 'an Eflâtûn il ilâhi 'ani'l-âhlaṭ el-erba'atü ed-demü ve'l-balgam ve's-şafra ve's-sevdâ sümmü sü'ile 'ani'l-balgam fe-ḳale el melik'ül ekber ve sü'ile 'ani'd-dem fe-ḳale yedüke ve 'abdüke el-'abdü ḳad teḳabbele ve 'ani's-şafirâ' i kelbin 'aḳûrun fi'l-ḥadiḳa			Arapça
110a			Ruviye 'ani'n-nebiyyi rasûlillâhi şallallâhü 'aleyhi ve sellem ennehu deḫale yevmen 'alâ aşḫâbî fe-ḳale elâ ü'allimüküm devâ'en 'allemeni Cebra'il (a.s) ḥayṣü lâ yahtâcü ilâ devâ'i'l-eṭṭibbâ fe-ḳâlû yâ rasûlellâh mâzâ ke'd-devâ fe-ḳâle (a.s) ḥuzu min evveli maṭari nisan ve'kraû 'aleyhi'l-fâtihate seb'in merraten ve âyetü'l-kürsî seb'in merra ve sebbih işmi rabbike'l-a'lâ ve sûrete'l-kâfirîn ve'l-iḥlâş ve'l-muavvezeteyn küllüjünne seb'in merra ve sübhânallâh ve'l-ḥamdülillâh seb'in merra sümmü yeşrabü min zâlike'l-mâ'i küllü dâ'in fi cesedihi ve yü'âfihi ve yuḥarrıṣıhu 'an 'araḳihi ve lahmihi ve 'izâmihi ve cemî'i a'zâihi ḥazâ devâün mine'n-nebiyyi (a.s) Nuḳile min Zübdetü'l-Âbidîn li-şartı en yenḳusa zâlike'l-maṭar ilâ'l-arzı ve üdḫile 'aleyhi ḳıṭ'atü's-sükker			Arapça
112a			Şıḳ Sülümen Aḳsıçan Otu Dirhem 30 Dirhem Dirhem 10 10 ḲaranfılDi Afyon [...] Çekirdek rhem3 Dirhem Misk 2 Gül/Kül İki Pulluḳ Arpa Otu Şuyu Limon Şuyu Bir Üç Dirhemni Mıḳdâr m			

SONUÇ

Mecmualar divan edebiyatı çalışmaları için kıymetli kaynaklar olup derlendiği dönemin edebî zevk ve anlayışını yansıtmaya, ismi duyulmamış ve keşfedilmemiş şairlerin gün yüzüne çıkmasına, tanınmış şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerinin edebiyat alemine kazandırılmasına imkan hazırlayan eserler olması bakımından araştırma sahalarında araştırmacılara ciddi katkılar sağlayan eserlerdir.

Paris Millî Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü Suppl. 380 numarada kayıtlı bulunan el yazması şiir mecmuasının dijital ortamda temin edilmiş nüshasının kullanıldığı bu çalışmada “62a-114b” arası varaklar transkribe edilerek mecmuada belirtilen sayfa aralığındaki tüm şiirler günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Mecmuada yer alan şiirlerin divanlarda ya da başka kaynaklarda bulunan şekilleriyle farkları incelenmiştir. Bu incelemeler hususunda şiirlerin müelliflerinin edebi kişilikleri ve hayatları üzerine araştırmalar yapıp mecmuanın 16.yy sonları ve 17. yy. başlarında istinsah edildiği saptanmış fakat müstensihî hakkında herhangi bir kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Mecmuanın 99a yüzünde kayıtlı olan “Li-kâtibihî” başlığını taşıyıp Ulvi’ye ait olan 211 no.lu şiir ile 102b yüzünde kayıtlı olan ve yine “Li-kâtibihî” başlığını taşıyıp Salık’ye ait olan 219 no.lu şiir ve bunun yanında mecmuanın 102b yüzünde kayıtlı olan “Nazîre Li-Muḥarririhî” başlığını taşıyan ‘Amrî’ye ait olan 220 no.lu şiirin varlığı mecmuanın kim tarafından derlediğine dair bir ipucu mahiyetinde olsa da üç başlığın kullanıldığı bu şiirlerin farklı şairlere ait olması müstensihînin tespiti noktasında çelişkiye sebep olmaktadır.

Mecmuada yer alan şairlerin 15 ve 16. yüzyıllarda yaşadıkları tespit edilmektedir. Mecmuanın alfabetik veya kronolojik olarak belli bir düzen ve disiplin gözetilerek derlenmediği görülmektedir. Mecmuayı derleyen kişinin, mecmuayı derleme şekli, yer yer yaptığı fahiş imla kusurları ve cehaletinden kaynaklanan yazım yanlışları kendisinin şifahi kültüre mensup olduğunu düşündürmektedir.

Mecmua şiir ve şairler dizini etrafında incelendiğinde mecmuada 58 şaire ait 188 adet şiir ve şairi tespit edilemeyen 108 adet şiir olmak üzere toplamda 296 adet şiirin kaydedildiği tespit edilmektedir. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair 50 adet gazel ile Kâtibî’dir. Bunun yanında Kâtibî’yi 13 adet şiirle İshak; 11 adet şiir ile Hayretî; 10 adet şiirle Necatî; 7 adet şiirle Zati, Şem’î, Ahmed Paşa, Hayâlî ve ‘‘Amrî; 3 adet şiirle Taşlıcalı Yahya, ‘Ubeydî, Nizami ve Haverî; 4 adet şiirle Emrî; 8 adet şiirle Mesihî, 2

adet şiirle Saliki ve Rahmi; bir adet şiirle Visali, Usuli, Ulvi, Şîrâzî, Şevki, Şeyhi, Sücudi, Sûzenî, Ahdi, Ahi , Ârifî, Baba Çelebi, Bahârî, Behiştî, Celâlî, Cem, Dai, Dehhânî, Fikrî, Firâkî, Hakkî, Hariki, Hatifi, Hilâlî, İhya Efendi Rumi, Kâdirî, Kâmî Çelebi, Kemâl Paşazâde, Abdi, Merdûmi, Meşrebî, Molla Câmî, Muhibbi, Muslihi, Mustafa, Nevai, Penahi , Revani, Sa ‘dî-i Şîrâzî ve Siyami takip etmektedir.

Mecmuada yer alan nazım şekilleri incelendiğinde 15 farklı nazım biçimiyle yazılmış 152 adet gazel, 1 adet rûbâ‘î, 1 adet kaside, 1 adet müsemmen, 1 adet müseddes, 1 adet mu‘aşşer, 7 adet mesnevi, 73 adet der-kenar, 11 adet murabba, 20 adet kıt’a, 2 adet terkeb-i bent, 1 adet tahmis, 18 adet müfred, 5 adet muhammes, 2 adet mısranın yer aldığı toplamda 296 adet şiir olduğu görülmektedir. Mecmuaya kaydedilmiş olan şiirlerde en çok kullanılan nazım şeklinin 152 adet şiirle gazel olduğu tespit edilmiştir. Gazelin ardından 20 adet şiirle kıt’a da sık kullanılan nazım şekilleri arasındadır. Bunun yanında mecmuada lügaz ve muamma nazım türünün sıklıkla kullanılması dikkat çeken hususlardandır. Mecmuadaki “272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283” numaralı 12 adet lügaz nazım türünün 5 adedinin mesnevi nazım şekli ile 7 adedinin kıt’a nazım şekliyle; 271 numaralı 1 adet muamma nazım türünün de mesnevi nazım şekli ile yazıldığı belirlenmiştir. Eserde dikkat çeken bir diğer hususun da tarihler olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu “227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 258” numaralı 11 adet tarihten 10 adedinin kıt’a nazım şekli ile yazıldığı ve 1 adedinin mısra şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Mecmuada kullanılan aruz kalıpları incelendiğinde toplamda 18 aruz kalıbı kullanıldığı görülmektedir. Bu 18 kalıptan 68 şiirde hece bahrinin “*Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün*” kalıbı ve 70 şiirde remel bahrinin “*Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün*” kalıbın en sık kullanılan kalıplar olduğu görülmektedir. Bunun yanında sadece bir kez kullanılan “*Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün*”, “*Müstefilün Fâ‘ilün Müstefilün Fâ‘ilün*”, “*Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûl*”, “*Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün*” kalıplarının en az kullanılan kalıplar olduğu saptanmaktadır.

Çalışma, günümüzde bazı şairlerin tespit edilmeyen şiirlerini edebiyat alemine kazandırmaya hizmet eden bir yapıdadır. Mecmuada Divan-ı Kâtibî başlığı ile kaydedilen 50 adet gazelin yazarı Kâtibî (Seydi Ali Reis) önem arz etmektedir. Bu 50 gazelden 20 tanesinin Yunus Kaplan ve Nusret Gedik tarafından a.g.e çalışıldığı saptanmış olup mecmuadaki gazeller ile söz konusu çalışmalarda yer alan gazellerin mecmuadaki gazellerle farkları ortaya konmuştur. Tespiti yapılan 50 adet gazelden 30 tanesinin daha

önce farklı bir çalışmada yer almadığı ilk defa bu çalışma ile ortaya çıkacağı görülmektedir. Bu anlamda mecmuda 67a-79a varakları arasına kaydedilen 24 ile 77 numara aralığında bulunan gazellerin yeni çalışmalara hizmet etme noktasında edebiyat alemine ışık tutacağı öngörülmektedir.

Çalışma, divanlarda veya şiir mecmualarında kaydına rastlanılamayan bazı şairlerin şiirlerinin gün yüzüne çıkması noktasında etken rol oynamaktadır. Bu çalışmada isimlerine tezkireler vasıtasıyla erişim sağlanan divanları veya divançeleri bulunmayan kimi şairlerin şiirleri bulunmaktadır: 61a-61b varakları arasında kaydedilen Firâkî mahlaslı şaire ait olduğu saptanan 1 numaralı şiir, 62b-63b varakları arasına kaydedilen Şirâzî mahlaslı şaire ait olduğu saptanan 9 numaralı şiir, 80a, 94a varaklarına kaydedilen Haveri mahlaslı şaire ait olduğu saptanan 81, 154,155 numaralı şiirler, 94b varağına kaydedilen Fikrî mahlaslı şaire ait olduğu saptanan 156 numaralı şiir, 86b, 87a, 88b, 89a, 89b, 91a varaklarına kaydedilen gazellerin “Visali, Muslihi, Penahi , Hilâlî, Hakkı, ‘Ârifî, Sûzenî, Hatifi, Siyami” mahlaslı şairlere ait olduğu saptanan şiirler...

Mecmua mahlassız şiirler açısından incelendiğinde mecmuada kime ait olduğu saptanamayan 56 adet der-kenar, 12 adet müfred, 19 adet kıt’a, 8 adet murabba‘, 1 adet müsemmen, 1 adet müseddess, 1 adet muhammes, 6 adet mesnevi olmak üzere toplamda 109 şiir bulunduğu görülmektedir.

Mecmua nazire olarak kaydedilmiş şiirler açısından incelendiğinde mecmuada nazire olarak kaydedilen toplamda 3 adet şiirin olduğu tespit edilmiştir. Mesihi’ye ait olduğu saptanmış olan 88 no.lu gazelin mecmuadaki Ahmet Paşa’ya ait olan 87. no.lu gazele; bunun yanında kim tarafından yazıldığı saptanamayan 220 no.lu müfredin, Zati’ye ait olduğu bilinen mecmuadaki 219 no.lu müfrede ve ‘‘Amrî mahlaslı bir şaire ait olan 220 no.lu gazelin Sâlikî tarafından yazılan 219 no.lu gazele nazire olarak yazıldığı görülmektedir.

Mecmuada bulunup divanlarda veya herhangi bir kaynakta bulunmayan toplamda 167 şiirin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında kime ait olduğu belirlenemeyen 108 adet şiir bulunmakla birlikte 27 adet şairin şiirlerinin herhangi bir kaynak içinde yer almadığı tespit edilmiştir.

Eser Arapça, Farsça ve Boşnakça metinler açısından incelendiğinde mecmuada yer alan metinlerde 8 adet Farsça, 3 adet Arapça, 1 adet Boşnakça olmak üzere toplamda 12 adet metin bulunmaktadır. Bu metinlerden sadece iki tanesinin kime ait olduğu

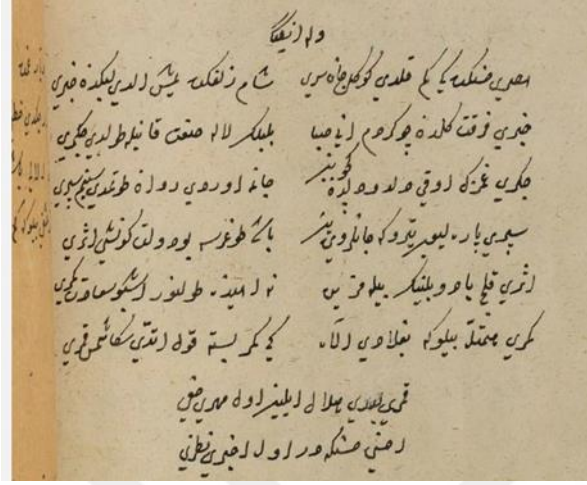
saptanmış olup 9 tanesinin kim tarafından yazıldığı belirlenememiştir. Farsça ve Arapça metinler okunup günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Mecmuadaki şiirlerin redif ve kafiyesine bakıldığında mecmuada yer alan 296 şiirden yedi tanesinde kafiye, kırk iki tanesinde redif kullanılmamış olup otuz beş tanesinde hem redif hem kafiye kullanılmadığı görülmektedir. 296 şiir içinden nazım şekillerinden mütekerrir yapıda olan yedi tane şiirde cümle halinde redif kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Mecmuanın 97a yüzüne kaydedilip kim tarafından yazıldığı belirlenemeyen murabba nazım şekli ile yazılmış 204 ve 205 no.lu şiirlerin, 98a yüzüne kaydedilip kim tarafından yazıldığı belirlenemeyen müsemmen nazım şekli ile yazılmış 207 no.lu şiirin, 99a-101b varakları arasına kaydedilip Taşlıcalı Yahya ve Rahmi tarafından yazıldığı belirlenen terkeb-i bent nazım şekli ile yazılmış 214 ve 215 no.lu şiirlerin Şehzade Mustafa için yazılmış mersiye olduğu görülmektedir. Mecmuada toplamda beş adet Şehzade Mustafa mersiyesi yer almaktadır. Bu mersiyelerden iki tanesinin Taşlıcalı Yahya ve Rahmi mahlaslı şairlere ait olduğu görülmekte olup diğerlerinin kime ait olduğu tespit edilememektedir. Bunun yanında mecmuanın 112b yüzüne kaydedilip kim tarafından yazıldığı belirlenemeyen mütekerrir muhammes nazım şekliyle yazılan 292 no.lu şiirin bestelenmiş bir Kerbela mersiye olduğu görülmektedir.

Mecmuada yer alan bazı şiirlerde edebi sanatların ustalıkla kullanıldığı bazı şiirler dikkat çekmektedir. Bunlardan mecmuanın 88b yüzüne kaydedilen 125 no.lu şiirde “reddü’l-acüz ale’s-sadr” sanatı kullanıldığı görülmektedir. Bu sanat dize sonlarındaki kelimelerin dize başlarında tekrar etmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında mecmuanın 105a yüzüne kaydedilmiş olan 247 no.lu Farsça şiirde “kalb-i müstevi” sanatı kullanımı önem arz etmektedir. Bu sanat beyitteki mısralar soldan sağa ve sağdan sola doğru okununca harflerin dizilimi ile aynı yapının elde edildiği, iki taraftan okununca mefhumun bir olduğunun görüldüğü bir sanattır. Söz konusu şiirler şu şekildedir:

Resim 1. Reddū'l-acüz ale's-sadr sanatı
kullanılan 125. Şiir

Resim 2. Kalb-i müstevi sanatı
kullanılan 247. şiir

شو همره بلبل بلب هر مهوش
شکر بترازوی و زارت برکش

Mecmuada şiir ve şairler dizini, şiirlerde kullanılan aruz kalıpları, şiirlerin redif ve kafiyesi, mecmuada bulunup divanlarda veya herhangi bir kaynakta bulunmayan şiirler, nazire olarak kaydedilmiş şiirler, mecmuada yer alan Arapça, Farsça, Boşnakça metinler, şiirlerin nazım şekilleri, mahlassız şiirler tablolar halinde detaylı olarak gösterilmiş ve Şiir Mecmualarının Sistemati Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosunda gösterilmiştir.

Çalışılan eserde üç şiirin birden çok kez yazıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan bir tanesi mecmuanın 105a ve 85a yüzlerine kaydedilmiş ‘Amrî’ye ait olan 106 ve 249 olarak numaralandırılan şiirdir. İkincisi ise mecmuanın 91b, 92a ve 104a yüzlerine kaydedilmiş kim tarafından yazıldığı tespit edilemeyen 142, 139 ve 237 olarak numaralandırılmış şiirdir. Mecmuada toplamda üç kez “Âh elinden zemân âdemiñ / Ki göge çıkdı burnu eñ keminin” beyti tekrarlanmıştır. Mecmuada tekrarlana üçüncü şiir ise mecmuanın 109b ve 98b yüzlerine kaydedilmiş kim tarafınan yazıldığı tespit edilemeyen 209 ve 268 olarak numaralandırılmış şiirdir. Mecmuada toplamda iki kez “Derd ü gam kûşesini Qadriye tefvîz etmiş /Hele yaratdı bizi hûsn ilinin sultânı” beyti tekrarlanmıştır.

Eserin 112a yüzüne kaydedilmiş şifalı otlardan oluşan bir reçete mevcuttur. Reçenin altına yazılan “ Cümlesi bunlardır, ibâret-i mücerrebdır ihtiraz olunmaya.” notundan hareketle daha önce bu reçetenin etkisinin denenerek tecrübe edildiği aşıkâr görünmektedir. Bunun yanında mecmuanın 104a yüzüne kaydedilen saç dökülmelerine

karşı kullanılan bir karışım bulunmaktadır. Bir bitki kökünün kızıl üzüm suyu ile kaynatılarak içilmesi önerilmektedir.

Mecmuanın 110a yüzüne kaydedilen Arapça metinler bulunmaktadır. Metin içerik olarak incelendiğinde mecmuayı derleyen kişinin okuruna tavsiyede bulunduğu görülmektedir. Metinde ilk yağın nisan yağmurunun çeşitli dualarla okunarak içilmesi sonucunda insanın şifa bulacağı bir kıssa üzerinden anlatılmaktadır. Şifa bahşeden bu okunmuş suya biraz da şeker katılması müstensih'in önerilerindendir. Halk tarafından bilinen bir gerçektir ki nisan ayında yağın ilk yağmurun çeşitli dualarla birlikte yedi gün içilmesinin her derde deva olacağı Hz Muhammed tarafından tavsiye edilir. Bu anlamda müstensih'in yaşadığı dönemde dikkate değer bulduğu bilgileri mecmuaya kaydetmesi yaşadığı dönemin kültürünü yansıtmaları bakımından önemlidir.

Eserin 114b yüzünde yer alıp Sûzenî mahlasıyla verilmiş olan bir şiirin 17.yy halk edebiyatı sanatçısı Aşık Ömer'e ait olması gibi bir sehiv söz konusudur. Sadettin Nüzhet Ergun'un Aşık Ömer üzerine yaptığı bir çalışmanın(Ergun, 1935) 98. sayfasında yer alan 186. gazelin mecmuanın 114b yüzüne kaydedilen 296 numaralı şiiriyle karşılaştırılması yapılmış farklılar dipnotta verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ak, Ç. (2010). “*Muhibbi*”, TDVİA(C.38) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 74-75.
- Akdeniz M.(2016) *Tab’i’nin Mecmu’a-i Eş’arı (İnceleme Metin)*. (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Arslan, Ö.(2013). *Ubeydi Divanı (Metin ve İnceleme)*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Avşar, Z.(2017). *Revani Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56143,revani-divanipdf.pdf?0>) [Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- Ay, Ü. ve Ersoy, E.(2017). *Hoca Dehhânî Divanı*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları
- Aydemir, Y.(2018). *Behiştî Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>) [Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- Bayram, Ö. (2005), *Seyyid Azim Şirvani Tezkiretü’ş-Şuara Giriş ve Metin B*, Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. <https://archive.org/embed/Tezkiret-uar-SeyyidAzimZirvni> [Erişim tarihi: 14.04.2024]
- Bilgin, A.A. (2001). “*Nizami*”, TDVİA(C.24) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 453-454.
- Biltekin, H. (2010). “*Şeyhi*”, TDVİA(C.39) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 80-82.
- Biltekin, H.(2003). *Şeyhi Divanı(İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin)*.(Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Biltekin, H.(2018). *Şeyhi Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/61044,seyhi-divanipdf.pdf?0>) [Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- Canım, R.(2018). *Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/60327,latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzamapdf.pdf?0>) [14.04.2024]
- Cantürü, E.(2022). *Millî Kütüphanedeki 2519 No’lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Çavuşoğlu, M. (1991). “*Amrî*”, TDVİA(C.03) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 96-97.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M.(1981). *Hayretî Divan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M.(1987). *Zatî Divanı Gazeller Kısmı (3.Cilt)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M.(1989). *Üsküplü İshak Çelebi Divanı*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M.(1979). *Amrî Divan Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M.(2023). *Yahya Bey (Taşlıcalı) Divan*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

- (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>)
[Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- Çelik, B. ve Kılıç, M.(2018). *Derzi-Zade 'Ulvi Divan*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Çetin, İ.(1993). *Derzi-zade Ulvi (Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni)*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.
- Çiçekler, M. (2008). “*Sa’dî-i Şîrâzî*”, TDVİA(C.35) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 405-407.
- Çukurlu, Talip - Arıtürk, Çiğdem. “Milli Kütüphane’de Bulunan 06 Mil Yz A 2713 Numaralı Şiir Mecmuası Ve Bu Mecmua Hakkında Yayımlanmış Bir Makale Üzerine”. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi* 13 [GÜZ 2020] (Ekim 2020), 291-314. <https://doi.org/10.28981/hikmet.777034>. [Erişim tarihi: 14.04.2024]
- Devellioğlu, F.(2015). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- Doğan, E.(2018). *Mesihî Divanı Sözlüğü(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Durmuş, T. ve Canım, R.(2018). *Edirneli Şevki Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59035,sevki-divanipdf.pdf?0>)[Erişim Tarihi: 10.04.2024]
- Erdoğan, M.(2017). *Bursalı Rahmî Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>) [Erişim tarihi: 13.04.2024]
- Ergun, S. N.(1935), *Âşık Ömer-Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul: Semih Lutfi Matbaa ve Kitabevi
- Ersoylu, H.(1981). *Cem Sultan’ın Türkçe Divanı(Cilt 1)*. İstanbul: Kervan Kitapçılık.
- Erünsal, İ.E. (2008). “*Revânî*”, TDVİA(C.35) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 30-31.
- Gedik, N.(2019). Seydî Ali Reis (Kâtibî) ve Dîvânı. *VIII. Uluslararası Türkoloji Kongresi*. İstanbul, s.306-325
- Gıynaş, A.G.(2011). Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, s. 245-260.
- Gök, S.(2017). *Hayretî Divanı Sözlüğü(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Gümüş, A.(2020). 16. Asır Divan Şairi Kâdirî ve Gazelleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.24, s.221-256
- Güneş, M.(2013). *Manastırlı Celal Bey Divanı*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Gürbüz, İ.(2011). *Mecmu’a-i Leta’if*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Hasar, R(2018). *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul <https://ganjoor.net/saadi/divan>
<https://teis.yesevi.edu.tr/%20madde-detay/hariki-bagdadi> [Erişim tarihi: 16.04.2024]
<https://teis.yesevi.edu.tr/emri-emrullah>, [Erişim Tarihi 24.01.2024]
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muslihi> [Erişim Tarihi: 05.03.2024]
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-sirazi> [Erişim Tarihi: 05.03.2024]
- İpek İ.(2019). *Neş’e Molla Câmî Şiirlerinin Şerhi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları

- İpekten, H. (1988). “*Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*”, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- İpekten, H.(1974). *Karamanlı Nizami Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- İsen, M. (1988). “*Âhi*”, TDVİA(C.01) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 527.
- İsen, M.(1990). *Usuli Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İsen, M.(2020). *Usuli Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları (<http://ekitap.yek.gov.tr/Uploads/ProductsFiles/83644ca4-fdc8-4a22-b3ef-e9497acb7765.pdf>) [Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- İşpirli, M. (1999). “*Ķâdiri*”, TDVİA(C.1) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 240.
- Kaçalın, M.S. *Âhi [1476-1517] Divanı*. Ankara: T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10590,Âhi-divanimustafakacalinpdf.pdf?0>) [Erişim Tarihi: 13.04.2024]
- Kaplan, Y. ve Efe, Z.(2020). Kâtibî (Seydî Ali Reis) ve Dîvânı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.67, s.229-265.
- Karavelioğlu, M.A. (2010). “*Şem’i*”, TDVİA(C.38) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 505-506.
- Karavelioğlu, M.(2005). *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizenli Şem’i Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelemesi* I(Doktora Tezi). Marmara Üniversite Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Kaya, B.A. (2006). “*Necati*”, TDVİA(C.32) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 477-478.
- Kaya, B.A. (2011). “*Taşlıcalı Yahya*”, TDVİA(C.40) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 156-157.
- Kaya, B.A. (2012). “*Usuli*”, TDVİA(C.42) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 214-215.
- Kayaokay, İ.(2018). 15. Asır Şairlerinden Sücudi ve Şiirleri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.1, s.203-244
- Keklik, M.(2014). *Üsküplü İshak Çelebi Divan (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*. (Doktora Tezi). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bişkek.
- Kılıç, F.(2018). *Aşık Çelebi-Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024]
- Kılınçarslan, O.(2016). *Hayâlî Bey Divanının İncelenmesi- Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Köksal, M.F.(2012), Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi. Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, İstanbul: Kesit.
- Köksal, M.F.(2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua*: Osmanlı Edebiyatının Kırkbarı., haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd. İstanbul: Turkuaz Yay.
- Kubbealtı Lügati. <http://lugatim.com/>.
- Kurnaz, C.(2011). “*Hayâlî*”, TDVİA(C.17)) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 5-6
- Kut, G. (1989). “*Ahmet Paşa*”, TDVİA(C.02) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 111-112.

- Kut, G. (1993). “*Cem Sultan*”, TDVİA(C.07) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s.284-286.
- Kut, G.(1986). “*Mecmua*”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi(C.6), İstanbul: Dergâh Yayınları s. 170-175.
- Levend, A.S.(1984). *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Macit, M. (1991). *Molla Camî'nin Osmanlı Edebiyatına Tesiri-I*. Erdem, C.7, S.20, s.519-528.
- Mengi, M. (2004). “*Mesihî*”, TDVİA(C.29) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 312-313.
- Mengi, M.(1995). *Mesihî Divanı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özdemir, M.(2019). *Revani Divanı (İnceleme-Metin Bağlamı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Yüksek Lisans). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.
- Pomakoğlu, A.(2013). *Bahârî Divanı: İnceleme-Metin*. (Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.
- Saraç, M.A.Y. (2022). “*Kemâl Paşazâde* ”, TDVİA(C.25) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 244-245.
- Saraç, M.A.Y.(2011). “*Emrî*”, TDVİA(C.11) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 164
- Saraç, M.A.Y. *Emrî Divanı*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,Emridivanipdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 13.04.2024]
- Saraç, M.A.Y.(2021). *Kemâl Paşazâde Divan ve Diğer Şiirler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Savatlı, T.(20121). *Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06. Mil. Yz. A. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi)*. (Yüksek Lisans). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nevşehir.
- Solmaz, S.(2005). *Ahdi- Gülşen-i Şuara*. Ankara: AKM Yayınları
- Solmaz, S.(2018). *Ahdi ve Gülşen-i Şu'arâ'sı(İnceleme-Metin)*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0> [Erişim tarihi: 14.04.2024]
- Şentürk, A.(2017). *Taşlıcalı Yahya Beğ'in Şehzade Mustafa Mersiyesi yahut Kanuni Hicviyesi(4.Baskı)*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Tarlan A.(1970). *Zatî Divanı (Edisyon Kritik Ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı (2.Cilt)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, A.(1949). *Şiir Mecmualarında 16. ve 17. Asır Divan Şiiri (Revani- Hayretî-Haveri-Âhi -Peyami-Sani)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, A.(1966). *Ahmed Paşa Divanı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Tarlan, A.(1992). *Hayali Bey Divanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Tarlan, A.(1992). *Necati Beg Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tatçı, M. (1998). “*Hayretî*”, TDVİA(C.17) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 61-62.
- TDK Tarama Sözlüğü: <http://sozluk.gov.tr/>.
- Tıgılı, F. (2007). “*Rahmî*”, TDVİA(C.34) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 421-422.

- Tıǧlı, F.(2006). *Bursalı Rahmi Çelebi ve Divanı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Turan, V.(2018). *Emrî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Doktora Tezi). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adıyaman.
- Uzun, (M).(2011). “*Mecmua*”, TDVİA (C.28) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 265-266
- Ünlü, Y.(2023). *Şem ‘i Divanı: Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*. (Yüksek Lisans Tezi). Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Bilecik.
- Ünver, İ. (1999). “*Hoca Dehhânî*”, TDVİA(C.18) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 187-188.
- Yaman, Y.(2014). *Âhi Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Yavuz, O. ve Yavuz K.(2016). *Muhibbi Divanı (Bütün Şiirleri)(I.Cilt)*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yıldırım, N. (2010). “*Sûzenî*”, TDVİA(C.38) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s.3- 4.
- Yıldırım, N.(2022). *Sa ‘di-yi Şirâzî Divanı*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Yuvacı, B.(2014). *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva (II Cilt s. 735-999)*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas
- Zavotçu, G.(2017). “*Rıza Tezkiresi*”. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/73320,riza-tezkiresi2020pdf.pdf?0>) [Erişim Tarihi: 14.04.2024]